

Gustav Meyrink

Golem

ROMAN

Çeviren: Sezer Duru

2.
baskı

YKY

GOLEM

Gustav Meyrink (1868-1932): Yeteneğinin gizemciliğe ve fantastiğe yatkın eğilimlerine geçen yüzyıl sonu Prag entelektüel çevrelerinde kaynak bulan Avusturyalı yazar, grotesk ve simgeci özellikler taşıyan yapıtlarında insanın yazgısı ve kozmik yasalarla ilgilendi; doğalcı estetik anlayışlara karşı çıktı. Viyana ve Münih sanat çevrelerinde de bulundu. Başyapıtı *Golem'in* (1915) yanı sıra başlıca yapıtları şunlardır: *Balmumundan Figürler Odası* (1907), *Alman Küçükburjuvanın Esrimiş Vücudu* (1913), *Yarasa* (1916), *Yeşil Yüz* (1916), *Walpurgis Gecesi* (1917), *Beyaz Dominik'li* (1921), *Batının Penceresindeki Melek* (1927).

Sezer Duru 1942 yılında doğdu. Tezer Özlü ve Demir Özlü'nün kardeşidir. 1962 yılında Avusturya Lisesi'nden mezun oldu. İstanbul Üniversitesi'nde sosyoloji okudu. Orhan Duru ile evlendi. Ankara'da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Latince ile Yunan ve Roma Edebiyatı okudu. İstanbul'da bir süre Goethe Enstitüsü'nde görev yaptı. *Akzente* ve *Orte* gibi Alman dergilerine Türk yazar ve ozanlarından çeviriler yaptı. 25 yıl kadar, ZDF ve ARD gibi Alman TV kanallarında muhabir olarak çalıştı.

Max Frisch, Heinrich Böll, Siegfried Lenz, Jerzy Stefan Stawinkley, Hans Magnus Enzensberger, Bertolt Brecht, Thomas Bernhard, Gustav Meyrink gibi yazarlardan Türkçeye; Ferit Edgü, Demir Özlü ve Başar Sabuncu'dan da Almanca'ya roman ve oyunlar çevirdi. Orhan Duru ile birlikte, "hayalet yazar" Oğuz Halûk Alplaçin'in yaşamını konu alan *O Pera'daki Hayalet'i* hazırladı. 2007'de, Frankfurt Edebiyat Evi'nin 2004'ten bu yana her yıl yurtdışında Alman edebiyatı ve bilimine katkıda bulunan kişilere verdiği ödülün sahibi oldu. Rodos'taki Uluslararası Yazar ve Çevirmenler Evi'nin ikinci başkanlığını ve Türkiye PEN'inin dışilişkiler genel sekreterliğini yürütüyor. Fischer Stiftung'un (Fischer Vakfı), 2006 yılı sonunda başlattığı, Almanca yazılmış eserlerin Türkçeye kazandırılmasını hedefleyen "Schritten" (Adımlar) projesinde Türkiye ayağının sorumlusu.

GUSTAV MEYRINK

Golem

ÇEVİREN:
SEZER DURU

ROMAN

İSTANBUL

Yapı Kredi Yayınları - 765
Edebiyat - 163

Golem / Gustav Meyrink
Özgün adı: Der Golem
Almancadan çeviren: Sezer Duru

Kitap editörü: Fahri Güllüoğlu
Düzeltili: Mahmure İleri

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Pasifik Ofset
Çobançeşme Mah. Kalender Sok. No: 5 Yenibosna / İstanbul

Çeviriye temel alınan baskı: *Der Golem*, Rascher Verlag, Zürich, 1946
1. baskı: İstanbul, Simavi Yayınları, 1992
YKY'de 1. baskı: İstanbul, Mart 1997
2. baskı: İstanbul, Nisan 2008
ISBN 978-975-363-543-5

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2007
Sertifika No: 1206-34-003513
Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.yapikrediyayinlari.com>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>
<http://www.yapikredi.com.tr>

İÇİNDEKİLER

- Uyku • 7
- Gün • 10
- Z • 18
- Prag • 24
- Punç • 36
- Gece • 49
- Uyanma • 61
- Kar • 68
- Hayalet • 77
- Işık • 91
- Endişe • 98
- Korku • 120
- İz Sürme • 127
- Kadın • 137
- Hile • 159
- Istırap • 173
- Mayıs • 183
- Ay • 197
- Özgür • 214
- Son • 224

Uyku

Ay ışığı yatağımın ayakucuna düşüyor ve orada büyük, parlak, düz bir taş gibi duruyor.

Dolunay yuvarlağının bir yanından küçülmeye –tıpkı yaşlanan bir yüzün önce yanaklarının buruşması ve zayıflaması gibi–, biçim değiştirmeye başladığı gecenin bu saatlerinde, beni hüznü, acı veren bir tedirginlik sarıyor.

Yarı uykuda, yarı uyanık öyle bir düşe dalarım ki, ruhumda şimdiye kadar yaşadıklarım, duyduklarım ve okuduklarım türlü renkte ve saydam akıntılar biçiminde iç içe girer.

Yatmadan önce Gotama Buddha'nın yaşamını okumuştum ve kafamdan durmadan yeniden başlayarak, bin bir biçime girerek hep şu birkaç cümle geçiyordu:

“Karga, bir parça yağ görünümündeki taşa doğru uçtu ve uçarken şöyle düşünüyordu: Belki yenilebilecek lezzetli bir şeydir. Ama orada lezzetli bir şey bulamayınca uçarak uzaklaştı. Taşa yaklaşan karga gibi, biz araştırmacılar, çilekeş Gota-ma'yı terk ediyoruz, çünkü artık ondan tad almıyoruz.”

Ve bir yağ parçası görüntüsünde olan taş, beynimde dev gibi büyüyor.

Kaygan çakıl taşlarını toplayarak kurumuş bir nehir yatağından geçiyorum.

Parlayan hafif tozlar içinde serpilen gri-mavi renkleri, kafamı o kadar zorladığım halde bir türlü çözemiyorum; sonra üzerinde tıpkı bir çocuğun beceriksizce çizmeye kalkıp taşlaşan kükürt sarısı lekeleriyle siyahlar görüyorum.

Kendimden çok uzaklara atmak istiyorum bu çakıl taşlarını, ama hep elimden düşüyorlar, gözümün önünden uzaklaştırmam olanakdışı benim için.

Yaşamım boyunca hiçbir etkinliği olmayan bu taşlar çevremi sarıp duruyor.

Çoğu kumun altından gün ışığına çıkmakta güçlük çekiyor, -tıpkı koyu mavi renkli yengeçlerin suların çekilmesi sırasındaki çırpınışlarına benziyor- dikkatimi üzerlerine çekmek için her şeyi yapmaya hazırlar sanki, bana son derece önemli şeyler söylemek ister gibiler.

Bir kısmı -yorgun- hemen deliklerine geri çekilip bir şeyler anlatma çabasını tümünden bir tarafa bırakıyor.

Ara sıra, alacakaranlıkta bu yarı düşlerden sıçrayarak uyanıyor, bir an için battaniyemin kabarmış ayakucunda büyük parlak bir taş gibi duran ay ışığını görüyor, sonra hemen ardından zayıf düşmüş bilinçaltımı yeniden deşmeye ve bana acı veren o taşı aramaya başlıyorum — anılarımın kalıntıları altında bir yerde duruyor olmalı ve bir parça yağ lekesine de benziyor.

Bir zamanlar bu lekenin yanında bir yağmur oluğu olmalı diye düşünüyorum -geniş açıyla bükük, uçlarını pas yemiş bir oluk-, böylece inatla ürkek düşlerimi kandıracak, onlara ninni gibi gelecek bir görüntü arıyorum.

Boşuna.

Gene de hiç durmadan akıl almaz bir inatla garip bir ses içimde -rüzgârlı bir havada bir pencere kepengi nasıl belirli aralıklarla duvara vurursa öyle-, bunun bambaşka bir şey olduğunu, yağa benzeyen şeyin bir taş olmadığını söyleyip duruyor.

Bu sestен kurtulmak mümkün değil.

Yüz kez karşı çıkıp, bunların tümünün hiç de önemli olmadığını söylediğim bu ses bir an susuyor, hemen ardından canlanıp yeniden inatla başlıyor. İyi, iyi, ama bir parça yağa benzeyen şey taş değil.

Yavaş yavaş dayanılmaz bir çaresizlik duygusu sarıyor içimi.

Sonra nasıl oldu bilemiyorum. Kendiliğimden mi caydım

karşı koymaktan, yoksa benliğime egemen olup ağzımı mı tıkdı düşüncelerim?

Gövdemin uyuyarak yatakta yattığını, düşüncelerimin ise ayrıldığını ve ona bağlı olmadığını biliyorum.

Birden bu "ben" de kim, diye sormak istiyorum, o zaman soru sormaya yarayacak bir organım olmadığını anımsıyorum: o zaman o budala sesin yeniden uyanıp, yeniden o sonsuz sorgulamaya girişip yağ ile taşı sormasından korkuyorum.

Vazgeçiyorum.

Gün

Birdenbire karanlık bir avluda, kırmızımtırak bir kapı kemerinden bakarken buldum kendimi, –dar ve uzun sokağın öteki yakasında– duvara dayanmış Yahudi eskiciyi gördüm, eski demir pılıpırtı, kırık aletler, paslanmış üzengiler, eski ütüler, patenler ve bir yığın ölü eşya asılıydı duvarda.

Bu görüntü, böylece ve çok sık, tıpkı algılarımızın eşiğini geçen işportacılar gibi bütün o bildiğimiz izlenimlerin tekdüzeliğini taşıyordu beraberinde — ve bende ne merak ne de şaşkınlık uyandıırıyordu.

Uzun süredir bu çevre içinde kendimi evimde duyduğumu kavradım.

Bu duygu da, buraya nasıl geldiğim konusunda tam bir karşıtlığı ortaya koysa da, derin bir etki yaratmadı bende.

Odama giden yıpranmış basamaklardan çıkarken ve eşiklerin yağlı görünümünü algımlarken, bir taşla bir parça yağın garip karşılaştırılışı ile ilgili bir şeyler duymuş ya da okumuş olmalıydım bir zamanlar, diye düşündüm.

Kendi kapıma geldiğimde bir kat üstümdeki merdivenlerde ayak sesleri duydum, bu seslerin eskici Aaron Wassertrum'un on dört yaşında ve kızıl saçlı kızı Rosina'ya ait olduğunu anladım.

Onun oldukça yakınından geçmek zorundaydım ve o da sırtını merdivenin tirabzanına verip kıvrakça döndü.

Kirli elleriyle kavradı merdiven parmaklarını –tutunmak için– ve alacakaranlıkta onun çıplak kollarının beyazlığının parladığını gördüm.

Bakışlarından kaçındım.

Midem kabarıyordu onun arsız gülüşü ve sütçü beygirine benzeyen donuk yüzü karşısında.

Kuşçuda, kertenkele kafesinde gördüğüm aksotl gibi süngerimsi, beyaz bir eti var gibi geliyordu bana.

Kızıl saçlıların kirpikleri, tıpkı tavşanlarınkı gibi iğrendiriyor beni.

Kapımı açtım ve hemen kilitledim ardımdan.

Penceremden eskici Aaron Wassertrum' u duvar kemerinin dibinde dururken görebiliyordum.

Karanlık kemerin ön bölümüne yaslanmış, elinde makas, tırnaklarını temizliyordu. Kızıl saçlı Rosina kızı mı, yoksa yeğeni miydi? Benzemiyorlardı birbirlerine.

Hahnpass Sokağı'nda her gün gördüğüm Yahudi yüzlerinden birçoğunun hangi kökten geldiklerini çıkarabiliyorum, yakın akraba evlilikleri yüzünden, nasıl yağla su birbirine karışmazsa, yüzler de çok az değişikliğe uğruyor. Bu nedenle şunlar kardeş, şunlar baba-oğul demek olanaksız.

Yüzlerine bakıp şu, şu soydan, öteki de bu soydan diyebiliriz ancak.

Rosina, eskiciye benzeseydi neyi kanıtlardı bu!

Bu soylardan gelenler birbirlerine karşı, sıkı kan akrabalığının sınırlarını bile delip aşan gizli bir iğrenme ve bulantı beslerler, — ama dış dünyadan gizlemeyi bilirler bunu, tıpkı tehlikeli bir sırrı saklar gibi davranırlar.

Hiçbiri dışarıya yansıtmaz bunu ve tam bir eşgüdüm içinde pisliğe bulaşmış bir halata yapışan nefret dolu körlere benzerler: Biri iki eliyle, öteki isteksiz sadece küçük parmağıyla yapışmıştır; ama hepsini saran, batıl inançtan kaynaklanan bir korkudur birbirlerine dayanmaktan caydıkları, ötekilerden ayırdıkları anda yok olacakları korkusu.

Rosina, kızıl saçlı tipin daha mide bulandırıcı olan bir koldan geliyor. Bu soydan gelen erkekler ise dar göğüslü ve horoz gibi uzun boyunlu ve çıkık gırtlaklı oluyorlar. Sanki bütün yaşamları boyunca kızdırılmışlar gibi kızıl çillerle kaplıdır her yerleri, şehvet duygularına karşı sürekli, ama başarı-

sız bir kavga verirler ve sağlıklarıyla ilgili iğrenç korkular ko-
valar hep onları.

Rosina ile eskici Wassertrum arasındaki akrabalığı nereden
çıkarttığımı da bilemiyordum tam anlamıyla. Onu ihtiyarın ya-
nında hiç görmemiş, birbirlerine seslendiklerini bile duyma-
mıştım.

Kız, zaten ya bizim avluda olur bütün gün, ya da evin ka-
ranlık köşeleri ve koridorlarında dolanıp dururdu hep.

Aynı evde oturan komşularım, kızı eskicinin ya yakın bir
akrabası sanır, ya da hiç değilse onun himayesinde yaşadığını
varsayarlardı; gene de şuna emindim ki, bu olasılıklara inan-
mak için bir kanıtları yoktu ellerinde.

Düşüncelerimi Rosina'dan kurtarmak için odamın açık
penceresinden aşağıya, Hahnpass Sokağı'na baktım.

Aaron Wassertrum sanki bakışımı sezmiş gibi birden yü-
zünü bana çevirdi. İğrenç yüzü donuktu, balık gözleri, aralık
ağız ve tavşan dudaklarıyla.

Bütün umursamaz görünümüne karşın, ağının en ufak titre-
şimini hemen duyan bir insan-örümcek gibi geldi bana. Neyle ge-
çiniyordu acaba? Ne düşünüyordu? Amacı neydi? Bilmiyordum.

Duvar kemerinin yan bölümlerinde günler ve yıllardır hep
aynı ölü eşyalar asılı dururdu yerleri hiç değişmeden.

Gözüm kapalı çizebilirdim onları: işte kapaksız, eğri büğrü
teneke trampet; çok garip biçimde yan yana dizilmiş askerlerin
resmedildiği solmuş bir kâğıt.

Sonra küflenmiş deri kayışa asılmış paslı mahmuz hevengi
ve daha nice eski püskü eşya.

Yerde önde, hiç kimse eşikten geçmesin diye sık biçimde
yan yana sıralanmış bir dizi demir ocakları plakaları.

Bütün bu eşyaların sayıları ne azalır ne çoğalırdı. Kırk yılın
başı, buradan geçen biri gerçekten durup şunun bunun fiyatını
sorduğunda eskici çok öfkelenirdi.

O zaman ürkütücü biçimde tavşan dudaklı ağzını açar, kız-
gın kızgın gargara yapar gibi kekeleyerek anlaşılmaz bir şeyler
mırıldanır, alıcının bütün bilgi alma isteğini yok eder, adam da
ürkerek yoluna devam ederdi.

Aaron Wassertrum'un bakışları benden yıldırım hızıyla

uzaklaşp, Şimdi, yandaki evden benim pencereme kadar uzanan çıplak duvara büyük bir ilgi ile kaydı.

Orada ne görüyor olabilirirdi?

Bu ev Hahnpass Sokağı'na sırtını dönmüş, pencereleri avluya bakardı. Sokağa bakan tek bir penceresi vardı.

O sırada, yanımda, benim katımla aynı hizada olan bölüme -sanıyorum köşeli bir atlyeydi burası- birileri girdi, çünkü birden birbirleriyle konuşan bir erkek ve bir kadının seslerini duydum.

Eskicinin aşağıdan bunu anlaması olanaksızdı oysa!

Kapımın önünde biri kıpırdadı, hemen tahmin ettim: Rosina'ydı bu. Oralarda bir yerde karanlıkta, istek içinde, belki de onu içeri ağırabileceğimi düşünerek bekliyordu.

Ve altta, yarım kat aşağıda, iek bozuğu suratlı, henüz erginleŐmemiŐ Loisa, soluğunu tutarak merdivenlerde duruyor, kapıyı açıp amayacağımı gzlyyordu; bense onun nefretinin soluğunu ve köpüren kıskançlığını yukarıda elimle tutar gibi duyuyordum. Daha yakına gelmekten ve Rosina'nın dikkatini çekmekten rkyordu. Ona, a bir kurt nasıl bakıcısına bağımlıysa öyle bağımlı olduğunu biliyor ve bir an önce sıçrayıp bilinçsiz isteklerini salıvermek istiyordu!

Çalışma masama oturup penslerimi ve hakkk kalemimi aradım.

Ama hiçbir Şey yapamadım, elim o ince Japon gravrlerini onaracak kadar sakin değildi.

Bu eve egemen olan o hüzünlü, tekdüze yaşam ruhumu sakinleŐtireceđi yerde, gözümün önünde hep eski görüntülerin canlanmasını engelleyemiyordu.

Loisa ve ikiz kardeşi Jaromir herhalde Rosina'dan bir yaş bile büyük değillerdi.

Mayasız ekmek yapan babalarını hemen hiç anımsamıyorum, Şimdi onlara sanırım yaşlı bir bayan bakıyor.

Bu kadının, bu binada yuvalarında saklanan köstebekler gibi yaşayan kadınlardan hangisi olduğunu da bilemiyorum.

Bu oğlanlara bakıyor; yani onlara yatacak bir yer veriyor, onlar da buna karşılık olarak ona fırsat buldukça aldıkları ya da dilendikleri Şeyleri vermek zorundalar.

Onlara yemek de çıkarıyor mu acaba? Sanmıyorum, çünkü yaşlı kadın çok geç geliyor eve.

Ölü yıkayıcısıymış.

Loisa, Jaromir ve Rosina'yı daha küçük çocuklarken, avluda sık sık safça oynarlarken görürdüm.

O zamanlar çoktan geçti.

Şimdi Loisa bütün gün kızıl saçlı Yahudi kızı Rosina'nın peşinde.

Ara sıra onu boşuna arar, bir yerde bulamayınca benim kapımın önüne gelir ve asık bir yüzle onun gizlice buraya gelmiş olabileceğini düşünüp beklerdi.

Ben işimin başında otururken, onun orada eğri büğrü koridorda öne doğru eğilmiş, boynunu uzatıp dinlediğini görür gib olurdu. Kimi zaman bir vahşi gürültü bozardı sessizliği.

Sağır ve dilsiz Jaromir'in bütün akli Rosina'ya duyduğu bitmez tükenmez çılgın istekle dolu olduğundan, evin içinde yabancı bir hayvan gibi oradan oraya koşar, kıskançlık ve kuşkuyla yarı deliye dönerek anlaşılmaz uluma sesleri çıkarır, insanın damarlarındaki kanı donduracak biçimde haykırırdı.

Gözü kararmış, her ikisini de arardı; birlikte olduklarını sandığı –o bin tane gizli, uzak köşede– kardeşinin peşinde olursa Rosina ile ilgili her şeyden haberdar olacağı düşüncesi kamçılardı beynini.

Ve işte bu özürlü kişinin çektiği işkence, sanıyorum, Rosina'da hep ötekiyle birleşme isteği yaratıyor. Eğilimi ve isteği azaldığında, Loisa Rosina'yı kıskırtmak için durmadan yeni iğrençlikler düşünüyor.

Mahsustan ya da gerçekten, bu sağır-dilsiz yakalatırlar kendilerini ve çılgına dönen oğlanı peşlerinde koştururlar karanlık koridorlarda, ve oralarda basılınca, havaya fırlayan fıçı çemberleri ve sivri uçlarını havaya kaldırdıkları tırmıklarla kötü niyetli tuzaklar hazırlarlar ona ve oğlan onlara takılıp düşer ve her yanı kan içinde kalır.

Zaman zaman Rosina, işkenceyi son noktasına vardırarak için kendi kafasından cehennem azabı hazırlar ona.

Jaromir'e davranışını birden değiştirip onu beğeniyormuş gibi yapar.

Her zaman sırttan yüzüyle özürlü oğlana, onu çılğınca bir heyecana sürükleyen şeyler anlatır, bunu yapabilmek için de gizli gibi görünen, yarı anlaşılır bir işaret dili uydurmuştur, bu çeşit iletişim, sağır-dilsizi kararsızlığın karmaşık ağına düşürür ve onu yitip tüketen umutlar içinde boğulmaya iter.

Bir kez avluda onun önünde dururken gördüm. Kız öylesine hızlı dudak hareketleri yapıyor ve işaretler veriyordu ki, birden vahşi bir heyecanla yıkılıp kalacak sandım.

Bilerek böyle anlaşılmaz hale getirilen bu heyecanlı iletişimi anlayabilmek için harcadığı insanüstü çaba nedeniyle başından aşığı terler boşandı.

Ertesi günü, dar ve pis Hahnpass Sokağı'nın devamında yarı çökmüş bir evin merdivenlerinde ateşli bir bekleyişle geçirdi — öyle ki, köşe başlarında birkaç kuruş dilenmeyi bile unutmuştu artık.

Gece geç vakit aklıktan yarı baygın ve kızgın eve dönmek istediğinde, analığı kapıyı yüzüne kapayıverdi.

Yandaki bitişik atölyeden, duvarı geçip neşeli bir kadın kahkahası ulaştı bana.

Kahkaha! — Bu evlerde bir kahkaha ha? Bütün gettoda neşeli, gülmeyi başarabilecek tek kişi bulamazsınız. Birkaç gün önce yaşlı kuklacı Zwakh'ın bana atölyeyi genç ve kibar bir beyin yüksek fiyatla tuttuğunu söylediği aklıma geldi o zaman. Herhalde kalbinin sahibi olan seçkin kişiyle gözlerden ırakta buluşmak için bunu yapmıştı.

Yeni kiracının pahalı eşyaları, evdekiler bir şey anlamasın diye her gece gizlice, parça parça yukarıya taşınacaktı.

İyi niyetli ihtiyar bana bunları anlatırken çocuk gibi seviniyor, ellerini ovuşturuyor, her şeyi ne kadar akıllıca çözümlendiğini anlatıyordu: Evde oturanların hiçbirinin bu romantik çiftten haberi olmayacaktı.

Atölyeye üç ayrı evden girilebiliyordu. Bir mahzen kapağı yoluyla da girişi vardı.

Evet, döşemedeki demir bir kapak açılınca —orada bunu yapmak oldukça kolaydı— benim odamın yanında bulunan bir

odadan bizim evin merdivenlerine ulaşılır ve buranın çıkışı kullanılabilirdi.

Şen kahkaha bir kez daha cınladı ve kafamda lüks bir ev, soylu bir aile görüntüsü canlandı. Oraya çağrılıyordum ve benden kıymetli antikalarda yapılacak onarımlar isteniyordu.

Birden, hemen yakından gelen acı bir feryat duydum. Korkuyla kulak kesildim.

Demir tavan kapısı gıcırdadı ve bir bayan koşarak girdi odama.

Saçları dağınık, yüzü kireç gibi beyaz, çıplak omuzlarını altın bir brokar kumaş örtüyordu.

“Üstat Pernath, saklayın beni, Tanrı aşkına, bir şey sormayın, burada saklayın beni!”

Yanıt bile vermeye fırsat bulamadan, kapım bir kez daha açıldı ve kapandı.

Bir saniye kadar kısa bir süre eskici Aaron Wassertrum’un yüzü iğrenç bir maske gibi sırttı içeride.

Önümde yuvarlak, parlayan bir leke beliriyor ve ben yatağımın ayakucundaki ay ışığını yeniden anımsıyorum.

Uyku, ağır yünlü bir palto gibi bastırıyor ve altın harflerle yazılı Pernath adı anılarımın önünde canlanıyor.

Nerde gördüm acaba bu adı? Athanasius Pernath?

Sanırım, sanırım, çok uzun bir süre önce, bir yerde şapkamı başka bir şapkayla karıştırmış ve çok garip bir kafa yapım olmasına karşın başıma uymasına şaşır kalmıştım o zaman.

Yabancı şapkanın içine bakmıştım –o zamanlar– ve, evet, evet, orada altın kâğıt harflerle beyaz bir astarın üzerinde şu yazılıydı:

ATHANASIUS PERNATH

Şapkadan korkmuş ve irkilmiştim o zaman, neden biliyorum.

O an, birden, o unuttuğum, yağa benzeyen taşın nerede olduğunu soran ve boyuna benden bunu öğrenmek isteyen ses üzerime geldi bir ok gibi.

Aceleyle, tatlı tatlı gülümseyen kızıl saçlı Rosina'nın profi-
lini canlandırıyorum ve böylece oktan kurtulabiliyorum ve ok
karanlıkta sapıp yok oluyor.

Evet, Rosina'nın yüzü! Durmadan mırıldanan o sestem da-
ha güçlü bu yüz ve işte, Hahnpass Sokağı'ndaki odamda saklı
kaldığım sürece sakinleşebilirim.

Z

Yanlış algılamadıysam, beni ziyaret etmek isteyen biri belirli bir aralıkla merdivenden arkamdan geliyor; şimdi son iki basamakta olmalı. O sırada arşivci Şemayah Hillel'in dairesinin olduğu köşeyi dönüyor ve basıla basıla yıpranmış döşeme taşlarını aşıp, kırmızı tuğla döşeli üst kat koridoruna geçiyor.

Şimdi duvara el yordamıyla tutunarak ilerliyor ve şimdi, tam şu anda, kapıdaki levhada yazılı olan adımları karanlıkta güçlkle heceliyor.

Ben de kalkıp odanın ortasında ayakta duruyor ve girişe dikiyorum gözlerimi.

Aynı anda kapı açıldı ve içeriye girdi.

Bana doğru birkaç adım attı, ne şapkasını çıkardı ne de birkaç nezaket sözü söyledi.

Evdeyken de böyle davranır izlenimini edindim, başka türlü değil de böyle davranmış olmasını doğal karşıladım.

Elini çantasına sokup bir kitap çıkarttı.

Sonra kitabın sayfalarını yavaş yavaş çevirmeye başladı.

Kitabın metal kapağı gülbezekler ve mühürlerle donatılmıştı, çukurlar boyalarla ve küçük taşlarla doldurulmuştu.

Sonunda aradığı bölümü buldu ve bana gösterdi.

Bu bölümün başlığını çözdüm: "Zebur", yani "Ruhların Döllenmesi".

Altın ve kırmızıyla yazılan büyük "Z" harfi sayfanın hemen hemen yarısını kaplıyordu, ister istemez gözüm takıldı buna, kenarı bozulmuştu.

Bunu onarmak istedim.

Büyük harf, şimdiye kadar başka eski kitaplarda gördüğüm gibi parşömene yapışmış değildi, daha çok ortadan dikilmiş, uçlarından kâğıdın kıyısına tutturulmuş ince iki altın levhadan oluşmuş gibiydi.

Öyleyse, harfin tutturulduğu yerde parşömene bir delik mi açılmıştı yoksa?

Böyle yapıldıysa kâğıdın ardında "Z"nin tersinden görünmesi gerekirdi. Sayfayı çevirdim ve düşündüğüm şeyin doğru olduğunu gördüm.

İster istemez, bu sayfayı da, karşısındaki sayfayı da okudum.

Okumayı sürdürdüm, daha fazlasını da okudum.

Kitap sanki bir düş gibi sesleniyordu bana, ama daha açık, daha anlaşılır bir biçimde. Yüreğime dokunuyordu bir soru gibi.

Görünmez bir ağızdan sözcükler dökülüyor, canlanıyor ve üzerime geliyordu. Dönüyorlar ve önümde renkli giysilere bürünmüş esir kızlar gibi dolaşıyorlar, sonra yere gömülüyorlar ya da tıpkı parıltılı bir buhar gibi havada yok oluyorlar, arkalarından gelenlere yol açıyorlardı. Hepsi kısa bir süre onu seçeceğimi umuyor, ardından geleni incelemeyeceğimi sanıyordu.

Aralarından kimi, tavuskuşları gibi kabarak parıltılı giysiler içinde yavaş ve ölçülü adımlarla yürüyordu. Kimi, yaşlanmış ve yıpranmış kraliçeler gibi gözkapakları boyalı, orospuluk izleri taşıyan dudakların kırışıkları çirkin makyajla örtülü.

Gelenlere ve geçenlere bakıyordum ve bakışım bu birbiri ardından geçen, hiçbir özelliği olmayan ve belleğe kazınması olanaksız yüzler üzerinde dolaşıyordu.

Sonra bana doğru sürükleyerek çırılçplak, bir toprak Tanrıçası gibi büyük bir kadın getirdiler.

Kadın bir saniye önümde durdu ve eğildi.

Kirpikleri gövdem kadar uzundu ve sol kolunun nabzını gösterdi sessizce.

Bu damar deprem oluyormuş gibi atıyordu ve bütün dünyanın yaşamının orda olduğunu duyuyordum.

Uzaktan bağırsarak çılğın bir koro geliyordu üzerime.

Bir adamla bir kadın birbirlerine sarıldılar. Koro gittikçe yaklaşırken onların uzaktan gelişlerini görmüştüm.

Coşkulu, ortalığı inleyen şarkılar hemen yanı başımdaydı, gözlerim ise birbirine sarılmış çifti arıyordu. Yarı erkek, yarı dişi bir tek varlık –bir hermafrodit– haline dönüşen bu çift sedef bir tahtta oturuyordu.

Hermafroditin tacı, kemirici kurtların üzerinde gizemli runik harfler kazıdığı bir kırmızı tahtadan yapılmaydı.

Bir toz bulutunun içinden hızlı hızlı koşarak ufak kör koyunlar geldi: Dev hermafrodit bu besi yaratıklarını ardından sürüklüyordu, korodakileri yaşatabilmek için.

Görünmez ağızdan dökülen bu varlıklar arasında, zaman zaman mezarlardan çıkıp gelenler az değildi — yüzlerinde örtüler vardı.

Önümde durduklarında birden örtülerinden silkiniyor, vahşi hayvanlarınkini andıran gözlerini açıklıkla yüreğime dikiyorlar, buz gibi bir korku beynimi sarıyor, kanım, içine gökyüzünden kaya parçaları düşmüş bir nehir gibi yatağının ortasına geri çekiliyordu.

Bir kadın geçti önümden, bir bulut gibi hafif. Yüzünü göremedim, saklıyordu, akan gözyaşlarından oluşuyordu mantosu.

Maskeliler alayı dans ederek ve gülerek geçiyor, bana aldırmıyorlardı.

Yalnız bir soytarı, düşünceli bir havada bakıyor çevresine ve bana, geri dönerek geliyor. Önümde duruyor ve yüzüme bir aynaya bakar gibi bakıyor.

Öyle garip hareketler yapıyor ki, bazen çekingen, bazen yıldırım hızıyla kollarını indirip kaldırıyor, öyle ki onun yaptıklarının aynısını yapmak için gizemli bir istek sardı içimi; gözlerimi tıpkı onun gibi kırpmak, omuzlarımı silkmek, ağzımın kenarlarını oynatmak istiyorum.

Hepsi bana görünmek isteyen sabırsız görüntüler beliriyor ve onu bir kenara itekliyorlar.

Ama bu yaratıkların hiçbiri kalıcı değil.

Kayıp akan inciler onlar, ipek bir ipe dizili, tek tek duyulan sesler onlar, görünmez bir ağızdan çıkan ezgi.

Benimle konuşan bir kitap değildi artık. Bir sestti. Ne kadar

çabalasam da benden anlamadığım bir şeyi isteyen bir ses. Beni yanan, anlaşılmaz sorularla kıvrandıran bir ses.

Bu görünen sözleri söyleyen ses susmuştu oysa, yankısı yoktu.

Şimdiki zamanın dünyasında çınlayan her sesin birçok yankısı vardır, tıpkı her şeyin bir gölgesi ve birçok gölgesi olduğu gibi, ama bu sesin yankısı yoktu — uzun, uzun süre önce uçmuş ve yok olmuştu herhalde. — — —

Ve ben kitabı sonuna kadar okumuş, ama daha elimde tutuyordum, sanki kitabı değil de arayışlar içindeki beynimi karıştırmıştım. —

Sesin bana söylediği her şeyi yaşamım boyunca içimde taşımıştım, sadece üstü örtülü, unutulmuş ve saklı kalmıştı o güne dek düşüncemde.

Gözlerimi kaldırdım.

Bana kitabı getiren adam neredeydi?

Gitmiş miydi?

Bitince almaya gelecek miydi kitabı?

Yoksa ben mi ona geri götürcektim?

Nerede oturduğunu söylediğini anımsamıyorum.

Görünümünü aradım belleğimde, beceremedim.

Giyileri nasıldı? Yaşlı mıydı, genç miydi? Saçları ve sakalı ne renkteydi?

Hiç, hiçbir şey anımsamıyordum. Görünümü ile ilgili bütün biçimler yok oluyordu ben onları kafamın içinde toparlamadan önce. Gözlerimi kapatıp ellerimi gözkapaklarıma bastırdım, görünüşünün küçük bir parçasını yakalayabilmek için.

Olmuyor, olmuyor.

Odanın tam ortasına dikildim, tıpkı biraz önce, onun geldiği anda yaptığım gibi gözlerimi kapıya diktim: Şimdi köşeyi dönüyor, şimdi tuğla döşemeyi geçiyor, şimdi dışarıda kapıdaki levhayı okuyor —“Athanasius Pernath”—, şimdi içeri giriyor boşuna.

Görünümüyle ilgili en ufak bir belirti canlanmıyor belleğimde.

Masanın üzerinde duran kitaba bakıp, kafamda onu çıkarıp uzatan eli arıyorum.

Bu el eldivenli mi yoksa çıplak mı, düzgün mü ya da kırıksık mı, yüzüklerle süslü mü değil mi, bunları bile anımsamıyorum.

O sırada aklıma garip bir düşünce geldi. Karşı koyamayacağım bir ilham gibiydi bu. Paltomu, şapkamı giyip koridora çıktım; merdivenleri indim. Sonra tekrar yavaşça odama döndüm.

Ağır ağır, çok yavaş geri döndüm; tıpkı onun geldiği andaki gibi yaptım. Kapıyı açtığımda odamın karanlık içinde olduğunu gördüm. Ben biraz önce çıktığımda aydınlık değil miydi? Ne kadar geç olduğunu anlamayacak kadar oyalanmış olmalıyım. Yürüyüşü ve davranışlarıyla bu yabancıyı taklit etmeye çalıştım, ama ne yürüyüşünü ve ne de davranışlarını anımsayabildim. Görünümünün nasıl olduğunu bana anımsatan bir iz olmadığına göre, onu taklit etmeyi nasıl başardım ki zaten?

Ama başka türlü oldu. Düşündüğümden bambaşka oldu.

Derim, kaslarım ve gövdem beynime haber vermeden birden anımsadılar, benim istemediğim ve niyetli olmadığım öyle hareketler yaptılar ki...

Sanki organlarım bana ait değildi.

Odamda birkaç adım attıktan sonra birden ağırlaştı yürüyüşüm ve yabancılaştım.

Bu, durmadan yüzüstü düşeceğini düşünen birinin yürüyüşü, dedim kendi kendime.

Evet, evet, evet... Böyleydi yürüyüşü.

Çok iyi biliyordum, böyleydi yürüyüşü!

Çok iyi biliyordum, böyleydi o.

Yabancı ve sakalsız bir yüzüm vardı, elmacık kemiklerim çıkıktı ve eğri gözlerle bakıyordum.

Bunu hissediyor ama henüz kendimi göremiyordum.

Bu benim yüzüm değil, diye dehşetle bağırarak istedim, elimle yüzümü yoklamak istedim, ama elim bu isteğimi yerine getirmek istemedi ve çantaya girip bir kitap çıkardı. Tıpkı biraz önce onun yaptığı gibi.

İşte o anda gene masanın başına oturmuş buluyorum kendimi şapkasız, paltosuz... Benim, ben, ben.

Athanasius Pernath.

Korku ve dehşet ürpertti beni, yüreğim yerinden fırlayacakmış gibiydi ve duyuyordum: Az önce beynimin içinde oradan oraya koşan hayalet parmaklar bırakmıştı beni. Beynimin arkasında onların dokunuşlarının soğuk izlerini algılıyordum.

Artık o yabancıнын nasıl bir kişi olduğunu biliyordum, içimde onu yeniden duyabilmişim, –her an– istesem gene duyardım, ama görünüşünü gözlerimin önüne getirebilmek, gözünün içine bakabilmek — bunu başaramıyordum ve hiçbir zaman başaramayacaktım. Bir negatif gibi, çizgilerini belirlemediğim bir görünmez kalıptı sanki ve onun biçimini ve görüntüsünü kavramam için kendimin o kalıbın içine girmesi gerekiyordu. — —

Masamın gözünde demirden bir kutu vardı ve kitabı oraya kitleyip ruhsal dengesizliğimden kurtulduğumda, onu çıkarıp büyük “Z” harfini onarmak istedim.

Kitabı masadan aldım.

O zaman kitaba hiç dokunmamışım gibi bir duyguya kapıldım.

Kutuyu aldım: Aynı duygusuzluk. Dokunma duyusu, sanki uzun, upuzun derin karanlıkla kaplı bir yoldan geliyordu bilincime ulaşana kadar; sanki eşyalar yılları olan bir zaman dilimi uzaklığındaydılar benden ve çoktan önümden gelip uzaklaşmış bir geçmişe aittiler.

Yağlı taşla birlikte, acı çektirmek için beni karanlıkta arayan ses önümden geçip gitti farkına varmadan. Onun uyku dünyasından kaynaklandığını biliyordum. Ama yaşadığım gerçektir –bu nedenle beni fark etmedi–, boşu boşuna beni arıyor diye düşünüyorum.

Prag

Yanımda öğrenci Charousek duruyordu, ince, havı dökülmüş paltosunun yakasını kaldırmıştı, soğuktan dişlerinin takırdadığını duyuyordum.

Bu cereyanlı, buz gibi kapı kemeri altında ölebilir, dedim kendi kendime; benimle beraber yukarıya, evime gelmeye çağırdım.

Ama istemedi.

“Size teşekkür ederim Pernath Usta” diye mırıldandı titreyerek, “ne yazık ki artık pek zamanım kalmadı — Acele kente gitmem gerek — Hem şimdi sokağa doğru yürürsek — daha birkaç adım atmadan — sıırıslıklam ıslanırız! Sağanak durmak bilmiyor”.

Yağmur damlara vurup evlerin yüzlerinden aşağı gözyaşı seli gibi akıyordu.

Kafamı biraz uzattığımda orada dördüncü kattaki odamın penceresini görebiliyordum, yağmurdan ıslanmış, camları erimiş gibi görünüyordu, saydamlığını yitirmiş, eğri büğrü olmuştu.

Sarı, kirli bir dere akıyordu sokaktan aşağıya doğru ve kapı kemerinin altı bu korkunç havanın geçmesini bekleyen yayalarla dolmuştu.

“Orada bir gelin çiçeği yüzüyor” dedi birden Charousek, solmuş mersin dallarından yapılmış ve kirli suda yüzerek gelen buketi göstererek.

Bu söz üzerine arkamızda duran biri kahkahayla güldü.

Dönüp baktığımda kibar giyimli, ak saçlı, şişkin kurbağa suratlı, yaşlı bir baş gördüm.

Charousek de bir an geriye dönüp baktı, sonra kendi kendine bir şeyler mırıldandı.

Bu yaşlı adamdan çirkinlik yayılıyordu etrafa. Dikkatimi hemen ondan ayırdım, bezgin yaşlı hayvanlar gibi yağmur altında yan yana dizilmiş duran renksiz evlere baktım. Ne kadar ürkütücü ve köhne görünüyordu hepsi!

Hiç tasarlanılmadan yapılmış olarak duruyorlardı orada, tıpkı kendi kendine biten yabanotları gibi.

Eskiden uzunlamasına giden bir yapıdan artakalan alçak, sarı bir taş duvara yaslanmışlar, evlerin hepsini birkaç yüzyıl önce akıllarına estiği gibi ve başkalarını dikkate almadan yapmışlar. İlerde eğri köşeli alını dışarı fırlamış bir ev, yanında bir başkası, sivri bir diş gibi öne çıkmış.

Hüzünlü gökyüzünün altında sanki uykudaymış gibi görünüyorlardı; sokaklara güz akşamlarının sisi indiğinde ve sessiz, hemen hemen dikkati çekmeyen mimikleri saklamaya yardımcı olduğunda, ara sıra bu evlerden dışarıya vuran sinsi, hain yaşamdan bir iz sezilmiyordu şimdi.

Burada oturmaya başlamamdan bu yana geçirdiğim insan yaşamı boyunca, kurtulamadığım bir etki içinde süregeldi durdu; gecenin belli saatlerinde ve sabah ağarıken erken saatlerde sanki sessiz, gizli bir tartışmayı sürdürüyorlardı hepsi. Ve zaman zaman duvarlarında hafif bir sallantı meydana geliyordu, anlaşılmaz bir sallantı; damlarında gürültüler koşuyor, yağmur oluklardan aşağı akıyordu, biz ise körlenmiş duygularla onları öylece kabulleniyor, nedenlerini araştırmıyorduk bile.

Çoğu kez düşümde bu evlerin hayalet gibi görüntülerini izlediğimi görürdüm, sonra ürperten bir şaşkınlıkla, bu sokağın asil efendilerinin onlar olduğunu, yaşamlarını ve duyularını açıkladıklarını, böylece herkesi kendilerine çekenlerin onlar olduklarını anlardım. Gündüzleri burada oturanlara ödünç verirlerdi bu duyguları, hemen ertesi gece tefeci faizleriyle geri isterlerdi onları.

Bu evlerde oturan garip varlıkları, anaların doğurmadığı kişiler ve sadece şemalar olarak, düşünüş ve davranışlarında

bir ayırım gözetmeksizin kafamdan geçirdiğimde, her zamankinden daha çok bu çeşit düşlerde gerçek payı olduğuna inanıyor, uyanık olduğum zamanda da renkli masalların etkileri gibi parıldadıklarını algılıyorum.

O zaman içimde gizlice Golem efsanesi canlanıyor, bir zamanlar burada, bu gettoda bir kabalist hahamın maddeden yarattığı ve ona düşünceden yoksun bir otomatik varoluş biçimi verdiği, bunu da dişlerinin ardına koyduğu sihirli bir sayıyla sağladığı Golem.

Yaşamının gizli şifresi ağzından alınır alınmaz bu Golem nasıl çamurdan bir görünüm alıp donmuşsa, bana öyle geliyor ki bu insanlar da, kafalarındaki herhangi bir mikroskobik kavram dönüştürüldüğü anda ruhlarından kopararak bir anda yıkılacaklar, biri hiç önemli olmayan uğraşından, belki de amaçsız alışkanlığından, öteki tamamen belirsiz bir beklentinin, tutarsız bir şeyin beyninden çıkarıldığı anda bitecek.

Bu yaratıklardaki hiç dinmeyen, ürkütücü bekleyiş nedir?

Çalışırken hiç göremezsiniz bu insanları, gene de sabahın ilk ışığı ile uyanırlar ve soluklarını tutarak –tıpkı hiç gelmeyecek bir kurbanı bekliyormuş gibi– beklerler.

Ve gerçekten de bir gün onlara bir kazanç sağlayacak savunmasız bir kişi alanlarına girecek olsa, dehşet içinde kalırlar, bu da her türlü atılımdan titreyerek uzaklaştırır ve köşelerine kaçırır onları.

Kimse, kendine egemen olmayacak kadar güçsüz görünmüyor.

“Güçleri ve silahları ellerinden alınmış, yozlaşmış, dişleri sökülmüş kurbanlık hayvanlar” dedi Charousek, duraksayarak bana baktı. —

Kafamdan geçeni nasıl bilebilmişti? —

İnsan ara sıra düşüncelerini öylesine güçlü duyar ki, onlar yakındaki bir kişinin beynine sıçrar, tıpkı bir kıvılcım gibi, diye düşündüm.

“— — — neyle geçiniyorlar acaba?” dedim bir süre sonra.

“Geçinmek mi? Neyle mi? Aralarından bazıları milyoner.”

Charousek’e baktım. Ne demek istiyordu?

Ama öğrenci sustu ve bulutlara baktı.

Bir an için kapı kemeri altındaki sesler durdu ve yalnız yağmurun hışırtısı duyuldu.

“Aralarından bazıları milyoner”, demekle ne demek istemişti?

Bir kez daha Charousek düşüncelerimi anlamış gibiydi.

Yanımızdaki eskici dükkânını gösterdi, orada asılı olan demirden ıvır zıvırın pasını sular, kahverengi bir çamura dönüştürüyordu.

“Aaron Wassertrum! Örneğin o bir milyoner — Yahudi mahallesinin hemen hemen üçte biri onun. Bilmiyor musunuz Bay Pernath?”

Gerçekten de soluğum kesildi. “Aaron Wassertrum ha! Eskici Aaron Wassertrum milyoner?”

“Ben onu iyi tanırım”, diye devam etti Charousek acı acı, sanki ona sormamı beklemiş gibiydi. “Oğlunu da tanırdım. Doktor Wassory’yi.

İşitmediniz mi? Doktor Wassory, –ünlü– göz doktoru. Daha bir yıl öncesine kadar bütün kent hayranlıkla ondan söz ederdi –büyük– bilginden. O zamanlar kimse adını değiştirdiğini, daha önceleri Wassertrum adını taşıdığını bilmiyordu. Bilim alanında dünya deneyi olan kişiyi oynamaya bayılır, olur da soyu söz konusu olursa, alçakgönüllülükle ve derinden sarılıp yarım ağızla babasının gettodan geldiğini, en aşağılardan büyük acılar ve anlatılmaz dertler çekerek yukarıların ışıklı yaşamına kavuştuğunu anlatırdı.

Evet! Acı ve dertlerle!

Kimin acıları ve hangi anlatılmaz dertlerle ve hangi yolları kullanarak yükseldiğini söylemezdi!

Ama ben getto ile olan ilişkiyi biliyorum.” Charousek kolumu tutup hızla sarstı.

“Pernath Usta, ben öyle yoksulum ki, kendim bile kavrayamıyorum bu yoksulluğu; bir serseri gibi yarı çıplak dolaşmak zorundayım, baksanıza, hem de tıp öğrencisiyim, bilgili biriyim.”

Paltosunun önünü hışımla açtı ve ben şaşkınlık içinde ne gömleği, ne yelegeği olduğunu, paltoyu çıplak teninin üzerine giydiğini gördüm.

“O namussuzu, o çok güçlü Doktor Wassory’yi kapana dü-

şürdüğümde de bu derece yoksuldum. Bugün bile kimse bu işi ortaya çıkarmanın ben olduğumu bilmiyor. Kentte herkes, uygulamalarını ortaya çıkarıp onu intihara sürükleyen kişinin Doktor Savioli adında biri olduğunu sanıyor. Oysa Doktor Savioli benim masamdan başka biri değildi. İnanın. Planı tek başıma kurdum, gerekli malzemeyi topladım, kanıtları çıkarttım ve sessizce, dikkati çekmeden yavaş yavaş, dünyanın hiçbir parası, gettonun hiçbir kurnazlığı onun yıkılışını engellemeyecek duruma gelene kadar Doktor Wassory'yi yıprattım, artık belirsiz bir dokunuş yeterdi.

Bilirsiniz, tıpkı satrançta olduğu gibi.

Kesinlikle satrançta olduğu gibi.

Benim yaptığımı kimse bilmiyor!

Elbette eskici Aaron Wassertrum'u bazen içine düştüğü korkunç bir kuşku uyutmuyor, tanımadığı, her zaman yakınında olan ama ulaşamadığı bir kişinin, Doktor Savioli dışında bir kişinin bu olayda parmağı olduğundan şüphe ediyor. Duvarların ötesini gören gözleri olmak boşuna. Bazı beyinlerin uzun, görülmez, zehirli iğnelerle aynı duvarları delebilme yeteneğinde olabileceğini, kesme taşları, altın ve mücevherleri aşırıp can damarına ulaşabileceğini anlamıyor."

Charousek alınına vurup kaba kaba güldü.

"Aaron Wassertrum yakında öğrenecek bunu. Doktor Savioli'nin gırtlığına sarılacağı gün öğrenecek! İşte o gün.

Bu satranç oyununu da sonuna kadar hesapladım — bu kez taş verip mat edeceğim. Acı sona kadar hiçbir kaçış yok, her manevra için öldürücü darbem hazır.

Benimle böyle bir yarışa giren havada asılı kalır, söyleyeyim size, tıpkı çaresiz bir kuklanın ince iplere asılı kalması gibi —ipler ise benim elimde—, iyi dinleyin, ipler benim elimde, onların artık serbest iradeleri yok."

Öğrenci, ateşi yükselmiş gibi konuşuyordu.

Ben de dehşet içinde yüzüne bakıyordum.

"Wassertrum ve oğlu size ne yaptı ki onlardan böylesine nefret ediyorsunuz?"

Charousek birden kesti.

"Bırakalım bunu. —Bana Doktor Wassory'nin boynunu ko-

paran neydi diye sorsanız daha iyi olur belki!– Ya da isterseniz başka bir zaman konuşalım bunu? — Yağmur dindi. Belki eve dönmek istersiniz.”

Birden sakinleşen biri gibi sesinin tonunu hafifletti. Başımı salladım.

“Bugünlerde kataraktın nasıl tedavi edildiği konusunda bir şeyler duydunuz mu hiç? –Hayır mı?– O zaman, her şeyi iyice anlamamız için, size bunu iyice açıklamalıyım Pernath Usta.

Dinleyin; katarakt göz yuvarlağının kötü bir hastalığıdır, kör olmaya yol açar, hastalığın ilerlemesini önleyecek tek şey vardır, o da iridektomi yapmaktır, yani gözün bebeğinden ince bir parça almak.

Bunun kaçınılmaz sonucu, yaşam boyu süren göz kamaşmasıdır, ama çoğunlukla kör olma süreci durdurulmuş olur.

Ancak katarakt tanısı başlı başına bir beceri gerektirir.

Özellikle hastalığın başındaki dönemde belirtiler çok açık bir biçimde gerileme gösterebilir, o kadar açık bir gerileme ki, bir doktor herhangi bir anormallik görmeden, daha önceki meslektaşının yanılmadıysa bile yanlış tanıda bulunduğunu söyleyebilir.

Sözünü ettiğim iridektomi bir kez uygulandığında –ki bu sağlıklı bir göze de uygulanabilir, hasta bir göze de–, bu gözde daha önce bir katarakt olup olmadığını saptamak mümkün değildir.

İşte bu ve buna benzer durumlara göre iğrenç planlarını yapmıştı Doktor Wassory.

Çok sayıda olayda –özellikle kadınlarda– basit göz hastalıklarını varken o katarakt tanısı koyuyor, onları ameliyata zorluyordu. Ameliyat onun için son derece kolaydı, çok da para getiriyordu.

Sonunda gerçekten çaresiz kişileri ele geçiriyordu, onları sömürmek için artık cesarete de gerek yoktu!

Gördünüz mü Pernath Usta, bu yozlaşmış hayvan herif, kurbanlarını parçalamak için artık ne silaha, ne de güç kullanmaya gerek görüyordu.

Hiç çekinmeden! Anlıyor musun? En ufak bir şeyden bile çekinmeden!

Uzmanlık dergilerinde yayımladığı saçma yazılarıyla Dok-

tor Wassory olağanüstü bir ün kazanmış, hattâ onu incelemekte saf ve dürüst davranan meslektaşlarının da gözünü boyamayı başarmıştı.

Bunun doğal sonucu olarak ondan medet uman hastalar ordusu ortaya çıktı.

Ufak bir görme hatasıyla ona başvuran bir hastayı görür görmez, Doktor Wassory haince planlarını hazırlamaya başlıyordu. İlerde bir şey çıkmaması için önce normal olarak hastayı dinliyordu, hep kataraktla ilgili olan buluntuları not ediyordu.

Daha önce bir tanı konulup konulmadığını dikkatle araştırıyordu.

Konuşma sırasında ustaca, yurtdışından önemli bir çağrı aldığını, yeni bilimsel gelişmeler olduğunu, bu yüzden de hemen ertesi gün yolculuğa çıkmak zorunda olduğunu araya sıkıştırıyordu.

Konuşmadan sonra, ışık tutarak muayenede hastaya olabildiğince acı vermeyi başarıyordu.

Hepsi kasıtlı! Hepsi kasıtlı!

Muayene sona erip hasta korkulacak bir durum olup olmadığına dair malum sorusunu sorduktan sonra Doktor Wassory ilk satranç taşını oynatıyordu.

Hastanın karşısına geçip oturuyor, bir an susuyor, sonra ölçülü ve ağırbaşlı bir sesle şu cümleyi söylüyordu:

'Her iki gözün de kör olması bir süre sonra kaçınılmaz!'

Doğal olarak bundan sonra gelen sahne içler acısıydı.

Çoğu kez insanlar bayılıyor, ağlıyor ve ne yaptığını bilmeden kendilerini yere atıyorlardı.

Göz ışığını yitirmek demek, her şeyi yitirmek demektir.

Sonra gene, hastanın Doktor Wassory'nin dizlerine yapışıp yeryüzünde Tanrı'nın bir yardımı olup olmadığını sorup yalvardıkları o bilinen an geldiğinde, iğrenç yaratık ikinci satranç taşını oynatıyor ve kendisi o yardımı yapacak olan Tanrı'nın kılgına bürünüveriyordu!

Dünyada her şey ama her şey satranç oyunu gibi Pernath Usta!

Hemen ameliyat, diyordu Doktor Wassory, düşünceli.

Kurtuluş yalnızca bu olabilirdi; vahşi ve onu birden saran arsız bir kendini beğenmişlikle çenesi düşüyor ve ayrıntılı biçimde birçok olayı anlatmaya koyuluyordu; bunların hepsinin hastanın durumuyla benzerlikleri vardı, birçok hastanın gözlerinin görmesini ona borçlu olduklarını ve diğer bir yığın şeyi sıralıyordu.

İnsanların mutluluk ve acılarının onun elinde olduğu durumunun yarattığı bir çeşit yüksek varlık olma duygusu ile rol kesiyordu.

Çaresiz kurban ise, yanıp tutuşuran soruların doldurduğu yüreği ile yıkık durumda oturuyordu onun önünde, alnını korku terleri kaplıyor, onun sözüne karışmaya cesaret bile edemiyordu: Bir çare bulacak olan o tek kişiyi kızdırmaktan ürküyordu.

Ameliyatı ancak birkaç ay sonra, yolculuktan geri döndüğünde gerçekleştirebileceğini söyleyerek konuşmasını tamamlıyordu Doktor Wassory.

Umarım –bu gibi durumlarda insan aklına en iyiyi getirmeliydi– o zaman geç kalınmış olmaz, diyordu.

Bunun üzerine hastalar, doğal olarak dehşetle ayağa fırlıyor, ne olursa olsun bir gün bile beklemek istemediklerini söylüyor, yalvararak kentte başka hangi doktorların bu ameliyatı gerçekleştirebileceğini soruyorlardı.

İşte o anda Doktor Wassory'nin oyunu bitiren taşı kıpırdatmasının zamanı gelmiş oluyordu.

Derin düşüncelere dalmış olarak bir aşağıya bir yukarıya gidiyor, alnına tasa çizgileri düşürüyor ve sonunda kederli bir sesle başka bir doktorun müdahalesinin yeniden muayene etmek anlamına geldiğini, ne yazık ki göze elektrikli ışıkla bir kez daha bakılmaması gerektiğini –hastanın kendisinin de bunun ne kadar acı verici olduğunu bildiğini–, gözü kamaştıran ışıkların kötü bir durum yaratacağını söylüyordu. Yani başka bir doktorun iridektomi uygulamasında yeterince deneyli olmadığını bir yana bıraksak da, yeniden muayene edeceğini ve bu arada göz sinirlerinin de henüz dinlenmiş olmadığını göz önünde tutarsak ameliyatı gerektiren müdahalede başarı sağlamayacaktır, diyordu.”

Charousek yumruklarını sıkı.

"Satranç dilinde buna zorunlu oynama diyoruz Pernath Usta! Bundan sonra olanlar zorunlu oyundu, birbiri ardından gelen zorunlu oyun.

Dehşetten yarı çılgına dönen hasta, Doktor Wassory'ye artık insafa gelmesi, yolculuğunu bir gün daha geciktirmesi ve ameliyatı kendisinin yapması için yalvarıyor. — Durumun birden gelen bir ölümden daha beter olduğu, her an kör olma tehlikesiyle karşı karşıya olmanın verdiği kahredici korkunun her şeyden daha korkunç olduğu ortaya çıkıyor.

Bu iğrenç yaratık, eveleyip geveleyerek yolculuğunu ertelenenin ona çok zararı dokunabileceğini söyledikçe hastalar kendiliklerinden daha yüksek ücretler öneriyorlardı.

Ücret Doktor Wassory'yi tatmin edecek düzeye eriştiğinde, karşı koymaktan cayıyor ve hemen aynı gün, bir rastlantı planını bozmadan, acınacak durumdaki hastanın her iki sağlıklı gözüne bir daha iyileşmesi mümkün olmayan, o hiç dinmeyen kamaşma duygusunu veren sakatlığı yerleştiriyor, onun yaşamını sürekli bir acı çekmeye dönüştürüyor, kendi alçakça davranışının izlerini ise tümünden siliyordu.

Sağlıklı gözlere uyguladığı bu ameliyatlara Doktor Wassory, yalnız ününü ve kör olma tehlikesini her zaman durdurmayı başaran eşi bulunmaz bir doktor olduğuna dair söylentileri güçlendirmekle kalmıyor, aynı zamanda o sonsuz para hırsını da tatmin ediyor ve her şeyden habersiz, gövdeleri ve servetleri zarara uğrayan kurbanların ona büyük yardımcı gözüyle bakıp onu kurtarıcı diye övmeleri ile böbürleniyordu.

Bütün ipleriyle gettoda kök salmış, sayısız, görünmeyen, ama aşılması mümkün olmayan yardım kaynaklarıyla bezenmiş ve çocukluğundan beri örümcek gibi pusuya yatıp kulak kabartmış, kentteki her insanı tanıyan ve en ufak ayrıntısına kadar onların ilişkilerini ve servet durumlarını tahmin edebilen ve görebilen, —evet, yalnız böyle bir insan— 'yarı medyum' biri diyebiliriz neredeyse, işte ancak böyle bir insan yapabilirdi bu tip alçaklıkları.

Ben olmasaydım bugüne kadar sürdürecekti yaptıklarını,

yaşlanıncaya –sonunda onu sevenlerin çevresinde saygıdeğer bir başkan olarak, yüksek liyakatlarla donanmış, gelecek kuşaklar için parlak bir örnek oluşturarak yaşamının son günlerinin tadını çıkaracaktı, ölüm sonunda onu da yakalayınca– dek.

Ama ben de gettoda yetişmişim, benim kanım o cehenemî kurnazlık havasında beslenmişti, böylece onu ben kapana düşürebildim –tıpkı görünmezlerin bir insanı kapana düşürmeleri gibi– tıpkı birden gökten düşen yıldırım çarpması gibi.

Maskenin düşmesinin payı, genç bir Alman doktor olan Doktor Savioli'nindir; onu öne sürdüm ve savcı, Doktor Wasory'ye el attığı güne kadar önüne kanıtları yığdım.

O zaman intihar etti alçak! — Kutsansın o an!

Sanki benim bir ikizim onun yanında durup elini hareket ettirmişti, yaşamına kasıtlı olarak muayene odasında bıraktığım bir şişe amil nitritle son verdi; ona gidip bana da yanlış tanı koymaya sürüklediğim gün, bilerek bir fırsatını bulup bu şeyi orada bırakmış ve bu amil nitritin ona son darbeyi vurmasını büyük bir arzuyla istemişim.

Beyin kanaması geçirdiği söylentisi yayıldı kentte.

Amil nitrit koklanınca beyin kanaması gibi götürür. Ama bu söylenti uzun sürmedi.”

Charousek birden derin bir soruna düşmüş gibi daldı, yığıldı, sonra omuz silkti ve Aaron Wassertrum'un eskici dükkânının olduğu yöne döndü.

“Şimdi yalnız...” diye mırıldandı, “yapayalnız, hırsı ve — ve — ve balmumu bebeği ile!”

Yüreğim ağzıma geldi.

Charousek'e dehşet içinde baktım.

Deli miydi? Humma nöbetleri olmalıydı bulup çıkarttığı bu şeyler.

Evet, kesin! Hepsini uydurdu, düşünde gördü!

Göz doktoru için söylediği bu ürpertici sözler doğru olmazdı. Veremli o, ölüm ateşleri dolanıp duruyor beyninde.

Ben de onu birkaç şaka sözle avutmak, düşüncelerini daha hoş yönlerle çekmek istemişim.

Daha ağzından tek sözcük çıkmadan, yıldırım hızıyla Was-

sertrum'un o yarık üst dudaklı yüzü, yuvarlak balık gözleri ile açık kapımdan içeriye bakışı geldi gözümün önüne.

Doktor Savioli! Doktor Savioli! — Evet, evet, kuklacı Zwakh'ın bana fısıldadığı, ondan atölyeyi kiralayan kibar genç beyin adıydı bu.

Doktor Savioli! — Bir çığlık gibi içimde belirdi bu. Bir dizi puslu görüntü geçti zihnimden, peşpeşe korkunç varsayımlarla üzerime çullanıyorlardı.

Charousek'e soracak, korku içinde hemen ona o zaman yaşadıklarımı anlatacaktım ki, o sırada onun, neredeyse onu yere yığacak akıl almaz bir öksürük krizine tutulduğunu gördüm. Zorla iki eliyle duvara tutunarak yağmur altında ilerlerken, bana şöyle bir selam verişini güçlkle seçebildim.

Evet, evet, hakkı var, ateşlenip konuşmadı öyle –diye düşündüm–, suçun kavranmaz hayaleti gece gündüz bu sokaklara sızıp biçim bulmaya çalışıyor.

Havada var, biz ise göremiyoruz onu. Birden bir insan ruhuna giriyor –haberimiz bile olmuyor–, şurada burada, ve biz onu anlayıncaya kadar biçimsizleşiyor ve çoktan kaybolmuş oluyor.

Korkunç bir olayla ilgili karanlık bazı sözcükler yaklaşıyor yalnızca bize.

Bir anda çevremde oturan bu bilmece yaratıkları en derinliklerinde kavradım: Görünmez manyetik bir akım tarafından isteksizce varoluşun içinde sürükleniyorlar — tıpkı biraz önce gelin buketinin kirli çamurlu sudan akarak geçtiği gibi.

Evlerin hepsinin hainlikle dolu suratlarını sinsice bana diktikleri duygusuna kapıldım –kapıları: dilleri çürümüş, yırtılmış kara ağızlar–, her an kulakları tırmalayacak bir çığlık atabilecek ağızlar, öylesine tırmalayıcı ve nefret dolu ki, ta en derinliklerimize kadar bizi ürpertecek çığlıklar.

Öğrenci son olarak ne demişti eskici hakkında? — Aaron Wassertrum şimdi hırsı ve balmumu bebeği ile yapayalnızmış.

Bu balmumu bebekle neyi kastetti acaba?

Bir benzetme –şu hastalıklı benzetmelerden biri olmalı, insanı birden boğmaya çalışan, anlamadığı ve hiç beklenmedik

bir anda insana göründüklerinde onu çok korkutan, alışılmamış biçimlerde olup üzerlerine birden göz kamaştırıcı bir ışığın düştüğü benzetmelerden biri olmalı-, diye avuttum kendimi.

Derin bir nefes aldım, sakinleşmek ve Charousek'in öyküsünün bende yarattığı korkunç etkiyi üzerimden atmak için.

Benimle birlikte evin eşliğinde bekleyen kişilere daha dik-katle baktım: Yanımda şimdi, biraz önce iğrenç biçimde gülen şişman yaşlı adam duruyordu.

Siyah bir redingotu ve eldivenleri vardı, patlak gözlerle karşıdaki evin kapı kemerine bakıyordu yabancı gibi.

Dümdüz tıraş edilmiş, geniş, kaba hatlı yüzü heyecanla titriyordu.

İster istemez onun bakışlarını izledim ve bakışlarının mık-natıslanmışçasına, sokağın öteki ucunda, dudaklarından hiç ek-sik olmayan gülümseyişi ile duran kızıl saçlı Rosina'ya takıldığını gördüm.

Yaşlı adam ona işaret etmeye çabalıyordu, onun da bunu gördüğünü, ama anlamazdan geldiğini gördüm.

Sonunda yaşlı adam daha fazla dayanamayıp ayaklarına basarak karşıya geçti ve gülünç bir esneklikle zıplayarak, büyük siyah bir lastik top gibi su birikintilerinin üzerinden atladı.

Tanınıyor olmalıydı, çünkü hakkında bir yığın alaylı söz edildi. Arkamda duran, boynunda örgü atkı, başında mavi asker kasketi, Virginia sigarasını kulağının arkasına takmış, bir sapı silik, sırtıkan ağzıyla anlayamadığım kinayelerde bulundu.

Yahudi mahallesinde bu yaşlıya "mason" dendiğini, kendi dillerinde bunun ergen kızlara sarkıntılık eden, ama polisle sıkı ilişkilerinden ötürü hiçbir cezaya çarptırılmayan bir kişi anlamına geldiğini anladım.

Sonra, Rosina'nın yüzü ve yaşlı adam, karşıda evin girişinin karanlığı içinde kayboldular.

Punç

Küçük odamda biriken sigara dumanının çıkması için pencereyi açmıştık.

Soğuk gece rüzgârı içeriye girip kapıda asılı olan uzun tüylü paltoları oradan oraya hafifçe sallıyordu.

“Prokop’un saygıdeğer külahı uçmak istiyor en çok”, dedi Zwakh ve müzisyenin büyük, yıpranmış şapkasını gösterdi; şapkanın geniş kenarı siyah kanatlar gibi çırpınıyordu.

Josua Prokop neşeyle gözlerini kırıştırdı.

“Uçmak istiyor”, dedi, “herhalde istiyor. — — —”

“Loisitscheck’e, dans müziğine uçmak istiyor”, diyerek söze karıştı Vrieslander.

Prokop güldü; elleriyle, cılız kış havasının damlardan estirdiği seslere ritimle eşlik etti.

Sonra benim eski, kırık gitarımı duvardan indirip kopuk tellerini çıkarırmış gibi çekip boğazdan gelme tiz bir sesle argo dilde bastıra bastıra olağanüstü bir şarkı söyledi.

.....*

“Külhanbeylerin diline bu kadar egemen olması ne kadar hoş!” dedi yüksek sesle gülererek Vrieslander ve o da şarkıya katıldı.

.....

“Bu az bilinen şarkıyı her gece ‘Loisitscheck’te yeşil gözlüklü zırtapoz Nephrali Schaffraneck çalıyor, boyalı bir karı da,

* Şarkının metni Yidiş argo dilinde olduğu için çevrilmemiştir. (Ç.N.)

armonika çalıp güfteyi haykırıyor”, açıklamasını yaptı Zwakh. “Siz de bir gün bizimle o meyhaneye gelin Pernath Usta. Belki daha sonra punç bitince gideriz –ne dersiniz?–, doğum gününüzü kutlarız?”

“Evet, evet, sonra siz de bizimle gelin”, dedi Prokop ve pencereyi kapattı, “orayı görmek gerek”.

Sonra sıcak puncu içtik ve düşüncelere daldık.

Vrieslander bir kukla yontuyordu.

“Bizi dış dünyadan resmen ayırdınız Josua”, diyerek sesizliği böldü Zwakh, “pencereyi kapadığınızdan bu yana kimsenin sesi çıkmadı”.

“Biraz önce paltolar öyle uçuşurken, rüzgârın cansız şeyleri nasıl hareketlendirdiğini düşünüyordum”, dedi hızla Prokop, suskunluğu için özür dilercesine. “Eşyaların birden kıpırdamaya başlamaları ne kadar da güzel bir görüntü oluşturuyor, yoksa hep ölü gibiler. Öyle değil mi? Bir kez boş bir alana bakıyordum, büyük kâğıt parçalarının –rüzgârı hiç hissetmemiştim, çünkü bir evin arkasındaydım–, büyük bir öfkeyle konuşmaya, birbirlerini izlemeye başladıklarını gördüm, sanki ölmeye karar vermişlerdi. Bir an sakinleştiler, ama sonra birden gene akıl almaz bir kızgınlığa kapıldılar ve anlamsız bir öfkeyle oradan oraya koşuşturmaya başladılar; köşelere sıkışıyorlar, sonra yeniden çılgın gibi birbirlerine saldırıyorlardı, sonunda bir köşede kayboluncaya kadar.

Sadece kalın bir gazete ayak uydurmadı onlara, asfaltın üzerinde durakladı, hasetle bir açılıp bir kapandı. Soluğu daralmış, hava almaya çalışır gibiydi.

Karanlık bir kuşku doldu o zaman içime: Biz canlı yaratıklar da sonunda bu kâğıt parçaları durumuna düşseydik ne olurdu? Biz bütün saflığımızla kendi özgür isteklerimizle davrandığımızı sanırken, acaba görülmez, anlaşılmaz bir rüzgâr mı belirliyordu hareketlerimizi?

İçimizdeki yaşam, bilinmeyen bir fırtınadan başka bir şey olsaydı ne olurdu? Kutsal kitabın, nereden gelip nereye gittiğini biliyor musun, dediği o rüzgâr olsaydı? Zaman zaman derin sulara dalıp gümüş balıklar tuttuğumuzu düşlemiyor muyuz, oysa yalnız soğuk bir hava akımı yalamış oluyor ellerimizi?”

“Prokop, Pernath gibi sözler ediyorsunuz, neyiniz var?” dedi Zwakh ve müzisyene endişe ile baktı.

“Biraz önce anlatılan Zebur kitabının öyküsü –ne yazık ki siz çok geç geldiniz ve bu öyküyü dinleyemediniz– onu böyle düşüncelere sürükledi”, dedi Vrieslander.

“Bir kitabın öyküsü mü?”

“Aslında bir insanın, kitap getiren garip görünümlü birinin. Pernath onun adını, nerede oturduğunu, ne istediğini bilmiyor; görünümü çok çarpıcı olmakla beraber anlatılması güçmüş.”

Zwakh kulak kesildi.

“Çok garip”, dedi bir süre sonra, “bu yabancı sakalsız mıydı acaba, gözleri de eğik miydi?”

“Öyle sanıyorum”, dedim, “yani, evet evet kesinlikle biliyorum. Yoksa onu tanıyor musunuz?”

Kuklacı başını salladı: “Bana Golem’i hatırlattı da.”

Ressam Vrieslander oyma bıçağını elinden bıraktı.

“Golem mi? Onun hakkında o kadar çok şey işittim ki, neler biliyorsunuz Golem konusunda Zwakh?”

“Golem üstüne bir şey bildiğini kim söyleyebilir ki?” dedi Zwakh ve omuz silkti. “Sokaklarda, bir gün bir olay olup birden canlanacağı söylentisi dışında efsane ülkesine itilmiştir o. Sonra gene bir ara herkes ondan söz eder, söylentiler çok yayılır. Her şey o derece abartılır ki, sonunda inandırıcı olmaktan çıkar. Öykünün asıl kaynağının onyedinci yüzyıla kadar indiği söylenir. Kabala’nın kuralları kaybolunca hahamın biri yapay bir insan –yani Golem’i– yapmış, sinagogda çanları çalarken ona yardım etsin ve daha birçok işi gören uşak olsun diye.

Gerçek bir insan olamamış bu, duygusuz, yarı bilinçli bir bitkisel yaşam onu ayakta tutmuş. Yalnız gündüzleri ve büyüdü bir yazının etkisiyle canlanıyor, dişlerinin arkasına sıkıştırılan bu kâğıtla evrenin özgür güçlerini çekebiliyormuş.

Ve bir akşam, gece duasından önce haham Golem’in ağzından bu kâğıdı almayı unuttuğunda müthiş öfkelenmiş, karanlıkta sokaklara vurmuş kendini ve önüne çıkan her şeyi kırıp dökmüş. Haham onunla boğuşup kâğıdı yırtıncaya kadar.

O zaman bu yaratık ölü gibi yere yığılmış. Ondan geriye

hiçbir şey kalmamış, yalnız karşıdaki *Eski Yeni Sinagogu*'nda gösterilen ufak çamurdan figür dışında."

"Aynı haham bir kez yukarıya, kaleye, kralın huzuruna çağırılmış, ölünün şemalarını çizip onu canlandırmış da", dedi Prokop, "modern bilimciler bunu yaparken *Laterna Magica* kullandığını savunuyorlar."

"Evet, bugünkülerin alkışlamayacağı bir açıklama hemen hemen yoktur", dedi Zwakh çekinmeden. "*Laterna Magica*!! Sanki bütün yaşamını bu işlerle uğraşmaya adanmış Kral Rudolphe anlayamaz mıydı hemen sahtekârlık olsaydı!

Doğaldır ki, Golem efsanesinin nereye dayandığı konusunda bilgim yok, ama kentin bu semtinde ölmeyen bir şeyin dolaştığına ve efsanenin de bununla ilgisi olduğuna tamamen katılıyorum. Kuşaklar boyu atalarım burada oturdular, Golem'in zaman zaman ortaya çıkışı konusunda hiç kimse benim kadar yaşamış ve kalıtımla elde edilmiş anılar zincirine sahip olamaz!"

Zwakh sözünü birdenbire kesti, herkes onunla birlikte düşüncelerinin geçmişe kayışını hissetti.

Başını yaslayarak orada masada otururken lambanın ışığında kırmızı genç yanaklarının ak saçlarıyla oluşturduğu karışıklığı görünce, ister istemez ürettiği ve sık sık bana gösterdiği kuklaların maskemsi yüzleriyle kafamda karşılaştırdım onu.

Yaşlı adamın onlara bu derece benzeyişi hayret vericiydi!

Aynı ifade ve aynı yüz hatları!

Dünyadaki bazı şeylerin birbirinden kopamayacağını hissettim. Zwakh'ın olağan alınyazısını gözden geçirdiğimde onun gibi bir insanın, atalarından çok daha iyi bir eğitim görmüş olmasına karşın ve bir oyuncu olabileceken, birden eskimiş kukla sahnesine geri dönmesi ve yeniden panayırları dolaşmaya başlaması, atalarının acınacak durumda geçimlerini sağladıkları kuklalarıyla yeniden beceriksiz hareketler ve uyutan oyunlar sergilemeye girişmesi bana birden öcümsü ve ürkütücü göründü.

Onlardan kopamadığını kavradım; kuklalar onun yaşamı ile besleniyorlar, onlardan uzaklaştığında, düşüncelere dönüşüp beynine yerleşiyor ve yeniden dönüşüne kadar onu tedirgin ediyorlardı; işte bu yüzden, şimdi onları sevgiyle tutup gururla yaldızlı elbiseler giydiliyor.

“Anlatmaya devam etmeyecek misiniz Zwakh?” dedi Prokop ihtiyarı kışkırtarak; Vrieslander’le bana soru sorarcasına baktı, bizim de aynı şeyi isteyip istemediğimizi araştırır gibiydi.

“Nereden başlasam acaba?” dedi ihtiyar, “Golem’le ilgili öyküler güç kavranır. Pernath’ın biraz önce dediği gibi, bu yabancıнын görüntüsünün nasıl olduğunu biliyormuş, ama onu bir türlü betimleyemiyormuş. Aşağı yukarı her otuz üç yılda bir bizim sokakta bir olay olur, aslında hiç de olağanüstü bir olay değildir bu, ama gene de ürkütür herkesi, olay ne açıklanabilir, ne de savunulabilir.

Her zaman yinelenen şudur; Moğol tipli, tamamen yabancı, sakalsız, sarı yüzlü bir adam eski okul sokağı yönünden, eski moda, hırpani giysilere bürünmüş olarak, düzenli ve garip bir biçimde sekerek, sanki her an yuvarlanacakmış gibi yürüyerek Yahudi mahallesinden geçer ve birden görünmez olur.

Genellikle bir sokağa dalar, sonra kaybolur.

Bir başka zaman, yolu üzerinde bir daire çizdiği, geldiği noktaya geri döndüğü, sinagogun yakınındaki çok eski bir evin oraya gittiği söylenir.

Birkaç heyecanlı kişi ise, köşeden üzerlerine doğru geldiğini savunurlar. Her ne kadar kesinlikle üzerlerine doğru gelmişse de, gene de, görüntüsü uzakta gittikçe küçülen ve sonunda görünmez olan bir cisim gibi kaybolmuştur.

Altmış altı yıl önce yaptığı etki o derece derin olmalı ki –ufak bir çocuktum o zaman–, eski okul sokağındaki binayı baştan sona aradıklarını anımsıyorum.

Gerçekten de bu binada demir parmaklıklı penceresi olan, hiçbir girişi olmayan bir oda saptanmıştı.

Sokaktan bakıldığında iyice seçilsin diye her pencereye çamaşır asılmıştı, bu şekilde olayın izine rastlandı.

Odaya erişilemediği için adamın biri damdan aşağıya bir ipe sarılarak sarkmış ve içeriye bakmak istemişti. Pencerenin yanına yaklaştığı anda ip kopmuş, talihsiz adamın beyni dağılmıştı kaldırımın üzerinde. Sonraları bu deney yinelenmek istenmişse de, pencereyle ilgili görüşler birbirine o kadar zıt düştüğünden vazgeçildi.

Bense Golem'e, yaşamımda ilk kez aşağı yukarı otuz üç yıl önce rastladım. Evimin geçidi diyebileceğimiz yerde bana doğru geldi, birbirimizin yanından hızla geçtik.

O zaman hissettiklerim bugün bile aklımın alacağı şeyler değil. İnsan, Tanrı aşkına, her an, her yerde Golem'le karşılaşacağı duygusunu hep içinde taşıyamaz ki.

O anda ise, kesinlikle –evet kesinlikle, henüz onu görmeden önce– içimde bir şey haykırırcasına bağırды, Golem! diye. Ve aynı anda o yabancı, kapının bulunduğu koridordan, karanlıklar içinden sekerek çıktı ve yanımdan geçti. Bir saniye sonra, bembeyaz heyecanlı yüzler ordusu üzerime yürüyerek onu görüp görmediğim hakkında soru yağmuruna tuttu beni.

Cevap verdiğimde daha önce farkına varmadığım bir tutukluktan dilimin kurtulduğunu hissettim.

Gerçekten hareket edebilmem beni şaşırtmıştı, bir kalp atışının yarısı kadar süren bir zaman için de olsa bir çeşit felç geçirmiş olduğumun bilincindeydim.

Çok sık ve uzun uzun düşündüm bunları ve sanırım gerçeğe en çok şöyle düşündüğümde yaklaşıyordum: İnsanın yaşamında bir kez Yahudi mahallesinden yıldırım hızıyla düşünsel bir salgın geçiyor, hayatta olanların ruhlarını bir amaçla dolduruyor, biz bunu tam olarak göremiyoruz, belki de yüzyıllarca önce burada yaşamış bir yaratığın biçim ve görüntü isteği duyması yüzünden onun karakteristik yapısının ayrıntılarını serap gibi önümüze seriyor.

Belki de her zaman aramızda ve biz onu algılayamıyoruz. Bir diyapazonun sesini tahtaya dokunup titreşmeden önce duyabiliyor muyuz?

Belki de kendi bilinci olmayan ruhsal bir sanat yapıtı bu, öyle bir yapıtı ki, bir kristal gibi değişmez yasalara göre oluşuyor.

Kim bilir?

Boğucu günlerde havadaki elektrik geriliminin dayanılmaz dereceye kadar yükselip bir şimşek doğurması gibi, hep aynı kalan düşüncelerin birikimiyle zehirlenen getto havası ani bir boşalma oluşturamaz mı? –Ruhsal bir patlama, düşlerimizin bilincini gün ışığına çıkaramaz mı?– Orada doğanın şimşegini, buradaysa yüz hatları, yürüyüşü ve davranışıyla kitle ruhunun

sembolünü eksiksiz açıklayan biçimlerin gizli dilini doğru yorumlamayı bilen kişiler için bir hortlak yaratmış olamaz mı?

Nasıl belli işaretler şimşeğin çakacağını önceden haber verirse, burada da bazı ürpertici ön belirtiler o hortlağın gerçekler âlemine korkutucu girişini bildirir. Eski bir duvarın dökülen sıvası, yürümekte olan bir insanın görünümünü alır; camlarda buzdan oluşmuş çiçekler donmuş yüzlerin çizgilerine dönüşür. Damdan uçuşan kum her zamankinden farklı biçimde düşer; bütün bu olanlar ışıklı bir gözlemcide, kendini ışıktan ürperek saklayan, görünmeyen bir gücün onu aşağıya ittiği ve gizli deneylerle garip taslaklar çizdiği kuşkusunu uyandırır. — Gözümüz derinin tekdüze engebelerine takılırsa ya da eğimi üzerinde, bizi her yerde tehlikeli, anlamlı biçimler görmenin tatsızlığı sarar, bu biçimler düşlerimizde dev boyutlara ulaşır. Biriken düşünce ordularının bu tip şematik deneyleri gündelik yaşamın setlerini aşındırmaya başlar. Bu durum da, hortlağın görüntüsü bir biçim alsın diye kasten ve kendi isteğimiz dışında bizi zorlar.

Biraz önce, Pernath sakalsız, eğik gözlü bir adama rastladığımı anlattığımda, çok zaman önce karşıma dikilen Golem geldi gözümün önüne.

Yerden bitmiş gibi dikildi önümde.

Yakında gene anlaşılmaz şeylerin olacağını sezdireni, o üstü örtülü korku bir an yığıldı üzerime; gölgesini ilk düşürmeye başladığı günlerde Golem'le ilgili açıklamaların konuşulduğunu duyduğum çocukluk yıllarıma korkusuna benziyordu bu.

Sanırım altmış altı yıl geçti o günden bu yana; bir akşam kız kardeşimin nişanlısı bizi ziyarete gelmişti, aile içinde bugününü saptanacaktı.

O zaman kurşun dökülmüştü –şaka olsun diye–, bense ağzım açık orada duruyor ve bunun anlamını kavrayamıyordum — karmaşık çocuk hayallerim içinde olayı, büyükbabamın çoğu kez bana anlattığı Golem'e bağlıyor ve her an kapının açılıp içeriye o yabancıya gireceğini sanıyordum.

Sonra kız kardeşim, kurşunu içinde su bulunan kaba boşalttı ve heyecanlanan bana alay ederek neşeyle baktı.

Buruşuk, titreyen elleriyle büyükbabam, cızıldayan kurşun yığınının sudan çıkarttı ve ışığa tuttu. Hemen ardından genel bir heyecan havası esti. Herkes yüksek sesle birbiriyle konuşuyordu; ben de aralarına katılmak istedim, ama beni itiyorlardı.

Sonradan, ben büyüyünce babam bana erimiş kurşunun o zaman küçük, çok belirgin bir kafaya dönüştüğünü anlatmıştı, –düz ve yuvarlak, sanki dökülmüş gibi–, hatları Golem’in hatlarına o kadar benziyordu ki, herkes dehşete kapılmıştı.

Arşivci Şemayah Hillel ile bu konuyu çok konuştum. Eski Yeni Sinagogu’nun bütün eşyasını ve Kral Rudolf zamanından kalma çamur heykelciği o saklıyordu. Kabala ile ilgilenmişti, bu insan biçimindeki çamur heykelciğin tıpkı bizim döktüğümüz kurşundan çıkan insan yüzü gibi bir önhaber olabileceğini söyledi. Çevrede dolaşan yabancıнын ise, o ortaçağ hahamının önce canlı olarak düşündüğü tasarımdan başka bir şey olmadığını, sonradan onu maddeyle kapladığını –yaratıldığı zamanki yıldızların astrolojik durumu tekrarlandığında yeniden geri döndüğünü– ve tam bir canlı olamadığı için acı çektiğini öne sürdü.

Hillel’in ölen karısı da Golem’le yüz yüze gelmişti; o da tıpkı benim gibi, bu bilmece yaratık yakınında olduğunda insanın donup kaldığını hissetmişti.

O zaman bunun yalnızca –gövdesinden çıkarak– onun karşısına bir an için geçen ve yabancı bir yaratığın hatlarını taşıyarak yüzüne bakan kendi öz ruhundan başka bir şey olmadığından kesinlikle emin olduğunu söylemişti.

O zaman onu saran korkunç ürpertiye rağmen, bir an bile, bunun kendi içinden çıkan bir parça olduğundan kuşku duymamıştı.” —————
—————

Düşüncelere dalıp kendinden geçen Prokop, “akıl almaz bir şey”, diye mırıldandı.

Ressam Vrieslander de düşüncelere dalmış görünüyordu. O sırada kapı çalındı, bana su ve ihtiyacım olan diğer şeyleri getiren yaşlı kadın içeriye girdi, testiye yere bırakıp sessizce gene dışarıya çıktı.

Hepimiz başımızı kaldırıp bakmış, uyanıp göz gezdirmiştik odada, ama daha uzun bir süre kimseden çıt çıkmadı.

Kapıdan içeriye yaşlı kadınla birlikte sanki yeni bir etki girmişti ve biz önce ona alışmalıydık.

“Evet! Kızıl saçlı Rosina da insanın kurtulamayacağı bir yüze sahip, her an bir delikten ve köşeden o yüzün çıktığını görür gibi oluyor insan”, dedi birden Zwakh, hiç ilgisi olmayan bir biçimde. “Bu donuk, çığ gülümseyişi kendimi bildim bileli tanıyorum. Önce anneanesi, sonra annesi! –Ve hep aynı çehre, bir tek hattı bile farklı değil! Aynı ad, Rosina–; her biri diğerinin yeniden dirilişi.”

“Rosina, eskici Aaron Wassertrum’un kızı değil mi?” diye sordum.

“Aaron Wassertrum’un kimsenin bilmediği bazı oğulları ve kızları olduğu söylenir”, dedi Zwakh. “Rosina’nın annesinin babasının da kim olduğu bilinmiyordu — başına neler geldiği de. On beş yaşındayken bir kız doğurmuş ve bir daha görülmemişti. Yokoluşu, onun yüzünden bu evde çıkan bir cinayetle ilgili anımsadığım kadarıyla.

Şimdi kızının yaptığı gibi, o da bir zamanlar yeni yetişen oğlanları çıldırtırdı. Onlardan biri henüz hayatta –sık sık görürüm onu–, ama adını unuttum. Diğerlerinin hepsi öldü, hepsini zamansız öteki dünyaya yolladı sanırım. O günlerle ilgili kısa kısa şeyler anımsıyorum, hafızamdan ahlakdışı görüntüler olarak geçiyorlar. İşte o zamanlar yarım akıllı biri vardı, geceleri meyhane meyhane dolaşır, birkaç kuruş karşılığında müşterilere siyah kâğıttan portreler oyardı. Onu sarhoş ettiklerinde, anlatılmaz bir hüznü, gözyaşları ve huçunklar içinde hiç durmadan aynı kızın portresini oyardı kâğıtlarını bitirinceye kadar.

Çoktan unutulmuş bağlantılardan çıkartıldığına göre –henüz daha çocuk yaşta–, Rosina adlı bir kızı sevmişti, bugünkünün büyükannesini ve aklını yitirmişti bu aşk yüzünden.

Yılları geriye doğru saydığım da Rosina’nın büyükannesinin dışında biri olamazdı diyorum.”

Zwakh susup arkasına yaslandı.

Bu evde kader daireler çizip duruyor ve hep aynı noktaya ulaşıyor, diye geçirdim kafamdan — beyninin yarısı yaralan-

mış bir kedinin bir çemberin içinde dönüp duruşunu, bu çirkin görüntüyü yaşamıştım, o geldi gözümün önüne.

“Şimdi kafasına geldi sıra”, dediğini duydum birden ressam Vrieslander’in tiz bir sesle.

Çantasından yuvarlak bir odun parçası çıkartıp oymaya başladı.

Ağır bir yorgunluk çöktü üzerime, koltuğumu ışığın altından biraz geriye ittim.

Punçun suyu tencerede kaynayıp duruyordu, Josua Prokop bardakları yeniden doldurdu. Kapalı pencereden içeriye hafif, çok hafifçe giriyordu dans müziği — bazen tamamen kesiliyordu, sonra gene biraz canlanıyor, rüzgârın yolda sesleri yitirdiği gibi sokaktan bize kadar ulaşıyordu. Biraz sonra müzisyen bana bardakları tokuşturmak isteyip istemediğini sordu.

Cevap vermedim; kıpırdama isteğim öylesine azalmıştı ki, ağzımı bile açmayı düşünemedim.

Uyduğumu sanıyordum, beni saran iç huzuru öylesine ağırdı. Vrieslander’in parıldayan, huzursuzca odunu oyan bıçağına bakmak zorunda kalıyordum uyanık olduğumdan emin olmak için.

Zwakh’ın sesi çok uzaklardan geliyordu ve gene çeşitli olağanüstü öyküler anlatıyordu.

Dr. Savioli’dan söz edildi, bir asilzadenin eşi olan kibar bir kadının o gizli atölyeye Dr. Savioli’yi ziyarete gelişinden de.

Kafamdan gene Aaron Wassertrum’un alaylı, zafer kazanmış edalı yüzü geçti.

O zamanlar olanları Zwakh’a anlatsam mı, diye geçirdim içimden, ama sonra, değmez, dedim, anlamsız olur. Şimdi denemeye kalksam bile bu isteğimi başaramayacağımı biliyordum.

Masada oturan üçü birden bana dikkatle baktılar ve Prokop yüksek sesle “Uyudu”, dedi — öyle yüksek sesle söyledi ki bunu, sanki uyuyup uyumadığımı soruyor gibiydi.

Konuşmalarını kısık sesle sürdürdüler, benden söz ettiklerini anladım.

Vrieslander’in oyma bıçağı oradan oraya hareket ediyor ve lambadan düşen ışığı yakalıyordu, yansıma yapan ışık gözlerimi kamaştırıyordu.

“Deli olmak” gibi bir sözcük geçti, konuşulanlara iyice kulak kabarttım.

“Golem gibi konuları Pernath’ın yanında açmamak gerekir”, dedi Josua Prokop sitemle, “biraz önce Zebur kitabından söz ettiğimde hepimiz susup bir şey sormadık. Hepsini düşünde gördüğüne yemin edebilirim”.

Zwakh başını salladı: “Çok haklısınız. İçinde çürümüş bezlerin tavanı ve duvarları kapladığı, diz boyu olduğu tozlar içindeki bir odaya yanan ışıkla girmek gibi bir şey bu; hafif bir temas ve işte alev, her yeri sarıyor ateş.”

“Pernath uzun süre mi kaldı akıl hastanesinde? Zavallı, henüz olsa olsa kırk yaşında”, dedi Vrieslander.

“Bilmiyorum, nereden geldiği, daha önce ne iş yaptığı ile ilgili hiçbir fikrim yok. Görünüşü, uzun boyu ve sivri sakalı ile eski Fransız soylularını andırıyor. Çok çok uzun yıllar önce dostum olan yaşlı bir doktor, onunla ilgilenmemi istemişti; bu sokakların birinde ona ufak bir ev bulmamı dilemişti; kimsenin onunla ilgilenmeyeceği, geçmişi hakkında sorularla tedirgin etmeyeceği, aramayacağı bir yer.” — Zwakh gene dönüp bana baktı. “İşte o zamandan beri burada yaşar, antika tamir eder, yüzük taşları oyar; bu işlerle halini vaktini oldukça düzeltti, akıl hastalığı ile ilgili her şeyi unutmuş görünmesi onun için mutluluk. Ama sakın geçmişini anımsatacak bir şeyler sorayım demeyin ona — o yaşlı doktor ne kadar da istemişti bunu benden! Biliyor musunuz, Zwakh derdi hep bana; bizim belirli bir yöntemimiz vardır, büyük güçlüklerle hastalığının çevresine duvar ördük diyebilirim, tıpkı bir felaketi anımsatan acıklı anıların hepsini dondurmak gibi.” — — — — —

Kuklacının konuşması, savunmasız bir hayvana çullanan kasaplar gibi üzerime gelip kaba, insafsız elleriyle kalbimi sıkmaya başladı.

Oldum olası boğucu bir acı kemiriyordu beni — sanki benden bir şeyler koparılmıştı, sanki yaşamımda bir uyurgezer gibi uçurum kıyısında uzun süre yol aldığımı anımsar gibiydim. Bunun nedenini bulmayı hiçbir zaman başaramamıştım.

Şimdi bilmecenin çözümü önümde apaçık duruyor ve beni, açık bir yaranın yaktığı gibi dayanılmaz biçimde yakıyordu.

Gelmiş geçmiş olaylara takılan hastalıklı eğilimim –sonra zaman zaman geri gelen, çıkışı olmayan bir odanın bulunduğu bir eve kapatılmış olmamla ilgili o garip düş–, gençliğimle ilgili olayları anımsamakta gösterdiğim ürkütücü başarısızlık, bunların tümü birden korkunç açıklamasına kavuşuyordu: Çıldırılmış ve ipnotize edilmişim, beynimin öteki bölümleriyle ilişkiyi sağlayan “odanın” kapısını kilitlemiş ve beni çevreleyen yaşamın tam ortasında kendimi yurtsuzlaştırmıştım.

Yitirilen hafızayı yeniden kazanma umudu da yok!

Düşünce ve davranışlarımın itici güçlerinin başka, unutulmuş bir varoluşta saklı olduklarını anladım, hiçbir zaman tanıyamayacaktım onları; kesilmiş bir bitkiydim ben, yabancı bir kökten fırlamış bir pirinç tanesi. O kilitlemiş “odaya” girmeyi başarabilsem bile, oraya sürdükleri hortlakların eline düşmeyecek miydim?!

Zwakh’ın bir saat önce anlattığı Golem öyküsü geçti aklımdan ve birden, içinde o yabancıнын oturduğu, girişi olmayan ef-sanevi bölümle çok anlamlı olan düşüm arasındaki büyük, büyü-lü ilişkiyi kavradım.

Evet! Benim durumumda da içimin parmaklıklıklı penceresinden dışarıya bakmayı denemeye kalkarsam “ip kopacaktı”.

Garip bağlantı gittikçe kesinleşti ve benim için anlatılmaz bir korkunçluğa büründü.

Şunu hissettim: bir şeyler var –anlaşılmaz–, birbirine kenetlenmiş ve kör katırlar gibi yolun nereye vardığını bilmeden, yan yana koşuşup duruyorlar.

Gettoda da girişini kimsenin bilmediği bir mekân, bir oda var; hayali bir varlık oturuyor içinde, ara sıra insanlara korku ve dehşet saçmak için sokaklarda dolanıyor! — — —

Vrieslander hâlâ kafayı oyuyordu; tahta, bıçağın altında hışırdayıp duruyordu.

Duyduğum bu ses neredeyse acı veriyordu bana, ne zaman bitecek acaba, diye düşünerek baktım.

Kafa, ressamın elinde oradan oraya çevrildikçe, sanki bilinçleniyor ve her köşeyi merakla süzüyordu. Sonra gözleri uzun süre bana takılıp kaldı, sanki sonunda beni bulduğuna memnundu.

Ben de bakışlarımı ondan ayıramıyorum ve tanımadığım bu tahta yüze gözlerimi dikiyordum.

Bir süre ressamın bıçağı kuşkuyla aradı bir şeyleri, sonra karanlıkla bir çizgi çizdi ve birden tahta kafanın hatları ürkütücü bir biçimde hayat kazandı.

Bana o zamanlar kitabı getiren yabancıнын yüzünü hemen tanıdım.

Sonra hiçbir şeyi ayırt edemez oldum; görüntü bir saniye sürmüştü ve ben kalbimin durduğunu ve korkuyla çarptığını hissettim.

Gene de tıpkı o zamanki gibi bu yüz aklımdaydı.

Ben kendim olmuşum ve Vrieslander'in kucagında durup çevreyi gözetliyordum.

Gözlerim odada dolaştı, yabancı bir el kafamı salladı.

Sonra birden Zwakh'ın heyecanlı yüz ifadesini gördüm ve onun "Aman Tanrım, Golem bu işte!" dediğini duydum.

Kısa bir boğuşma oldu. Vrieslander'in elinden oyduğu tah-tayı zorla almaya çalıştılar, ama o kendini savundu ve gülerək: "Ne istiyorsunuz siz, hiç de iyi olmadı", dedi.

Hemen arkasını döndü, pencereyi açtı ve kafayı sokağa fırlattı.

O zaman bilincim kaydı ve derin, içinde parıltılı iplikler gerili bir karanlığa gömüldü ve ben algıladığım kadarıyla uzun, çok uzun bir süre sonra uyandıgımda, tahtanın gürültüyle kaldırımı düştüğünü duydum. — — — — —

"O kadar derin bir uykudaydınız ki, sizi sarstığımızı duymadınız bile", dedi Josua Prokop bana, "punç bitti, kaçırdınız her şeyi".

Biraz önce duyduklarımın yarattığı sıcak acı gene çöktü üzerime, onlara Zebur kitabından söz ettiğimde düş görmediğimi –kitabı çekmecedən çıkarıp gösterebileceğimi– haykırmak istedim.

Ama bu düşüncelerim sözcüklere dönüşmedi, konuklarımın birden ayaklanmalarının yarattığı havayı da delip geçemezdi.

Zwakh zorla paltoyu sırtıma geçirdi ve,

"Siz de gelin Loisitscheck'e Pernath Usta, canlanacaksınız."

Gece

Zwakh'ın beni merdivenlerden aşağıya sürüklemesine istemeye istemeye izin verdim.

Caddeden eve sızan sisin kokusunun gittikçe daha keskinleştiğini hissettim. Josua Prokop ve Vrieslander birkaç adım önden gitmişlerdi, kapının dışında aralarında konuştukları duyuluyordu.

“Kanal ızgarasından aşağıya düşmüş olmalı. Geberesice.”

Biz de sokağa vardık, Prokop'un eğilip kuklayı nasıl aradığını gördüm. “O budala kafayı bulamamana seviniyorum”, dedi Vrieslander. Duvarın dibinde durmuştu, kısa piposunu yakmak için kibritin alevini çekip bıraktıkça yüzü kısa aralıklarla bir aydınlanıyor bir kararıyordu.

Prokop koluyla hızla karşı koyan bir hareket yapıp daha aşağıya doğru eğildi. Neredeyse kaldırımında diz çöktü:

“Susun! Duymuyor musunuz?”

Yanına gittik. Sessizce kanal ızgarasını gösterdi, elini kulağına götürüp dinlemeye koyuldu. Bir an hareketsiz durduk ve deliği dinledik.

Hiçbir şey.

“Neydi?” diye fısıldadı yaşlı kukla oynatıcısı; ama Prokop onun kolunu hemen yakaladı.

Bir an –kalbin atış süresi kadar bile değil– bana, aşağıda bir elin demir levhaya vurduğu duygusu geldi — güçlükle duyuluyordu. Bir saniye sonra olayı düşündüğümde her şey geçmişti, yalnız içimde anımsama yankısı olarak devam

eden, ama hemen sonra yavaşça belirsizleşen bir ürperme kaldı geriye.

Sokaktan yukarıya doğru giden adımlar bu etkiyi dağıttı.

“Gidelim, ne diye burada dikiliyoruz!” diye uyardı Vrieslander.

Sıra evlerin yanından yürüdük.

Prokop isteksizce geliyordu arkadan.

“Orada birisi ölüm korkusu içinde bağırdı, başım üzerine yemin edebilirim.”

İçimizden kimse ona cevap vermedi, ama ben yavaşça büyüyen bir korku yüzünden dilimizin tutulduğunu hissediyordum.

Kısa süre sonra kırmızı perdeli bir meyhanenin penceresinin önündeydik.

“SALON LOISITSHECK

Bugün Büyük Konser”

diye yazıyordu kenarları sararmış kadın fotoğraflarının yapıştırmış olduğu bir levhada.

Zwakh daha elini zile götürmeden giriş kapısı açıldı ve içinden izbandut gibi, briyantınli siyah saçlı, yakasız, yeşil ipek kravatı çıplak boynuna bağlamış olan, yeleğini bir yığın domuz dişiyle süslemiş bir herif bizi eğilerek karşıladı.

“Evet, evet, konukların bunlar. — — — Çabuk bir masa Pan Schaffranek!” diye seslendi, insanla dolu lokale onların omuzlarının üzerinden ve bizi hoşgeldiniz diye selamladıktan sonra.

Yanıt, bir farenin piyano tuşları üzerinde koşuşu gibi çınlayan bir sestti.

“Evet evet, bugün ülkenin bütün soyluları bende toplandı”, diyerek Vrieslander’in şaşkın bakışlarına cevap verdi; arkada bir geçit, parmaklıklı ve iki basamaklı bir merdivenle meyhanenin tezgâhından ayrılmış olan bölmede birkaç genç ve kibar bey gece giysileri içinde görüldü.

Arkalarında duvara dayalı uzun tahta banklar olan masalar, döküntü insanlarla doluydu, hepsi göz yaşartıcı sigara dumanlarına gömülmüşlerdi. Durmadan çalışan, saçları taranmış, kirli, yalınayak, renkleri belirsiz örtülerin göğüslerini yarı açıkta bıraktığı orospular, kulaklarının arkasına taktıkları siga-

ralarıyla ve mavi askerî kepleriyle pezevenkler, kılı yumrukları ve kalın parmakları olan, her harekette hainliğin sessiz dilini konuşan sığır tüccarları, izinli garsonlar, arsız gözleriyle ve kareli pantolonlarıyla çiçek bozuğu suratlı komiler.

“Buraya bir İspanyol paravanası koyayım da rahatsız olmadan oturun”, diye sırttı izbandut, üzerine küçük, dans eden Çinlilerin yapıştırıldığı bir portatif parvanayı yavaşça çekti bizim oturduğumuz köşe masasının önüne.

Salondaki gürültülü karmaşayı bir arpın çıkarttığı gıcırtilı bir ses bastırdı.

Bir saniyelik ritmik bir ara oldu.

Ölüm sessizliği; sanki herkes nefesini tutmuştu.

Korkutucu bir kesinlikle birden demir gaz borularının püs-kürdüğünü ve uçlarından yaygın kalp biçimindeki kıvılcımların çıktığını gördük — — sonra müzik bu gürültüyü bastırdı.

Sanki hemen o sırada ortaya çıktıkları duygusunu veren iki garip yaratık, koyu sigara dumanı içinde gözüme ilişti.

Bunlardan biri uzun, dalgalı beyaz sakalıyla, çıplak başının üzerinde —eski Yahudi aile babalarının taşıdığı cinsten— siyah ipek bir kep takmış, süt mavisi, cam gibi, görmeyen gözlerini tavana dikmiş bir ihtiyardı; sessizce dudaklarını kıpırdatıyor ve buruşmuş parmaklarını karga tırnakları gibi arpın telleri üzerinde gezdiriyordu. Yanında ise yağ gibi parlayan, siyah tafta bir elbise giymiş, kollarında ve boynunda yapmacık burjuva töresinin simgesi olan siyah kehribar takılar taşıyan, kucağında akordeonu ile pelte gibi bir kadın oturuyordu.

Aletlerden yabanıl bir ses yığını duyuldu, sonra melodiye eşlik etmeye başladı.

Yaşlı adam birkaç kez derin nefes almış, sonra dişlerinin kara dolgularının bile görüneceği biçimde ağızını açmıştı. İşlenmemiş bir bas sesi olduğu ortaya çıktı, yavaşça, göğsünden gelen bir hırıltıyla İbranice bir ezgi söylemeye koyulduğunda.

“Kırmızı, maviii — yıldız —”

“Rititit” (diye kadın da söylemeye başladı, sonra sanki çok şey söylemiş gibi bağırarak dudaklarını kapattı).

“Kırmızı mavi yıldız

“Çöreği severek yerim”;

“Rititit”

“Kırmızı sakal, yeşil sakal”

“Rititit, rititit. Hiç esme yıldız...”

Çiftler dansa kalktı.

“Aslında bu bir ‘yemek duası’nın ezgisi”, diye açıkladı kuklacı, zincirle masaya bağlanmış olan kaşıkla garip bir tempo tutturarak. “Yüz yıl ya da daha uzun bir zaman önce iki fırıncı çırağı –kıızıl sakal ve yeşil sakal–, Büyük Şabbat akşamı, ekmeği, kurabiye ve açmaları zehirlemişler Yahudi mahallesinde, bir yığın insanı öldürmeyi amaçlamışlar; ama belediye hademelerinden biri –bir meşores– tanrısal bir esinle zamanında olayı anlayıp bu iki caniyi kent polisine teslim etmeyi başarmış. Ölümünden kurtuluş efsanesini dile getiren duaya ait bu ezgiyi, bugün burada bir genelev ezgisi olarak dinliyoruz.”

“Rititit, rititit”.

“Çöreği severek yerim —” Yaşlı adamın yakarışı gittikçe daha boğuk, daha öfkeli hale geliyordu.

Melodi birdenbire daha çok karıştı ve yavaşça bir Bohemya “şlapak”ının ritmine dönüştü –halkalar halinde dönerek yapılan bir danstı bu–, bu dansta çiftler, terleyen yanaklarını birbirine yapıştırdılar.

Arpı çalana “Güzel! Bravo! Hadi! Tutun, hop! Hoş!” diye bağırıyordu, bölmede oturan zayıf, fraklı genç kavalye. Gözünde monokl vardı, elini cebine sokup arp çalana doğru bir gümmüş sikke fırlattı. Sikke, istediği yere ulaşamamıştı; dans eden topluluğun üzerinde nasıl parladığını gördü, sonra birden yok oldu. Bir serseri –yüzü bana yabancı gelmemişti; sanıyorum geçenlerde, o yağmurlu günde Charousek’in yanında duran kişiydi–, o ana kadar bir dansçı kızın sırtında dinlenmekte olan elini birden maymunlara has bir hızla havaya kaldırmış, müziğin ritmini de bu arada hiç kaçırmadan parayı kapıvermişti. Adamın yüzünde hiçbir kıpırdama olmadı, yalnız çevresindeki birkaç çift yavaşça sırttı.

“Çevikliğine bakılırsa Alay’dan biri olmalı”, dedi Zwakh gülerek.

“Pernath Usta herhalde ‘Alay’ hakkında bir şey duymamıştır henüz”, diye acele söze karıştı Vrieslander ve benim görmemi amaçlayarak kuklacıya göz kırptı. — Anlamıştım oysa: Demin odamdaki durum gibiydi her şey. Beni hasta sanıyorlardı. Neşelendirmeye çalışıyorlardı. Zwakh bir şey anlatmalıydı. Herhangi bir şey.

İyi kalpli yaşlının bana bakışı kalbimden gözlerime doğru bir sıcaklığın yükselmesine yol açıyordu. Oysa onun bana duyduğu acımanın bana ne kadar ıstırap verdiğini bir bilebilseydi!

Kuklacının konuşmasına başladığı ilk sözcükleri duymazdan geldim — yalnız yavaşça kan kaybetmeye başladığım duygusuna kapıldığımı biliyorum. Gittikçe titriyor ve donuyordum, tıpkı deminki gibi, tahta bir yüz olarak Vrieslander’in kucağında oturduğum andaki gibi. Sonra birden anlatılanın tam ortasında buldum kendimi, beni kuşatıyordu ve tıpkı okuma kitabından çıkmış cansız bir parça gibi sarıyordu.

Zwakh:

“Hukukçu Dr. Hulbert ve Alayı’nın Öyküsü”, diye başladı.

“Ne diyeyim ki size, yüzü yara bere içindeydi, bacakları posuk köpeğinki gibi eğriydi. Henüz bir delikanlı iken bile öğrenmek dışında bir şey bilmezdi. Sinir bozan kuru bir eğitim. Ders vererek zorla kazandığı parayla hasta annesine de bakıyordu. Yeşil kırların, yaban güllerinin, çiçeklerle dolu tepelerin, ormanların nasıl olduğunu, sanırım yalnız kitaplardan öğreniyordu. Prag’ın karanlık sokaklarına ne kadar az güneş vurduğunu sizler daha iyi bilirsiniz. Doktorasını başarıyla yapmıştı, doğaldı da bu.

Sonra zamanla ünlü bir hukukçu oldu. Öylesine ünlendi ki, herkes –yargıç ve yaşlı avukatlar– bilmedikleri konularda ona danışmaya gelirlerdi. Oysa o, bir dilenci gibi yoksul, karanlık bir çatı odasında yaşıyordu, odanın penceresi ise Teyn Kiliyesi’nin avlusuna bakıyordu.

Yıllar geçti ve Dr. Hulbert’in ünü, uğraştığı bilim dalının bir yıldızı olarak bütün ülkede atasözü gibi yayıldı. Onun gibi bugüne kadar ağzından hukukun yüceliğinden başka bir şey duyulmamış, saçları aklaşmış bir kişinin yüreğini tatlı duygula-

ra açabileceğini ve bambaşka sözler söyleyebileceğini kim düşünebilirdi ki. Oysa kapalı yüreklerde ihtiras ateşi büsbütün güçlü yanar.

Öğrencilik zamanlarından beri Dr. Hulbert'in erişilebilecek en yüksek mertebe olarak düşlediği gün geldiğinde, yani Viyana'daki imparator hazretlerinin onu üniversitemize Rector Magnificus olarak tayin ettiği gün, onun, genç, yoksul ama soylu bir aileden gelen son derece güzel bir kızla nişanlandığı dedikodusu ağızdan ağıza dolaşmaya başladı.

Gerçekten de o günden sonra Dr. Hulbert'i mutluluk yakalamıştı. Evliliği çocuksuz sürse de, genç karısını, gözlerinden okuyabildiği her isteğini yerine getirmek üzere elinden tutarak, hep büyük bir sevinç duyarak dolaştırdı.

Bu mutluluğu içinde, başkalarının mutlaka yapacakları bir şeyi o yapmadı; acı çeken insanları unutmadı. 'Tanrı özlemimi dindirdi', demiş bir kez, 'çocukluğumdan beri parıltı olarak gözümlün önünden geçen düşlerimin yüzünü gerçeğe dönüştürdü, dünyanın en sevimli insanı olmamı sağladı. Bu yüzden mutluluğumun bir parçasının elimden geldiği kadar başkalarına da yansımaları istiyorum'.

Böylece yoksul bir öğrenciyi günün birinde kendi oğlu gibi bağrına basmıştı. Kendi acılı gençlik yıllarında ona böyle bir şey yapılmış olsaydı ne derece sevinmiş olurdu düşüncesiyle yapmış olmalı bu hayırsever davranışı. Ama insanlara iyi, yüce ruhlu görünen birçok eylemin dünyada kötü sonuçlar doğurması gibi –çünkü biz hâlâ neyin içinde zehirli, neyin içinde bereketli tohumlar bulunduğunu ayırt edemiyoruz–, Dr. Hulbert'in bu şefkat dolu eyleminden, kendisi için en acı ıstırap doğdu.

Genç kadın kısa süre sonra genç öğrenciyi aşık oldu ve acımasız kader, rektörü bir gün, beklenmedik bir anda, elinde aşkının simgesi olan bir buket gülle karısına doğum gününde sürpriz yapmak istediğinde, onu, bu kadar çok iyilik yapmak istediği adamın kolları arasında bulmasına neden oldu.

Dolu düşen bir havada çakan şimşegin solgun, kurşunî ışığı bir mine çiçeğine değerse, çiçeğin sonsuza dek rengini yitirdiği söylenir; yaşlı adamın ruhu da mutluluğunun parçalandığı o gün köreldi. O güne kadar tutarsızlığın ne olduğunu bilme-

yen adam, hemen o gece burada, Loitscheck'te en ucuz içki-
den içip kendinden geçmiş bir halde sabaha kadar oturmuştu.
Yıkılmış yaşamının sonuna kadar Loitscheck onun evi olmuş-
tu. Yazları yeni yapılmakta olan bir binanın molozları arasında
uyur, kışın da burada bu tahta banklarda.

Profesörlük ve çifte doktora unvanına dokunulmamıştı.
Hiç kimse ünlü bilim insanına bu değişiminden ötürü öfke du-
yarak sitem etme cüretini gösterememişti.

Yavaş yavaş onun çevresinde, Yahudi mahallesinde varlı-
ğını sürdüren, ışıktan ürken ne kadar ayak takımı varsa toplan-
maya başladı ve böylece bugün 'Alay' denilen o garip topluluk
kurulmuş oldu.

Dr. Hulbert'in geniş hukuk bilgisi, polislin rahat bırakmadı-
ğı herkesin silahı olmuştu. Hapisten yeni çıkmış biri açlıktan
ölmek üzereyken, Dr. Hulbert onu çırılçıplak olarak eski kentin
ana caddesine gönderir, "Fischbanka" denilen kurum da adamı
giydirmek zorunda kalırdı. Çaresiz bir orospu kentten mi ko-
vulacak, hemen bir serseri ile evlendirilir, adam oturma iznine
sahip olduğu için kadın da kentte kalırdı. Dr. Hulbert bu gibi
birçok çözümü biliyordu, onun önerileri karşısında polis etkisiz
kalıyordu. — Toplumdan dışlanmış bu insanlar 'kazandıkları-
nı' sadık bir biçimde kuruşu kuruşuna ortak bir kasaya koyu-
yorlar, sonra da oradan geçimlerini sağlıyorlardı. Hiçbir zaman
en ufak bir namussuzluk olmuyordu. Belki de bu demir disip-
lin yüzünden 'Alay' adı ortaya çıkmıştır...

Yaşlı adamın başına gelen uğursuzluğun yıldönümü olan
1 Aralık gecesinde Loitscheck'te garip bir eğlence yapılırdı.
Sırt sırta dikilirlerdi burada dilenciler, serseriler, pezevenkler,
orospular, ayyaşlar, eskiciler; bir ayindeki gibi çıt çıkmayan bir
sessizlik hâkim olurdu ortalığa. Sonra Dr. Hulbert, başının üze-
rinde majestelerinin taç giyme töreninde bir resmin asılı oldu-
ğu, şimdi iki müzikçinin oturduğu şu köşeden onlara yaşamöy-
küsünü anlatırdı: Nasıl yükselmiş, nasıl doktora yapmış, nasıl
Rector Magnificus olmuş. Elinde gül demetiyle karısının odası-
nın kapısına geldiği yeri anlatmaya başlamadan —onun doğum
günü kutlamak için ve ayrıca o gün onu istemeye gittiği gün,
kadının da nişanlısı olmayı kabul ettiği günle aynı güne rastlı-

yormuş— her zaman sesi kısılır ve ağlayarak masaya yığılırdı. O zaman, ara sıra da olsa, şapşal kadınlardan biri utanarak ve kimse görmesin diye elinin üzerine gizlice, solmuş bir çiçek ilıstırirdi.

O anda dinleyiciler öyle kalır, uzun süre kıpırdayamazlardı.

Bu insanlar ağlayamayacak kadar katıdırlar, ama o anda bakışları üzerlerinden yere doğru kayar ve tedirgin parmaklarını oynatırlardı.

Bir sabah Dr. Hulbert, Moldau nehri kıyısında bir bankın üzerinde ölü bulundu. Sanıyorum donarak ölmüştü. Cenazesi bugün bile gözümün önünde. 'Alay', her şeyi en görkemli biçimde yapmak için çırpınmıştı.

Önde bütün nişanlarını takmış olarak üniversitenin odacısı yürüyordu; bunları altın bir zincire bağılı olarak mor kadifeden bir yastığın üzerinde elinde taşıyordu ve cenaze arabasının ardında sonu gelmez bir kuyruk halinde, yalınayak, kir içinde, parçalanmış, yırtılmış 'Alay' üyeleri gidiyordu. Bir tanesi, nesi var nesi yoksa satmış, bu yüzden de gövdesini, bacaklarını ve kollarını eski gazete kâğıtlarına sararak örtmüştü.

Böylece ona karşı son görevlerini yerine getirdiler.

Kabristandaki mezarında beyaz bir taş var, üzerine üç şekil oyulmuş: iki haydut arasında çarmıha gerilmiş kurtarıcı. Bilinmeyen biri tarafından yaptırılmış. Dr. Hulbert'in karısının bu anıtı yaptırttığı söyleniyor. — — —

Ölen hukukbilimcinin vasiyetnamesinde şöyle bir koşul vardı: 'Alay' üyelerinin hepsi, öğlenleri Loisitscheck'te bedava çorba içecekti: Bu amaçla buradaki masalarda kaşıklar zincirle tutturulmuştur, masaların üzerine kazılmış çukurlar da tabak yerine geçer. Saat 12'de garson kadın gelir ve çok büyük bir teneke kepçeyle çorbaları oyuklara koyar, 'Alay'dan olduğunu kanıtlayamayan biri olursa kepçedeki çorbayı hemen geri çeker.

Bu masadan çıkan bu alışkanlık, şaka olarak bütün dünyayı sardı."

Lokaldeki gürültünün etkisi beni uyuşukluğumdan sıyrıldı. Zwakh'ın söylediği son sözler kafamdan uçup geçti. Kep-

çenin nasıl bir ileri bir geri gittiğini anlatmak için ellerini hareket ettirdiğini bir an gördüm, sonra çevremizde yuvarlanıp duran görüntüler öylesine hızla ve kendiliğinden uçuşmaya başladılar ki, bu hıza rağmen ürkütücü bir kesinlik kazandılar gözümün önünde; kendimi kaybettim, kendimi canlı bir saatin çarkı gibi hissettim.

Bu bölüm yağınla insanla dolmuştu. Yukarıdaki yüksek bölmede siyah fraklar giymiş birçok bey vardı. Beyaz manşetler, parıldayan yüzükler. Binici başlıklarıyla bir hafif süvari üniforması. Geride som balığı renginde devekuşu tüylü bir kadın şapkası. Parmaklığın çubukları arasından Loisa'nın bozuk çehresi yukarıya dikilmişti. Dik duracak durumda olmadığını gördüm. Jaromir de oradaydı ve gözünü yukarıya dikmişti; sırtı iyice duvara yaslanmıştı, sanki görünmez bir el onu oraya doğru itiyordu.

Dansın ortasında birden durdu insanlar; meyhaneci onları ürküten bir şeyler söylemiş olmalıydı. Müzik devam ediyordu, ama alçak sesle; pek cesur değildi artık. Titriyordu, resmen hissediliyordu bu. Meyhanecinin yüzündeki kötü niyetli sevinç ifadesi gene de yok olmamıştı.

Giriş kapısının aralığında birden, üniforması içinde polis müdürü görüldü. Hiç kimse dışarıya çıkamasın diye kollarını germişti. Ardında da asayiş memuru duruyordu.

“Demek burada hâlâ dans ediliyor? Yasağa rağmen? Kapatıyorum bu batakhaneyi. Siz gelin meyhaneci! Burada bulunan herkes karakola!”

Sanki emrediyordu.

İzbandut cevap vermiyor, ama kötü niyetli gülüşü suratından eksilmiyordu.

Daha donuk bir biçim alıyordu.

Akordeon susmuş, yalnız tınısı duyuluyordu.

Arp da kuyruğunu geri çekiyordu.

Bütün yüzler şimdi yandan görülüyor: Bekleyiş içinde yukarıdaki bölmeye bakıyorlardı.

Ve işte kibar, siyah bir görüntü, birkaç adım öne iniyor, yavaşça komisere doğru yürüyordu.

Asayiş memurunun gözleri yavaşça, yaklaşan siyah rugan ayakkabılara takılıyor.

Kibar bey, polis memurunun bir adım önünde duruyor ve bakışlarını canı sıkılmış biçimde yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya gezdiriyordu.

Öteki genç soylular yukarıdaki bölmenin parmaklıklarından aşağıya sarkmışlar, gri ipek mendilleriyle kahkahalarını bastırmaya çalışıyorlardı.

Süvarinin gözleri yuvalarından fırlamış, kendisinden biraz daha aşağıda duran bir genç kızın saçlarına sigara dumanını üflüyordu.

Polis müdürünün rengi atmış, çaresizlik içinde soylu beyin gömleğindeki inciye dikmişti gözlerini.

Sinekkaydı tıraşlı, durgun, kanca burunlu bu yüzün parlıtısız bakışlarına daha fazla dayanamadı.

İyice tedirgin ediyor onu. Yere yıkıyor.

Meyhanedeki ölümcül sessizlik gittikçe daha tedirgin edici oluyor.

“Gotik kiliselerdeki taş tabutların üzerinde ellerini kenetleyerek yatan şövalye heykelleri bu görünümüdür”, diye fısıldıyor ressam Vrieslander, kibar beye bakarak.

O anda soylu bey, suskunluğuna son veriyor:

“Eh-hmm”, — meyhanecinin sesini taklit ediyor: “Evet evet, konuklarım bunlar — bak şu işe.” Öyle bir kahkaha patlıyor ki meyhanede bardaklar takırdamaya başlıyor, serserilerin hepsi gülmekten yerlere yatıyor. Bir şişe uçup duvarda patlıyor. İzbandut meyhaneci bize açıklama yaparak saygıyla: “Altesleri ekselans Ferri Athenstädt Prensi”, diyor.

Prens, memura kartvizitini uzatıyor. O zavallı da kartviziti alarak durmadan topuklarını tokuşturarak hazırola geçip selam veriyordu.

Ortalık gene sessizleşiyor, bundan sonra neler olacağını nefesi kesilmiş olarak bekliyordu herkes.

Centilmen, konuşmasını sürdürüyordu:

“Burada toplanmış olan bayanlar ve baylar -ihh-, konuklarım benim.” Altesleri hafif bir kol işaretiyle topluluğu göstererek, “Ihh-acaba tanıştırmayı ister misiniz bay komiser?”

Komiser zoraki bir gülümsemeyle bunu reddedip, şaşkınca ve 'acımasız görev duygusuyla' sonunda şu sözleri toparlayabiliyordu:

"Burada her şeyin yolunda olduğunu görüyorum."

Hafif süvariye canlandırıyor bu sözler; arka tarafa, devede-şu tüylü kadın şapkasının olduğu yere yönelip genç aristokratların haykırırları arasında Rosina'yı aşağıya salona indiriyor.

Kız sarhoşluktan sallanıyor, gözlerini açamıyordu. Büyük, pahalı şapka başında eğri duruyor, pembe çorap ve bir erkek ceketinden başka bir şey yok çıplak gövdesinin üzerinde.

Bir işaret ve müzik deli gibi — — — — —

"Rititit, rititit", — — — — —

diyerek sağır dilsiz Jaromir'in Rosina'yı gördüğünde karşı duru-vara fırlattığı genizden gelen haykırışını taşıyor.

Biz, gitmek istiyoruz.

Zwakh, garson kızı çağırıyor.

O büyük gürültü, konuşmasını yutuyor.

Önümde oluşan sahneler esrar sarhoşluğu gibi hayalleşmeye başlıyor.

Süvari, yarı çıplak Rosina'nın kolundan tutuyor ve onu ya-vaşça ritme uyarak döndürüyor.

İnsanlar saygıyla yer açıyorlar.

Sonra sıralardan mırıltılar duyuluyor: "Loisitscheck, Loisitscheck." Boyunlar uzanıyor ve dans eden çifte şimdi ikinci, daha da garip bir çift katılıyordu. Pembe kazak giymiş, kadınimsi uzun sarı saçlı, orospular gibi dudaklarını ve yanaklarını boyamış bir delikanlı fingirdeyerek Prens Athenstädt'in göğsüne yaslanmış olarak dans ediyordu.

Arpist, tatlı bir vals çalıyordu.

Yaşama karşı yabancı bir tiksinti duyuyorum.

Gözlerim korkuyla kapıya yöneliyor: Komiser orada sırtı dönük olarak duruyor, acele acele bir şeyler fısıldaşüyor asayiş memuruyla, o ise bir şey atıyor cebine. Kelepçe gibi attığı şeyin sesi.

Her ikisi de çiçek bozuğu suratlı Loisa'ya bakıyor, o ise bir an bakışlarını gizlemeye uğraşiyor, sonra felç olmuş gibi -yüzü bembeyaz ve korkudan çökmüş- durakalıyor.

Kafamda bir görüntü beliriyor ve hemen sönüyordu: Prokop'un –bir saat önce gördüğüm– kanal ızgarasından eğilerek dinlemesi görüntüsü ve yerin dibinden bir ölüm haykırışının yükselişi.

Bağırarak istiyorum, ama bağırabiliyorum. Soğuk parmaklar ağzımın içine girip dilimi aşağıya, ön dişlerime doğru büküyor, pıhtılaşarak ağzımı dolduruyorlar ve ben bir kelime bile söyleyemiyorum.

Parmakları göremiyorum, görülmez olduklarını biliyorum, gene de onları maddesel olarak hissediyorum.

Bilincimde apaydınlık duruyorlar: Hahnpass Sokağı'ndaki odamda bana "Zebur" adlı kitabı getiren hayaletin elleri bunlar.

"Su, su!" diye bağırıyor yanımda Zwakh, başımı tutup gözlerime mum ışığı tutuyorlar.

"Evine götürülsün, doktor gelsin, arşivci Hillel bilir bu işleri, ona götürün!" diye akıl veriyorlar.

Sonra bir sedyede ölü gibi yatıyorum. Prokop ve Vrieslander beni dışarıya taşıyorlar.

Uyanma

Zwakh bizden önce koşarak merdivenleri çıkmıştı, arşivci Hillel'in kızı Miryam'ın ona korkuyla bir şeyler sorduğunu, onun da avutmaya çalıştığını duydum.

Birbirleriyle ne konuştuklarını anlamak için çaba harcamadım, sözlerden çok Zwakh'ın anlattıklarından başıma bir kaza geldiğini, bana ilkyardım yapmaları ve beni tekrar kendime getirmeleri için ricaya geldiğimizi çıkardım.

Hiçbir yanımı kıpırdatamıyordum; o görünmez parmaklar dilimi tutuyordu, ama aklım başımdaydı, korkmuyordum. Nerede olduğumu, bana ne yapıldığını iyi biliyordum, ölü gibi sedyeye yukarıya çıkarılışımı ve tek başıma Şemayah Hillel'in odasına bırakılışımı hiç de o kadar garipsemiyordum.

Sakin, doğal bir yürüyüşten sonra eve döndüğünde hissedilen bir memnunluk kapladı içimi.

Odanın içi karanlıktı, sokaktan yukarıya ulaşan mat renkli pustan, kavisli pencerelerin çerçeveleri seçilmeye başlıyordu.

Her şey bana doğal geliyordu; Hillel'in yedi kandilli Şabbat şamdanıyla içeriye girmesine de, gelmesini beklediği bir insana söylercesine sakince "iyi akşamlar" demesine de şaşmadım.

Bu evde oturduğum süre içinde hiç de dikkatimi çekmemiş olan olağanüstülüğe takıldı gözüm. Oysa haftada üç dört kez rastlaşıyorduk merdiven aralığında, oradan oraya gidişi, komodinin üzerindeki birçok eşyayı geriye itiş, sonra bu şamdanla bir başka yedi kandilli şamdan yakışı. Dikkatimi çeken şey, gövdesinin, organlarına uyumu, yüzünün ince hatları ve soylu alnydı.

Şimdi şamdanların ışığı altında gördüğüm kadarıyla ben-
den daha yaşlı olamazdı: En fazla 45 yaşlarındaydı.

“Beklediğimden birkaç dakika önce geldin”, dedi bir süre
sonra — “yoksa ışıkları daha önce yakmış olurdu”. İki şam-
danı gösterdi, sedyeye yaklaştı ve koyu renk, derin gözlerini,
görünüşe bakılırsa başucumda duran ya da diz çökmüş olan,
ama benim göremediğim birine yöneltti.

Bu arada dudaklarını kıpırdattı ve sessizce bir cümle söyle-
di. Görülmez parmaklar dilimi hemen bıraktılar, taş kesilme
duygusu da yok oldu. Kalktım ve arkama baktım: Şemayah
Hillel’den başkası yoktu odada.

“Sen” demesi ve beni beklemiş olmasını belirtmesi bana
yönelikti demek ki.

Bu durumdan daha da yabancılaştırıcı olan, benim olanları
doğal karşılamamdı.

Hillel herhalde kafamdan geçenleri anlamış olmalı ki, dost-
ça gülümsedi, beni sedyeden kaldırıp eliyle bir koltuğa otur-
mamı işaret ederken:

“Bunda olağanüstü bir şey yok. Hayaletimsi şeyler –Kişup-
lar–, ki bunlar insanı ürkütür; yaşam kıldan yapılmış bir palto
gibi kaşındırır ve yakar, ama düşünce dünyasının güneş ışınları
yumuşaktır ve ısıtır.”

Aklıma ona söyleyecek hiçbir şey gelmediği için sustum. O
da bir karşılık bekliyorsa benzemiyordu, karşıma oturdu ve hu-
zur içinde devam etti:

“Duyguları olsaydı, parlatılırken gümüş bir ayna bile acı
çekerdi. Düz ve parlak olduğu zaman ona yansıyan bütün gö-
rüntüleri acı ve heyecan çekmeden gösterir.”

“Ne mutlu insana”, diye ekledi sessizce. “Kendisi için, ben
yontuldum diyebilen insana.” — Bir an düşüncelere daldı, onun
İbranice bir cümle mırıldandığını duydum: “Lischouosecho Ki-
wisi Adoschem (Yardıma güveniyorum kutsal varlık).” Sonra
sesi gene net olarak geldi kulağıma: “Derin bir uykudaydın geldi-
ğinde bana, seni uyandırdım. Davut Peygamber’in mezmurların-
da yazar ki:

‘O zaman kendi kendimle konuştum: Şimdi baş-
lıyorum. Bu değişimi yapan, Tanrı’nın yasaları.’”

İnsanlar yattıkları yerlerden kalktıklarında uykuyu üzerlerinden attıklarını sanırlar, bilmezler ki, duygularının kurbanı olmuşlardır ve biraz önce sıyrıldıkları uykudan daha derin bir uykuya yem olacaklardır. Bir tek gerçek uyanıklık vardır, o da senin şimdi yaklaşmış olduğundur. İnsanlara bunu anlattığımda senin hasta olduğunu söyleyeceklerdir, çünkü seni anlayamazlar. Bu yüzden onlara bir şey anlatmak işe yaramaz ve acıdır.

Bir sel gibi giderler oraya
ve bir uyku gibidirler
Birazdan solacak olan
Akşam olunca yok olup yanacak ota
benzerler

“Odamda beni ziyarete gelip bana Zebur kitabını getiren yabancı kimdi? Onu uyanırken mi, yoksa uykudayken mi gördüm?” diye sormak istedim, oysa Hillel ben daha soruyu söze dökmeden yanıtladı:

“Diyelim ki sana gelen, senin Golem dediğin adam, düşünsel yaşamın derinliğiyle ölümün dirilmesi anlamında olsun. Dünyadaki her şey toza dönüşmüş sonsuz bir simgeden başka bir şey değildir!

Gözlerinle nasıl düşünebiliyorsun? Gördüğün her biçimi gözünle düşünüyorsun. Biçim almış her şey, daha önce bir hayaletti.”

Ahh, şimdiye kadar beynimde demir atmış kavramların nasıl koştuklarını ve dümensiz gemiler gibi sahili olmayan bir denize vurduklarını hissediyorum.

Hillel, sakın devam etti:

“Uyandırılmış olan artık ölmez: Uyku ve ölüm aynı şeydir.”

“Ben artık ölemem mi?” Boğuk bir acı kapladı her yanımı.

“İki patika yan yana gidiyor: Yaşam ve ölüm yolu. Sen Zebur kitabını aldın ve okudun. Ruhun yaşam düşüncesine gebe kaldı”, dediğini duydum.

“Hillel, Hillel, bırak ben de her insanın gittiği yoldan gideyim. Ölüm yolundan!” diye haykırıyordu içimde her şey.

Şemayah Hillel’in yüzü ciddiyetle dondu.

“İnsanlar hiçbir yoldan gitmez, ne yaşam ne de ölüm yolundan. Bu yüzden fırtınada savrulan saman çöpleri gibidirler. Tal-mud’da şöyle der: ‘Tanrı dünyayı yaratmadan önce varlıklara ayna tuttu, içinde var olmanın düşünsel acılarını ve ardından gelen hazları gördüler. O zaman bir bölümü acıları üstlendi. Öteki-ler ise karşı koydular, Tanrı onları yaşayanlar kitabından çekip attı.’ Ama sen bir yolda gidiyorsun, şimdi bunun farkında olma-san da kendi isteğinle girdin oraya: Sen kendin tarafından tanrı-sal esine erdirildin. Keder etme: Yavaş yavaş bilgi gelince, anım-sama da gelecek. Bilgi ve anımsama aynı şeydir.”

Hillel’in sevimli, sevecen sesiyle yaptığı konuşma yeniden huzura kavuşmamı sağladı; kendimi, babasını yanında bilen hasta bir çocuk gibi güvende hissettim.

Başımı kaldırıp baktığımda odada birçok kişinin bulundu-ğunu ve daire biçiminde bizi çevrelediklerini gördüm: Kimisi eski hahamlarınki gibi beyaz kefene sarılı, diğerleri üçgen şap-kalı, ayakkabılarında gümüş tokalar. Hillel eliyle gözlerimin üzerinden geçtiğinde oda gene bomboş oldu.

Sonra beni dışarıya merdivenlere kadar geçirdi ve odama çı-karken yolumu bulabilmem için yanan bir mum verdi elime. —

Yatağa uzandım, uyumak istiyordum, ama uykum bir tür-lü gelmiyordu, bunun yerine garip bir durum çıktı ortaya; ne düş görme, ne uyanıklık, ne de uykuydu bu. Işığı söndürmüş-tüm, gene de odada her şey öylesine belirgindi ki, bütün biçim-leri seçebiliyordum.

Oysa kendimi son derece huzurlu ve o acı veren tedirgin-likten kurtulmuş hissediyordum, yoksa bu gibi durumlarda uykuya dalamamak işkence gibi gelirdi.

Şimdiye kadar yaşamımda hiçbir zaman böylesine keskin ve kesin bir düşünme yeteneğine sahip olduğumu anımsamı-yorum. Sağlıklı olma durumu sınırlarıma işliyor, düşüncelerimi sıraya sokup düzenliyordu. Emir vermeme bekleyen bir ordu gibi sıraya dizildiler.

Onları çağırılmam yetiyordu, önümde durup isteklerimi ye-rine getiriyorlardı.

Geçtiğimiz haftalarda yıldız taşından oymaya çalıştığım, kafamda tasarlamış olduğum yüzü bir türlü başarıyla oyama-

yordum; benim çizmek istediğim yüzle, taşın içinde dağınık biçimde bulunan bir yığın parıltı bir türlü uyum sağlamıyordu — bütün bunlar bir anda aklıma gelen bir çözümle son buldu, maddenin yapısına uygun olarak minkaşı nasıl hareket ettirmem gerektiğini artık kesinlikle biliyordum.

Şimdiye kadar ne olduklarını bilmediğim hayaletler ve düşsel yüzler ordusunun esiriydim; düşünce ya da duygu muydu bunlar; şimdi onları bana ait bir dünyada görüyordum ve onlara hükmedebileceğimi biliyordum.

Şimdiye kadar kâğıt üzerinde binbir ıstırapla zorla yapabildiğim hesaplamaları zihnimde hemen sonuçlandırabiliyordum. İçimde yeni uyanan bir yetenekle, yani o anda bana gereken sayıları, şekilleri, eşyaları ya da renkleri bulup onları kullanma yeteneği ile yapabiliyordum bunu. Bu çeşit araçlarla çözülmesi olanakdışı olan felsefi ya da benzeri sorunlar olursa, o zaman ruhumdaki duyuşun yerini kulağımla işitme alıyor ve Şemayah Hillel'in sesi konuşmacı rolünü üstleniyordu.

Garip bilgiler sahibi oluyordum.

Yaşamımda şimdiye kadar hiç dikkat etmeden kulağımdan geçip giden sözler, sonuna kadar değerlendirilmiş olarak çıkıyordu karşıma; "ezberlediğim", "algıladığım" her şey, birden "bana ait" oluyordu, şimdiye kadar hiç algılamadığım sözcük hazinesinin sırları bütün çıplaklığıyla önüme seriliyordu.

Daha önce, hesaplanmış yüz hatlarıyla, heybetli göğüslerde asılı nişanlarla lekelenmiş olan insanlığın "yüksek" idealleri beni tepeden süzerken, şimdi alçakgönüllülükle maskeyi indiriyor ve özür diliyorlardı; kendileri dilenciymişler, daha büyük sahtekârlıklara arka çıkıyorlarmış.

Acaba hâlâ düş mü görüyordum? Acaba Hillel ile hiç konuşmamış mıydım?

Yatağımin yanındaki koltuğa elimi uzattım.

Doğruydu: Şemayah'ın bana verdiği mum orada duruyordu, tıpkı Noel gecesinde ufak bir çocuğun o olağanüstü kuklayı gerçek sanması gibi sevinip yeniden yastıklara gömdüm başımı.

Beni gene çepeçevre saran o tinsel bilmeceleler ağında koku alan köpekler gibi araştırmaya koyuldum.

Önce anımsama yeteneğimin varabildiği en uç noktaya kadar geri gitmeyi denedim. Yalnız ve yalnız o noktadan başlarsam, sanıyordum ki, kaderin oynadığı garip oyunla karanlıklara gömülü varoluşumun o bölümünü ortaya çıkartmayı başarabilirdim.

Ne kadar gayret gösterirsem göstereyim bir ilerleme kaydedemiyordum; bir gün evimizin hüznü avlusunda duruşum ve kapı kemerinden eskici Aaron Wassertrum'u görüşümden geriye gidemiyordum; sanki yüz yıldır yüzük taşı oymacılığı yapıyor ve bu evde oturuyordum, hep aynı yaşıyordum, sanki hiç çocuk olmamıştım!

Geçmişimin içyüzünü araştırmaktan umutsuzluk içinde tam vazgeçecektim ki, olayların, şimdiye kadar geniş anayola hep eşlik etmiş daracık geçitlerde değil, benim dikkat etmediğim o yolun bu kapı kemerinde son bulduğunu açıkça kavradım birden: Kulaklarımda bir ses çılgılık attı:

"Hayatını kazandığın mesleği nereden öğrendin? Kim sana taş oymacılığını öğretti? Çizmeyi ve bütün diğer şeyleri? Okumayı, yazmayı, konuşmayı –yemek yemeyi–, yürümeyi, nefes almayı, düşünmeyi ve hissetmeyi?"

İçimde bana akıl veren sesi dinlemeye koyuldum hemen. Yöntemli bir biçimde yaşamımda geriye doğru gittim.

Geriye doğru, ama hiç durmayan bir sıralamayla düşünmeye başladım: Biraz önce ne oldu, bunu doğuran neden neydi, ondan önce ne vardı, vesaire?

Gene o kapı kemerine ulaşmıştım — — şimdi! Şimdi! Şimdi beni unuttuklarımdan uçurumundan ayıracak o boşluk üzerinden adımımı atmak gerekiyordu ki — düşüncelerimi geriye götürdüğüm zaman gözümünden kaçmış olan bir görüntü geldi önüme: Şemayah Hillel elini tıpkı demin kendi odasında yaptığı gibi gözlerimin üzerinden geçiriyordu.

Ve her şey siliniyordu. Araştırmayı sürdürme isteği bile.

Kazanç olarak geriye bir tek şey kalıyordu: Bilgi!

Yaşamdaki olaylar silsilesi bir çıkmaz sokak, her ne kadar geniş ve üzerlerinde yürünebilir gözükseler de. O dar, gizli merdivenler yitik vatana bizi ulaştırır; zarif, hemen hemen görünmez bir yazıyla gövdemize kakılmış olan, en son sırların çö-

zümünü saklayan şey, yoksa görünürdeki yaşamın törpüsünün bıraktığı iğrenç iz değil.

Gençlik günlerime geri dönebildiğim gibi, alfabeyi Z'den A'ya tersinden okuyarak okulda öğrenmeye başladığım zamanlara ulaşabilmeyi denediğim gibi, o uzak, bütün düşüncenin ötesindeki ülkeye de gidebileceğimi kavradım. Omuzlarımda dünya kadar iş yükliydi. Herkül'ün de bir süre dünyayı sırtında taşıdığı geldi aklıma ve efsanedeki saklı anlam kendini belli etti. Herkül, dev Atlas'tan rica ederek, bir kurnazlıkla, nasıl kurtulduysa, "Bırak da kafama ipten yapılmış bir başlık takayım, benim patlamasın" dediyse, belki benim de bu tehlikeden kurtulmamın bilinmeyen bir yolu vardı — diye düşündüm.

Düşüncelerimin rehberliğine körü körüne güvenmenin derin kuşkusu sardı beni birden. Dik oturdum, parmaklarımla gözlerimi ve kulaklarımı kapattım, ilginin duyularıyla dağılmasını istemiyordum. Her türlü düşünceyi öldürmek istiyordum.

Ama isteğim o sarsılmaz yasayla paramparça oluyordu: Yalnız bir tek düşünceyi bir diğeriyle kovalayabiliyordum, o ölür ölmez hemen bir yenisi onu beslemeye başlıyordu. Kanımın kaynayan akıntısına sığınyordum, ama düşünceler hemen ardından geliyordu: Yüreğimin atışlarına sığınyordum, ama sadece kısacık bir süre sonra beni buluyorlardı.

Bir kez daha Hillel'in sevimli sesi imdadıma yetişti ve:

"Kendi yolunda kal ve oyalanma! Unutma sanatının anahtarı ölüm yolunda gezinen kardeşlerimizdedir; sense yaşamın ruhundan gebe kalmışsın."

Zebur kitabı önümde belirdi, içinde iki harf parıldıyordu: Biri, nabzı zelzele gibi atan, güçlü, sarsılmaz kadın anlamına geliyordu; diğeri de hermafrodit anlamına; başında kırmızı tahtadan bir taç, sedef bir tahta oturmuş ve sonsuz bir uzaklıktaydı.

Sonra Şemayah Hillel üçüncü kez eliyle gözlerimin üzerinden geçti, uykuya daldım.

Kar

“Sevgili, saygıdeğer Pernath Usta!

Bu mektubu size aceleyle ve korku içinde yazıyorum. Okuduktan sonra lütfen onu hemen yok edin — ya da belki zarfıyla birlikte getirmeniz daha iyi olur. Yoksa asla sakinleşemem.

Size yazdığımı hiç kimseye söylemeyin. Bugün nereye gideceğinizi de!

O namuslu, iyi yüzünüz —“kısa süre önce”— (bu kısa anımsatmayla mektubu size yazanın kim olduğunu bulacaksınız, çünkü altına adımı koymaya korkuyorum) bana öylesine güven verdi ki, rahmetli, sevgili rahmetli babanızın da çocukken bana ders verdiğini düşündüm; bütün bu gerçekler size başvurmamı sağladı, bana yardım elini uzatabilecek tek kişi olduğunuzu bildiğimden size başvurma cesareti verdi.

Bugün akşam saat 5'te Hradşin'deki katedrale gelmeniz için yalvarırım.

Tanıdığınız bir hanım.”

Elimde mektup, bir on beş dakika öylece oturmuş olmalıyım. Dün gece beni saran garip, ölümcül hava birden silinmiş, dünyasal bir günün taze esintileriyle uçuşmuştu. Yeni bir kader gülümseyerek, umut vererek bana doğru geliyordu, ilkbahar gibi. Bir insan yüreği yardımımı bekliyordu! Benim yardımımı! Odam birden nasıl da değişivermişti! Tahta kurdunun oyduğu, delikli dolap memnun bakıyordu; dört koltuk da bana memnun gülümseyerek bir masa başında oturan ve tavla oyna-

yan yaşlı kişiler gibi göründü. Yaşadığım an anlam kazanmıştı, zenginlik ve parıltı dolu bir anlam.

Çürümüş ağaç böylece meyveler mi verecekti?

İçimde şimdiye kadar uykuya dalmış olan canlı bir gücün beni sardığını hissediyordum — ruhumun derinliklerinde saklanmıştı, gündelik yaşamın biriktirdiği molozlarla örtülmüş, kış kırıldığında buzdan fışkıran bir kaynak gibiydi.

Mektubu elimde tuttuğumda, her ne pahasına olursa olsun yardım edebileceğimin *bilincindeydim*. Yüreğimdeki sevinç bana bu güveni veriyordu.

Şu satırları tekrar tekrar okudum: “Sevgili rahmetli babanızın da çocukken bana ders verdiğini — — —”; nefesim kesildi. Bir vaat gibi gelmiyor muydu kulağa bu: “Hemen bugün benimle cennette olacaksın.” Yardım arayarak bana uzanan el, bana armağan sunuyordu; geçmişi anımsamaya duyduğum susuzluğu, gizemi açıklayacaktı bana, geçmişimin üstüne çekilmiş olan perdenin kaldırılmasına yardım edecekti.

“Sevgili rahmetli babanız” —, sözlerini kendi kendime tekrarladığımda ne denli yabancıydılar! —Baba!— Bir an, sandığımın yanındaki koltukta oturan beyaz saçlı bir yaşlının yüzünü gördüm — yabancıydı, çok yabancıydı, ama gene de ürkütücü derecede tanıdık; — sonra gözlerim gene gerçeğe döndü ve yüreğimin atışları şimdiki zamanın dakikalarını vurmaya başladı.

Dehşetle fırladım; zamanı düşlemiş miydim? Saate baktım; Tanrı’ya şükürler olsun ki henüz dört buçuktu.

Yan taraftaki yatak odasına geçtim, şapkamı ve paltomu aldım, merdivenlerden aşağıya indim. Bugün karanlık köşelerden yükselen fısıltılar, taşıdıkları kötü, yüreksiz, bıkkın kuşkular umurumda mıydı: “Bırakmayız seni —bizimsin sen, sevinmeni istemiyoruz—, burada, bu evde sevinmek daha iyi olurdu!”

Her zaman, bütün bu koridorlardan ve köşelerden çıkıp, boğan elleriyle beni saran ince, zehirli toz, bugün ağızımdan çıkan canlı nefesten kaçıyordu. Hillel’in kapısı önünde bir an durdum.

İçeriye girse miydim?

Kapıyı çalmanı gizli bir korku engelledi. Bugün bambaş-

kaydım — sanki ona gitmemem gerekiyordu. Ve yaşamın eli beni hemen öne doğru itti, merdivenlerden aşağıya doğru. — —

Sokak kar içinde, beyazdı.

Birçok kişinin beni selamladığını sanıyorum; onlara teşekkür edip etmediğimi anımsamıyorum. Mektubun hâlâ göğsümdede durup durmadığını yokluyordum.

Onun bulunduğu yerden bir sıcaklık çıkıyordu. — — — —

Eski kenti çevreleyen yolun dört köşe kemeraltlarından ve barok parmaklıklarından buzlar sarkan Melek Çeşmesi'nin yanından geçip, üzerinde azizlerin ve Johannes von Nepomuk'un boy heykeli olan taş köprüden karşıya yöneldim.

Nehir aşağıda nefretle dövüyordu temelleri.

Yarı düşte gibi, bakışlarım kutsal Luitgard'ın Lanetlilerin Acıları heykelinin delinmiş taşına ilişti; günah çıkaranların gözkapakları ve dua edercesine uzanmış ellerindeki zincirlerin üzerleri karla kaplıydı.

Kemerler beni içlerine alıyor, sonra bırakıyordu. Oyma, ki-birli kapıları olan sarayların önünden geçiyordum yavaşça; bu kapılarda arslanlar bronz halkaları ısırıyordu. Her yer, her yer karla kaplıydı. Yumuşak ve beyaz, büyük bir kutup ayısının kürkü gibi.

Yüksek, gururlu pencereler, pervazları parlatılmış olarak ilgisizce bakıyorlardı bulutlara.

Gökyüzünün uçuşan bu kadar çok kuşla dolu olmasına şaş-tım. Hradşin'in sayısız, her biri dört insan gövdesi genişliğindeki merdiven basamaklarını yukarıya doğru çıktığımda, kent, damları ve kubbeleriyle adım adım kafamda silinmeye yüz tuttu. — —

Sıra evlerin ardından günbatımı gerçekleşmeye başladığında, katedralin ortasından meleklerin tahtına doğru uzanan ıssız alana varmıştım.

Buz parçalarıyla dolmuş olan ayaklarım yan kapıya sürük-lendi.

Akşam sessizliği içinde herhangi bir yerden, çok uzaktaki bir evden hafif, kaybolan sesleri geliyordu bir armonikanın. Hüznün gözyaşları gibi terkedilmişliğe akıyordu.

Kilisenin kapısı beni içine aldığında, ardımda kalan kapı perdesinin nefes aldığıduydu, sonra karanlığın içinde durdum; ölmekte olan ışığın yeşil ve mavi parıltısı renkli camlardan dua edilen sıralara doğru süzülüyor ve altın sunak donuk bir huzurla bana göz kırpyordu. Kırmızı, cam ampullerden kıvılcımlar çıkıyordu.

Balmumu ve günlükotunun solgun kokusu.

Bir sıraya yaslandım. Bu kıpırtısızlık âleminde kanım garip bir biçimde durdu.

Kalp atışı olmayan bir yaşam doldurdu mekânı — gizli, sabırlı bir bekleyiş.

Gümüş kutsal emanet muhafazaları sonsuz uykudaydılar.

İşte! Çok, çok uzaktan at nalları sesi boğuntulu, çok zor anlaşılır biçimde geliyordu kulağıma, daha çok yaklaşmak istiyordu, sonra durdu.

Bir araba kapısının kapanmasını andıran donuk bir ses duyuldu. — — — — —

Bana doğru gelen bir ipek elbise hışırtısı duydu; nazik, zarif bir kadın eli omuzuma dokunmuştu.

“Lütfen ileriye, sütunun oraya gidelim; size söylemem gereken şeyleri burada, bu dua sıralarının yanında söylemek bana zor geliyor.”

Çevremdeki kutsal resimler yavaşça belirginleşti. Gün, birden beni yakalamıştı.

“Size nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum Pernath Usta, benim hatırım için bu berbat havada uzun bir yolculuk yapıp buraya kadar geldiniz.”

Ben birkaç saçma sapan söz geveledim.

“— — İzlenmeyeceğim ve tehlikede olmadığım başka bir yer düşünemezdim burası dışında. Buraya, bu katedrale kadar bizi kimse izlemez.”

Mektubu çıkartıp hanıma uzattım.

Çok değerli bir kürkle örtünmüştü, sesinden onun o zaman Wassertrum'dan ürküp kaçarak Hahnpass Sokağı'ndaki evime sığınan kadınla aynı kişi olduğunu hemen anladım. Buna şaşır-mamıştım da, çünkü başka birini beklemiyordum.

Gözlerim, duvardaki oyuğun karanlığında gerçekte oldu-

ğundan daha soluk görünen yüzüne takıldı. Güzelliği neredeyse nefesimi kesecekti, kalakalmıştım. Oysa ayaklarına kapanabilir ve onları öpebilirdim benden yardım istediği, beni seçtiği için.

“O zamanlar beni gördüğünüz andaki durumu hiç değilse burada olduğumuz sürece unutmamanızı diliyorum”, diye sözlerini sürdürdü zorla, “bu gibi şeyler hakkında ne düşündüğünüzü de bilmiyorum”. — —

“Yaşlı bir adam oldum, ama yaşamımın hiçbir döneminde, başkaları hakkında karar vermeye yetkili görmedim kendimi” sözleri, söyleyebildiğim tek şey oldu.

“Teşekkür ederim Pernath Usta”, dedi, samimi ve gösterişsiz biçimde. “Şimdi beni sabırla dinleyin, belki bu sıkıntıda bana yardım edebilir, hiç değilse bir akıl verebilirsiniz.” Yabani bir korkunun onu sardığını hissettim, sesinin titrediğini duydum.

“O zamanlar — — atölyede — — o korkunç adamın beni kasıtlı olarak izlediğini ürkütücü bir kesinlikle anladım. — Ay-larca önceden, nereye gidersem gideyim, yalnız ya da kocamla —Dr. Savioli— ile olayım, hep, hep o eskicinin canavar suratının yakınımda bir yerde olduğunu gördüm. Uykumda ve ayıklığımda onun o şaşı gözleri hep beni izliyordu. Ne yapmak istediğinin henüz bir belirtisi yok, ama geceleri duyduğum korku daha da azap verici: İpi boynuma ne zaman geçirecek!

Başlangıçta Dr. Savioli beni, Aaron Wassertrum gibi bir eskicinin benden isteyeceği bir şey olamayacağını, olsa olsa bana şantaj yapacağını, ve buna benzer şeyler söyleyerek avutmaya çalıştı, ama Wassertrum adının her geçişinde dudaklarının uçukladığını gördüm. Dr. Savioli'nin benden bir şey sakladığını sanıyorum, beni avutmak için — korkunç bir şey, onun ya da benim yaşamımıza mal olacak bir şey.

Sonra benden böylesine gizlediği şeyin ne olduğunu öğrendim: Eskici, onu birçok gece evinde ziyarete geliyordu! Biliyorum, gövdemin her yanında hissediyorum bunu; çevremizde gittikçe daralan bir şeyler oluyordu, yılanın halkaları gibi. — Bu katilin orada işi neydi? Dr. Savioli, ondan neden kurtulamıyor? Hayır, hayır, daha fazla dayana-

mam bu duruma seyirci kalmaya; bir şeyler yapmalıyım. Herhangi bir şey, yoksa çıldırtacak bu durum beni.”

Onu avutacak birkaç söz söylemek istedim, ama konuşmama izin vermedi.

“Son günlerde beni boğmakla ürküten karabasan büsbütün elle tutulur biçimler aldı. Dr. Savioli birden hastalandı –artık anlaşıyorum onunla–, onu ziyaret etmeme izin yok, ona duyduğum sevginin ortaya çıkmasını göze almadan onu ziyaret edemem; komada; haber alabildiğim tek şey, ateşler içinde yanarken bir canavar tarafından izlendiğimi sanması, bu canavarın dudakları tavşan dudağı imiş — yani Aaron Wassertrum!

Dr. Savioli’nin ne kadar cesur olduğunu bilirim; bu yüzden –düşünebiliyor musunuz?– bana daha da ürkütücü geliyor tehlike karşısında taş kesilip yatması, mahvolması; beni bile boğmaya çalışan bu korkunç meleğin ürkütücü yakınlığını hissediyorum.

Belki korkak olduğumu söyleyecek ve neden Dr. Savioli ile konuşmadığımı soracaksınız, onu seviyorsam her şeyi tepmem gerektiğini düşüneceksiniz: her şeyi, zenginlik, şeref, şöhret ve saire, ama-yapamam.” Bunu öylesine bağırarak söyledi ki, ses, koro balkonunda yankılandı. “–Çocuğum var, sevgili, sarışın küçük kızım! Çocuğumu feda edemem ki! — Sanıyor musunuz ki kocam izin verirdi buna? İşte, alın, alın şunu Pernath Usta” –çılgın gibi, ufak bir çanta açtı, çantanın içi, inci ve değerli taşlarla doluydu– “bunu o canıye götürün; hırslı olduğunu biliyorum, hepsini alsın, sahip olduğum her şeyi alsın, ama çocuğumu bana bıraksın. –Susacak, değil mi?– Tanrı aşkına konuşun onunla, bana yardım edeceğinize dair bir tek söz etmeniz yeter!”

Çılgına dönmüş kadını zorla yatıştırıp bir sıraya oturtabildim. O anda aklıma ne geliyorsa söyledim. Karmaşık, tutarsız şeyler.

O arada kafamdan bir yığın düşünce geçiyordu, bu yüzden ağzımdan çıkanları kendim bile anlamadım, hayal ürünü düşünceler daha oluşmadan parçalanıyordu.

Bakışlarım deli gibi, duvar nişinde bulunan boyalı bir papaz heykeline takıldı. Konuşuyor, konuşuyordum. Yavaş yavaş

heykelin hatları biçim değiştirmeye başladı. Kisvesi, yakası yukarıya doğru kaldırılmış, yıpranmış bir redingota dönüştü, yanakları çökmüş, lekeli, genç bir yüz çıktı ortaya. Bu görüntüyü kavramama fırsat kalmadan karşımda gene papazın dikildiğini gördüm. Nabzım hızla atıyordu.

Mutsuz kadın eğilerek elimi tutmuş, sessizce ağlıyordu. Mektubu okuduğum zaman beni saran güçten ona da aktardım ve onun böylece yavaş yavaş kendine geldiğini gördüm.

“Neden size başvurduğumu söyleyeceğim Pernath Usta”, diye anlatmaya koyuldu uzun bir suskunluktan sonra. “Bir zamanlar bana söylediğiniz birkaç söz –bunca yıl geçtiği halde unutamadığım birkaç söz– neden oldu buna — —”

Yıllarca önce ha? Kanım çekildi.

“ — — Bana veda etmişsiniz –neden ve niye veda ettiğinizi anımsamıyorum, henüz çocuktum–, bütün yürekliliğinizle, ama hüznün dolu olarak:

‘Belki de hiç olmayacak, ama bir gün hayatta ne yapacağınızı ve nereye gideceğinizi bilemezseniz beni düşünün. Belki Tanrı o zaman bana size yardım etme olanağı verir.’ — O zaman hemen arkamı dönüp topumu havuza atmıştım, gözyaşlarımı görmeyin diye. Sonra size ipek bir kurdeleye takılı olarak boynumda taşıdığım mercan taşından kalbi vermek istemişim, ama çok komik kaçar diye utanmıştım.”

Anımsama!

Humma illetinin elleri yokluyordu boynumu. Tıpkı özlemin unutulmuş uzak ülkesinden gelen bir parıltı gibi geçti gözümün önünden — dolaysız ve ürkütücü: Beyaz elbise giymiş küçük bir kız, saray parkının çevresi, ağaçlarla çevrilmiş çimenleri. Onu bütün ayrıntılarıyla gördüm karşımda yeniden. — —

Yüzümün rengi değişmiş olmalı, bunu, anlattıklarındaki acelecilikten çıkartım: “O zamanki sözleriniz veda sözleri içinde söylenmiş şeylerdi, biliyorum, ama bana çoğu kez avuntu verdiler ve ben size bu yüzden teşekkür borçluyum.”

Bütün gücümle dişlerimi sıktım, beni yiyen, kanayan acıyı göğsüme doğru ittim.

Anladım: Asil bir el, anılarımın önündeki sürgüyü çekmişti. Bilincimde şimdi, bütün açıklığıyla o eski günlerden aktarı-

lıp gelmiş bir parıltı belirmişti: Kalbime çok ağır gelmiş bir sevgi, yıllarca düşüncemi kemirmiş, deliliğin karanlık geceleri yaralı ruhum için merhem olmuştu.

Yavaş yavaş ölmüş bir şeyin sükûneti çöktü üzerime ve gözkapaklarımın ardındaki gözyaşlarını serinletti.

Çan sesleri, ciddi ve gururlu yankılandı katedralin içinde, ve ben, benden yardım istemeye gelen bu kadının gözlerine gülmseyerek bakabiliyordum. — — — — —

Gene bir araba kapısı sesi ve nal patırtısı duydum. — —

Gece mavisi renginde parıldayan karın içinden aşağıya kente indim.

Sokak lambaları bana şaşırarak bakıyor ve göz kırpmıyorlardı; yığılmış çam ağaçları arasında parıldayan gümüş kozalaklar, yaklaşmakta olan Noel'i haber veriyordu.

Belediye alanında, Meryem Ana sütunu yanında, mum ışığında yaşlı dilenci kadınlar gri başörtülerini takmışlar, ellerinde tesbihler, Tanrı'nın annesine bir şeyler murıldanıyorlardı. Yahudi mahallesinin karanlık girişinde Noel pazarının tezgâhları duruyordu. Ortalarından kırmızı örtü geçirilmiş, göz kamaştırarak parıldayan, için için yanan meşaleler, kukla tiyatrosunun sahnesini aydınlatıyordu.

Zwakh'ın kuklası, kırmızı ve mor giysiler içinde, elinde kamçısı, ucunda ipe bağlı bir kafatası, tahta beyaz ata binmiş, takırtılar çıkartarak geçiyordu kalaslardan.

Birbirlerine iyice sokulmuş olan sıra sıra çocuk, kürk şapkalılarının kulaklarını indirmiş, açık ağızla bakıyorlardı yukarıya; Prag'lı şair Oskar Wiener'in dizelerini heyecanla dinliyorlardı; dostum Zwakh bu dizeleri sahnenin arkasından okuyordu:

“En önde bir kukla,
herif ozan gibi sıska
üzerinde renkli çaput
sendeliyor, yüzü somurtuk.” — — — — —

Karanlık ve köşeli olan, alana ulaşan sokağa girdim. Kafa kafaya vermiş bir yığın insan, duvara asılmış bir ilan önünde

sessizce duruyordu. Adamın biri kibrit yakmıştı, ben de bu sa-
yede bazı satırları kısmen okuyabildim. Bilincim karmaşık duy-
gular içinde bazı sözleri kavrayabildi:

Kayıp:
1000 fl ödül
Yaşlı bey...siyah giysili....
.....belirtiler
...etli, düz tıraş edilmiş yüz....
.....saç rengi beyaz.....
.....Polis müdürlüğü...Oda Nr.....

İsteksiz, neşesiz, canlı cenaze gibi yavaşça, ışısız evlerin
oraya doğru yürüdüm.

Bir avuç küçük yıldız, dar, karanlık gökyüzü yolunda, çatı-
ların üzerinde parılıyordu.

Düşüncelerim sakince katedrale kaydı ve ruhumun huzuru
daha da derinleşti ve mutlu etti beni; o sırada alandan bana
doğru -oldukça keskin, sanki tam kulağımın dibindeymiş gi-
bi-, kış rüzgârlarının içinden kuklacının sesi geldi:

“Kırmızı taşlı kalp nerede?

İpek bir ipe bağlıydı,

gün doğuşu kızılığında parlıyordu. — — — — —

Hayalet

Gecenin geç saatlerine kadar huzursuzca odamı arşınladım ve "ona" nasıl yardım edebileceğime kafa yordum.

Sık sık, aşağıya, Şemayah Hillel'e gidip bana söylenenleri ona anlatmayı ve onun fikrini almayı düşündüm. Ama her defasında vazgeçtim.

Düşüncemde öylesine büyük bir yere sahipti ki, onu yaşamın yüzeysel olaylarıyla rahatsız etmek, bana kutsallığını bozmak gibi geliyordu, sonra gene beni kıvrandıran tedirginlik çöküyordu üzerime; ve öyle anlar geliyordu ki, bir önce yaşadıklarımı gerçekten yaşadım mı, yaşamadım mı diye kuşkuya düşüyordum, bugün yaşadığım canlı olaylarla karşılaştığımda.

Acaba düş mü görmüştüm? Geçmişini unutmak gibi akıl almaz bir olayla karşılaşmış olan ben, yoksa anımsamanın tek tanık olarak ortaya çıkışına kesin gözüyle mi bakmalıydım?

Bakışlarım Hillel'in mumuna takıldı, hâlâ orada koltuğun üzerindeydi. Çok şükür, hiç değilse bu kesindi: Onunla buluşmuştum.

Hiç düşünmeden aşağıya, ona koşmalı mıydım, dizlerine kapanıp ona, yüreğimi nasıl bir acının yaktığını anlatmalı mıydım?

Tam kapı tokmağını tutmuştum ki, gene vazgeçtim; ne olacağını düşünebiliyordum: Hillel, yumuşakça gözlerimin üzerinden ellerini geçirecek ve — — hayır, hayır, olamaz! Sakinleşme istemeye hakkım yoktu. "O", bana ve kendisine yapacağım yardıma güvenmişti, içinde bulunduğu tehlikeyi ben her ne ka-

dar küçük ve anlamsız görüyorsam da, o, bunu çok büyütüyordu. Hillel'e yarın da akıl danışabilirim — kendimi soğukkanlı ve sakin kafayla düşünmeye zorladım; şimdi onu gece yarısı rahatsız etmek olmazdı. Ancak bir deli böyle davranırdı.

Lambayı yakmak istedim, sonra vazgeçtim; karşımdaki damların üzerinden ay ışığı odama vuruyor ve bana gerekenden daha fazla aydınlık veriyordu. Işık yakarsam gecenin daha yavaş ilerleyeceğinden ürkmüştüm.

Günün ağarmasını beklemek için lambayı yakma düşüncesinde öylesine bir umutsuzluk vardı ki, hafif bir korku bana, o zaman, sabahın yaşanamaz bir uzaklığa itileceğini söylüyordu.

Pencerenin yanına gittim: Girintili çıkıntılı çatılar silsilesi, havada sallanan, üzerlerine karanlık küf kokusu yığılmış, tarihleri dökülmüş kabirlerin oluşturduğu bu "mahallelerde" yaşayan yığınların üzerlerine oyuklar ve geçitler oyduğu bir mezarlık gibi görünüyordu yukarda.

Uzun süre öylece durdum ve yukarılara baktım, yavaş, sessizce atılan adımların çıkarttığı gürültü, yandaki duvardan kulağıma ulaşınca ve buna nasıl olup da irkilmediğime şaşırınca kadar.

Kulak kabarttım: Evet, orada bir insan yürüyordu. Tabandan gelen gıcırtilar, onun adımlarını nasıl çekinerek attığını belli ediyordu.

Birden kendime geldim. Bütün varlığımı, dinleme isteğinin baskısına bıraktım. Zamanın akışı şimdiki zamanda durdu.

Kendi sesinden korkan ve birden duran acele bir hışırtı daha. Sonra ölüm sessizliği. O dinleyen, iğrenç sessizlik, kendi kendini ele veren ve dakikaları korkunç büyüten sessizlik.

Kulağımı duvara yapıştırdım ve hiç kıpırdamadan durdum, gırtlığıma beni ürktüten bir duygu dolandı ve bana öteki yanda da aynı benim gibi birinin durduğunu ve benim yaptığının aynısını yaptığını söyledi.

İyice kulak kabarttım.

Çıt yok.

Yandaki atölye ölü gibi.

Sessizce, parmak uçlarıma basarak kendimi yatağımın yanındaki koltuğa attım, Hillel'in mumunu alıp yaktım.

Sonra düşündüm: Dışarıdaki koridorda bulunan ve Dr. Sa-
violi'nin atölyesine giden demir depo kapısı yalnız karşıdan
açılabiliyordu.

Rastgele çengel biçimindeki bir teli aldım, masamın üzerin-
de oymacılık aletleri arasında buldum bunu: Bu gibi kilitler ko-
lay açılır. Sürgüsüne ilk dokunuşta!

Peki sonra ne olacaktı?

Yandaki odada casusluk yapan kişi, bir tek Aaron Wasser-
trum olabilirdi, belki de yeni kanıtlar ve belgeler bulabilmek
için kutuları karıştırıyordu, diye düşündüm.

Oraya girmemin yararı olur muydu acaba?

Uzun süre düşünmedim: eyleme geçmek gerek, düşünmek
değil! Sabahı korkunç biçimde beklemeyi paramparça etmek
gerek!

İşte demir taban kapısının yanında duruyordum, ittim, teli
kilide geçirdim ve dinledim. Doğru; atölyede sanki biri bir çek-
meceyi açıyormuş gibi bir gıcırta duyuldu.

Hemen ardından kilit açıldı.

Mum gözümü kamaştırıyordu, odanın içi de karanlıktı, bu-
na rağmen odayı görebiliyordum; orada kara paltolu bir ada-
mın yazı masasının önünde birden irkildiğini fark ettim –bir sa-
niyelğine ne yapacağını bilemedi, nereye bakacağını da-, zıp-
ladığını ve üzerime saldıracakmış gibi bir davranışta bulundu-
ğunu, sonra kafasındaki şapkeyi tanınmamak için yüzüne tut-
tuğunu gördüm.

“Burada ne yapıyorsunuz?” diye bağıracaktım ki, adam
benden önce davrandı:

“Pernath! Siz! Aman Tanrım! Işığı çekin!” Ses bana yabancı
gelmedi, ama eskici Wassertrum'un sesi değildi kesinlikle.

Mumu hemen söndürdüm.

Oda yarı karanlıktı –pencereden sızan hafif bir pus içeriyi
donukça aydınlatıyordu, tıpkı benim odamdaki gibi–, paltonun
üzerinden ortaya çıkan, bu çökmüş, aceleci yüzü tanımak için
gözlerimi iyice zorladım ve öğrenci Charousek'in hatlarını seç-
tim.

“Papaz!” diye çıktı ağızımdan birden sesim ve o anda dün
katedralde gördüğüm yüzü anımsadım! Charousek! Ken-

disine başvurmam gereken adam oydu! — O gün yağmurlu havada bana söyledikleri yeniden çınladı kulaklarımda: “Aaron Wassertrum zehirli, görülmez iğnelerle duvarların delinebileceğini öğrenecek daha. Hem de Dr. Savioli’yi öldürmek istediği gün.”

Charousek yoldaşım mıydı? Olanlardan haberi var mıydı? Bu alışılmamış saatte burada oluşundan bu sonuç çıkıyordu; bunu ona doğrudan sormaya çekindim.

Pencerenin yanına gitmiş ve perdenin arkasından aşağıya, sokağa bakıyordu.

Wassertrum’un benim mum ışığı görmüş olabileceğini tahmin ettim. “Gece bu eve girdiğim için beni hırsız sanıyorsunuzdur Pernath Usta”, diye anlatmaya başladı tedirgin bir sesle ve uzun süre sustuktan sonra, “ama yemin ederim ki — — ”

Sözünü kesip onu hemen avuttum.

Ondan kuşkulandığımı göstermek, onu kendi yoldaşım gibi gördüğümü belli etmek için, ufak kısıtlamalarla, tanıdığım bir kadının tehlikede olduğunu, eskicinin şantajcı duygularına herhangi bir biçimde kurban olabileceğini, bu atölyeyle ilişkisini anlattım.

“Doğru”, dedi, düşünceli, ben sözümü bitirdiğimde. “Yanılmadım demek ki! Herif, Dr. Savioli’nin gırtlığına sarılmak istiyor, açık bu, ama herhalde elinde henüz yeterli belge yok. Yoksa ne diye hep burada dolanıp dursun! Ben de dün, diyelim ki bir rastlantı sonucu Hahnpass Sokağı’ndan geçiyordum”, diye açıkladı, soru soran yüzümü görünce, “Wassertrum’un çok uzun süre, ağır ağır, aşağıdaki kapının önünde bir aşağı bir yukarı gittiğini, ama sonra kendisini kimsenin görmediğini sandığı bir anda birden eve daldığını gördüm. Hemen arkasından girdim, sanki sizi ziyaret edecekmişim gibi yaptım, kapınızı çaldım ve onu dışarıda demir taban kapıyı bir anaharla açmaya çabalarırken yakaladım. Tabii hemen vazgeçti ve ben gelince, aldatmaca olsun diye o da sizin kapınızı çaldı. Ama evde yoktunuz herhalde, çünkü kapı açılmadı. Yahudi mahallesinde dikkatli bir araştırma yaptım ve anlatılanlara bakılırsa yalnız Dr. Savioli olabilecek birinin burada gizli bir yer

tuttuğunu öğrendim. Dr. Savioli çok hasta, yatakta yatıyor, buna dayanarak gerisini kendim kurdum. Bakın: Her ne olursa olsun Wassertrum'dan önce davranmak için bu çekmecelerden şunları çıkarttım", dedi Charousek ve yazı masasının üzerindeki bir paket mektubu gösterdi. "Bulabildiğim yazılı malzemenin hepsi bu. Gene de karanlıkta, elverdiği ölçüde bütün sandıkları ve dolapları aradım."

O konuşurken gözlerim ister istemez odada dolandı ve tabandaki bir mahzen kapağına ilişti. Zwakh'ın bana gizli bir kapının bu atölyeye çıktığını bir zamanlar anlatmış olduğunu anımsadım.

Dört köşe bir levhaydı, tutup çekmek için kullanılan demir bir halkası vardı.

"Mektupları nerede saklayalım?" diye söze koyuldu Charousek yeniden. "Siz ve ben, Wassertrum'un gettoda zararsız olarak gördüğü tek kişileriz, -neden ben diyeceksiniz-, bunun özel nedenleri var (yüz hatlarının korkunç bir nefretle gerildiğini gördüm son cümlesini söylerken). Sizi ise — —" Charousek zorlukla çabuk çabuk öksürerek, sahte bir öksürükle söylemek istediği "deli" sözcüğünü yuttu. Ben gocunmadım; "ona" yardım edebilme isteği beni öylesine mutlu kılıyordu ki, her türlü alınma duygusu siliniyordu.

Sonunda paketi bende saklamaya karar verdik ve odama geçtik.

Charousek çoktan gitmişti, ben de yatağa girip girmemeye bir türlü karar veremiyordum. Bir memnuniyetsizlik içten içe ruhumu kemiriyor ve yatmamı engelliyordu. Bir şey daha yapmalıyım, diye düşünüyordum, ama ne? Ne?

Bundan sonra olabilecekler için öğrenciye bir plan mı hazırlamalıydım?

Yalnız bu olamazdı. Charousek eskiciyi zaten göz hapsinde tutuyordu, buna kuşku yoktu. Onun sözlerinin estirdiği nefreti düşündüğümde ürperiyordum. Acaba Wassertrum ne yapmıştı ona?

İçimdeki garip huzursuzluk büyüyor ve beni dehşete dü-

şürüyordu neredeyse. Görülmeyen, öteki dünyalardan biri bana sesleniyor ve ben hiçbir şey anlamıyordum.

Ehlileştirilmiş bir beygir gibi hissediyordum kendimi, dizginlerin çekildiğini hissedem, ama efendisinin isteğini anlayamadan ne yapacağını bilemeyen bir beygir gibi.

Şemayah Hillel'e inmek?

İçimde her şey hayır diyordu.

Dün katedralde gördüğüm ve sessizce öğüt rica ettiğim papaz hayalinin omuzlarında Charousek'in başının görüntüsünün belirmesi, bana, bundan böyle belirsiz duyguları yabana atmamam gerektiğini anımsattı. Uzun süredir içimde gizemli güçler yeşeriyordu, açıldı; onları yadsıyamayacak kadar güçlü hissediyordum.

Harfleri algılamak, onları yalnız gözlerimle bir kitapta okumak değil, içimde onları bana açıklayan bir çevirmen yaratmak, sözlere dönüşmeyen duyguları anlamak; işte, insanın kendi ruhuyla açık bir dille anlaşabilmesinin anahtarının burada olduğunu kavradım.

"Gözleri var, görmüyorlar; kulakları var, duymuyorlar": Kutsal Kitabın bir bölümü açıklama olarak aklıma geldi.

"Anahtar, anahtar, anahtar", diye yineledi dudaklarım, aklın da o garip düşünceleri yenileyip durduğunu birden anladım.

"Anahtar, anahtar — —?" Bakışlarım, biraz önce bana deponun kapısını açmakta yardımcı olan, elimdeki eğri tele takıldı, dört köşe mahzen kapağının atölyeden nereye açıldığını ısrarla merak etmeye başladığımda birden canlandım.

Ve hiç düşünmeden yeniden Savioli'nin atölyesine geçtim, kapağın halkasını çektim, sonunda kapağı kaldırmayı başardım.

Önce, karanlık dışında hiçbir şey yoktu.

Sonra: Dar, dik basamakların aşağıya, zifiri bir karanlığa indiğini gördüm.

Aşağıya indim.

Bir süre ellerimle duvarları yoklayarak ilerledim, bitmek bilmiyordu: küf ve rutubetten nemlenmiş oyuklar, -kıvrımlar, köşeler, bucaklar-, doğru giden, sola sağa dönen koridorlar; eski, tahta bir kapının parçaları; yol ayrımları; sonra gene merdi-

venler, merdivenler, merdivenler, yukarıya, aşağıya. İnsanı boğan mat bir sünger ve toprak kokusu.

Ve hâlâ hiçbir ışık belirtisi yok.

Keşke Hillel'in mumunu alsaydım yanıma!

Sonunda düz ve doğru giden bir yol.

Ayaklarımın altında duyduğum hışırtıdan kuru kum üzerinde yürüdüğümü anladım.

Şaşırmadım: Kentin yarısı, aklın eriştiği zamanlardan beri bu yeraltı geçitlerinin üzerine kurulmuştu ve Praglıların gün ışığından çekinmelerinin anlaşılabilir nedeni oldum olası buydu.

Başımın üzerinde hiçbir gürültü duymamam, bana hâlâ Yahudi mahallesinde olduğumu söylüyordu; geceleri ölü gibidir oralar, oysa çok uzun bir süredir yürüyordum. Daha canlı cad-deler ya da alanlar, uzaktan gelen araba sesleriyle kendilerini ele verirdi.

Bir saniye kadar süren bir korku sardı içimi: ya bir daire içinde dolanıp duruyorsam? Bir çukura düşersem, yaralanırsam, bir bacağıma kırıp yoluma devam edemezsem?!

O zaman onun, benim odamda duran mektupları ne olurdu? İster istemez Wassertrum'un eline geçerdi.

Bir yardımcı ve yol gösterici olarak düşündüğüm Şemayah Hillel aklıma geldi, hemen sakinleştim.

Gene de dikkatli davranarak daha yavaş yürüdüm, koridor herhangi bir yerde alçalırsa beklenmedik bir şey başıma çarpmasın diye kolumu yukarıya kaldırdım. Zaman zaman elimin tavana değdiği oldu, sonunda tavan o derece alçaldı ki, ben eğilmek zorunda kaldım, geçitten geçebilmek için.

Birden elim yukarıda bir boşluğa girdi.

Durdum ve yukarıya baktım.

Zamanla bana, tavandan aşağıya hafif, hemen hemen dik-kati çekmeyen bir ışık parıltısı yansıyor gibi geldi.

Acaba buraya herhangi bir kilerin aydınlığı mı uzarıyordu? Doğrudum ve iki elimle başımın hizasındaki bu deliği ellerimle yokladım: dört köşeli bir delikti ve örülmüştü. Bitiminde yatay duran bir demir çıkıntısını yavaş yavaş fark ettim ve sonunda çubuklarını tutup kendimi yukarıya doğru çekmeyi başardım.

Şimdi demirin üzerinde duruyor ve çevreyi yokluyordum.

Parmak uçlarım beni yanıltmıyorsa, burada demirden yapılmı, kıvrımlı bir merdiven herhalde son buluyordu.

Uzun, anlatılamaz derecede uzun bir süre yoklamak zorunda kaldım ikinci basamağı buluncaya kadar, sonra tırmandım. Hepsi sekiz basamaktı. Her biri bir adam boyu yükseklikte, birbirinin üzerinde.

Garip; merdiven yukarıda bir çeşit yatay bir kaplamaya varıyordu; bu kaplama, düzgün ve birbirini kesen, ışığın sızmasını sağlayan çubuklardan oluşuyordu, tıpkı aşağıda koridorda gördüğüm gibiydi.

Bir süre büzülüp kaldım, olabildiğince uzaktan çizgilerin nereye doğru gittiğini daha iyi anlamak istiyordum ve dehşetle çizgilerin, tıpkı sinagogların üzerlerindeki gibi altıgen bir biçim aldıklarını gördüm.

Ne olabilirdi bu?

Birden kavradım: Bu kapak, kapıydı, yanlarından ışık sızdırıyordu! Yıldız biçiminde ve tahtadan yapılmış bir kapak kapı! Omuzlarımla onu yukarıya doğru ittim ve hemen ardından kendimi pırıl pırıl ay ışığıyla dolu bir odada buldum.

Oldukça küçüktü ve köşedeki bir yığın ıvır zıvır dışında bomboştu, parmaklıklı tek bir penceresi vardı.

Biraz önce benim geçtiğim delik dışında hiçbir çıkış görmedim, kapı ya da ona benzer bir şey, oysa duvarları tekrar tekrar gözden geçirmiştım.

Pencerenin parmaklıkları çok sıkı, oradan başımı uzatamazdım, ama gene de şunları gördüm:

Oda hemen hemen üçüncü kat yüksekliğindeydi, çünkü karşıdaki evler yalnız iki katlıydı ve oldukça aşağıda kalıyorlardı.

Aşağıdaki caddenin bir ucunu görebiliyordum, gözüme giren ay ışığı yüzünden derin gölgeler içinde kalıyordu, bu yüzden ayrıntıları seçebilmem olanaklıydı.

Bu sokak mutlaka Yahudi mahallesine aitti, çünkü karşıdaki pencereler yer yer duvarlarla örülmüş ya da yapının tirizleriyle belirlenmişti, yalnız gettodaki evler birbirlerine böylesine garip biçimde sırtlarını dönerlerdi.

İçinde bulunduğum binanın ne biçim bir yer olduğunu kavrayabilmek için boşuna uğraşıp durdum.

Yunan kilisesinin artık kullanılmayan bir yan kulesi miydi burası? Yoksa Altneu Sinagogu'na* mı aitti?

Çevre uymuyordu buna.

Odada gene göz gezdirdim: bana ipucu verebilecek hiçbir şey yoktu. — Duvarlar ve tavan çıplaktı, boyası ve sıvası çoktan dökülmüştü, daha önce burada oturulduğunu ele verecek ne bir çivi deliği, ne bir çivi, hiçbir şey yoktu.

Döşeme, bilek boyu tozla kaplıydı, buraya yıllardan beri hiçbir canlı girmemişti sanki.

Köşedeki parıltıyı incelemeye öğreniyordum. Karanlıktaydı ve neden oluştuğunu ayırt edemiyordum.

Görünüşüne bakılırsa bir yığın paçavraya benziyordu.

Yoksa birkaç eski, siyah el çantası mıydı?

Ayağımla yokladım ve topuğumla bir bölümünü ışığın vurduğu yere çekmeyi başarabildim. Geniş, koyu renk bir bantda benziyordu bu ve yavaşça açılıyordu.

Göz gibi parıldayan bir nokta!

Belki de madenî bir düğme?

Yavaş yavaş anladım: garip, eski moda biçilmiş bir kol sarıyordu yığının içinden.

Ve altında ufak, beyaz ya da ona benzer renkte bir kutu görülüyordu; ayağımın altında açıldı ve bir yığın lekeli kalıntı çıktı içinden.

Hafif bir tekme attım, ışığa doğru bir yaprak uçtu.

Resim mi?

Eğildim: Soyтары.

Bana beyaz bir kutu gibi görünen şey, bir tarot destesiydi.

Kaldırdım yerden.

Daha gülünç bir şey olabilir miydi: bu öcümsü yerde iskambil kâğıtları!

Gülme istemem garipti. Hafif bir irkilme duygusu sardı beni.

* Prag'da, 13. yüzyılda inşa edilmiş Avrupa'nın en eski sinagogu. (Ed. n.)

Kartların buraya nasıl olup da geldiklerinin kaba bir nede-
nini arıyordum. Tamamdı: 78 kart. Ama daha onları sayarken
aklıma bir şey takıldı: Kartlar buz gibiydi.

Onlardan felç edici bir soğukluk çıkıyordu; desteyi kapalı
olarak elimde tuttuğumda elimden bırakamıyordum, parmak-
larım öylesine donmuştu. Gene akli başında bir açıklama ara-
maya koyuldum.

İnce elbisem, paltosuz ve şapkasız yeraltı geçitlerindeki
uzun yürüyüş, soğuk kış gecesi, taş duvarlar, ay ışığıyla içeriye
sızan korkunç çiy: — şimdi üşümeye başlamam yeterince ga-
ripti. Uzun süredir içinde bulunduğum heyecanlı durum, üşü-
düğümü fark etmemi engellemiştir.

Sırtımdan aşağıya birbiri ardından ürpertiler iniyordu.

Parti parti daha da artıyor ve gövdemi derinden sarıyordu.

Kemiklerimin donduğunu hissettim; soğuk maden çubuk-
larına dönüşüyorlardı, onlara yapışmış olan etim ise donuyor-
du.

Dolaşmak, ayaklarımın üzerinde kıpırdamak, kollarımı oy-
natmak bir işe yaramıyordu. Takırdamalarını işitmek için
dişlerimi sıktım.

Soğuk ellerini başıma koyan ölüm bu, dedim kendi kendi-
me.

Donmanın yarattığı sağır uykuya deli gibi karşı koydum,
bu uyku beni yün bir palto gibi boğarak sarmaya çalışıyordu.

Odamdaki mektuplar —onun mektupları! diye bir ses bağır-
dı içimde—, bulacaklar onları burada ölürsem. O ise bana güve-
niyor! Kurtuluşunu benden umuyor! —İmdat!— İmdat! İmdat!

Pencerenin parmaklıklarından aşağıya, boş sokağa doğru
bağırırım, sesim çınlıyordu: İmdat! İmdat!

Kendimi yere atıp sonra gene kalktım. Ölmemeliydim, öl-
memem gerekiyordu! Onun için, yalnız onun için! Kendimi ısı-
tabilmek için kemiklerimden alevler çıksa da.

O sırada gözlerim köşedeki paçavralara takıldı, hemen tu-
tup elbisemin üzerine onları giydim.

Kalın, koyu renk kumaştan yapılmış, koyu renk bir elbi-
seydi bu; çok eski moda, garip kesimli.

Küf kokusu saçıyordu.

Sonra karşı köşeye büzüldüm ve yavaş yavaş derimin ısındığını fark ettim. Ama içimdeki buz kesmiş kemiklerin verdiği duygu tükenmek bilmiyordu. Orada kıpırdamadan durdum ve gözlerimi hareket ettirdim: İlk önce gördüğüm kart soytarı, odanın ortasına vuran ışığın altında duruyordu.

Yabancı gözlerle baktım ona.

Bu uzaklıktan algıladığıma göre suluboyayla bir çocuk tarafından beceriksizce yapılmıştı ve İbrani harfi "alef"i gösteriyordu; eski frak tarzı bir elbise giymiş, gri sivri sakalını kısa kesmiş, sol kolunu kaldırmış, öteki kolu aşağıyı gösteren bir adam biçiminde çizilmişti.

Adamın yüzüyle benimki arasında garip bir benzerlik var mı yok mu diye kuşkuya düştüm. Sakalı bir soytarı kâğıdındaki uymuyordu, kâğıda doğru süründüm ve onu diğer ıvır zıvırın yanına fırlattım, bana işkence eden bu görünümünü engellemek için. İşte şimdi orada duruyor ve parlıyordu –gri beyaz, belirsiz bir leke olarak–, bana doğru, karanlıkta.

Evime geri dönebilmek için nereden başlamam gerektiğini düşünmeye zorladım kendimi.

Sabahı mı beklemeliydim! Pencereden aşağıdan geçenlere seslenip, buraya bir merdiven dayayarak bana mum ya da kandil getirmelerini mi isteseydim!

– O sonsuz ve girintili çıkıntılı koridorları tekrar, ışık olmadan bulmayı asla başaramayacakmışım gibi bir duyguya kapıldım. Ya da, pencere çok yüksek geliyorsa birinin damdan aşağıya — —? Aman Tanrım, şimşekler çaktı içimde, şimdi nerede olduğumu biliyordum: girişi olmayan bir oda –yalnız parmaklıklı bir pencereyle– herkesin kaçındığı Eskiokul Sokağı'ndaki ev! Yıllar önce bir insan bir iple kendini buradan aşağıya sarkıtmayı denemiş, pencereden içeriye bakmak istemiş ve ip kopmuştu — Evet: Ben, hayalet Golem'in her zaman kaybolduğu evdeydim!

Boşuna karşı koymaya çabaladığım, mektupları anımsamanın bile yok edemeyeceği derin bir ürperti her türlü düşünceyi felce uğrattı ve yüreğim daralmaya başladı.

Hızla ve donmuş dudaklarımı kıpırdatarak, köşeden esen

dondurucu şeyin yalnız rüzgâr olduğunu, gittikçe daha hızlı cınlayan bir sesle söyledim kendi kendime ama yararı yoktu. Orada karşıda duran beyazımtırak leke —o kart— kabarcıklı bir topağa dönüşüyor, ay ışığının kenarını yokluyor, sonra gene karanlıklara sürükleniyordu. Ses damlaları, yarın tahayyül edilen, yarın gerçek sesler —odada ve gene de dışarıda, çevremde ve gene odanın ortasında— uyanıyorlar: tıpkı bir pergelin düşüp sivri ucuyla tahtaya çakılıp kaldığında çıkarttığı sesler!

Ve hep: o beyazımsı leke — — — beyazımsı leke. Bir kart, zavallı, aptal, işe yaramaz bir iskambil kâğıdı diye bağıriyorum beynimin içinde — boşuna — — — şimdi gene — bir şekil aldı —soytarı— ve köşede çömelmiş, gözlerini benim yüzümü taşıyarak bana dikmişti.

Saatlerce, saatlerce durdum orada —hareketsiz— köşemde, yabancı, küflü giysiler içinde donmuş bir kemik yığını olarak!

Ve karşımda o: kendim.

Sessiz ve hareketsiz.

Böylece birbirimizin gözünün içine baktık — biri diğerinin iğrenç görünümü olarak — — — — — — — — — —

O da görüyor mu acaba ay ışığının salyangoz tembelliğiyle tabanı emdiğini ve görünmez bir saatin yelkovanı gibi sonsuzlukta duvara tırmanıp gittikçe solduğunu?

Onu bakışlarımla sıkı sıkı bağladım, pencereden vuran gün ışığı altında eriyip çözülme isteğinde oluşu bir işe yaramadı.

Onu sıkı tutuyordum.

Yaşamum için adım adım dövüştüm onunla — artık bana ait olmadığı için benim olan yaşamum için. — — — — — — — — — —

Ve gittikçe küçülüp sabah aydınlığında yeniden iskambil kâğıdının içine sığındığında, kalktım, ona doğru gittim ve onu, soytarını, cebime soktum.

Aşağıda sokak henüz sessizdi ve hiç kimse yoktu.

Şimdi donuk sabah ışığı altındaki köşeyi inceledim: cam kırıkları, ilerde paslanmış bir tava, küflü paçavralar, bir şişe ağzı. Ölü eşyalar, ama gene de garip biçimde tanıdık.

Duvarlar da — üzerlerindeki sıyrıklar ve kabarıklıklar nasıl da belirgin oldu! Nerede görmüştüm onları daha önce?

İskambil kâğıdı paketini elime aldım — anladım: Ben çizmemiş miydim daha önce bunları? — Çocukken? Uzun, çok uzun bir zaman önce?

Çok eski bir iskambil oyunuydu —İbrani şekilleriyle—, 12 numara "Asılan"dı, yarım yamalak anımsadım. — Başı aşağıya doğru muydu? Kolları arkasında mıydı? — Karıştırdım: İşte! İşte burada!

Sonra yeniden, yarı düşte, yarı uyanıklıkta bir görüntü belirdi:

Karalanmış bir okul binası, kamburlu, eğri, somurtkan bir cadılar evi; sol omzunu kaldırmış, öteki omzuna yanındaki bina dayanmış. — Yeni yetişen birçok genciz — bir yerlerde terk edilmiş bir kiler. — — —

Sonra aşağıya doğru gövdemi süzdüm ve gene delirdim: Eski moda giysi bana tamamen yabancıydı. — —

Sarsıntıyla giden bir arabanın sesiyle birden irkildim; ama aşağıya baktığımda hiç kimse yoktu. Bir tek kasap köpeği bir köşe taşında dalgın duruyordu.

İşte! Sonunda! Sesler! İnsan sesleri!

İki yaşlı kadın caddeden yavaşça geçiyordu; kafamı biraz parmaklıkların arasına sokup onlara seslendim?

Ağızları açık, yukarıya bakıp bir şeyler söylendiler. Ama beni gördüklerinde avaz avaz bağırıp kaçıştılar.

Beni Golem sandıklarını anladım.

Ben birazdan bir insan kalabalığının orayı dolduracağını ve benim de onlarla anlaşabileceğimi umuyordum; ama bir saat geçmiş, arada bir solgun bir yüz dikkatle kenardan yukarıya bana bakmış ve ödü koparak gene kaçmıştı.

Saatler sonra, belki de yarın polisin, Zwakh'ın deyişiyle o resmî sahtekârların gelmesini mi bekleyecektim?

Hayır, yeraltı geçidinden, nereye varıyorlarsa oraya gitmeyi deneyecektim.

Belki şimdi gündüz olduğundan, taşların arasındaki yarıklardan biraz ışık sızılmaktaydı oralara.

Merdivenden aşağıya indim, dün geldiğim yoldan ileriye doğru devam ettim —bir yığın kırık tuğla üzerinden geçtim, çökük kilerlerin yanından—, yıkık bir merdiveni çıktım ve birden

biraz önce yarı düşte gördüğüm kara okul binasının avlusunda buldum kendimi.

Üzerime birden anılar yığını çöktü: boydan boya mürekkep boyalı sıralar, matematik defterleri, cırtlak şarkılar, sınıfta cırcırböcekleri uçuran çocuk, ekmek kırıntısı dolu kitaplar, portakal kabuğu kokusu. Artık iyice anlamıştım: Ben çocukken buraya gelmişim. — Ama düşünmek için orada durmayıp hemen eve koştum.

Saltiner Sokağı'nda bana ilk rastlayan, iri, yaşlı, beyaz bukleli favorileri olan bir Yahudiydi. Beni görür görmez elleriyle yüzünü kapadı ve İbranice dualar okumaya başladı haykırarak.

Bu gürültü üzerine birçok insan ininden çıkmış olmalı ki, arkamda inanılmaz bir kalabalık oluştu. Döndüm ve ölü gibi bembeyaz, ürkmüş yüzlü bir kalabalığın peşimden geldiğini gördüm.

Ürkerek kendime baktım ve anladım ki, elbisemin üzerine gece geçirdiğim o garip, ortaçağdan kalma giysi hâlâ üzerimdeydi ve herkes de Golem'i gördüğünü sanıyordu.

Hızla köşeye koştum ve bir kapının arkasında üzerimdeki paçavraları çıkartıp attım.

Hemen ardından, kıvrımlı bastonları ve bir karış açık ağızlarıyla kalabalık yanımdan geçip gitti.

Işık

Gün boyunca birkaç kez Hille'in kapısını çalmıştım; içim içime sığmıyordu: Onunla konuşmak ve ona bütün bu garip olayların ne anlama geldiğini sormak zorundayım; ama hep, henüz evde olmadığı söyleniyordu.

Hahamlık yargı kurulundan eve geldiğinde kızı bana hemen haber verecekti.

Garip bir kızdı bu Miryam!

Şimdiye kadar hiç görmediğim bir tipi vardı.

İlk bakışta kesinlikle anlaşılmayan yabancı bir güzelliği vardı, bakıldığında insanı dilsiz kılan, açıklayamadığı bir duyguyla saran, hafif bir cesaretsizlik yaratan cinsten bir güzellik.

Bu yüzü yeniden düşündüğümde, onun, yüzyıllar önce yitirilmiş estetik kurallara göre biçimlendirilmiş olduğunu düşündüm.

Bu yüzü taşla kakmak istersem hangi kıymetli taşı seçmem ve bu arada sanatsal anlamını nasıl korumam gerektiğini düşündüm: Salt dışarıdan görüldüğü biçimiyle, saçının mavi siyah parıltısı, gözlerinin her şeyi aşan parlaklığı bile hangi malzemeyi kullanacağım konusunda beni kararsız kılıyordu. Yüzün dünyasal olmayan inceliğini, anlam vererek ve yüze uygun olarak bir taşla sıkıştırmayı ve bu arada geleneksel sanat akımlarının budalaca benzerlik yaratma kuralından kurtulmayı nasıl sağlayacaktım!

Bu sorun yalnız mozaikle çözümlenebilir, ama hangi mal-

zemeyi kullanmak gerekir? Uygun malzemeyi bulmak bir insan yaşamına zor sığar.

Hillel nerede kalmıştı?

Eski, sevgili dostları özler gibi özlüyordum onu.

Birkaç gün içinde –daha doğrusu onunla yalnız bir kez konuşmuştum–, kalbimde böyle yer etmesi garipti.

Evet, doğru: mektuplar — o n u n mektuplarını saklamalıydım. Bir kere daha evden uzun süre uzaklaşırsam, içim rahat olsun diye yapmalıydım bunu.

Onları sandıktan çıkarttım; çekmeceye daha emin saklanmış olurlardı.

Mektupların arasından bir fotoğraf kaydı. Bakmak istemedim, ama geç kalmıştım.

Çıplak omuzlarına brokar bir kumaş iliştirmiş, tıpkı Savio-li'nin atölyesinden benim odama kaçtığında ilk kez gördüğüm gibi — gözlerimin içine bakıyordu “o”.

Akil almaz bir acı kemirdi içimi. Resmin altındaki sunuyu okudum, sözleri kavramadan şu adı gördüm:

Senin Angelina

Angelina!!!

Bu adı söylediğim anda, gençlik yıllarımı örten perde yu-
karıdan aşağıya yırtıldı.

Üzüntüden bir anda yığılıp kalacağım sandım. Parmakla-
rıyla havayı kazıyarak inledim, elimi ısırardım: yeniden kör ola-
yım Tanrım, şimdiye kadar olduğu gibi sahte ölümü yaşamaya
devam edeyim, diye yalvardım.

Acı dudaklarıma kadar çıktı. –Kaynadı–. Garip, tatlımsı bir
tadı vardı– kan gibi — — —

Angelina!!

— — —

Bu ad damarlarımda dolanıp durdu ve dayanılmaz, haya-
letimsi bir okşamaya dönüştü.

Müthiş bir güç harcayarak kendimi toparladım ve kendimi
–dişlerimi gıcırdatarak– resme bakmaya zorladım, ona hükme-
dinceye kadar.

Ona hükmetmek!

Tıpkı bu gece iskambil kâğıdına hükmettiğim gibi.

Sonunda: Ayak sesi! Erkek ayağı sesi.

Geldi!

Neşeyle kapıya koşup açtım.

Şemayah Hillel dışarıda duruyordu ve hemen arkasında –içimden hayal kırıklığına uğradığımı kendi kendime söyleyerek sitem ediyordum– kırmızı yanakları ve yuvarlak çocuksu gözleriyle yaşlı Zwakh.

“İyi olduğunuzu görüp seviniyorum Pernath Usta”, diye söze başladı Hillel.

Bana “siz” diyordu, ne kadar da soğuktu bu.

Buz kesen, öldürücü bir soğuk hava esti odada. Sağırlaşmış gibi, yarım kulakla Zwakh’ın nefes almadan, heyecanla anlatıklarını dinliyordum:

“Biliyor musunuz, Golem gene dolaşüyor çevrede. Hatırlıyor musunuz, daha yeni söz etmiştik ondan Pernath. Bütün Yahudi mahallesi ayakta. Vrieslander görmüş onu, Golem’i. Ve gene bir cinayetle başladı her şey.” — Şaşkınlıkla baktım: Cinayet mi?

Zwakh beni sarstı: “Evet, haberiniz yok mu Pernath? Aşağıda köşelere polis bildirimleri kondu: Şişman Zottmann’ı, ‘masonu’ –yaşam sigortası müdürü Zottman’ı– öldürmüşler. Bu evdeki Loisa tutuklandı bile. Kızıl Rosina da izini yok etti. –Golem. Golem– Tüyler ürpertici her şey.”

Yanıtlamadım ve Hillel’in bakışlarında bir şeyler aradım: Bana neden bu derece yabancı bakıyordu?

Ağzının kenarlarında birden tutuk bir gülümseme belirdi.

Anlamıştım. Banaydı bu.

Sevinçle boynuna sarılabılırdim o an.

Sevinçten kendimden geçerek odada oradan oraya gitmeye başladım. Önce ne getirseydim. Bardakları mı? Bir şişe şarap? (Bir tane daha vardı) Purolar? Sonunda söylenecek şeyi buldum: “Peki ama neden oturmuyorsunuz?!” — İki dostuma hemen koltuk uzattım. — — —

Zwakh kızmaya başlamıştı: “Neden durmadan gülüyor-

sunuz Hillel? Golem'in tükürdüğüne inanmıyor musunuz yoksa? Bana öyle geliyor ki, siz Golem'e tümünden inanmıyorsunuz?"

"Burada odada karşımda görsem bile inanmam", dedi Hillel rahatça ve bana bakarak. Sözlerinden çıkan çifte anlamı anlamıştım.

Zwakh içerken şaşkın, iç geçirdi: "Yüzlerce insanın tanıklığı sizin için bir anlam taşıyor demek.

Ama bekleyin Hillel, sözlerimi unutmayın: Şimdi Yahudi mahallesinde cinayet üzerine cinayet işlenecek! Ben bilirim bunu. Golem, ardından inanılmaz bir kitleyi sürüklüyor."

"Aynı cinsten olayların birikmesi şaşılacak bir şey değildir", diye yanıtladı Hillel. Ayakta dolanarak söylüyordu bunları, pencerenin yanına geldi ve camdan aşağıya eskicinin dükkânına baktı. "Ilık rüzgârlar estiğinde kökler kıpırdanır. Tatlı kökler de, zehirli kökler de."

Zwakh bana neşeyle göz kırptı ve kafasıyla Hillel'i işaret ederek:

"Haham konuşmak isteseydi, bize öyle şeyler anlatırdı ki, insanın tüyleri diken diken olurdu", dedi hafif bir sesle.

Şemayah döndü.

"Ben 'haham' değilim, bu unvanı taşıyorsam da. Ben, Yahudi Yargı Kurulu'nda yoksul bir arşivciyim ve canlılarla ölülerin defterini tutuyorum."

Konuşmasında gizli bir anlam varmış gibi geldi bana. Kuklacı da bilinçaltında bunu hissetmiş olmalı — o da sustu ve bir süre konuşmadık.

"Dinleyin haham; özür dilerim, 'Bay Hillel' demek istiyordum", diye söze başladı bir süre sonra Zwakh, sesi dikkati çeker derecede ciddiydi. "Size uzun zamandan beri bir şey sormak istiyordum. İstemezseniz cevap vermek zorunda değilsiniz, belki veremezsiniz." — — — —

Şemayah masanın yanına gelip bardakla oynamaya başladı — içmiyordu, belki de Yahudi alışkanlığı ona içmesini yasaklıyordu.

"Sorun Bay Zwakh."

“— —Yahudilerin gizli öğretisi Kabala hakkında bilginiz var mı?”

“Çok az.”

“İnsanların Kabala’yı öğrenebileceği ‘Zohar’ adında bir belgenin olduğunu işittim — —”

“Evet, Zohar, — Parıltı kitabı.”

“İşte ortada”, diye küfretti Zwakh. “Tevrat’a ve mutluluğun anlaşılabilmesi için sözümona bir anahtar görevi yapan bir yazının olması korkunç bir haksızlık değil mi?”

Hillel onun sözünü keserek: “Yalnızca birkaç anahtar.”

“Peki, gene de birkaç tane! — Yani bu yazı çok değerli ve nadir olması yüzünden gene yalnız zenginler tarafından elde edilebilir. Bir tek nüshası var ve de duyduğuma göre Londra müzesinde. Üstelik de Keldanice, Aramice, İbranice — ya da ne bileyim ben hangi yazıyla yazılmış? — Örneğin ben yaşamım boyunca bu dillerden birini öğrenme şansını elde ettim mi, Londra’ya gidebildim mi?”

“Bütün isteklerinizi bu amaca yönelttiniz mi hiç?” diye sordu alaylı bir dille Hillel.

“Açık söylemem gerekirse, hayır”, diye yanıtladı Zwakh şaşırarak.

“O zaman yakınmayınız”, dedi Hillel kuru bir sesle, “kişi gövdesinin bütün hücreleriyle ruha —tıpkı boğulan birinin hava almak istemesi gibi— seslenmezse, Tanrı’nın sırlarını göremez”.

“Gene de öteki dünyanın bilmecelerini çözecek birçok anahtarları içeren bir kitap olmalıydı, yalnız birkaç anahtar değil”, diye geçirdim kafamdan, bu arada elimle ister istemez hâlâ cebimde taşıdığım iskambil kâğıdıyla oynuyordum. Ben bu soruyu söze dökmeden, Zwakh onu soruyordu bile.

Hillel sfenks gibi gülümsedi: “Her soru, insan onu kafasında sorduğu anda yanıtlandırılmıştır da.”

“Bununla ne demek istediğini anlıyor musunuz?” diye bana dönerek sordu Zwakh.

Cevap vermedim ve nefesimi kesip Hillel’in söylediklerinin bir sözcüğünü kaçırmamak için dinledim.

Şemayah devam etti:

“Bütün yaşam, biçimlenmiş sorulardan başka bir şey değil-

dir. Bunlar, yanıtın özünü içinde taşırlar ve de sorular cevapla-
ra gebe dir. Yaşamda bunun dışında bir şey gören çılgındır.”

Zwakh yumruğunu masaya vurdu:

“Evet: Sorular, her defasında başka türlü sorulan ve herke-
sin başka türlü anladığı yanıtlar.”

“İşte önemli olan da bu”, dedi Hillel dostça. “Herkesi aynı
biçimde iyi etmek doktorların hakkıdır. Soru soran, ona gere-
ken cevabı alır; yoksa insan, özlemlerinin yolunda ilerleyemez-
di. Sanıyor musunuz ki, bizim Yahudi yazıları kendiliğinden
sessiz harflerle yazıldı? — Herkes yalnız kendisi için belirlen-
miş olan anlamı kavrayabilecek gizli sesleri kendisi bulsun di-
ye, canlı söz, ölü bir dogmaya dönüşmesin diye.”

Kuklacı hızla karşı koydu:

“Bunlar hep laf, haham, hep laf! Bilgin olacaksam son soy-
tarı olmak isterim.”

Soytarı!! Bu söz, içimde şimşek gibi çaktı. Dehşetten ne-
redeyse koltuktan aşağıya düşecektim.

Hillel bakışlarımdan kaçtı.

“Son soytarı? Kim bilir belki de adınız öyledir Bay
Zwakh!” — diyen Hillel’in sözleri çok uzaktan yankılandı ku-
laklarımda. “İnsan kendisinden çok emin olmamalı. — Ayrıca,
tam kartlardan açılmışken: Tarot oyununu bilir misiniz Bay
Zwakh?”

“Tarot? Tabii bilirim, çocukluğumdan beri.”

“O zaman içinde bütün Kabala’nın olduğu kitabı sormanı-
za şaşırdım, bin kere elinize aldığınız halde.”

“Ben mi? Elime mi?” — Zwakh başını tuttu.

“Evet siz! Şimdiye kadar Tarot oyununun 22 kozu olduğu
hiç dikkatinizi çekmedi mi — tıpkı İbrani alfabesinde olduğu
gibi? Bizim Bohemya kartları daha fazla resimle dolu değil mi-
dir? Sembolleri açıktır: Deli, ölüm, şeytan, kıyamet günü. Yaşa-
mın yanıtları kulaklarınıza ne derece hızla bağırsın istiyorsun,
sevgili dostum? — — Bilmeniz gerekmeyen şey, ‘tarot’ sözcü-
ğünün İbranicedeki ‘tora’- ‘yasa’-, ya da Eski Mısır cadaki ‘ta-
rut’ -‘soru sorulan kişi’- ile eşanlamlı oluşu ve en eski Zen di-
linde ‘torisk’ sözcüğünün ‘yanıt istiyorum’ anlamına geldiğidir.
‘Tarot’ sözcüğünün VI. Karl zamanından kaldığını savunma-

dan önce bilgiçlerin bunu bilmeleri gerekir. Soytaı nasıl oyun-
daki ilk kart ise, insan da kendi resimli kitabındaki ilk şekil,
kendi ikizi: — — — — İbrani harfi Aleph, ki insan şeklindedir,
bir eliyle gökyüzünü, bir eliyle yeri gösterir; yani bu şu demek-
tir: 'Yukarıda her şey aşağıdaki gibidir.'" — Bu arada Hillel, ba-
na yabancı yabancı baktı ve ben onun sözlerinin altındaki de-
rinlikte durmadan yeni anlamların birikmekte olduğunu his-
settim. — "Ehil sanmayın kendinizi Bay Zwakh! İnsan ka-
ranlık geçitlere dalabilir, daha önce kimsenin kurtul-
madığı dehlizlere, yanında bir tılsımı olmadan geri
dönemeyeceği yerlere.

Bize aktarılanlardan biliyoruz ki, bir kez üç adam karanlık-
lar hükümdarlığına indi, biri delirdi, ikincisi kör oldu, yalnız
üçüncüsü, Haham Ben Akiba kurtularak evine geri döndü ve
kendisiyle karşılaştığını söyledi. Bazılarının da kendisine rast-
ladığını söyleyebilirsiniz; örneğin Goethe'nin, olağan bir köprü
üzerinde ya da başka bir yerde, bir nehrin bir kıyısından öteki
kıyısına uzanan geçitte, kendi kendisinin gözlerinin içine bakıp
delirmediyini. Ama o, yalnız kendi bilincinin bir yansımasıydı
ve kendi ikizi değildi: Yani 'kemiklerin nefesi' ya da 'Habal
Garmin' adı verilen olay değildi; şöyle yazıyordu: böyle indi
kabire ve böyle çıktı mahşer günü..." — Hillel'in ba-
kışları gittikçe daha derinden oyuyordu gözlerimi. "Büyükan-
nelerimiz onu anlatırken, 'o, toprağın üzerinde kapısı ol-
mayan tek pencerele bir odada oturur' derlerdi,
oradan insanlarla anlaşmak olanaksızdır. Onu yakalayabilen —
— onu hoş tutmayı başaran kendi kendisiyle iyi dost olacak-
tır. — — Tarot'a gelince, benim bildiklerimi siz de biliyorusu-
nuz: Her oyuncu için kartlar değişiktir, kozları kim doğru kul-
lanırsa, oyunu o kazanır — —. Ama gelin artık Bay Zwakh! Gi-
delim biz, yoksa Pernath Usta'nın bütün şarabını içeceksiniz ve
ona bir şey kalmayacak."

Endişe

Penceremin önünde kar taneleri dövüşüyordu. Bölük bölük kar yıldızları –beyaz, uzun tüylü paltocukları içinde asker görünümündeydiler– dakikalarca hep aynı yöne doğru uçuşuyorlardı, sanki çok hain bir düşmandan hep birlikte kaçıyor gibiydiler. Sonra kaçmaktan birden bıkıyorlar, anlaşılmaz bir nedenle öfkeye kapılıyorlar, geriye dönüp uçuşuyorlardı alttan ve üstten yeni düşman orduları saldırıncaya kadar; o zaman akıl almaz bir kargaşa başlıyordu. Yaşadığım garip olaylar, ardından çok kısa bir süre geçmiş olmasına karşın bana aylar önce olmuş gibi geliyordu. Günde birkaç kez Golem’le ilgili yeni ve tuhaf dedikodular bana kadar ulaşıyor olmasaydı, her şey yeneden canlanamayacak ve sanırım, endişeye düştüğüm anlarda ruhsal bir bunalımın kurbanı olduğumu sanabilecektim.

Olayların benim çevremde ördüğü renkli arabesk içinde, çarpıcı rengiyle bir olay öne çıkıyordu, o da, Zwakh’ın bana anlattığı ve hâlâ açıklık kazanmamış olan “mason” denilen kişinin öldürülmesiydi.

Çiçek bozuğu suratlı Loisa ile bu olayda ilişki kurmak işime gelmiyordu, gene de garip bir kuşku vardı içimde –Prokop’un kanal ızgarasından gelen garip bir ses duyduğunu sandığı gece, oğlanı Loitscheck’te görmüştük– yanılmış olabilirdik, bu sesi bir insanın imdat yakarışları olarak algılamak için hiçbir nedenimiz yoktu — —.

Önümde oluşan kar fırtınası gözlerimi kamaştırıyor, her şeyi dans eden çizgiler halinde görüyordum. Sonra dikkatimi

gene elimdeki taşa yönelttim. Miryam'ın yüzünü örnek alarak yarattığım balmumu modelini, şimdi iyi bir biçimde mavi parıltılı göktaşına aktarabilmeliydim. Malzemem arasında böyle-sine uygun taşı bulabildiğim için seviniyordum. Taşın koyu siyah şeması ona en uygun ışığı veriyor ve konturlar tam uyum sağlıyordu, sanki doğa, bu taşı, Miryam'ın ince hatlarının kalıcı resmi yapılınsın diye özel olarak seçmişti.

Önceleri bu taşta Mısır Tanrısı Osiris'i gösteren bir resim oymak niyetindeydim, Zebur kitabındaki hermafroditin görünümünde olacaktı. Belleğimde her zaman dikkati çeker bir belirlilikle canlandırabileceğim bir görüntü beni sanatsal açıdan hep heyecanlandırmıştır, ama ilk çizgileri oyduktan sonra bu tarz bir benzerliğin Şemayah Hillel'in kızıyla oluştuğunu gördüm ve öteki tasarımı değiştirdim.

— Zebur kitabı! —

Sarsılarak oyma kalemini bir kenara koydum. Kısa süre içinde yaşamıma giren olaylar akıl almazdı!

Birden sonsuz bir çöle atılmış biri gibi, beni birlikte yaşadığım insanlardan ayıran derin, büyük bir yalnızlığın bilincine vardım.

Hillel dışında bir arkadaşla yaşadıklarım hakkında konuşabilir miydim?

Akıp giden gecelerin sessiz saatlerinde, bütün gençlik yıllarımda —erken çocukluk döneminden başlayarak— olağanüstü olana, ölümlülüğün ötesinde bulunana karşı akıl almaz bir istek duyduğumu ve bunun bana öldüresiye işkence ettiğini anımsadım; özlemin gerçekleşmesi bir fırtına gibi olmuş ve öfkesiyle ruhumdaki sevinç çılgınlıklarını boğmuştu.

Kendime gelip, olup biteni bütün canlılığıyla şimdiki zaman olarak algıladığım an titredim.

Şimdi gelmemeliydi! Önce, üzerime anlatılamaz bir parıltının gelişinin tadını çıkartmalıydım!

Benim gücüm yeterdi buna her zaman! Karşıya, yatak odama gidip, görünmeyen kişinin armağanı olan Zebur kitabının durduğu çekmeceyi açmam yeterliydi!

Angelina'nun mektuplarını da yanına koyup kilitlediğimde, elimin ona değdiği andan bu yana ne kadar zaman geçmişti?

Dışarıda boğuk bir uğultu; rüzgâr zaman zaman kar yığınlarını damlardan evlerin önüne atıyor, derin sessiz aralıklarla, sokak taşlarının üzerindeki kar örtüsü her sesi yutuyor.

Çalışmayı sürdürmek istedim — o sırada sokakta birden nal sesleri duyuldu, neredeyse saçtıkları kıvılcımlar hissediliyordu.

Pencereyi açıp dışarıya bakmak olanaklıydı: Pencerenin pervazlarıyla duvarı kalın buz kasaları kaplıyordu, camlar da yarısına kadar bembeyazdı. Bir tek Charousek'in eskici Wassertrum'un yanında sakin sakin durduğunu gördüm —biraz önce birbirleriyle konuşmuş olmalıydılar—, yüzlerindeki şaşkın çizgiler belli oluyor, büyüyor ve herhalde biraz önce benim kaçırdığım arabanın arkasından bakıyorlardı.

Angelina'nın kocasıdır, diye geçirdim kafamdan. — Kendisi olamazdı! Arabasıyla evimin önünden geçmesi, —Hahnpass Sokağı'ndan!— herkesin gözü önünde! Tam bir çılgınlık olurdu. —Kocası ise eğer, ne söyleyecektim ona beni sorguya çekerse?

Yadsımalıydım, mutlaka yadsımalıydım.

Hızla olasılıkları gözden geçirdim: Kocasıdır bu mutlaka; belirsiz birinden mektup aldı —Wassertrum'dan—, karısının buraya geldiği yazılıydı, o da bir bahane uydurdu, taş ısmarladığını falan söyledi. İşte! Kapıma hızla vuruluyor ve — Angelina karşımda.

Bir tek söz söylemedi, yüzündeki ifade bana her şeyi anlatmaya yetti: artık saklanması gerekmiyordu. Her şey bitmişti.

Gene de içimde bir şey bunu kabullenmemek için kıpırdıyordu. Ona yardım edebileceğimi sanmamı gerektiren duygunun beni aldatacağına inanmak istemiyordum.

Onu koltuğa oturttum. Sessizce saçını okşadım, o da çok yorgun bir çocuk gibi başını omuzlarıma koydu.

Sobada yanan odunun çıtırıtısını duyduk, penceresinde kırmızı ışık yanıp sönüyordu — yanıp sönüyordu, yanıp sönüyordu.

"Kırmızı taştan kalp nerede?", dedi içimdeki ses. Devam ettim: Neredeyim ben! Ne zamandan beri burada oturuyor?

Ve ona sormaya başladım, — dikkatlice, yavaşça, çok ya-

vaşça, uyanmasın diye, sondayla acı veren yaraya dokunmıyorum diye.

Öğrenmek istediklerimi bölük pörçük öğrendim, bunları bir mozaik gibi birleştirdim:

“Kocanız biliyor mu — —?”

“Hayır, henüz bilmiyor, bir yolculukta.”

Dr. Savioli'nin çevresinde dolanıyordu her şey işte; — Charousek doğru tahmin etmişti. Artık kendi yaşamı değil de, Dr. Savioli'nin yaşamı söz konusu olduğu için buradaydı. Artık saklayacak bir şeyi olmadığı kanısına vardım.

Wassertrum, birkaç kez Dr. Savioli'ye gitmişti. Tehdit ve güç kullanarak onun hasta yatağına kadar ulaşmıştı.

Sonra! Sonra! Ondan ne istemişti?

Ne mi istemişti? Bunu biraz düşünmüş, biraz da algılamıştı: İstemişti ki —istemişti ki—, Dr. Savioli'nin acı çekmesini istemişti.

Wassertrum'un sonsuz nefretinin nedenini şimdi anlamıştı: “Dr. Savioli o zamanlar oğlu, göz doktoru Wassory'nin ölümüne neden olmuştu.”

Kafamda birden şimşek gibi bir düşünce çaktı: Aşağıya koşmalı ve eskiciye her şeyi açıklamalı: Charousek'in bu işi yürüttüğünü —geride kalarak—, Dr. Savioli'nin değil, onun yalnız bir araç olduğunu. “İhanet! İhanet!” diye inledi beynim, “zavalı veremli Charousek'i, sana ve ona yardım etmek isteyen birini, bu adamın intikam duygularına mı teslim edeceksin?” — Kanayan parçalara bölündüm. Sonra bir düşünce, buz gibi bir soğukkanlılıkla çözümü getirdi: “Çılgın! Senin elinde bu! Masandaki törpülerden birini alıp aşağıya koşman ve eskicinin boğazından geçirip arkasından çıkartman yeterli.”

Yüreğim Tanrı'ya minnettarlıkla doldu.

Araştırmayı sürdürdüm.

“Ya Dr. Savioli?”

Onu kurtarmasaydı mutlaka canına kıyardı. Hastabakıcıların gözleri önünde onu morfinle bayıltmışlar, ama belki birden uyanır —belki de hemen şimdi— ve — ve hayır, hayır, gitmesi gerek hemen, bir saniye bile kaybetmemeli, — kocasına yaza-

cak, ona her şeyi açıklayacak; — çocuğu alsın isterse, ama Savioli kurtarıldı, böylece o, Wassertrum'un elindeki tek silahı da aldı, bu silahla onu tehdit ediyordu.

Adamın aklına gelmeden önce kendisi çözecekti sırrı.

"Bunu yapmayacaksınız Angelina!" diye bağurdım ve törpüleri yere düşürdüm, büyük sevinçle dolu olan gücümü yok etti çıkan ses.

Angelina uzaklaşmak istedi, bense onu sıkıca tuttum.

"Bir şey daha: düşünün bir kez, kocanız eskiciye körü körüne inanacak mı?"

"Ama Wassertrum'un delilleri var, herhalde mektuplarım, belki de bir fotoğrafım, — yandaki atölyenin yazı masasında saklanan her şey."

Mektuplar? Resim? Yazı masası? — Ne yaptığımı bilmiyordum artık.

Angelina'yı kendime doğru çekip öptüm. Dudaklarından, alnından, gözlerinden.

Sarı saçları altın bir peçe gibi yüzümdeydi.

Sonra onu ellerinden tuttum ve hızlı hızlı, Wassertrum'un has düşmanı olan zavallı bir Bohemyalı öğrencinin mektupları güvence altına aldığını, onları benim için iyi bir biçimde sakladığını söyledim.

Boynuma sarıldı, güldü, ağladı aynı anda. Beni öptü. Kapıya koştu. Sonra dönüp beni yeniden öptü.

Ardından kayboldu.

Donup kaldım, ağzından çıkan nefesi hâlâ yüzümde hissediyordum.

Arabanın tekerleklerinin kaldırımın üzerinde nasıl gürültü kopartarak gittiğini, nal seslerinin takırtısını duydum. Bir dakika sonra her şey sessizleşti. Mezar gibi.

İçimde de.

Kapı, arkamda birden yavaşça açıldı ve Charousek odaya girdi.

"Özür dilerim Bay Pernath, uzun süre vurdum kapıya, ama sararım duymuyorsunuz."

Sessizce başımı salladım.

“Umarım Wassertrum’la tanıştığımı sanmadınız, biraz önce beni onunla konuşurken gördünüz de?” — Charousek’in alaylı gülüşü, garip bir şaka yaptığını anlatmaya yetti bana —. “Bilmeniz gereken bir şey var: Şansım iyi gidiyor; aşağıdaki hergele bana kalbini açmaya başladı Pernath Usta. Kan çekimi garip bir şey”, dedi yavaşça kendi kendine.

Bununla ne demek istediğini anlayamamıştım, belki söylediği bir şeyi kaçırmıştım. Yaşadığım heyecan henüz içimde bütün gücüyle titreşiyordu.

“Bana palto hediye etmek istedi”, dedi Charousek yüksek sesle. “Tabii teşekkür edip reddettim. Kendi derim beni yeterince yakıyor. Sonra bana para vermek istedi.”

“Siz de aldınız?!” demek istedim, ama hemen çenemi tuttum.

Öğrencinin yanaklarında kırmızı, yuvarlak lekeler belirdi:

“Parayı tabii ki aldım.”

Kafam iyice karıştı!

“Al-dınız?” diye kekeleyebildim.

“İnsanın dünyada bu tip sevinçlerle karşılaşacağını hiç ummazdım!”

Charousek bir an iç çekti ve gülümsedi. “Doğanın ekonomisini bir ana gibi her yerde akıllıca ve dikkatle yönettiğini görmek yüce bir duygu değil mi?!”

Papaz gibi konuşuyor ve arada cebindeki paraları tınlattıyordu, “Gerçekten de, pamuk ellerin bana teslim ettiği hazineyi kuruşu kuruşuna, amaçların en soylusu için kullanmayı görev bilirim.”

Sarhoş muydu? Ya da deli?

Charousek birden sesinin tonunu değiştirdi:

“Şeytanî bir güldürü saklı bu işte, yani Wassertrum ilacını kendisi ödüyor, öyle değil mi?”

Charousek’in sözlerinin ardında ne olabilir, diye içimde bir kuşku belirdi, çakmaklaşan gözleri beni ürkütüyordu.

“Neyse bırakalım şimdi bunu Pernath Usta. Şimdi yürürlükteki işleri bitirelim. Deminki bayan ‘oydu’ değil mi? Nasıl oldu da gizlenmeden buraya gelebildi?”

Olanları Charousek’e anlattım.

“Wassertrum’un elinde kanıt olamaz”, diye sözümü kesti sevinçle, “yoksa bu sabah birkaç kez atölyeyi araştırmazdı. Onu duymamış oluşunuza şaşıtım! Bir saat kadar orada kaldı.”

Bunların hepsini bütün ayrıntısıyla bilmesine şaşıtığımı ona söyledim.

“İzin verir misiniz?”, dedi, masadan bir sigara aldı, yaktı ve açıklamalarını anlatmaya koyuldu: “Bakın, şimdi kapıyı açarsanız, merdivenlerden gelen esinti, tütün kokusunu o yönden getirir. Bay Wassertrum’un bildiği tek doğa yasası da bu olmalı ve her durumda atölyenin sokak tarafındaki duvarına –ev ona ait biliyorsunuz–, ufak, gizli bir bölme açtırdı: bir çeşit havalandırma deliği, içine de kırmızı bir bayrakçık koydu. Biri odaya girer ya da çıkarsa, yani cereyan yapan kapıyı açarsa, aşağıdaki bayrağın hızla dalgalanmasından Wassertrum bunu hemen anlıyor. Ama ben de biliyorum bunu”, dedi Charousek sakince. “İstersem karşıdaki evin kiler deliğinden –ki orada oturmak saygıdeğer kaderin bana bahsettiği bir lütuftur–, olduğu gibi her şeyi gözetleyebilirim. Havalandırma her ne kadar saygıdeğer papazın ufak bir şakasıysa da, yıllardır benim de bildiğim bir şey.”

“Nasıl bir insanüstü nefret duyuyor olmalısınız ki, onun attığı her adımı izliyorsunuz. Hem de dediğiniz gibi çok uzun süredir!” dedim.

“Nefret mi?” diye güldü acı acı Charousek. “Nefret? Nefret sözcüğü yetersiz kalır. Benim duygularımı anlatabilecek bir sözcük henüz bulunmadı. Aslında ben ondan nefret ediyor değilim. Ben onun kanından nefret ediyorum. Anlıyor musunuz? Onun kanından bir damlacık bile başka bir insana geçerse, vahşi bir hayvan gibi kükremeye başlıyorum, ve,” dişlerini sıktı “bu ‘arada sırada’ oluyor gettoda.” Sözlerine devam edecek gücü kalmadığı için pencereye doğru yürüdü ve dışarıya baktı. Soluğunu nasıl tuttuğunu duydum. İkimiz de bir süre sustuk.

“Hey, bu da nesi?” diye söylendi birden ve hızla bana işaret etti: “Çabuk çabuk! Dürbün gibi bir şeyiniz yok mu?”

Perdenin arkasından gizlice aşağıyı gözetledik.

Sağır dilsiz Jaromir, eskici dükkânının önünde duruyor ve onun işaretli dilinden anladığımız kadarıyla, Wassertrum’a,

elinde yarı yarıya sakladığı ufak parıltılı bir şeyi satın alması için sunuyordu. Wassertrum karga gibi saldırdı eşyanın üzerine ve onunla dükkâna girdi.

Biraz sonra gene çıktı –yüzü ölü gibi beyaz–, Jaromir’i göğsünden yakaladı; hızlı bir güreş başladı. Wassertrum onu birden bıraktı, düşünür gibiydi. Öfkeyle tavşan dudağını kaşdı. Düşünceli bakışlarını yukarıya, bize yöneltti, sonra Jaromir’i kolundan tutup dükkâna soktu.

Aşağı yukarı on beş dakika bekledik: alışverişleri henüz bitmemişe benziyordu.

Sonunda dilsiz, memnun bir yüzle çıktı ve yoluna devam etti.

“Ne diyorsunuz bu işe?” diye sordum. “Önemli bir şeye benzemiyordu. Herhalde zavallı çocuk dilendiği bir eşyayı gümmüş suyuna batırttı.”

Öğrenci cevap vermedi ve sessizce masaya oturdu.

O da bu olaya fazla önem vermemiş olmalı ki, bir süre sonra kaldığı yerden devam etti sözlerine:

“Evet, kanından nefret ediyorum demiştim. — Gene heyecanlanırsam sözümü kesin Pernath Usta. Soğukkanlı kalmalıyım. En iyi duygularımı böyle harcayamam. Sonradan beni yeniden ayılma gibi bir duygu sarıyor. Utanma hissi olan bir insan soğukkanlı konuşabilmeli, orospular gibi –ya da ozanlar gibi– heyecanla değil. Dünya var olduğundan beri kimse, sonradan aktörler oldukça ‘plastik’ bir hareket olarak ortaya çıkartmasalardı, bir umutsuzluk anında ‘ellerini eğip bükmeyi’ düşünmezdi.”

İçindeki heyecanı yatıştırmak için böyle aklına geleni söylediğini kavradım.

Ama yapamıyordu. Sinirli sinirli odanın ortasında dolaşmaya başladı, eşyalara dokundu, sonra onları gene dalgın dalgın yerlerine koydu.

Sonra birden, gene kendi meselesiyle başbaşa kaldı:

“Bir insanın farkında bile olmadan yaptığı ufak davranışlardan onun taşıdığı kanı tanıyorum. Ona benzeyen çocukları tanıyorum; onun çocukları olarak biliniyorlar, ama onun klanından değil, beni kimse şaşırtamaz. Yıllarca Dr. Savioli’nin

onun oğlu olduğunu duymamıştıım, ama ben –diyebilirim ki-kokuyu aldım. Daha kúçúk bir çocukken de Wassertrum’un benimle olan ilişkisinin ne olduğunu tahmin edemediğim zamanlarda”, bakışları bir saniye kadar aradıktan sonra beni buldu, “bende bu yetenek vardı. Bana tekmeler atıldı, dövüldüm, gövdemde bir tek yer yoktur ki acının ne olduğunu bilmesin; aç ve susuz bırakıldım, yarı deli hale gelinceye ve toprağı yemeye başlayıncaaya kadar, ama bana azap verenlerden asla nefret edemiyordum. Yapamıyordum. İçimde nefrete yer yoktu. Anlıyor musunuz? Gene de bütün varlığım onunla doluydu. Wassertrum bana en ufak bir şey yapmadı — yani beni hiç dövmedi ya da taşlamadı, sokak çocuğu olarak çevrede dolaştığımda küfür etmedi: Çok iyi biliyorum, gene de içimde kabaran intikam duygusu ve öfke ona yöneldi: Yalnız ona!

Çocukken bir tek ona bir oyun oynamamış olmam da garipti. Ötekiler yaptıklarında, ben geri çekiliyordum. Ama saatlerce kapıda ya da yapının arkasında durabiliyor ve anlatılamaz bir nefret gözümü karartıncaaya kadar ona baktığımı biliyorum.

O zamanlar sanırım, falcılığımın temel taşı atıldı, onunla ilgili herhangi bir eşya ya da kişi gördüğümde hemen uyanıyordu medyumluğum. Onun her davranışını: giysilerini taşıyışını, eşyalarına dokunuşunu, nasıl öksürüp nasıl içtiğini ve binlerce şeyi bilinçsizce, ruhuma işleyinceye kadar ezberlemiştim; sonra da her yerde, ilk bakışta onun izlerini taşıyan her şeyi kesinlikle saptayabiliyordum.

Sonradan bu, bir çeşit deliliğe dönüştü: Üzerimdeki günahsız eşyaları attım, onun eli değmiş olabilir bunlara, diye düşündüm, sonra da başka şeyleri, onun kötülüğünü isteyenleri, dostlarım olarak kalbime bastırdım.”

Charousek bir an sustu. Hiç düşünmeden boşluğa baktığını gördüm. Parmakları kendiliğinden masadaki törpülerle oynuyordu.

“Sonradan birkaç yürekli öğretmen çevremde toplanıp da ben felsefe ve tıp okuduğumda –bu arada kendi başıma düşünmeyi de öğrenmiştim–, nefretin ne olduğunu kavradım: Biz ancak kendimizin bir parçası olan bir şeyden bu derece derin nefret edebiliriz, tıpkı benim yaptığım gibi.

Ve sonradan annemin kim olduğunu –ve hayattaysa eğer şimdi ne yaptığını– nasıl yavaş yavaş öğrendiysem, kendi gövdemin de” –yüzünü görmeyeyim diye onu başka yöne çevirdi– “onun iğrenç kanıyla dolu olduğunu anladığımda– evet Per-nath, –neden öğrenmeyecekmışsiniz ki: Babam o benim!– nefretimin köklerinin nerede olduğunu kavradım. — — Veremli oluşum ve de kan kusmam zaman zaman bana gizemli bir bağlantı gibi gelir: Gövdem ‘ondan’ olan her şeye karşı koyuyor ve iğrenerek atıyor bunu dışarıya.

Duyduğum nefret çoğu kez düşlerime girdi ve ona uygulamama izin verilen aklın alabileceği her türlü işkenceyle beni avutmaya çalıştı, ama her defasında kendim iğrendim bunlardan, çünkü doyum sağlayamamanın lezzetsiz tadını bırakıyorlardı.

Kendim üzerine düşünüp, dünyada ‘ondan’ ve onun soyundan daha fazla nefret ettiğim, hatta sevimsiz bile bulmadığım bir şey olmadığını düşündüğümde, beni o iğrenç duygu kaplar: ‘iyi insan’ dedikleri kişi olabilirim, diye düşünürüm. Ama iyi ki öyle değilim. — Size daha önce söylemiştim: artık içimde hiç yer kalmadı.

Hüzünlü bir kaderin bana acı verdiğini sanmayın sakın: (Anneme yaptıklarını daha sonraki yıllarda öğrendim.)– Bir tek mutlu günüm oldu benim de, ölümlü birine kısmet olacak her şeyi gölgeleyen bir şey oldu. İnsanın içinde duyduğu gerçek inancın ne olduğunu bilmem bilir misiniz, –ben de o zamana kadar bilmiyordum– ama o gün, Dr. Wassory’nin kendini yok ettiği gün, aşağıda dükkânın orada durup ‘onun’ haberi alışı seyrettiğimde, yaşamın gerçek oyununu tarumayan acemi bir oyuncu gibi ‘budalaca’ bu haberi kabul ettiğinde, bir saat kadar hareketsiz kalışını, kan kırmızısı tavşan dudağını her zaman olduğundan daha fazla dişlerinin üzerine doğru çekerek bakışlarını bu kadar emin — — o kadar — o kadar — o kadar garip bir biçimde içeriye doğru döndürdüğünde, — — Cebrail’in kıpırtısıyla burnuma gelen günlük kokularını duydum. — — Tein Kilisesi’ndeki Siyah Meryem’in Bağışlanması tablosunu biliyor musunuz? Oraya attım kendimi ve cennetin karanlığı kapladı ruhumu.”

— — — Charousek'i öylece, büyük, hulyalı, gözlerinde yaşlarla dolu dururken görünce, aklıma Hillel'in, ölümün kardeşlerinin yürüdüğü karanlık yolun anlaşılmazlığıyla ilgili sözleri geldi.

Charousek devam etti:

"Nefretimi 'haklı çıkararak' ya da resmî maaşlı hâkimlerin gözünde anlaşılır kılan dışsal nedenler belki de sizi hiç ilgilendirmeyecektir. Olaylar kilometre taşları gibi görünürler, ama içi boş yumurta kabukları gibidirler. Onlar, ne oldum budalalarının masalarında patlayan şampanyayı ziyafetin en önemli ikramı sanan akılsızların tedirgin edici patlamasıdır. Wassertrum alışkanlıklarıyla ve bütün iğrenç araçlarıyla annemi onun isteklerine uyması için zorladı, daha da beter şeyler olmadıysa eğer. Sonra — — sonra — — sonra da onu bir geneleve sattı, — — polis müdürleri arkadaşın olursa bunu gerçekleştirmek güç değil, ondan bıktığı için yapmadı bunu, asla! Kalbinin içini bilirim: aslında onu ne kadar çok sevdiğini irkilerek anladığı gün sattı onu. Onun gibi biri, görünüşte hep çelişkili davranır, ama davranışları hep ayrıdır. Onun yaradılışında var bu, tıpkı birinin gelip çok para ödeyerek onun eskici dükkânından bir mal alması gibi; o yalnızca 'elden çıkartma zorunluluğu' duygusunu taşıyor, 'sahip olma' kavramını ise içinde yiyip eritmek istiyor; kendisi için bir ilke düşünecek olsa, bu, 'mülkiyet' soyut kavramı içinde eriyip gitmek olurdu. — —

O zamanlar içinde dağ gibi büyüyen bir korku vardı: 'güvensizlik duygusu', — sevgiye bir şeyler vermek değil, vermek zorunda kalmak: görülmez bir şeyin ruhunda varlığını hissetmesi, isteği ya da olmasını istediği şeyi gizlice elinde tutan bir şey. — Başlangıç böyleydi. Bundan sonra olanlar kendiliğinden gelişti. Turnabalığı nasıl —istese de istemese de— yanından geçen parlak bir cismi en uygun anda ısıtırca öyle.

Annemin satılması, Wassertrum için doğal bir sonuçtu. İçinde saklı olan huylardan artakalan bir nitelikte yaptı bunu, yani altın hursunu ve kendi kendine acı verme zevkini tatmin etti. — — — "Özür dilerim Pernath Usta", Charousek'in sesi birden o derece doğallaştı ve sertleşti ki, irkildim, "özür dilerim bu kadar sivri şeyler söylediğim için, ama insan üniversitede

olunca eline bir yığın saçma kitap geçer; insan, ister istemez gülünç bir anlatım biçiminin tuzağına düşüyor”.

Hoşuna gitsin diye gülümsemeye zorladım kendimi; onun ağlamamak için kendini zor tuttuğunu anlamıştım.

Bir yolunu bulup hiç değilse en acı sıkıntısını atlatmasına elimden geldiğince yardım etmeliyim, diye düşündüm. Dikkati çekmeden evde kalmış olan yüz guldenimi komodinin çekmesinden çıkartıp cebime soktum.

“İlerde daha iyi bir çevreye girdiğinizde, doktorluk yaptığınızda rahatlayacaksınız Bay Charousek”, dedim, konuşmaya daha barışçıl bir yön verebilmek için, “ihtisasınızı yakında mı yapacaksınız?”

“Bundan sonra, beni koruyanlara borçluyum. Aslında bir işe yaramayacak, çünkü günlerim sayılı.”

Çok karamsar olduğunu söyleyerek beylik karşı koyuşu yapacaktım ki, o, buna engel oldu ve gülümseyerek:

“En iyisi de bu. Şifa dağıtıcı bir komedyeni oynayıp sonunda diplomalı kuyu zehirleyicisi olmak ve bir soyluluk unvanı almak hiç de hoş bir şey değil. — — Öte yandan”, diye devam etti şakayla karışık, “ayrıca bu yeryüzü gettosundaki her türlü hayırsever işten de tamamen kurtulmuş olacağım”. Şapkasını aldı. “Artık sizi daha fazla rahatsız etmeyeyim. Yoksa Savioli konusunda konuşulması gereken başka şeyler kaldı mı? Sanmam. Ama yeni bir şey duyarsanız bana haber verin. En iyisi, işaret olarak şu cama bir ayna asın, sizi ziyarete gelmemi istediğinizde. Aşağıya, kilere sakın geleyim demeyin; o zaman Wassertrum birlikte çalıştığımızı hemen anlar. Ayrıca şimdi, bu bayan size geldikten sonra ne yapacağını çok merak ediyorum. Sizden bir ziynet eşyasının tamirini yapmanızı istediğini söylersiniz, sizi çok tedirgin ederse kızmış gibi yapın.”

Charousek’e parayı vermek için uygun bir ortam bulamadım; bu yüzden model balmumunu tekrar pencere önünden indirip: “Gelin, sizi merdivenlere kadar geçireyim. Hillel de beni bekliyor”, diye yalan söyledim.

Kekeledi: “Onunla dost musunuz?”

“Biraz. Tanıyor musunuz onu? — — Yoksa ona güvenmez misiniz?” İster istemez gülümsedim. “Belki de?”

“Tanrı korusun!”

“Neden bu kadar ciddi söylüyorsunuz?”

Charousek biraz durdu ve düşündü:

“Neden, ben de bilmiyorum. Bilinçaltı bir şey olmalı; onunla sokakta ne zaman karşılaşsam, yaya kaldırımından aşağıya inmek, bir papazın önünde eğilir gibi dizlerine kapanmak geçer içimden. Bakın Pernath Usta, o her bir hücresiyle Wassertrum’un tam tersi olan bir insan. Bu mahallede oturan Hıristiyanlar, onu, her zamanki gibi yanlış bilgi sahibi oldukları için, hasis ve gizli bir milyoner sanırlar, oysa son derece yoksuldur.”

Dehşetle: “Yoksul mu?” dedim.

“Evet, belki benden bile yoksul. ‘Almak’ sözünü sanırım yalnız sözlüklerde görmüştür; ama ayın birinde yargı kurulundan çıkarken Yahudi dilenciler hemen kaçışırlar, çünkü bilirler ki, ilk rastladığına o yoksul maaşının tümünü verecektir ve birkaç gün sonra kızıyla birlikte kendisi açlıktan ölecektir. Eski bir Talmud öyküsünün dedikleri doğruysa, yani on iki Yahudi kavminden onu lanetli, yalnız ikisi kutsalmış; o zaman o, iki kutsalı temsil etmekte, Wassertrum da geriye kalan on lanetliydi. Hillel onun yanından geçerken Wassertrum’un nasıl renkten renge girdiğine şimdiye kadar hiç dikkat etmediniz mi? Çok ilginçtir, diyorum size! Bakın, bu çeşit bir kan asla karışmaz birbirine, ölü çocuklar doğardı o zaman. Doğaldır ki analar daha önce zehirlenmeden ölmemişse. Ayrıca Hillel, Wassertrum’un yanına yaklaşmadığı tek kişi; onu görünce kaçacak delik arar. Herhalde Hillel onun için anlaşılmaz olanı, çözülemez olanı temsil ediyordur. Belki de onda Kabalacıyı görüyordur.”

Merdivenleri inmekteydik.

“Günümüzde hâlâ Kabalacılar olduğuna inanıyor musunuz — hem de Kabala’nın bir anlamı olabileceğine?” diye sordum ne yanıt vereceğini merak ederek; dinlememiş benziyordu.

Sorumu yineledim.

Birden dönüp merdivenlerdeki, sandık tahtalarından çakılmış olan kapıyı gösterdi.

“Buraya yeni komşularınız geldi, Yahudi, ama çok yoksul bir aile: kaçık müzisyen Nephtali Schaffranek, kızı, damadı ve

torunlarıyla. Hava kararıp da iki küçük kızıyla yalnız kalırsa üzerine cinnet gelir: O zaman onları başparmaklarından birbirlerine bağlar, kaçmasınlar diye ve onları eski bir tavuk kümesine girmeye zorlar, kendi deyimiyle onlara 'şan' dersi vermektedir. İlerde kendi hayatlarını kazanabilsinler diye –yani onlara dünyanın en delice şarkılarını öğretir, Almanca metinli, bir yerlerden ya da ruhsal durumunun karanlıklarından çıkarttığı yarım yamalak şeyler–, bu şarkıları Prusya savaş marşları ya da benzeri biçimlerde adlandırır.”

Gerçekten de garip bir müzik duyuluyordu koridordan.

Bir yay korkunç biçimde çekiliyor ve sürekli aynı ezgiyi çıkarıyordu, bunlara incecik çocuk sesleri karışıyordu:

“Bayan Pik
bayan Hok
bayan Kle-pe-Tarş,

yan yana duruyor
ve her şeyi okşuyor”

Komikliğin ve çılgınlığın bir karışımıydı bu, istemeden yüksek sesle güldüm.

“Schaffranek’in damadı –karısı yumurta pazarında bardakla turşu suyu satar okullu gençlere– bütün gün bürolarda dolaşır”, diye devam etti Charousek alaylı, “eski pul dilenir. Sonra bunları ayırır, yalnız bir ucunda damgası olanları bulursa üst üste koyar ve keser, damgasız olan öteki yarılılarıyla birleştirir ve onları yeni niyetine satar. Başlangıçta iş iyi gidiyor, hatta günde bir gulden kazanıyordu, ama sonunda Praglı Yahudi büyük işadamları anladılar durumu, şimdi kendileri yapıyor aynı şeyi. Kaymağı onlar yiyor.”

“Fazla paranız olsaydı, gereksinimi olana verir miydiniz Charousek?” diye sordum birden. — Hillel’in kapısının önündeydik, kapıyı çaldım.

“Bunu yapamayacak kadar kötü mü görüyorsunuz beni?” diye sordu şaşırarak.

Kapı tokmağını çevirmeden bekledim. Miryam’ın ayak sesleri gittikçe yaklaştı, ben de o sırada parayı cebine soktum:

“Hayır Bay Charousek, sizi öyle görmüyorum, ama ben bunu yapmazsam, siz beni kötü sanabilirsiniz.”

O yanıt vermeden elini sıkmış ve kapıyı arkamdan kapatmışım. Miryam beni selamlarken ben de ne yapacağına dikkat kesildim.

Bir an durdu, sonra sessizce ağladı, yavaş yavaş sendeleyerek, tırbazana tutunmak zorunda kalan biri gibi merdivenleri indi.

Hillel’in odasına ilk kez giriyordum.

Hiçbir süsü olmayan, cezaevi gibi bir yerdi. Yer döşemesi son derece temizdi ve beyaz kumlu taşla yapılmıştı. İki iskemle, bir masa ve bir komodinin dışında hiçbir eşya yoktu. Duvarların sağında ve solunda tahta kaplama vardı. — — — — —

Miryam pencerenin kenarında oturuyor ve balmumundan yaptığım heykel için poz veriyordu.

“Benzerliği sağlamak için insan bir yüzü karşısında görmek zorunda mı?” diye sordu çekinerek ve sessizliği yırtmak için.

Birbirimizin bakışlarından çekinerek kaçındık. Bu acınacak durumdaki oda yüzünden gözlerini nereye çevireceğini bilemiyordu, acı ve utanç duyuyordu, benimse onun, babasıyla birlikte burada nasıl yaşadığını düşünmediğim için içim yanıyor ve yanaklarıma ateş basıyordu.

Sorusuna bir yanıt vermek zorundaydım!

“Benzerliği sağlamaktan çok, insan, kendi içinde de doğruyu gördü mü diye karşılaştırmak istiyor”, bu sözler ağızımdan çıktığı anda ne kadar yanlış olduklarının farkındaydım.

Yıllarca ressamların çılgın yöntemine inanmış, dışımızdaki doğanın incelenmesi gerektiğini sanmışım bir sanat yapıtı yaratmak için, körü körüne gördüğümüzün aynını yapmış, onun izinde gitmişim; Hillel’in beni uyandırdığı geceden beri kendi içinde oluşana bakmaya başlamışım: kapalı gözlerle gerçeği görebilme yeteneği, gözleri açar açmaz kaybolan şeyler, — herkesin kendinde var olduğunu sandığı, ama milyonlarca kişinin gerçekten sahip olmadığı bir yetenek.

Nasıl oluyordu da düşüncedeki görünümün şaşmazlığının, kaba gözle ölçülebileceği olan ağından söz edebiliyordum!

Miryam'ın da benzer şeyler düşündüğü belliydi. Yüzünde beliren şaşkınlık ortaya koyuyordu bunu.

"Çok ciddiye almayın", diye özür diledim.

Elimdeki kabzayla yarattığım biçimleri bütün dikkatiyle seyrediyordu.

"Her şeyi bütün inceliğiyle taş aaktarmak çok zor olmalı."

"Mekanik bir iş bu. Hiç değilse oldukça mekanik."

"Bittiğinde taşı görebilir miyim?" diye sordu.

"Sizin için yapıyor Miryam."

"Hayır, hayır, olmaz, — bu — bu — —", ellerinin nasıl sinirli hareket ettiğini gördüm.

"Bu küçük şeyi bile almak istemiyorsunuz benden", diye sözünü kestim hemen, "sizin için daha çok şey yapmayı isterdim".

Yüzünü hemen çevirdi.

Neler söylüyordum! Ne kadar incitmişim onu. Yoksulluğuna dokunmuş gibi olmuşum.

Düzeltebilir miydim söylediklerimi? Daha da mı beter ederdim?

Bir başlangıç yaptım:

"Dinleyin beni Miryam! Lütfen. Babanıza o kadar çok şey borçluyum ki, — tahmin edemezsiniz bile — —"

Bana tedirgin baktı; herhalde anlamıyordu.

"Evet evet: sonsuz şeyler. Yaşamımdan daha önemli şeyler."

"Bayıldığınız zaman size yardım etti diye mi? Doğaldı bu."

Babasıyla beni bağlayan şeyin ne olduğunu bilmediğini hissettim. Babasının ondan sakladıklarını ele vermekten çekinerek dikkatli davrandım.

"Elle tutulur yardımdan çok daha önemli olan ruhsal yardım yapmaktır, diye düşünüyorum. Yani ruhsal etkiyle bir insanın bir başkasını aydınlatması. Bununla neyi kastettiğimi anlıyor musunuz Miryam? İnsan birinin yalnız gövdesini değil, ruhunu da iyileştirebilir."

"Bunu — —?"

"Evet, babanız bana bunu yaptı!" Elini tuttum, "Bu durumda doğrudan doğruya ona değilse bile, ona çok yakın olan sizin gibi birine bir mutluluk verebilme isteğini yüreğimde duyma-

mı anlıyor musunuz? Bana azıcık güveniniz! Yerine getirebileceğim başka bir isteğiniz yok mu?"

Başını salladı: "Burada mutsuz olduğumu mu sanıyorsunuz?"

"Asla. Ama belki ara sıra bana aktarabileceğiniz bir derdiniz olabilir? Dinleyin, bana aktarmaya mecbursunuz, mecbursunuz! Mecbur olmasaydınız bu karanlık ve hüznü sokakta oturur muydunuz? Ne kadar gençsiniz Miryam ve — —"

"Siz de burada yaşıyorsunuz Bay Pernath", diye sözümü kesti gülümseyerek, "sizi bu eve bağlayan nedir?"

Kekeledim. — Evet, evet, doğrudu. Ben neden burada yaşıyordum?

Açıklayamıyordum bunu; seni bu eve ne bağlıyor, diye sordum kendi kendime. Bir açıklama bulamıyordum ve bir an nerede olduğumu unuttum. Sonra birden uzaklaşıp tepelerde bir yerde durdum —bir bahçede— çiçek açmış mürver ağacının sihirli kokularını kokladım, aşıya kente baktım — —.

Miryam'ın, "Bir yaranıza mı dokundum? Size acı mı verdim?", diyen sesi geliyordu uzaktan, çok uzaktan.

Üzerime doğru eğilmiş ve korkuyla soran bakışlarıyla yüzüme bakıyordu.

Herhalde oldukça uzun bir süre orada donup kalmıştım ki merak etmişti.

Bir an içimde oradan oraya bir hareketlenme oldu, sonra ip birden koptu, beni sardı ve bütün kalbimi Miryam'a döktüm.

Ona tıpkı insanın bütün yaşamını birlikte geçirdiği, kendinden hiçbir şeyi saklamadığı sevgili ve eski bir dostuna anlattığı gibi başıma gelenleri, Zwakh'ın anlattıklarından geçmiş yıllarda delirmiş olduğumu ve belleğimi yitirdiğimi, geçmişle ilgili hiçbir şeyi anımsamadığımı, son zamanlarda kökenleri o günlere dayanan bazı görüntülerin gittikçe daha sık olarak bana göründüğünü, önümde her şey yeniden belirecek ve yeniden parparça olacağı korkusuyla o anda nasıl titrediğimi anlattım.

Yalnız babasıyla ilgili bölümü, yeraltı geçitlerinde başıma gelenleri ve diğer şeyleri sakladım ondan.

Oldukça yakınma sokulmuştu, nefes bile almadan beni dinliyor oluşu çok iyi gelmişti bana.

Sonunda, tinsel yalnızlığımın iyice ağırlaştığı zamanlarda kendisiyle her şeyi konuşabileceğim bir insan bulmuştum. — Hillel de vardı mutlaka, ama o benim için bulutların ötesinden gelme bir varlıktı, beliriyor ve yitiyordu tıpkı ışık gibi, özlediğim zaman ona ulaşamıyordum.

Bunu ona söyledim, beni anladı. O da babasını, babası olmasına rağmen benim gördüğüm gibi görüyordu.

Babası onu sonsuz bir sevgiyle seviyordu, o da onu. — “Ama gene de ondan camdan bir duvarla ayrılmış gibiyim”, diye anlattı bana, “bu duvarı yıkmam olanaklı. Düşünmeye başladığımdan beri böyleydi bu. Çocukken düşümde onu yatağımın başında otururken gördüğümde, yüce rahibin giysileri içinde olurdu hep: göğsünde Musa’nın on iki taşlı altın levhası asılı, şakaklarından mavi parıltılı ışınlar fıskırırdı. — Sanıyorum onun sevgisi ölümden sonra süren cinsten, bizim kavrayabileceğimizden çok daha büyük. — Annem de hep böyle söylerdi gizlice onun hakkında konuştuğumuzda”. — — Birden ürperdi, bütün gövdesi titremeye başladı. Kalkmak istedim, ama bana engel oldu: “Rahatsız olmayın... Önemli değil. Bir anımsama yalnızca. Annem öldüğünde —onu nasıl sevdiğini bir ben biliyorum, henüz küçük bir kızdım—, acıdan nefessiz kalacağımı sandım, ona koştum, eteklerine yapıştım ve bağlamak istedim, ama bağıramadım, çünkü içimdeki her şey felce uğramıştı —ve— ve birden — — — şimdi düşündüğümde de sırtımdan aşağıya soğuk terler döküyorum — — bana gülümseyerek baktı, beni alımdan öptü ve ellerini gözlerimin üzerinde gezdirdi. — — — O andan sonra annemi yitirdiğim için ruhumda duyduğum bütün acılar birden dindi. Gömüldüğünde bir tek gözyaşı bile dökemedim: Gökyüzündeki güneşi, Tanrı’nın parıldayan eli olarak gördüm ve insanların neden ağladıklarına şaşıtm. Babam tabutun arkasında yürüyordu, yanımdaydı ve ona baktığım her an gülümsüyordu; bize baktıklarında kalabalığın nasıl dehşete kapıldığını gördüm.”

“Mutlu musunuz Miryam? İyice mutlu musunuz? Bütün insanlığın üzerine çıkmış bir varlığın babanız olması size aynı zamanda ürkülecek bir düşünce vermiyor mu?” diye sordum sessizce.

Miryam başını salladı.

“Rahmet dolu bir uyku içinde yaşayıp gidiyorum. — Biraz önce Bay Pernath, siz bana dertlerim olup olmadığını, neden burada oturduğumuzu sorduğunuzda, neredeyse güldüm. Doğa güzel mi? Evet, ağaçlar yeşil ve gökyüzü mavi, ama bütün bunları daha da güzel olarak düşünebilirim gözlerimi kapadığımda. — Onları görmek için bir kırdı mı oturmam gerekir? — Ve biraz yoksulluk ve — ve biraz açlık? Bunlar umut ve bekleyişle bin kez ödüllendirilecek.”

“Bekleyiş mi?” diye sordum şaşırarak.

“Bir mucizeyi beklemek. Bilmiyor musunuz bunu? Hayır mı? Ama o zaman çok, ama çok zavallı birisiniz. — Ne kadar da az sayıda insan biliyor bunu! Bakın işte, bu da, bu kadar az so-kağa çıkmamın, kimseyle konuşamamamın nedenlerinden biri. Eskiden birkaç kız arkadaşım vardı —Yahudiler tabii, benim gi-bi—, ama konuştuklarımız sudan şeylerdi; onlar beni anlayamı-yordu, ben de onları; mucizelerden söz ettiğimde, önceleri şaka yapıyorum sanıyorlardı, ne kadar ciddi olduğumu ve mucize-den Almanların gözlükleriyle saptadıkları, yani otların büyüme yasaları ve benzeri şeyleri kastetmediğimi, tam tersine şeylerden söz ettiğimi anladıklarında, bana deli gözüyle bakmak en çok iş-lerine gelen şey olurdu; ama onlardan çok daha iyi düşünüyor olman, İbranice ve Aramice bilmem, Targumim ve Midraşim’i okuyabilmem ve daha birçok ayrıntıyı bilmem, onların hakkım-da düşündüklerini engelliyordu. Sonunda hakkımda hiçbir an-lama gelmeyen bir sıfat buldular: bana ‘çok gerilimli’ dediler.

Onlara, benim için önemli olanın —özdeki şeyin— Tevrat ve diğer kutsal yazılardaki mucize olduğunu, ahlak üzerine ge-tirilen düzenlemelerin mucizeye ulaşmak için yaratılar, üstü kapalı yollar olduğunu, din kitaplarında yazılı olan şeyleri yal-nuz, aynı zamanda burjuva yasalarında olabilecek bölümlerine inandıklarını ve bunu kendi kendilerine açıklamaktan ürktük-lerini söylediğimde bana beylik sözlerle cevap veriyorlardı. ‘Mucize’ sözcüğünü duydukları anda tedirgin oluyorlardı. Ayaklarının altındaki toprağı yitirdiklerini söylüyorlardı.

Sanki ayakların altındaki toprağın kaymasından daha müt-hiş bir şey olabilirmiş gibi!

Dünya, biz onu mahvedelim diye vardır, dediğini duymuştum bir kez babamın, — ancak ondan sonra, ondan sonra başlayacak yaşam. Bu ‘yaşam’ sözcüğüyle ne demek istediğini bilemiyorum, ama zaman zaman ‘uyanacağımı’ biliyorum. Hangi durumun içine uyanacağımı düşünemiyorum. Mucizeler de bu uyanıştan önce olacak diye düşünüyorum hep.

‘Birkaç mucize yaşadın mı ki, durmadan bunu bekliyorsun?’ diye soruyor arkadaşlarım; ‘hayır’ dediğimde ferahlıyorlar birden ve zafer kazanmış gibi hissediyorlar kendilerini.

Söyleyin Bay Pernath, benimki gibi yürekleri anlayabilir misiniz? Küçük de olsalar mucizeleri gene de yaşamış olduğumu, —minnacıklarını—, Miryam’ın gözleri parladı, “size anlatamam, — — — — —”

Sevinçten ağladığını ve sesinin kısıldığını duydum.

“Ama siz beni anlayacaksınız: Çoğu kez, haftalarca, evet aylarca”, Miryam’ın sesi iyice kısıldı, “yalnız mucizeler sayesinde yaşadık. Evde bir gram ekmek kalmadığında, hiç kalmadığında, işte şimdi zamanı geldi diyordum! Sonra öylece oturuyor ve bekliyor, bekliyordum, kalbimin atışı yüzünden artık nefes alamayıncaya kadar. Ve — ve o zaman, birden içime doğuyor, hemen aşağıya koşuyor, caddelerde oradan oraya atıyordum kendimi hızla, babam eve dönmeden önce evde olmak istiyordum. Ve — ve her defasında para buluyordum. Bazen çok, bazen daha az, ama gerekeni alabilecek kadar. Çoğu kez yolun ortasında bir gulden duruyordu; uzaktan parladığını görüyordum, insanlar üzerine basıyordu; üzerinde kayıyorlardı, ama kimse görmüyordu onu. Bu durum, beni zamanla öyle cesaretlendirdi ki, artık sokağa çıkmaz oldum; yandaki mutfakta çocuk gibi yerleri aradığımda gökyüzünden mutlaka ekmek ya da paranın oraya düştüğüne inanıyordum”.

Kafamdan bir düşünce geçti ve ben buna gülmek zorunda kaldım.

Gördü.

“Gülmeyin Bay Pernath”, diye yalvardı. “Bana inanın, bu mucizelerin büyüyeceğini ve bir gün —”

Onu sakinleştirdim:

“Gülmüyorum Miryam! Diğerleri gibi olmadığınız için çok

mutluyum; onlar her olayın arkasında aynı anlayışı ararlar ve bir kez başka bir şey bulduklarında tökezlerler — biz bu durumlarda Tanrı'ya şükürler olsun, deriz."

Bana elini uzattı:

"Değil mi Bay Pernath, bir kez daha bana —ya da bize— nasıl yardım edebileceğinizi sormayacaksınız, değil mi? Bir mucize yaşama olanağımı elimden alabileceğinize göre, yapabilir miydiniz bunu?"

Söz verdim. Ama yüreğimde bir şeyi saklı tuttum.

O sırada kapı açıldı ve Hillel içeriye girdi.

Miryam ona sarıldı, o da bana selam verdi. Yürekten ve dostluk dolu bir selam, ama gene de o soğuk, "siz"i kullandı.

Üzerinde hafif bir yorgunluk ve tedirginlik var gibiydi. — Yoksa yanılıyor muydum?

Belki de bunu odadaki karanlık yaratıyordu.

"Buraya mutlaka akıl danışmaya gelmişsinizdir", diye söze başladı. Miryam bizi baş başa bırakınca, "yabancı kadınla ilgili olayda — —?"

Şaşırarak sözünü kesmeye kalktımsa da o devam etti:

"Öğrenci Charousek'ten biliyorum. Sokakta onunla konuştum, çünkü çok değişmiş gibi geldi bana. Her şeyi anlattı. Yüreği kabarmıştı. Ona para armağan ettiğinizi de." Bana dikkatle bakıyor ve söylediği her sözcüğün altını çiziyordu, ama ne demek istediğini anlamıyordum.

"Gökyüzünden böylece birkaç damla mutluluk daha akmıştır ve bu durumda belki zararlı da olmamıştır, ama", bir an düşündü, "ama insan bazen böyle durumlarda kendisine ve başkalarına acı verebilir. Yardım etmek o kadar kolay değildir, sizin düşündüğünüz gibi sevgili dostum! Öyle olmasaydı çok çok basit olurdu dünyayı kurtarmak. — Yoksa inanmıyor musunuz?"

"Peki, siz de yoksullara vermiyor musunuz? Çoğu kez elinizdeki hepsini Hillel?" diye sordum.

Gülümseyerek başını salladı: "Bana öyle geliyor ki, bir gecede Talmudcu oldunuz, soruya soruyla karşılık veriyorsunuz. Böyle olunca tartışmak güçtür."

İç çekti, cevap vermeme bekliyormuş gibi, ama neyi kastettiğini yine anlayamadım.

“Haa, konuya dönecek olursak”, diye ses tonunu değiştiren sözlerini sürdürdü, “koruduğunuz kişi –o hanımı söylemek istiyorum– şu anda bir tehlikeyle karşı karşıya değil. Bırakın olaylar gelişsin. ‘Akıllı adam önceden yapar evini’ denilirse de, her zaman, akıllı olan bence bekler ve her şeyi göze alır. Belki Aaron Wassertrum’un benimle buluşacağı bir ortam doğar, ama ondan gelmeli bu –ben bir adım bile atmam, o buraya gelmeli. Size ya da bana, fark etmez–, o zaman onunla konuşacağım. Odur kararı verecek olan, söylediklerimi dinlemek ya da dinlememek konusunda. Benden günah gidecek.”

Ürkerek yüzünde bir şeyler okumaya çalıştım. Bu kadar soğuk ve bu kadar garip bir biçimde tehdit edici konuşmamıştı şimdiye kadar. Ama bu siyah, derindeki gözlerin ardında bir uçurum saklıydı.

Miryam’ın, “onunla aramda cam bir duvar var sanki” sözleri geldi aklıma. Hiçbir şey söylemeden yalnızca elini sıkabilirdim ve uzaklaştım.

Beni kapıya kadar geçirdi; merdivenleri çıkarken bir kez daha dönüp arkama baktığımda, bana dostça el salladığını gördüm, tıpkı bir şey daha söylemek isteyip de söyleyemeyen biri gibiydi.

Korku

Paltomu ve bastonumu alıp Zwakh, Vrieslander ve Propop'un gecenin geç saatlerine kadar oturdukları ve birbirlerine çılgın öyküler anlattıkları, "Zum alten Ungelt" adlı küçük meyhaneye gitmek niyetindeydim; ama odama girer girmez bu niyet beni terk etti — ellerim sanki bir örtüyü ya da gövdemdeki herhangi bir şeyi yırtıp atmış gibiydi.

Kendi kendime açıklayamadığım bir gerilim vardı havada, buna rağmen elle tutulur bir şeydi ve birkaç saniye içinde öyle güçlü bir biçimde üzerime çöktü ki, tedirginlikten önce ne yapmam gerektiğini bilemedim: ışığı mı yaksaydım, kapıyı mı kilitleseydim, otursa mıydım, yoksa bir aşağı bir yukarı mı dolassaydım?

Ben yokken içeriye biri girip kendini mi kilitlemişti? Bir insanın görülmekten duyduğu korku muydu bana bulaşan? Yoksa Wassertrum mu buradaydı?

Perdelerin arkasına baktım, dolabı açtım, yan odaya göz attım: kimse yoktu.

Sandık da her zamanki yerinde duruyordu.

Mektupların tümünü birden yaksam, böylece onunla ilgili kaygılardan tümünden kurtulsam daha iyi olmaz mıydı?

İşte, cebimde anahtarı arıyordum bile — ama şimdi olması gerekli miydi bunun? Yarın sabaha kadar daha çok vaktim vardı.

Önce ışığı yakmalı!

Kibriti bulamıyordum.

Kapı kilitlenmiş miydi? — Birkaç adım geriye gittim. Sonra gene durdum.

Birden neden korkmuştum?

Korkaklığım yüzünden kendi kendime sitem etmek istedim: — düşünceler takılıp kaldı, tam cümlelerin orta yerinde.

Müthiş bir düşünce geldi birden aklıma: Hızla, hızla masanın üzerine çıkmalıyım, bir sandalye kapıp onu yukarıya kendime doğru çekmeliyim, sonra "onun", bu yerde sürünen şeyin beynini dağıtmalıyım tepeden sandalyeyi indirerek, — — eğer eğer yakınıma gelirse.

"Kimse yok ki burada", dedim yüksek sesle kendi kendime kızarak, "sen hayatta hiç korktun mu?"

Hiç faydası olmadı. İçime çektiğim hava inceldi ve eter gibi keskinleşti.

Herhangi bir şey görebilseydim: insanın düşünebileceği en korkunç şey de olsa — korkum anında geçecekti.

Hiçbir şey görünmedi.

Gözlerimi her yanda gezdirdim.

Hiçbir şey.

Çevrede hep bildik şeyler vardı: mobilya, sandıklar, lamba, resim, duvar saati — cansız, eski sadık dostlar.

Bakışlarım altında değişmelerini, içimde beni boğan korkunun nedeni olarak yanılmama görecek ortamı yaratmalarını umdum.

Bu da olmadı. — İnatla biçimlerine sadık kaldılar. Yarı karanlık içinde doğal görünmeyi aşan bir inatla.

"Tıpkı senin gibi aynı yükün altındalar", diye düşündüm. "En ufak bir devinime cesaretleri yok."

Duvar saati neden tik-tak etmiyor?

Pusuya yatmış gibi beklemek çevremdeki her sesi yutuyordu.

Masayı sarstım ve çıkan gürültüyü duyabilmeme şaşırđım.

Ne olurdu sanki, rüzgâr evin çevresinde uğuldasaydı!

Bu bile olmuyordu! Ya da odunlar sobada çıtırdasaydı: — ateş sönmüştü.

Ve havada o öldürücü pusuya yatmışlık — aralıksız, deliksiz, tıpkı suyun sızıışı gibi.

Duygularımın o boşuna bekleyişi! Onlara dayanabileceğimden kuşku duyuyordum. Oda, göremediğim gözlerle dolu, tutamadığım, kararsızca dolanan ellerle dolu.

“Kendi kendini doğuran dehşet bu; kavranamayan, biçimi olmayan, düşüncelerimizin sınırlarını kemiren, hiç olanın felç edici ürküntüsü” olduğunu kavradım bunun.

Öylece durup bekledim.

Bir on beş dakika kadar beklemiş olmalıyım: Belki ayartır kendini bana “o” ve sırtımdan doğru yavaşır, ben de belki yakalayabilirim onu?!

Birden döndüm: gene bir şey yok.

Aynı ilik kemiren “hiç”, var olmayan ama gene de ürperten yaşamıyla odayı dolduruyordu.

Dışarıya kaçsam? Ne alıkoyuyor beni bundan?

“Benimle gelirdi”, kesin böyleydi, biliyordum. Işığı açmanın da bir yararı olmayacağını kabullendim — gene de buluncaya kadar çakmağı aramaya devam ettim.

Mumun fitili bir türlü alev almak bilmiyordu, bir süre için için yanmayı sürdürdü: Alev ne canlanabiliyor ne de sönebiliyordu, en sonunda hastalıklı bir varoluşu savaşım vererek ele geçirdiğinde, ışıksız, sarı, kirli bir tenekeye dönüştü.

Hayır, bu durumda karanlık daha iyiydi.

Mumu yeniden söndürdüm ve kendimi elbiselerimle yatağımın üzerine attım. Kalbimin çarpışlarını dinledim: bir, iki, üç, dört... bine kadar ve hep yeniden — saatler, günler, haftalar gibi geldi bana, dudaklarım kuruyup ürperinceye kadar; bir an olsun bir ferahlama olmadı.

Bir tek an bile.

Kendiliğinden dilimin ucuna takılan sözcükleri söylemeye başladım: “prens”, “ağaç”, “çocuk”, “kitap”, sinirli sinirli tekrarladım onları; birden anlamsız, ürpertici, barbarlık zamanlarından kalma sesler olarak çırlıçıplak karşıma dikilinceye kadar: P-r-e-n-s? — K-i-t-a-p?

Delirmiş miydim? Ya da ölmüş müydüm? — Kendimi ellerimle yokladım.

Kalkmak!

.Bir sandalyeye oturmak!

Koltuğa bıraktım kendimi.

Ölüm gelse artık!

Bu kansız, korkunç pusuda yatmayı duymazdım hiç olmazsa! "İstemiyor-um — is-te-mi-yo-rum", diye bağurdım. "Duymuyor musunuz?!"

Gücsüzce yığıldım geriye.

Hâlâ yaşadığımı kavrayamıyordum.

Bir şey düşünmeye ya da yapmaya gücüm yetmeyerek, anlamsız gözlerle doğru karşıya bakıyordum.

"Neden tahılları ısrarla bana uzatıyor?" düşüncesi geldi aklıma, gitti, gene geldi. Gitti. Gene geldi.

En sonunda garip bir yaratığın önümde durduğunu anladım —belki de buraya oturduğumdan, dikildiğimden beri— bana elini uzatıyordu:

Gri, geniş omuzlu yaratık, pek gelişmemiş bir insan büyüklüğünde, sarmal biçimde dolanmış, beyaz tahtadan bir bastona dayanmıştı.

Başının durması gereken yerde, soluk dumandan bir sis topağı duruyordu.

Kesif sandal ağacı ve yaş arduvaz kokusu yayılıyordu çevreye bu görüntüden.

Tamamen savunmasız olma duygusu neredeyse aklımı başımdan alıyordu. Bütün bu uzun süre içinde sınırları kemiren acıyla uğraşmış olmam, şimdi ölüm korkusuyla yoğunlaşıyor ve bu yaratıkta biçimini buluyordu.

Yaşama içgüdüm bana, bu yaratığın yüzünü görebilsem, dehşet ve korkudan çıldıracağımı söylüyordu —bundan kaçınmamı kulaklarıma bağıyordu—, gene de tıpkı mıkknatis gibi çekiyordu bu duygu beni kendine, öyle ki, soluk sis yumağından gözlerimi alamıyor, orada gözler, burun ve ağız arıyordum.

Ne kadar gayret gösterirsem göstereyim, duman hareket-siz kalıyordu. Gövdenin üzerine her çeşit kafayı koymayı başarıyordum, ama her defasında, bunların hayal gücümünden çıktıklarının bilincindeydim.

Hemen eriyip yok oluyorlardı — hem de onları yarattığım anda. Yalnız bir Mısır iblisinin kafası kaldı uzunca bir süre.

Hayaletin çizgileri taslaklar halinde karanlıkta anlaşılma-
yor, hemen dikkati çekmez biçimde sıkışıyor, sonra açılıyordu;
tıpkı ağır nefes alış gibi bütün görüntünün içinden geçiyordu, al-
gilanan tek hareket buydu. Ayaklar yerine kemik yığıru değiyor-
du yere, etleri -gri ve kansız- şişkin kıvrımlara çekilmişti.

Yaratık hiç hareket etmeden bana elini uzattı.

Elinde ufak tahıl taneleri vardı. Fasulye büyüklüğünde, kır-
mızı renkli, kenarları siyah noktalı.

Ne yapmam gerekiyordu bunlarla?!

Aşağı yukarı hissediyordum: Akıl almaz büyüklükte bir so-
rumluluk vardı üzerimde -dünyasal her şeyin üzerine çıkan bir
sorumluluk-, eğer şimdi doğru olanı yapmazsam.

İki tartı kefesi, her birinin üzerinde dünyanın yarısının ağır-
lığı, nedenler ülkesinde bir yerde sallanıp duruyorlar diye his-
settim, — hangisine bir tozcuk atarsam, o batıp gidecek.

İşte çevredeki pusu bu! Anladım. "Parmağını bile kıpırdat-
ma!" dedi aklım bana, "ölüm asla gelip seni bu acıdan kurtarma-
sa da."

O zaman da seçimini yapmış olurdun: tahılları geri çevirmiş
olurdun, diye mırıldanıyordu içimdeki ses. Burada artık geri dö-
nüş yok.

Yardım arayarak çevreme baktım; ne yapmam gerektiğini söy-
leyen bir işaret var mıydı?

Hiçbir şey.

İçimde de hiçbir öneri yok, hiçbir düşünce; her şey ölmüş,
yok olmuş.

On bin insanın yaşamının bu korkunç an içinde bana tüy gi-
bi hafif geldiğini kavradım.

Artık gece yarısı olmalıydı, çünkü odamın duvarlarını seçe-
miyordum.

Yandaki atölyede ayak sesleri vardı; birinin dolapları ittiğini,
çekmeceleri açtığını, gürültüyle yerlere bir şeyler attığını duyuyor-
dum. Wassertrum'un sesini duyduğumu sandım; dinlemedim. Bir
farenin hışırtısı gibi önemsiz geldi bana. — Gözlerimi kapadım.

Uzun kuyruklar halinde insan yüzleri geçti önümden. Gözka-
pakları kapalı, kaskatı kesilmiş ölü maskeleri: — kendi soyum,
kendi atalarım.

Hep aynı kafa yapısı, tip değiştiriyor gibi görünse de kendi ailemin mezarlığından çıkma, düz ayrıklı saçlar, kıvırcık ve kısa kesilmiş saçlar, eklentili peruklarla yuvarlaklar halinde örölmüş perçemler, yüzyılların ötesinden çıkıp geldiler, hatları bana daha tanıdık gelinceye kadar, sonunda bir tek yüzde eridiler: Golem'in yüzünde, onunla birlikte atalarımın olan bağım koptu. Sonra karanlık, odamı sonsuz boş bir mekâna döndürdü; ben ortasındaki koltukta oturuyordum, önümde o gri gölge gene elini uzatmış olarak duruyordu.

Gözlerimi açtığında, sekizgenler oluşturan ve birbirini kesen daireler içinde, yabancı yaratıklar çevremizi sarmıştı:

Birinci dairededekiler mor parıltılı giysiler içinde, ötekiler kırmızı giysiler içindeydi. Yabancı bir ırkın insanları, büyük iri yapıydılar, yüzleri parıltılı örtüler arasında saklıydı. Göğsümde çarpan kalbimin sesi bana karar verme zamanının geldiğini söyledi. — Parmaklarım tahıllara doğru uzanıyordu: o zaman kırmızı dairedeki yaratıkların nasıl titrediklerini gördüm. Tahılları geri mi çevirseydim? O zaman mavimsi daire titremeye başlıyordu: başı olmayan adama dikkatle baktım; orada öylece duruyordu, deminki gibi hareketsiz.

Nefes alışı bile son bulmuştu.

Elimi kaldırdım —hâlâ ne yapmam gerektiğini bilemiyordum— ve hayaletin açık eline vurdum, tahıllar yere dağıldı.

Bir an elektrik çarpması gibi bir şey yaşadı bilincim, sonsuz boşluklara yuvarlandığımı sandım, sonra ayaklarımın üzerinde durabildim.

Gri yaratık yok olmuştu. Kırmızı dairenin yaratıkları da. Mavimsi yaratılarsa çevremde bir daire çizmişlerdi; altından hiyeroglif yazısıyla bir levha taşıyorlardı göğüslerinde, sessizdiler, sanki ant içmişlerdi. — Baş ve işaretparmakları arasında benim hayaletin elinden kaptığım tahılları taşıyorlardı.

Boşalan dolunun dışarıda camlara nasıl vurduğunu ve korkunç sesler çıkaran şimşeklerin havayı yırttığını duydum;

Bir kış fırtınası bütün çılgın öfkesiyle kentin üzerinde hüküm sürüyordu. Nehirden doğru fırtınanın ritmik aralıklı uğultuları içinde boğuk top sesleri geliyor, Moldau üzerindeki buz örtüsünün kırıldığını haber veriyordu. Oda, hiç durmadan arka arkaya

çakan şimşeklerin ışığı altında aydınlanıyordu. Birden kendimi o derece güçsüz hissettim ki, dizlerim titredi, oturmak zorunda kaldım.

“Sakin ol”, dedi yanımdaki bir ses bütün açıklığıyla “iyice sakınleş; bu gece Leşimurin Gecesi: Koruyuculuk Gecesi”.

Yavaş yavaş kötü hava duruldu ve kulakları sağır edici gü-rültü, iri dolu tanelerinin damlara vuruşuyla çıkarttığı tekdüze sese bıraktı kendini.

Organlarımdaki gevşeme o derece arttı ki, çevremde olup biteni artık donuk duygular ve yarı düş halinde algılayabiliyordum.

Çevremdeki daireden biri şunu söylüyordu:

“Aradığınız kişi burada değil.”

Ötekiler yabancı bir dille yanıtlıyorlardı.

Bunun üzerine birincisi, gene sessizce bir cümle söyledi; bu cümlede

“Henoch”

sözcüğü geçti, ama ben gerisini anlayamadım: Rüzgâr çatlayan buz parçalarının uğultularını çok yüksek sesle nehirden iletiyordu.

Sonra bu daireden biri öne çıkıp karşımda dikildi, göğsündeki hiyeroglifi gösterdi; bunlar öteki harflerin aynısıydı — ve bana okuma bilip bilmediğimi sordu.

Ve ben –yorgunluktan kekeleyerek– hayır dediğimde, o, avucunun içini bana doğru tuttu, o anda yazı parıldayarak benim göğsümde önce Latince harflerle belirdi:

CHABRAT ZEREH AUR BOCHER*

Sonra benim tanımadığım harflere dönüştü.

— — — Çok derin, düşsüz bir uykuya daldım, Hillel’in dilimi çözdüğü geceden beri uyuyamadığım biçimde bir uykuydu bu.

* İlk Işıktan Gelenler Topluluğu

İz Sürme

Son günlerde zaman uçarcasına geçmişti. Yemek yiyecek zamanım bile olmamıştı.

Çok güçlü bir çalışma güdüsü beni sabahtan akşama masama bağlamıştı.

Taş bitmiş, Miryam çocuklar gibi sevinmişti.

Zebur kitabının 'Z' harfini de onarmıştım.

Arkama yaslanıp bugün olup bitenleri sakince gözden geçirdim.

Ev işlerimi yapan yaşlı kadın, fırtınadan sonraki sabah odama hızla girerek bana, gece taş köprüünün yıkıldığını haber vermişti; — garip — yıkılmış! Belki de benim tahıl tanelerini tam attığım saatte — — hayır, hayır, bunları düşünmemeliyim; o zaman olanların hepsini içime gömüp saklamaya karar vermiştim, kendiliklerinden uyanıncaya kadar, — şimdi bunları karıştırmamalıyım.

Köprüünün üzerinden geçip taş heykelleri gördüğümünden bu yana ne kadar zaman geçti, — ve işte şimdi, yüzyıllardır ayakta duran köprü yerle bir olmuştu.

Ayağımı bir daha bu köprüye atamayacağım duygusu beni neredeyse üzüyordu. Yeniden yapılırsa bile, o eski, sırlarla dolu taş köprüünün aynısı olamayacaktı.

Taşı oyarken saatlerce bunu düşündüm; öylesine doğal, sanki onu hiç unutmamışım gibi içimde duruyordu; çocukken ve çok daha sonraki yaşlarımda da Aziz Luitgard'ın ve ötekilerin görüntüsüne bakıp durmuşum.

Gençken benim diye bildiğim birçok şeyi düşüncemde yeniden canlandırdım — annemi, babamı ve bir yığın okul arkadaşımı da. Yalnız oturduğum evi bir türlü anımsayamıyordum.

İçimde olup bitenin birden bu derece doğallaşması ve yalınlaşması çok rahatlık vericiydi.

Bir önceki gün çekmeceden Zebur kitabını çıkarttığımda, —bunda şaşılacak bir şey olmadığı, bütün diğer eski kitaplar gibi kıymetli inisiyallerle bezenmiş parşömen kâğıtlı bir kitap oluşu— bana çok doğal geliyordu.

Daha önce bende büyüdü bir etki yapabilmiş olmasını kavrayamıyordum!

İbranice yazılmıştı, bu da son derece anlaşılırdı benim için.

Acaba o yabancı bir daha ne zaman gelecekti kitabı alma-ya?

Çalışırken içimde oluşan gizli yaşam sevinci yeniden bütün tazeliğiyle doğuyor ve geceki düşünceleri kovalıyordu, ama bu düşünceler gene de beni sırtımdan vurmaya hevesliy-diler.

Angelina'nın resmini aldım aceleyle elime —resmin altındaki ithafı kesmiştim— ve onu öptüm.

Her şey ne kadar aptalca ve anlamsızdı, ama neden bir kez de mutluluk düşü görmeyeyim, parıldayan ânı yakalayıp bir sabun köpüğüne sevinircesine sevinmeyeyim?

Kalbimin özlemleri acaba gerçekleşmez miydi? Bir gecede ünlü bir kişi olmam olanaksız mıydı? Onunla eşit olsam, soy olarak değilse bile? Hiç değilse Dr. Savioli'ye eşit olsam? Miryam'ın taşını düşündüm: Yapacağım diğer taşlarda da böylesi-ne başarılı olabilirsem, hiç kuşkusuz gelmiş geçmiş en iyi sanatçılar bile daha iyisini yaratamazdı.

Angelina'nın kocasının birden öldüğünü varsayalım.

Birden ateş bastı bedenimi, ardından ürperdim: Ufacık bir rastlantı olsaydı — ve umudum, o en umutsuz umudum biçim kazanmaya başlıyordu. Birden kucağıma düşebilecek mutluluk, her an kopabilecek bir ipliğin ucundaydı.

Bundan bin kat daha olağanüstü olaylar gelmemiş miydi başıma. Varlıklarından insanlığın haberinin bile olmadığı şeyler?

Çok kısa bir zaman içinde –birkaç haftacık– bende sanatçı yeteneklerinin oluşması ve beni vasatlığın çok ötesine götürmeleri mucize değil miydi?

Ve ben henüz yolun başlangıcındaydım!

Benim mutlu olmaya hakkım yok muydu?

Mistisizm, isteksiz olmakla aynı anlama mı geliyordu?

İçimde “evet” diyen sesi susturdum: –bir saat daha düş göreyim– bir dakika daha — kısa bir insan varoluşu süresince!

Ve gözüm açık, düş görmeye başladım:

Masanın üzerindeki renkli taşlar büyüdü, büyüdü ve beni her yanımdan renkli şelalelerle sardı. Opal taşından oluşan ağaçlar gruplar halinde bir arada duruyor, devasa bir tropik ülke kelebeğinin kanatlarının mavi parlaltısı gibi gökyüzünün ışık dalgalarını yansıtıyordu, yağmur altındaki sıcak yaz kokularıyla dolu sonsuz kırlara.

Susadım ve bütün uzuvlarımı ırmağın buz gibi sularında soğuttum; sular parlayan sedefler gibi kayalardan aşağıya gü-rültüyle akıyordu.

Tepelerden aşağıya boğucu bir hava iniyordu; çiçeklerle bezenmiş bir hava, yasemin, krizantem, nergis, defne kokuları başımı döndürüyordu.

Dayanılmaz, dayanılmaz! Görüntüyü sildim — susuyordum.

Cennetin verdiği acı işte buydu.

Pencereyi açıp serin havayı duydum alnımda.

Yaklaşan baharın kokuları geliyordu — — — — —

Miryam! –

Miryam'ı düşünmek zorundaydım. Bir mucize olduğunu, gerçek bir mucize olduğunu, fırıncının koridordaki parmaklığın arasından geçirip mutfak penceresine koyduğu ekmeğin içinde bir altın parçası bulduğunu söylerken, heyecandan düşmemek için nasıl duvara yaslanmıştı.

Para çantamı kaptım. — Umarım bugün çok geç kalmamışımdır, onun için bir altın mucizesi daha yaratmalıyım!

Her gün beni ziyarete gelmişti; size eşlik etmek için, diyor-

du kendisi, ama hiç konuşmuyordu, “mucize” onu o derece sarsmıştı. Olay, içinin en derinliklerine kadar işlemiş ve onu darmaduman etmişti; birden nedensiz yere yalnız olayı anımsadığı için dudaklarına kadar bembeyaz kesildiğini gördüm, bilmeden öyle şeyler yapmış olabilirdim ki, bütün sınırları aşan etkiler yaratabilirdi; bu düşünce başımı döndürüyordu.

Hele Hillel’in son söylediği, üstü kapalı sözlerini anımsayıp bunlarla bir ilişki kurduğumda buz kesiyordum.

Davranışımın saflığı beni bağışlatmazdı — amaç, aracı kutsal kılmazdı, bunu kabulleniyordum.

Ya bunun dışında “yardım etme isteği” yalnız görünüşte “safsa”? Gerisinde gizli bir yalan saklıysa? Kendini beğenmiş, bilinçdışı bir istekle yardım eden birinin rolüne bürünme varsa?

Kendi kendimden kuşkulanmaya başladım.

Miryam hakkında çok yüzeysel düşündüğüm kesindi.

Hillel’in kızı olması nedeniyle bile öteki kızlardan başka olmalıydı.

Nasıl böyle ölçüsüz olabilmiştim, belki de benimkinden gökler kadar daha yüksek olan bir içyapıya nasıl böyle budalaca karışmaya kalkmışım!

Altıncı Mısır hanedanı çağına uygun olan, hattâ daha da üzerinde olan yüz hatlarını bugünkü akılcı insan tipiyle karşılaştırdığımda beni uyarmaya yetmeliydi.

“Yalnız çok aptal olanlar dışarıya yansıyan parıltıya aldandır”, diye okumuştum bir yerde bir zamanlar. Ne kadar doğru! Ne kadar doğru!

Miryam’la ben, artık iyi dosttuk; yoksa ona her gün ekmeğin içine altını koyan kişinin ben olduğumu söylemeli miydim?

Birden sarsılırdı. Yıkılabilirdi.

Göze alamazdım bunu, daha dikkatli davranmalıydım.

“Mucizeyi herhangi bir biçimde azaltmalı mıydım? Parayı ekmeğe koyacağıma, kapıyı açtığı zaman bulabilmesi için merdivenin basamağına mı koymalıydım, vesaire vesaire? Yeni, daha az saçma olan bir şey gelmeliydi aklıma; onu mucizeden ayırıp gündelik yaşamın gerçeğine çıkaracak bir yol olmalı, diye avuttum kendimi.

Evet! Doğrusu buydu.

Yoksa büyüyü çözmeli mi? Babasına açılmalı ve akıl mı danışmalı? Utançtan yüzüm kızardı. Bu adımı atmak, ancak bütün çareler yok olduğunda düşünülebilirdi.

Hemen işe koyulmalı, zaman kaybetmemeli!

Aklıma iyi bir düşünce geldi: Miryam'ı tümünden değişik bir şeye zorlamalıyım, birkaç saat alıştığı çevreden uzaklaştırmalıyım; yeni izlenimler edinmeli.

Bir araba tutup gezinti yapabiliriz. Yahudi mahallesinden dışarıya çıkarsak bizi kimse tanımaz.

Belki yıkılan köprüyü görmek ilgisini çekerdi?

Benimle yalnız gitmekten çekinirse, yaşlı Zwakh ya da kendisinin eski kız arkadaşlarından biri gelebilirdi bizimle.

Bana karşı koymasına asla izin vermeyecektim.

Kapının eşğinde az daha bir adama çarpacaktım.

Wassertrum!

Anahtar deliğinden içeriyi gözetliyor olmalıydı, çünkü ona çarptığımda bükülmüş olarak duruyordu.

"Beni mi arıyordunuz?" diye sordum birden.

O iğrenç lehçesiyle anlaşılmaz bazı şeyler geveledi; sonra evet dedi.

Daha yakına gelmesini ve oturmasını istedim, ama masanın yanında durdu ve sinirli sinirli şapkasının kenarını çevirdi. Benden saklamaya çalıştığı derin bir düşmanlık, suratından ve davranışlarından okunuyordu.

Bu adamı şimdiye kadar hiç bu kadar yakından görmemiştim. İnsanı bu kadar iğrendiren şey, ürkütücü çirkinliği değildi; (bu çirkinliğe daha çok acıma duyuyordum; daha doğuştan öfke ve iğrenme dolu bir tekme yemişti) başka bir nedeni vardı iğrenmenin, ondan yayılan, bilinmeyen bir şeydi bu.

Charousek'in haklı olarak "kanı" diye tanımladığı şeydi bu.

İçeriye girdiğinde ona uzattığım elimi ister istemez sildim.

Bunu son derece dikkatli yapmaya çalıştımsa da farkına varmışa benziyordu, çünkü birden oldukça büyük bir gayret sarf ederek yüzünün hatlarından fışkıran nefreti bastırmaya çabaladı.

"Güzel burası", diye söze başladı sonunda kekeleyerek, be-

nim söze başlamaya niyetim olmadığını anlamıştı. Söylediklerinin tam aksine gözlerini kapadı, belki de benim bakışlarımla karşılaşmak istemiyordu. Yoksa gözlerini kapatırsa yüzüne zarsız bir ifade verdiğine mi inanıyordu?

İyi Almanca konuşabilmek için ne kadar büyük bir çaba harcadığı anlaşılıyordu.

Cevaplama gereğini duymadım ve başka neler söyleyecek diye bekledim.

Şaşkınlıkla –Tanrı bilir neden– Charousek’in ziyaretinden beri masada duran törpüye uzandı eli, ama yılan sokmuş gibi hemen aldığı yere koydu. Onun bilinçaltı ruhsal duyarlığına şaştım.

“Buranın böyle hoş olması doğaldır, hele insanın ziyaretine böylesine soylu kişiler gelirse.” Sözlerinin bende yaptığı etkiyi görmek için gözlerini açtı, ama erken açtığını düşünmüş olmalı ki, hemen yeniden kapattı.

Onu köşeye sıkıştırmak istiyordum: “Geçenlerde uğrayan hanımı mı kastediyorsunuz? Açık açık söylesene!”

Bir an duraksadı, sonra beni bileğimden yakaladığı gibi pencere kenarına itti.

Bu garip biçimsiz davranış, bana, birkaç gün önce dilsiz Jaromir’i aşağıda kovduğunda onu nasıl çekiştirdiğini anımsattı.

Eğri parmaklarıyla parıldayan bir cismi tuttu yüzüme.

“Ne dersiniz Bay Pernath, bu bir işe yarar mı?”

Kapağı iyice çökmüş altın bir saat, sanki biri onu mahsus çökertmişti. Büyütecı aldım: yayları yarı yarıya kopmuş, içinde bir yazı mı var ne?

Okunması çok güç, kısa bir süre önce üzeri kazınmış. Yavaş yavaş çözüyordum:

K—rl Zott—mann

Zottmann?.. Zottmann?.. — Bu ada nerede rastlamıştım? Zottmann? Anımsamıyordum. Zottmann?..

Wassertrum, büyütecı elimden kaptı.

“Mekanizmasında bir şey yok, kendim de baktım. Ama kapağı iyice bozulmuş.”

“Düzeltilmesi gerekir — hiç değilse bir iki yeri dövülecek. Herhangi bir kuyumcu da yapar size bu işi Bay Wassertrum.”

“İyi olması benim için önemli. Hani sanatkârane derler ya öyle”, diye sözümü kesti aceleyle. Neredeyse ürkerek.

“Peki öyleyse, bu kadar önem veriyorsanız—”

“Önem mi?” Aceleden sesi kısıldı. “Kendim kullanmak istiyorum saati. Ve birine gösterdiğimde de; bakın şuraya, Bay von Pernath böyle çalışıyor işte, demek istiyorum.”

Bu heriften öğreniyordum, o pis iltifatlarını yüzüme doğru tükürüyordu.

“Bir saat sonra gelerseniz hazır olur.”

Wassertrum kıvrandı: “Olamaz. İstemem. Üç gün. Dört gün. Gelecek haftaya kadar bile zaman var. Sizi telaşa soktum diye ömür boyu suçlarım kendimi sonra.”

Bu kadar kendinden geçmesinin nedeni neydi? Yan odaya geçtim ve saati çekmeceye kilitledim. Angelina’nın fotoğrafı duruyordu üstte. Kapağı hemen kapattım. Wassertrum’un beni arkamdan gözetleyeceğinden kuşkulanıyordum.

Geri döndüğümde renginin değiştiğini anladım.

Onu iyice süzdüm. Ama kuşkuym hemen yok oldu: Olamaz! Hiçbir şey görmüş olamazdı.

Birden hiç acelesi olmadığı anlaşıldı, bir sandalye çekip oturdu.

Şimdi, biraz öncenin tam tersine, o balık gözlerini konuşurken iyice açıyor ve ceketimin en üst düğmesine dikiyordu.

Sessizlik.

“Tabii o kendini beğenmiş kadın size, olay ortaya çıkarsa bir şey bilmiyormuş gibi davranmanızı söyledi, değil mi?” diye sözler döküldü birden ağızından, hiçbir açıklama yapmadan yumruğunu masaya indirdi. Bir konuşma tarzından diğerine geçişindeki yırtıklıkta garip bir ürküntü vardı — iltifat ederken birden kaba şeyler söylemeye geçebiliyordu ve ben bir yığın insanın, özellikle de kadınların, bu adamın ağına hemen düşebilecekleri olasılığını düşündüm, özellikle de onlara karşı bir silah eline geçirdiğinde.

Kalkıp onu boğazından yakalamak ve kapının önüne koy-

mak istiyordum, aklıma gelen ilk şey buydu; sonrasında önce onu iyice dinlemenin daha yararlı olup olmadığını düşündüm.

“Ne demek istediğinizi gerçekten anlamıyorum Bay Wassertrum”, oldukça afallamış bir yüz takındım “kendini beğenmiş mi? Nedir bu kendini beğenmiş?”

“Size Almanca öğretmem mi gerekecek?” dedi kabaca bana. “Gerçek söz konusu olduğunda, mahkemede elinizi kaldırmanız gerekecek. Anlıyor musunuz beni? Size söylüyorum işte!” — Bağırmaya başladı: “Benim yüzüme baka baka ‘onun’ şuradan –başparmağıyla atölyeyi gösterdi– üzerinde bir örtüden başka bir şey olmadan geçtiğini yalanlayamayacaksınız!”

Birden hırsıyla, bu serseriye göğsünden tutup sarstım:

“Bu şekilde konuşmaya devam ederseniz kemiklerinizi kıracağım. Anladınız mı?”

Kül gibi olup koltuğa gömüldü ve kekeledi.

“Ne var? Ne var? Ne istiyorsunuz? Ben demek istiyorum ki..”

Odanın içinde birkaç kez, bir aşağı bir yukarı gidip geldim sakinleşmek için. Özür dilemek için söylediği sözleri dinlemedim. Sonra iyice yakınına oturdum onun; konuyu, Angelina ile ilgili olan bölümünü tümünden açıklığa kavuşturmak istiyordum; barışçı biçimde olmazsa, düşmanlıkları ortaya çıkartmak ve ona birkaç ok saplamaktı niyetim.

Sözümü kesmesine asla izin vermeyerek tepeden inme bir biçimde, herhangi bir şantajın –bu kelimenin altını çizdim– başarılı olamayacağını ve benim (diyelim ki böylesine bir ortam yaratıldı) tanık durumuna düşmekten kendimi mutlak olarak kurtaracağımı söyledim. Sıkıntılı olduğu zaman onu kurtaracak kadar yakınımdı Angelina, ne pahasına olursa olsun, yalancının tanıklığı bile göze alırdım.

Yüzündeki bütün kaslar geriliyordu, tavşan dudağı bile burnuna kadar açıldı, dişlerini gıcırdatıyor ve tıpkı bir hindi gibi sözümü kesmeye çalışıyordu: “Ben o kendini beğenmişten bir şey mi istiyorum ki! Dinlesenize.” — Ben ikna olmadığım için o sabırsızlıktan kendinden geçiyordu. “Benim işim Savioli ile, o Allahın belası köpekle. — Onu –onu–”. Birden kükreye-

rek çıkarttı ağzından. Nefes almaya çalıştı. Ben de bir an durdum; sonunda onu getirmek istediğim noktaya gelmişti; tam kendini toparlamıştı ki, gözü gene yeleğime takıldı.

“Dinleyin Pernath!” Kendini bir tüccarın soğuk, her şeyi tartan, ölçülü konuşma tarzını taklide zorluyordu. “Siz hâlâ kendini beğenmişen, yani hanımdan söz ediyorsunuz. İyi! Evli o, İyi: o gençle yaşıyor — o Lauser’le. Bana ne bundan?” Ellerini yüzümün önünde oradan oraya hareket ettiriyordu; parmak uçlarını, içinde bir parça tuz tutar gibi birleştirmişti. “Kendi sorunu bu kadının. — Ben bir dünya vatandaşıyım, siz de bir dünya vatandaşısınız. İkimiz de biliriz bu işi. Değil mi? Ben yalnız paramı istiyorum. Anlıyor musunuz Pernath?”

Şaşkınlıkla dinledim.

“Hangi parayı? Dr. Savioli’nin size borcu mu var?”

Wassertrum yan çizdi.

“Onunla hesaplaşmam gerekiyor, ikisi de aynı şey.”

“Onu öldürmek istiyorsunuz!” diye bağırdım.

Ayağa fırladı. Tepindi. Birkaç kez avaz avaz güldü.

“Evet! Öldürmek! Bu komediyi bana daha ne kadar süre oynayacaksınız?”

Kapıyı gösterdim. “Defolun buradan!”

Yavaşça şapkasına uzanıp başına geçirdi ve gitmeye hazırlandı. Sonra bir kez daha durdu ve bana, ondan hiç ummadığım biçimde soğukkanlılıkla:

“Peki öyle olsun. Sizi bu işten uzak tutmak istedim. İyi. Madem istemiyorsunuz, öyle olsun o zaman. Merhametten maraz doğar. Artık tepem attı. Siz akıllı olsaydınız: Savioli sizin yolunuzdaki bir engel. Şimdi —artık üçünüzle de uğraşacağım—.” Bir işaretle boğmak ister gibi davrandı — “yok edeceğim” demek istiyordu.

Yüzündeki hatlar öylesine şeytansı bir kötülük saçıyor ve kendi bildiğinden o kadar emindi ki, damarlarımdaki kan dondu. Elinde bir silah olmalıydı benim farkına varamadığım. Charousek’in de bilmediği. Ayaklarımın altında yerin çökmekte olduğunu hissettim.

“Törpü, törpü”, diyordu beynimin içinde bir ses. Uzaklığı ölçtüm; masaya kadar bir adım —Wassertrum’a kadar iki adım—

atlamak istedim — tam o sırada yerden bitmiş gibi Hillel belirdi kapı eşiğinde.

Oda gözlerimin önünde karardı.

Yalnız —bir sisin arasından— Hillel'in hareketsiz kaldığını, Wassertrum'un da adım adım duvara doğru geri çekildiğini gördüm.

Sonra Hillel'in şunları söylediğini duydum:

"Şu cümleyi bilirsiniz Aaron, değil mi? Bütün Yahudiler birbirleri için kefilidirler. İnsanın işini güçleştirmeyin." Birkaç İbranice söz daha söyledi, ben bunları anlamıyordum.

"Kapıda dinlemenize ne gerek var?" diye kekeleyen titreyen dudaklarıyla eskici.

"Dinleyip dinlemediğim sizi ilgilendirmez!" — Hillel, gene İbranice bir cümleyle bitirdi cümlesini, bu kez bir uyarı gibi geliyordu kulağa. Bir kavga çıkmasını bekledim, ama Wassertrum tek bir hece bile söylemedi, bir an düşündü, sonra boynunu bükerek dışarıya çıktı.

Merakla Hillel'e baktım. Bana susmamı işaret etti. Herhalde bir beklediği vardı, sonra gerilim içinde koridoru dinledi. —Ben kapıyı kapamaya gitmek istedim; beni sabırsız bir el hareketiyle alıkoydu.

Sanırım bir dakika geçti, sonra eskicinin sürüklenen ayakları yeniden yukarıya çıktı. Bir tek söz bile söylemeden, Hillel dışarıya çıkıp ona yol verdi.

Wassertrum, onun işitemeyeceği kadar uzaklaşmasını bekledi, sonra bana yıkılmış bir halde:

"Saatimi geri verin", dedi.

Kadın

Charousek de nerede kaldı?

Neredeyse 24 saat geçti, gene de gözükmedi.

Kararlaştırdığımız işaretleşmeyi unutmuş muydu acaba? Yoksa onu görmemiş miydi?

Pencereye yaklaştım ve güneş ışığı üzerine düştüğünde aynayı onun bodrum katındaki evinin parmaklıklı ufak pencere deliğine vuracak biçimde ayarladım.

Dün Hillel'in işe karışması beni oldukça rahatlatmıştı. Bir tehlike olsaydı beni uyaracağına güveniyordum.

Ayrıca Wassertrum önemsenecek bir şey yapmış olamazdı; benden ayrılır ayrılmaz dükkânına geri dönmüştü, — aşağıya bir bakış atmıştım; doğruca ocakların arkasına gitmiş ve oraya hareketsizce yaslanmıştı, tıpkı sabahın erken saatinde onu orada gördüğüm biçimde — —.

Bitmek bilmeyen bekleyiş dayanılmazdı!

Yandaki odanın açık penceresinden içeriye giren yumuşak ilkbahar havası beni özlemle kıvrandırıyor.

Damlardan eriyerek akan damlalar! Ya o ince su iplerinin güneş ışığında parıldamaları!

Görülmez ipler beni dışarıya çekiyordu. Sabırsızca odamda bir aşağı bir yukarı gidip geldim. Kendimi bir koltuğa attım. Sonra gene kalktım.

Belli belirsiz bir aşk içimde filizleniyor ve dinmek bilmiyordu.

Bu duygu bütün gece boyunca beni işkenceyle kıvrandır-

mıştı. Bir kezinde Angelina idi bana sarılan, sonra gene, görünüşe bakılırsa hiç çekinmeden Miryam'la konuşuyordum; bu görüntüyü tam silmişim ki, Angelina gelip beni öpmüştü; saçlarının kokusunu hissetmişim; yumuşak samur kürkü boynumu gıdıklamış, çıplak omzundan aşağıya kaymış ve Rosina'nın görünümünü almıştı, sarhoş, yarı açık gözlerle dans ediyordu — fraklı — çıplak; — — — bunların hepsini yarı uyku durumunda görüyordum, uyanıklık gibi bir durumda. Tatlı, kemirici, buğulu bir uyanıklıkta.

Sabaha karşı dublörüm, hayalet Habal Garmin, yatağımın ucunda dikilmişti, Hillel'in sözünü ettiği o "kemiklerin nefesi", gözlerine baktığımda, benim egemenliğim altında olduğunu anladım, sorduğum her soruyu yanıtlamak zorundaydı; bu sorular ister dünyayla, ister öteki dünyayla ilgili olsun beklediği sadece buydu, ama gizeme duyulan susuzluk kanımdaki endişeyle başa çıkamadı ve zihnimin verimsiz topraklarında tıkanı. Hayaleti gönderdim, Angelina'nın aynadaki görüntüsüne dönmeliydi; "Aleph" harfine döndü pörsüyerek, sonra gene büyüdü, topraktan bir kadın olarak orada durdu, çırlıçıplak, tıpkı bir zamanlar Zebur kitabında gördüğüm gibi; nabzı deprem gibi atıyordu, bana doğru eğildi ve tenin sarhoş edici kokusunu duydum.

Charousek yoktu ortada. — Kilise kulelerinde çanlar çalıyor.

Bir çeyrek saat daha beklemek istedim — ama sonra dışarıya çıkacaktım. Canlı caddelerde, bayram giysileri içindeki insanların arasında dolaşacak, kendimi neşeli karmaşaya bırakacaktım zengin mahallelerinde; çapkın yüzlü, ince elleri ve ayakları olan kadınlar görecektim.

Belki bu arada bir rastlantı beni Charousek ile karşılaştırı diye kendimden özür diledim.

Eski tarot kartlarımı kitaplıktan indirdim, zaman daha çabuk geçerci belki.

Oyacağım taşlar için bu kartların resimlerinden bir tasarım yapabilirdim belki. Soyтарыı aradım.

Bulunmuyordu. Nereye gitmiş olabilirdi?

Kartları yeniden karıştırdım ve gizli anlamları üzerine düşünçelere daldım. Özellikle "asılmış"ı gösteren kart ne anlama geliyordu acaba?

İpe bağlı bir adam, yeryüzü ve gökyüzü arasında asılıydı, başı aşağıya sarkıyordu, elleri sırtında bağlıydı, sağ baldırını sol bacağına üzerine atmıştı, ters bir üçgen üzerindeki bir haçı andırıyordu.

Anlaşılmaz bir benzetme.

İşte! Sonunda! Geldi Charousek.

Yoksa gelmedi mi?

Sevinç veren bir sürpriz, Miryam'dı gelen.

"Biliyor musunuz Miryam, biraz önce aşağıya size inmek ve sizden benimle bir gezinti yapmanızı rica etmek istiyordum." Gerçeği tam olarak yansıtmıyordum ama, fazla üzerinde durmadım bunun.

"Beni geri çevirmezsiniz değil mi? Bugün yüreğim öylesine sevinçle dolu ki ve siz, yalnız siz Miryam bu sevincimi tamamlayabilirsiniz."

"Gezmeye mi?" diye tekrarladı büyük bir şaşkınlıkla, gülmek zorunda kaldım.

"Bu öneri yeterince olağanüstü değil mi?"

"Hayır, hayır, ama — —", sözcükleri aradı, "gezmeye gitmek olağanüstü garip!"

"Hiç de garip değil, yüzbinlerce insanın bunu yaptığını düşünürseniz — hele bütün yaşamları boyunca bundan başka bir şey yapmadıklarını düşünürseniz."

"Evet, başka insanlar!" dedi şaşırarak.

İki elini birden tuttum:

"Başka insanların sevinçle yaşadıklarını Miryam, sizin sonsuz zenginlik içinde yaşamınızı istiyorum."

Birden ölü gibi bembeyaz kesildi ve ben bakışlarının donuk sağırlığında neyi düşündüğünü anladım.

Bu düşünce beni dürtükledi.

"Hep kendi kendinizi taşımak zorunda değilsiniz Miryam", diye konuştum onunla, "o, o mucizeyi. Bana söz vermek istemez misiniz — bir dost olarak."

Sözlerimdeki korkuyu duydu ve bana şaşkınlıkla baktı.

"Size dokunacak olmasaydı, sevinci sizinle birlikte paylaşabilirdim, ama bu durumda? Biliyor musunuz, sizin için derin bir endişe duyuyorum Miryam. — Yani — yani nasıl anlatsam acaba? — Yani ruhsal sağlığınız için! Bunu bire bir kelime anlamıyla almayın, ama mucizenin hiç gerçekleşmemesini isterdim."

Bana karşı çıkacağını bekledim, ama dalgın dalgın başını salladı.

"Kemiriyor sizi. Haklı değil miyim Miryam?" Doğrudu:

"Bazen ben de keşke olmasaydı, diyorum."

Bu sözleri bana bir umut ışığı gibi geldi. "Düşünürsem", çok ağır ve bir düste gibi konuşuyordu, "bu gibi mucizeler olmadan da yaşamam gereken zamanların gelebileceğini — —"

"Bir gecede zengin olabilirdiniz ve ondan sonra" diye düşünmeden sözünü kestim, ama yüzündeki dehşeti görünce hemen toparlandım, "yani demek istiyorum ki, birden ve doğal bir biçimde dertlerinizden kurtulabilirdiniz ve bundan sonra yaşayacağınız mucizeler zihinsel olurdu: — içsel yaşantılar."

Başını salladı ve kesin konuşarak: "İçsel yaşantılar mucize değildir. Böylesine yaşantıları olmayan insanların bulunması olasılığı şaşırtıcı. — Çocukluğumdan beri, gün gün, gece gece yaşıyorum?" (Bir anda sözünü kesti ve ben şimdiye kadar düşünmediğim bir şeyin onda saklı olduğunu düşündüm, belki de bunlar tıpkı beni sarstıkları gibi onu da sarsan gizemli olaylardı.) "Ama yaşadığım şeyler buraya ait değil. Biri ayağa kalkıp elini dokundurarak hastaları iyi etse de ben buna mucize diyemezdim. Ancak cansız madde — toprak — ruha kavuşur ve doğa yasaları parçalanırsa, o zaman benim düşünmeye başladığımdan bu yana özlediğim şey olur. Babam bana bir kez: Kabala'nın iki yüzü vardır! demişti. Biri büyülü, biri soyut; bunlar hiçbir zaman birbirlerine karışamazlar. Doğal olarak, büyülü olan, soyut olanı kendine çeker, ama hiçbir zaman tersi olmaz. Büyülü olan bir armağan'dır, ötekisi elde edilebilir, bir yol göstericinin yardımıyla da olsa." Sonra gene söze başladı: "Armağan benim istediğim, kendi elde edeceklerim umrumda değil, bir toz kadar değersiz. Biraz önce, bu mucize ol-

madan yaşamak zorunda kalacağım zamanlar gelirse dedik, bunu düşünecek olursam”, parmaklarının nasıl gerildiğini gördüm, pişmanlık ve üzüntü beni paramparça ediyordu, “bu olasılık karşısında şimdiden öleyim daha iyi”.

“Mucize keşke hiç gerçekleşmeseydi diye istek duymanızın nedeni bu muydu?” diye sordum.

“Bir ölçüde. Başka bir şey de var. Ben —ben—”, bir an düşündü, “ben böylesine bir mucizeyi yaşayacak kadar olgun değilim. İşte bu. Size nasıl açıklasam? Bir örnek vermek için, diyelim ki ben yıllardan beri her gece aynı düşü görüyorum ve bu düş durmadan saçmalıklarla devam ediyor ve biri bana —diyelim ki başka bir dünyanın insanı— kendimi yalnız aynaya yansıyan görüntümle görmemem ve o görüntünün değişimlerini algılamam gerektiğini öğretiyor bu mucizede; yaşamının büyüklü olgunluğundan ne kadar uzakta olduğumu söylemekle kalmıyor, beni zaman zaman gündüzleri meşgul eden akılcı sorularla her an deneme yapabileceğim biçimde aydınlatıyor. Siz anlayacaksınız beni: Böyle bir varlık, insanın bütün mutluluğunu yaratır, dünyada düşünülebilecek olan bütün mutlulukların yerine geçer; ‘öteki tarafta’ beni bağlayan köprüdür bu, üzerine çıkıp gündelik yaşamın karanlığından ışığa baktığım şey, Yakup’un Merdiveni’dir — benim rehberim ve dostumdur, ve ruhumun gezindiği karanlık yollarda cinnet ve karanlığa saplanmamamı sağlayan güvencemdir, beni şimdiye kadar hiç aldatmamış olandır ‘o’ güvendiğim. Onun bana anlattığı her şey karşı yaşamımda birden bir ‘mucize’ oluyor! Şimdi kime inanmalıyım ben? Bunca yıl durmadan içimi dolduran şey bir yanılsama mıydı? Bundan kuşku duyacak olursam baş aşağıya, dipsiz bir uçuruma yuvarlanırım. — Ve mucize gene de oldu! Göklere uçardım, eğer —” .

“Eğer — — ?” diye kestim sözünü, nefesim kesilerek. Belki şimdi o kurtarıcı sözü eder ve ben de ona her şeyi açıklarım.

“— Eğer yanıldığımı anlarsam — mucize olmadığını yani! Burada oturduğumu nasıl biliyorsam, o zaman mahvolacağımı da aynen öyle biliyorum.” (Kalbim neredeyse duracaktı.) “Gökyüzünden sıyrılıp yeniden yeryüzüne inmek! Böyle bir şeye insan dayanabilir mi sizce?”

“Babanızdan yardım istesenez”, dedim korkudan ne diyeceğimi bilemeden.

“Babamdan mı? Yardım mı?” Hiçbir şey anlamamış gibi bana baktı “Benim için yalnız iki yol varken bir üçüncüsünü bulabilir mi? — — — Benim kurtuluşumun tek çaresi ne biliyor musunuz? Sizin başınıza gelen, benim de başıma gelmeli. Şu anda geride bıraktığım her şeyi, bugüne kadar olan bütün yaşamımı unutabilseydim. Garip, değil mi? Sizin mutsuzluk diye algıladığınız şey, benim için en büyük mutluluk olurdu!”

Uzun bir süre ikimiz de sustuk. Sonra birden elimi tuttu ve gülümsedi. Neredeyse neşeliydi.

“Benim yüzümden üzülmenizi istemem”, (beni-beni avuttuyordu) “biraz önce dışarıdaki ilkbahar sizi ne kadar sevindiriyor ve mutlu ediyordu, şimdi ise üzüntünün ta kendisi oldunuz. Size hiçbir şey söylememeliydim. Silip atın belleğinizden ve gene deminki gibi neşeli düşünün! — Ben çok neşeliyim”.

“Siz mi? Neşeli mi? Miryam?” diye acıyla kestim sözünü.

İnanmış bir yüz takındı: “Evet! Gerçekten! Neşeli! Yukarıya size çıkarken tarifsiz korkular içindeydim, neden bilmiyorum, ama sizin büyük bir tehlike içinde olduğunuz duygusundan kurtaramıyordum kendimi”, dinledim “ama sağlıklı ve iyi durumda olduğunuzu görüp sevineceğime sizi sıktım ve — —”

Kendimi neşelenmeye zorladım: “Benimle dışarıya çıkarak bunu düzeltebilirsiniz.” (Sesime elimden geldiğince inandırıcılık vermeye çabaladım.) “Üzüntülü düşüncelerinizden sizi arındırmayı başarıp başaramayacağımı bir kez görmek istiyorum Miryam. Ne istediğinizi söyleyin: Mısırlı bir sihirbaz değilsiniz ki, henüz genç bir kızsınız, ilkbahar rüzgârları size bazı kötülükler yapabilir.”

Birden neşelendi.

“Evet, neyiniz var bugün Bay Pernath? Sizi hiç böyle görmemiştim! Ayrıca ‘ilkbahar rüzgârlarını, bilindiği gibi Yahudi kızların ana babaları yönetir, biz de buna uymak zorundayızdır. Uyuyoruz da doğal olarak, kanımızda var bu. Ama bende pek yok”, diye devam etti daha ciddileşerek, “annem, iğrenç Wassertrum’la evlenmesi istendiğinde nasıl da karşı koymak zorunda kalmıştı”.

“Ne? Anneniz mi? Aşağıdaki eskiciyle mi?”

Miryam başını salladı: “Mutlaka bir cani. Ama onun gibi olup da cani olmayan biri, ancak bir peygamberdir.”

Merakla yaklaştım.

“Onun hakkında ne biliyorsunuz? İlgimi çekiyor. Çok basit nedenlerden — —”

“Eğer dükkânını bir kez içinden görseydiniz, ruhunun nasıl olduğunu anlardınız Bay Pernath. Çocukken orada defalarca bulunduğum için söylüyorum bunu. Bana neden böyle şaşkın bakıyorsunuz; bu kadar garip mi bu? Bana karşı her zaman sevimli ve iyi olmuştur. Hatta bir gün bana büyük, parlıdayan bir taş hediye etmişti. Eşyalarının arasında gördüğüm bu taşı çok beğenmiştim. Annem bunun bir pırlanta olduğunu söylemişti, o zaman hemen geri vermek zorunda kaldım tabii.

Önce taşı uzun süre geri almak istemedi, sonra elimden kaptı ve hırsıyla uzağa fırlattı. Gene de o anda gözlerinden yaşların nasıl aktığını gördüm, o zaman da onun mırıldandıklarını anlayacak kadar İbranice biliyordum: ‘Elime değen her şey lanetlenmiş.’ — — Onu son kez ziyaret edişimdi. Bundan sonra beni hiç çağırmadı yanına. Neden olduğunu da biliyorum: Onu teselli etmeye çalışmasaydım her şey eskisi gibi kalacaktı, ama ona çok acıdığım için ve bunu ona söylediğim için beni bir daha görmek istemedi — — Anlamıyorsunuz bunu Bay Pernath. Oysa son derece basit: bir iblis o, — biri kalbine yaklaştığında güvensiz, son derece güvensiz olan biri o. Gerçekte olduğundan çok daha çirkin olduğuna inanıyor —sanki mümkünmüş gibi—, onun bütün düşünüş ve davranış biçiminin kökeni de burada yatıyor. Karısının onu sevdiği söylenir; belki de sevgiden çok acımaydı, ama birçok kişi bilirdi bunu. Sevgi ve acımanın karşıtıyla derinlemesine dolmuş kişi kendisiydi. Her yerde ihanet ve nefret saçar.

Bir tek oğluna kuraldışı davrandı. Süt çocukluğundan beri onun nasıl yetiştiğini, çocuktaki her türlü özelliğin filizlenişini en başından beri yaşadığı ve bu yüzden güvensizliğini nereden başlatacağını bilemediği için mi böyle olmuştu, yoksa bu Yahudi kânına mı bağlıydı bilemiyorum: Yahudiler, içlerindeki sevgiyi kendi soylarını devam ettirecek kişiye aktarırlar, bizim ırkın ken-

diliğinden içinde bulunduğu o korkuyla; yani yok olabilir ve bir görevi yerine getiremeyebiliriz, unuttuğumuz, ama içimizde varlığını sürdüren bir görevi — — kim bilebilir ki bunu.

Neredeyse bilgeliğe dayanan bir dikkatle, onun gibi cahil bir insandan beklenmeyecek kadar olağanüstü bir tavırla oğlunun eğitimini sürdürdü. Bir psikolog özeniyle, çocukta ilerde vicdani sorunlar yaratabilecek, gelecekte ruhi acılar doğurabilecek her türlü olayı bertaraf etmeyi başardı.

Ona bir öğretmen tuttu. Bu bilim insanı, hayvanların duygusuz olduklarını ve acılarıyla ilgili duyularının mekanik refleksler olduğunu savunuyordu.

Bu öğretmenin eğitim sisteminin abecesi aşağı yukarı şöyleydi: İnsan, her bir yaratıktan kendisi için olabildiğince neşe ve haz elde etmeli, sonra da onu artık işe yaramadığı için fırlatıp atmalı.

Güç elde etmek için paranın anahtar rol oynadığını tahmin edersiniz Bay Pernath. Kendi zenginliğini nasıl dikkatle gizli tuttuysa, çünkü kendi etkisinin karanlıkta örtülü kalmasını istiyordu, oğluna da böyle bir şeyi olanaklı kılmanın yollarını araştırdı, onu görünüşte yoksul olan bir yaşamın acılarından korumak istiyordu; onu 'güzellik' denen şeyin cehennemi yalanıyla doldurdu, ona estetiğin iç ve dış yapısını öğretti, tarlalar-daki zambakların görünüşünü seviyormuş gibi görünürken, içinden leş kargası gibi olmayı öğretti. Kim bilir?

Bu 'güzellik', doğal olarak onun buyruğu değildi, bir bilim insanının ona verdiği öğüdün 'düzeltmesiydi'.

Oğlunun daha sonra her yerde onu inkâr etmesinden hiç gocunmadı. Tam tersine, onu, bunu gör ev edinmeye zorladı; çünkü sevgisi bilinçsizdi ve tıpkı benim bir kez babam için söylediğim gibi, ölümden sonra bile sürecek cinstendi."

Miryam bir an sustu ve ben onun yüzündeki ifadeden, düşünmeye devam ettiğini gördüm, daha sonra konuşmasını sürdürürken değişen sesinden de bunu anladım:

"Yahudilik ağacında garip meyveler yetişiyor."

"Söyleyin Miryam, Wassertrum'un dükkânında mummyadan bir figür olduğunu duydunuz mu hiç?" diye sordum. "Bana bunu kimin anlattığını anımsamıyorum, belki de bir düştü — —"

"Hayır, hayır, doğru Bay Pernath: İnsan boyunda mumya bir figür duruyor bir köşede, bu kadar eski püskü eşyanın arasında o, bir saman çuvalının üzerinde uyuyor. Yıllar önce bir kukla tiyatrosu sahibinden edinmiş diyorlar, bir zamanlar sevgilisi olan Christin adlı bir kıza benzediği için."

"Charousek'in annesi!" dedim.

"Adını bilmiyor musunuz Miryam?"

Miryam başını salladı. "Sizin için önemliyse araştırayım mı?"

"Aman Tanrım, hayır Miryam, bence tamamen önemsiz" (gözlerinin parıltısından konuşmak için çok çaba sarf ettiğini anladım, bu durum değişmemeliydi), "beni asıl ilgilendiren biraz önce sözünü ettiğiniz konu, yani ilkbahar rüzgârı. Kiminle evleneceğinize babanız karar vermeyecektir umarım?"

Neşeyle güldü.

"Babam mı? Neler düşünüyorsunuz?"

"Eh, bunu bilmek benim için büyük bir mutluluk."

"Neden?" diye sordu saf saf.

"O zaman benim de bir şansım olur."

Bir şakaydı, o da bunu başka türlü algılamadı, ama gene de birden kalktı, pencereye gitti, yüzünün kızardığını görmemi istemiyordu.

Onu bu şaşkınlıktan kurtarmak için konuyu başka yöne çektim.

"Eski bir dostunuz olarak sizden bir şey rica ediyorum: İş o aşamaya geldiğinde beni de hesaba katmalısınız. Yoksa hep bekâr kalmayı mı düşünüyorsunuz?"

"Hayır! Hayır! Hayır!", öyle kararlılıkla karşı çıkıyordu ki, ister istemez gülümsedim, "günün birinde mutlaka evlenmem gerekir".

"Tabii! Mutlaka!"

Bir genç kız sinirliliği içine girdi.

"Bir dakika olsun ciddi olamaz mısınız Bay Pernath?" Onu dinleyerek hemen bir öğretmen surati takındım, konuşmasını sürdürdü. "Bakın: Günün birinde evlenmem gerekeceğini söylediğim zaman, şimdiye kadar bu konunun ayrıntılarıyla kafamı meşgul etmediğimi belirtiyorum; çocuksuz kalmak için

dünyaya gelmiş bir kadın olduğumu kabul edersem, yaşamın anlamını anlayamayacağımı da biliyorum.”

Onu tanıdığımdan bu yana ilk kez hatlarındaki kadınsılığı gördüm.

“İki varlığın tek varlıkta erimesi düşlerimden biridir, ayrıca siz Eski Mısır Osiris kültünü duymadınız mı hiç? Yani iki kişinin ‘hermafrodit’in simgelediği şeyde erimesi durumunu.”

Dikkatle dinledim: “Hermafrodit mi?”

“İnsandaki erkeksi ve kadınsı olanın büyülu biçimde bir yarıtanrıda birleşmesi. Son amaç olarak. Hayır, son amaç olarak değil, yeni bir yolun başlangıcı olarak, sonsuz olan, sonu olmayan bir yolun.”

“Siz aradığınız kişiyi bulabilecek misiniz? Çok uzak bir ülkede yaşıyor olabilir, belki bu dünya üzerinde bile değildir?”

“Bu konuda bir şey bilmiyorum”, dedi sadece, “ben yalnız bekleyebilirim. Bende zaman ve mekânla ayrılmış ise, –ki sanmıyorum, yoksa bu gettodan neden ayrılamıyorum– ya da karşılıklı olarak birbirimizi tanımamanın uçurumunda isek ve ben onu bulamıyorsam, yaşamımın bir anlamı yoktur, budala bir hayaletin düşüncesiz oyunudur bu o zaman. Ama, lütfen, lütfen artık bunlardan söz etmeyelim”, diye yalvardı, “insan bir düşünceyi söze döktüğünde hemen çirkin, bu dünyaya ait bir tat kazanıyor, ben istemiyorum”.

Sözlerine birden son verdi.

“Neyi istemiyorsunuz Miryam?”

Elini kaldırdı. Hemen ayağa kalktı ve:

“Size bir ziyaretçi geliyor Bay Pernath!” dedi.

Koridorda ipek bir giysinin hışırtısı duyuluyordu.

Kapıya hızla vuruldu. Sonra:

Angelina!

Miryam gitmek istedi, ben alıkoydum.

“Tanıştırmalır mıyim, sevgili bir dostun kızı, bayan Kontes.”

“İnsan artık arabayla bile gelemiyor. Her yeri kazmışlar. Ne zaman insana yaraşır bir mahalleye taşınacaksınız Pernath Usta? Dışarıda kar eriyor ve gökyüzü neşe içinde, insanın yüreği kabarıyor, sizse burada damlataşından mağaranızda yaşlı bir

kurbağa gibi oturuyorsunuz, ayrıca biliyor musunuz, dün kuyuncuma gittim ve o bana, sizin en büyük sanatçı, en ince taş yontucusu olduğunuzu söyledi, yaşayanlar arasında!" Angelina hiç durmadan konuşuyordu ve ben büyülenmişim. Parıldayan mavi gözlerini, küçük rugan çizmeler içindeki minik ayaklarını, kürk yığınının arasından parıldayan kaprisli yüzünü ve pembe kulak memelerini görüyordum yalnız.

Nefes bile almıyordu.

"Arabam köşede duruyor. Sizi evde bulamam diye korkmuşum. Umarım henüz öğle yemeği yememişsinizdir; önce arabayla gidelim, evet, nereye gidelim önce. Önce bir gidelim, durun, evet: Baumgarten'a belki ya da kısa bir süre açık havada bir yere, havadaki kıpırdanmaların ve saklı filizlenmenin duyulabileceği bir yere. Gelin gelin, şapkanızı alın, sonra da ben de yemek yersiniz, sonra akşama kadar çene çalarız. Alsanıza şapkanızı! Ne bekliyorsunuz ki: Aşağıda sıcak bir örtü var, onu kulaklarımıza kadar geçiririz, iyice ısınuncaya kadar içinde büzülürüz."

Ne demeliydim! "Biraz önce arkadaşımın kızıyla bir gezinti yapmayı kararlaştırmıştım."

Ben daha sözümü bitirmeden Miryam aceleyle Angelina'ya veda etti.

Beni kibarca alıkoymak istediye de onu kapıya kadar geçirdim.

"Dinleyin beni Miryam, burada, bu merdiven aralığında sizi ne kadar beğendiğimi söyleyemem, sizinle gelmeyi bin kez daha — —"

"Bayanı bekletmeyin Bay Pernath", dedi. "Adieu, iyi eğlenmeler!"

Bunu bütün kalbiyle söyledi, yapmacık değildi, içtendi, ama ben gözlerindeki parıltının kaybolduğunu gördüm.

Merdivenlerden aşağıya koştu, boğazıma acı bir şey takıldı. Sanki dünyam yıkılmıştı.

Sarhoş gibi oturdum Angelina'nın yanına. İnsanla dolu caddelerden geçiyorduk hızla.

Çevremde yaşam dalgalanıyordu, yanı baygın halde, yalnız

yanımdan hızla geçip giden ufak ışık lekelerini ayırt edebiliyordum. Küpe ve bilezikler halinde parıldayan mücevherler, düz silindirik şapkalar, beyaz hanım eldivenleri, tekerlekleri ısırarak geçen pembe fiyonklu bir kaniş; bizi, içi gümüş kaplar, inci diziler dolu vitrinlerin önünden savurarak geçiren, köpüren karayağzı atlar, daracık genç kız kalçalarını saran ipeklerin parıltısı.

Yüzümüze vuran keskin rüzgâr, Angelina'nın vücudunun sıcaklığını bana iki kat daha anlamlı duyuruyordu.

Kavşaklardaki görevliler, biz yanlarından geçerken saygıyla kenara sığıyorlardı.

Sonra arabaların tek sıra halinde dizildiği rıhtımda taş köprüünün yanından geçildi, köprüünün çevresini şaşkın yüzlerle bakan bir kalabalık sarmıştı.

O yöne bakmadım bile: Angelina'nın ağzından çıkan küçücük bir sözcük, kirpikleri, dudaklarının hızla hareket edişi, hepsi, hepsi benim için, aşağıda erimekte olan buz parçalarına sırtını dayamış kayalardan çok daha önemliydi.

Park yolları. Sonra, un ufak olmuş, kaygan toprak. Sonra atların ayaklarının altındaki otların hışırtısı, ıslak bir hava, karga yuvalarıyla dolu yapraksız büyük ağaçlar, ölü çimen yeşili ve üzerinde erimekte olan karın oluşturduğu beyazımsı adalar, hepsi bir düş gibi geçti gözümün önünden.

Birkaç sözcükle ve neredeyse aldırış etmeden söz etti Angelina Dr. Savioli'den.

"Şimdi, tehlike geçtikten sonra", diye söze başladı çekici, çocuksu bir saflıkla, "durumunun iyi olduğunu bildiğim için, yaşadıklarımın hepsi bana çok çirkin bir biçimde can sıkıcı görünüyor, artık ben sevinmek istiyorum, gözlerimi kapamak ve yaşamın parıltılı köpüğü içine dalmak istiyorum; sanırım bütün kadınlar böyledir. Açıklamıyorlar ama. Yoksa bunu bilmeyecek kadar aptallar mı? Sizce de öyle değil mi?" Verdiğim yanıtı duymadı bile. "Ayrıca kadınlar benim için hiç de ilginç değil. İltifat sanmayın sakın söylediklerimi, ama gerçekten de, sempatik bir erkeğin yakınlığı benim için, akıllı bir kadınla sohbet etmekten çok daha önemli. Sonuçta insanın onlarla konuştuğu, budalaca bir zırvalama. Olsa olsa biraz daha süslü, ne yapalım yani. Moda ise hiç de o kadar sık değişmiyor. Hoppayım, değil mi?" diye

sordu birden çapkınca; küçük başını ellerimin arasına alıp onu ensesinden öpmeye isteğinin çekiciliği içinde kendimi toparlamak zorunda kaldım, "söyleyin hoppa olduğumu!"

Daha çok yaklaşıp bana sarıldı.

Ağaçlıklı yoldan çıktık, samanlara sarılmış, kol, kafa ve bacakları kopmuş canavarları andıran süs bitkilerinin yanından geçtik.

İnsanlar tahta sıralarda güneşin altında oturuyor, arkamızdan bakıyor ve başlarını birbirine yaklaşıyorlardı.

Bir an sustuk ve düşüncelerimizi dinledik. Angelina, şimdiye kadar benim fantezimde oluşan biçiminden ne kadar da farklıydı! Sanki benim için bugün gerçeklik kazanmıştı.

Gerçekten de o gün katedralde avuttuğum kadınla aynı kişi miydi?

Bakışlarımı yarı açık ağızından ayıramıyordum.

Hâlâ konuşuyordu. Sanki kafasında bir resim görüyordu.

Araba nemli bir çimenliğe saptı.

Uyanan toprağın kokusu duyuluyordu.

"Biliyor musunuz, bayan?"

"Bana Angelina deyin", diye sözümü kesti.

"Biliyor musunuz Angelina, ben — — ben bütün gece rüyamda sizi gördüm", dedim zorla.

Kolunu kolumdan çeker gibi küçük, kıvrak bir hareket yaptı ve bana şaşırarak baktı. "Çok garip! Ben de sizi gördüm! Ve şu anda da aynı şeyi düşündüm."

Konuşmamız gene kesildi ve biz aynı düşü gördüğümüzü sandık.

Kalbinin atışından anlıyordum bunu. Kolu göğsümde hafifçe titriyordu.

Gerilim içinde bakışlarını benden uzaklaştırdı ve arabanın dışına yöneltti.

Yavaşça elini dudaklarıma götürdüm; beyaz, kokular içindeki eldivenini çıkarttım, nefesinin nasıl hızlandığını dinledim, aşktan çıldırarak dişlerimi avcunun içine geçirdim.

Saatler sonra sarhoş gibi, akşam sisi içinden kente doğru

yürüdüm. Geçtiğim sokakları rastgele seçiyordum, uzun süre, bilmeden bir daire içinde dönüp durdum.

Sonra nehrin kenarında demir bir parmaklığa dayanıp aşağıya, kabaran dalgalara baktım.

Angelina'nın kollarını hâlâ boynumda hissediyordum; fısıkiyeli havuzun taş dibine baktım, orada yıllar önce birbirimize veda edişimizi gördüm; çürümüş kara ağaç yaprağı doluydu içi, sonra gene benimle birlikte yürümüştü, tıpkı biraz önce olduğu gibi başını omzuma yaslayarak, sessizce, çiy tutmuş sisli parkından geçmiştik şatosunun.

Bir banka oturup şapkamı iyice yüzüme indirdim; düş görmek istiyordum. Sular sete vuruyor ve hışırtıları uykuya yatmakta olan kentin son mırıltılı seslerini bastırıyordu.

Arada bir paltomu daha sıkı üzerime çektiğimde ve gözümü açtığımda, nehir daha derin gölgelere gömülüyordu; sonunda ağır gecenin altında ezilip siyah-gri bir renk alarak akıp gitti ve barajın dalga serpintileri, beyaz, parıldayan çizgiler olarak karşıya, öteki kıyıya ulaştı.

Hüzünlü evime geri dönme düşüncesi beni ürpertiyordu.

Kısa süren bir öğleden sonranın ışıltısı, oturduğum yere beni tümenden yabancılaştırmıştı.

Birkaç hafta, belki de yalnız birkaç gün içinde mutluluk sona erecekti ve ondan geriye yalnız hüzünlü, güzel bir anı kalacaktı.

Ya sonra?

O zaman burada ve orada, nehrin bu yakasında ve öteki yakasında yersiz yurtsuz kalırdım.

Kalktım. Parkın parmaklıklarından, pencerelerinin ardında onun uyuduğu şatoya bir kez daha bakmak istedim, karanlık gettoya gitmeden önce. Geldiğim yöne doğru gittim, yoğun sis içinde sıra evlere tutunarak yol aldım, gizli alanlardan geçtim, ürkütücü biçimde ortaya çıkan siyah heykeller gördüm. Bir sokak lambasının mat parıltısı dev gibi, hayaletimsi halkalara dönüşüyor ve soluk gökkuşağı renkleri içinde buharlaşmış gözüküyor, sararan, delen bir göz biçimini alıyor, sonra arkamda havaya karışıp eriyordu. Ayağım geniş taş merdiven basamaklarında sürünüyordu, üzerinde kum vardı. Neredeydim? Dimdik yukarıya çıkan çukur bir yolda mı?

Solda ve sağda düz bahçe duvarları. Ağacın çıplak dalları bu tarafa doğru sarkmış. Gökyüzünden iniyorlar aşağıya: gövdeleri sis duvarının arkasında saklı.

Birkaç çürümüş ince dal gıcırdayarak kırılıyordu şapkama takıldıklarında, paltoma sürterek aşağıya düşüyorlardı o sisli gri uçurumun içine; bu uçurum, ayaklarımı saklıyordu benden.

Sonra parlayan bir nokta: uzakta tek bir ışık, herhangi bir yerde, bilinmez biçimde, gökyüzü ile yeryüzü arasında.

Yolumu şaşırılmış olmalıydım. Burası olsa olsa "Eski Şato Yokuşu" olabilirdi, Fürstenberg bahçelerinin terasları yanında bulunan — — — — —

Sonra uzun süre yapışan bir toprak. — Toprak döşenmiş bir yol.

Büyük bir gölge yükseliyor, kafasında siyah, sert sivri uçlu bere: "Daliborka" — açlık kulesi, bir zamanlar insanlar orada susuzluktan ölürlerd, o sırada krallar aşağıda, "Hirschgraben" da av peşinde koşarlardı.

Dar, bükümlü mazgalları olan bir ufak sokak, tıpkı bir salyangoz yolu gibi, ancak omuzların sığabileceği genişlikte — birden kendimi, hiçbiri benim boyumdan yüksek olmayan bir dizi evin önünde buldum.

Kolumu kaldırdığımda damlara ulaşabiliyordum.

"Simyacılar Sokağı"na gelmişim; orada ortaçağda, gizli simyacılar, filozof taşıyı kaynatır ve ay ışınlarını zehirlerlerdi.

Geldiğim yoldan başka bir yol çıkarmıyordu insanı oradan dışarıya.

Ama içeriye girmemi sağlayan duvar deliğini bulamadım — bir tahta perdeye çarptım.

Faydası yok, bana yolu gösterecek birini uyandırmam gerekiyor, diye düşündüm. Burada bir evin sokağı kapaması garip — ötekilerden daha büyük, içinde birileri oturuyorsa benziyor. Daha önce dikkatimi çektiğini hiç anımsamıyorum.

Beyaz boyalı olmalı, sisin içinde açık renk parlıyor.

Ahşap kepenkten geçip dar bir bahçe yolunda yürüyorum, yüzümü camlara dayıyorum: her şey kapkaranlık. Cama vuruyorum. İçerde, elinde yanan bir mum tutan, çok yaşlı bir adam

beliriyor, bir kapıdan geçip attığı yaşlı adımlarla odanın ortasına kadar geliyor, orada duruyor, başını yavaşça tozlanmış simyacı aletlerine ve duvardaki boynuzlu imbiğe çeviriyor, düşüncelere dalmış olarak köşelerdeki örümcek ağlarına bakıyor ve sonra yabancı bakışlarını bana çeviriyor.

Elmacık kemiklerinin gölgesi göz oyuklarına vuruyor ve onları bir mumyaninkiler gibi boşlukta gösteriyor.

Görmüyor sanırım beni.

Cama vuruyorum.

Duymuyor beni. Sessizce, bir uyurgezer gibi tekrar odasına dönüyor.

Boşuna bekliyorum.

Evin kapısına vuruyorum: Kimse açmıyor — — — — —

Sokağın çıkışını buluncaya kadar aramaktan başka çarem kalmıyor.

İnsanların arasına karışsam daha iyi olmaz mı, diye düşündüm. — Dostlarımın arasına: Zwakh, Prokop ve Vrieslander'i bulsam "alte Ungelt"te, mutlaka oradadırlar, Angelina'nun öpücüklerine duyduğum kahredici özlemi unutturdum belki birkaç saat için. Hemen yola koyuluyorum.

Üç yapraklı yonca ölülere gibi kurt yeniği bir masanın çevresinde oturuyordu üçü de: İnce boyunlu toprak pipoları dişlerinin arasındaydı, oda duman içindeydi.

Yüzleri zorla seçiliyordu; koyu kahverengi duvarlar, sarkan eski moda lambanın o az ışığını da yutuyordu.

Köşede, bir deri bir kemik inceliğindeki, hiç konuşmayan dul garson kadın, ayağında her zamanki el örgüsü çorabı, öyle duruyordu; renksiz bir bakışı ve ördek gagası gibi burnu vardı.

Kapalı kapılarda kırmızı, mat örtüler asılıydı, bu yüzden yandaki odada oturan müşterilerin sesleri arıların hafif vızıltıları gibi duyuluyordu.

Huni biçimindeki düz kenarlı şapkasını başına giymiş olan Vrieslander, sömürgeci sakalı ve kurşun rengi yüzü ve gözünün altındaki yara iziyle unutulmuş bir yüzyılda boğulmuş bir Hollandalıyı andırıyordu.

Josua Prokop, müzisyen buklelerinin arasına bir çatal geçirmiş, bir hortlağınki gibi uzun kemikli parmaklarıyla durmadan

takırtı çıkıyor ve Zwakh'ın, göbekli arak şişesine kırmızı bir kukla paltosunu nasıl giydirdiğini hayranlıkla seyrediyordu.

"Babinski olmalı bu", diye açıkladı Vrieslander büyük bir ciddiyetle. "Babinski'nin kim olduğunu bilmiyor musunuz? Zwakh, Pernath'a Babinski'nin kim olduğunu anlatın hemen!"

Bunun üzerine Zwakh, "Babinski, bir zamanlar Prag'da yaşamış ünlü bir soyguncu ve katildi", dedi, elindeki işe bir saniye bile olsun ara vermeden. "Bu işi yıllarca sürdürdü, kimse de farkına varmadı. Zamanla daha iyi ailelerde, topluluğun şu ya da bu üyesinin yemeğe gelmediği ve bir daha da hiç görülmediği dikkati çekti. Başlangıçta pek bir şey denmedi, işin iyi bir yanı da artık daha az yemek yapılmasıydı, ayrıca toplumdaki yerleri sarsılır ve dedikodu konusu olurlardı.

Hele evlilik çağındaki kızların yok olması söz konusu olduğunda.

Ayrıca elâleme karşı, burjuva ailesinin yaşam biçimini zedelememek için insanın kendisine karşı saygılı olması gerekiyordu.

Gazetelerde, 'geri dön, her şey düzenlendi' gibi ilanlar gittikçe artıyordu -katilliği meslek edinmiş olanların yaptığı gibi, Babinski, bu durumu hesaplamıştı-, bu ilanlar giderek daha çok kişinin ilgisini çekmeye başladı.

Prag yakınındaki Krtsch adlı sevimli köyde, ruhen şairane bir yapıya sahip olan Babinski, uzun bir çalışma sonunda küçük ama sevimli bir ev yaptırmıştı. Tertemiz, pırıl pırıl bir evcikti bu, bahçesinde de sardunyalar açıyordu.

Geliri evi büyütmesine engeldi; kurbanlarını aslında çiçeklerin altına gömmek isterdi, ama bu olanağa sahip değildi, bunun yerine basit, ama amacına uygun bir tepe yaptı, bunu otlak kapladı, bu mezarlık tepesini işi ya da mevsim gereği hiç çaba harcamadan genişletebiliyordu.

Bu kutsal yerde Babinski her akşam, günün elem ve yorgunluğunu atmak için, batmakta olan güneşin ışınları altında oturur ve flütüyle en hüzünlü parçaları çalardı".

"Dur!" diye sözünü kesti Josua Prokop sertçe, cebinden evin anahtarını çıkarttı, onu klarnet gibi ağzına tuttu ve şarkı söylemeye başladı:

“Zomzerlin zambusla — bousla deh.”

“Siz yanında mıydınız ki bu melodiyi bu kadar iyi biliyorsunuz?” diye sordu şaşkınlıkla Vrieslander.

Prokop ona öfkeyle baktı: “Hayır. Ben Babinski’ye yetişmeden öldü o. Ama çalmış olabileceği melodiyi bir besteci olarak iyi bilmem gerekir. Bu konuda karar vermek size düşmez: Sizin kulağınız yok — — Zimzerlim — zambusla busla deh.”

Zwakh, Prokop evinin anahtarını yeniden cebine sokunca ya kadar büyük bir ilgiyle dinledi, sonra devam etti:

“Tepenin gittikçe büyümesi hudut komşularını yavaş yavaş kuşkulandırdı. Zizkov adlı banliyö kentindeki bir polis memurunun, Babinski’yi yüksek sınıftan yaşlı bir bayanı boğarken bir rastlantıyla görmesi de bu kendini yitirmiş adamın caniliğine tümenden bir son verdi:

Babinski, Tusculum’a kapatıldı.

Mahkeme yaptıklarını değerlendirerek ve onu –son derece soylu kadını da dikkate almakla birlikte– idama mahkûm etti; Leipen Kardeşler firmasından –Yen gros et en detail (toptan ve perakende) halat mağazası– çalışma alanı içine giriyorsa, gereken idam malzemesini sağlamalarını, normal bir fiyat istenmesini ve bunun fatura karşılığında yüksek devlet hazinesinden talep edilmesini kararlaştırdı.

Halatın kopması sonucu Babinski’nin cezası ömür boyu hapse çevrildi.

Aziz Pankraz duvarlarının ardında soyguncu katil 20 yıl yattı, ağzından bir tek şikâyet çıkmadı; kurumun memur kadrosu bugün bile onun örnek davranışını göklere çıkartıyor, bu yüzden ülkemizin en büyük başkanının doğum gününe rastlayan günlerde flüt çalmasına bile izin verildi”.

Prokop gene evinin anahtarını aramaya koyuldu, ama Zwakh ona engel oldu.

“Genel af çıktığında Babinski serbest bırakıldı. Merhametli Rahipler Manastırı’nda kapıcılık yapmaya başladı.

Bu işin yanında yaptığı bahçıvanlık işlerini de eskiden edindiği beceriyle, kazma sallamayı bilmesiyle kolayca halletti, böylece ona, özenle seçilmiş kitapları okuyarak kalbini ve yüreğini geliştirme olanağı çıktı.

Sonuç çok sevindirici oldu.

Başrahibe onu cumartesi akşamları meyhaneye yollar ve ruhunu biraz eğlendirmesini isterdi; her zaman gece bastırmasından ve vakitlice yuvaya geri döner ve genel ahlakın bozulmasının onu üzdüğünü, yollarda çok kötü insanların dolaştığını, barışsever herkesin akıllı davranarak mutlaka zamanında evlerine dönmesi gerektiğini söylerdi.

O zamanki Prag'da mumyacılar da küçük figürler yapmak, bunlara kırmızı palto giydirmek ve soyguncu katil Babinski'yi simgeleyen biçimler vermek gibi garip bir âdet belirmişti.

Acı çekmiş olan ailelerin hepsinde vardı bundan bir tane.

Ama çoğunlukla bu figürler dükkânların vitrinlerini süslerdi. Bunlara rastladığında Babinski öfkeden çıldırıyordu.

'Akıl almaz derecede erdemsiz bir durum bu, bir insanın gençliğinde yaptığı hataların gözler önüne serilmesi büyük bir düşüncesizlik örneği', diyordu Babinski böyle zamanlarda, 'ayrıca bu kadar açıkça yapılan bu uygunsuzluğun resmî makamlar tarafından engellenmemesi çok üzücü.'

Ölüm döşeginde yatarken bu anlama gelen bir şeyler söyledi.

Söyledikleri boşa gitmedi, bir süre sonra makamlar, öfke yaratan bu Babinski heykelciklerinin ticaretini yasakladı." — — — — — Zwakh sıcak konyaklı çayla dolu bardağından bir yudum aldı, üçü de şeytan gibi sırttı, sonra başını solgun garson kıza çevirdi ve ben kızın gözlerinden nasıl yaşlar aktığını gördüm.

— — — — —
"Ee, siz bir şey anlatmayacak mısınız, başarı kazanan sanat zevki minnettarlığı için değerli dostum, taş yontucusu arkadaşım?" diye sordu Vrieslander, genel bir suskunluğun sonunda.

Onlara sis içindeki yürüyüşümü anlattım.

Ben anlatırken, tam beyaz boyalı eve gelmişim ki, üçü de heyecandan pipolarını ağızlarından çekti, bitirdiğimde Prokop yumruğunu masaya vurdu ve bağırdı:

"Ama bu — —! Pernath bütün efsaneleri somut olarak yaşıyor. Ayrıca Golem'e gelince, biliyorsunuz, konu açıklığa kavuştu."

“Nasıl yani?” diye sordum safça.

“Yahudi dilenci deli Haşil’i tanıyorsunuz, değil mi? Hayır mı? İşte o Haşil’miş Golem.”

“Golem bir dilenci miymiş?”

“Evet. Haşil, Golem’miş. Bugün öğleden sonra bu hortlak neşeyle ve de güpeğündüz, o ünlü XVII. yüzyıldan kalma eski moda giysisi içinde Saltiner Caddesi’nden geçti ve Schinder onu köpek kayışıyla yakaladı.

“Ne demek bu, hiçbir şey anlamıyorum”, dedim.

“Size Haşil’di diyorum! Giysileri bir süre önce bir kapının arkasında bulmuş. Küçük yakadaki beyaz eve gelince: çok ilginç bir olay. Eski bir efsane vardır o sokaktaki bir simyacı eviyle ilgili; bu ev yalnız siste görünür ve yalnız ‘pazar günü doğanlar’ onu görebilir. O eve ‘son laternanın duvarı’ denir. Gündüzleri oraya giden, orada büyük, gri bir taş görür, arkasında uçurum vardır, Hirschgraben’a iner; bir adım daha atmadığınız için çok şanslısınız Pernath: aşağıya düşer ve kemiklerinizi kırardınız.

Taşın altında büyük bir servet yatar denir, Asya’lı biraderler tarikatının –ki Prag’ı kurdukları söylenir– üyeleri tarafından bir evin temel taşı olarak konulmuştur, orada güllerin sonunda bir insan, daha doğrusu bir hermafrodit, erkek ve kadından oluşan bir yaratık oturacak. Armasında bir tavşan resmi taşıyacak, ayrıca, tavşan Osiris’in simgesidir ve bu yüzden paskalya tavşanları geleneği doğmuştur.

O zaman gelinceye kadar Methusalem’in kendisi orada nöbet tutar, şeytan gelip taşı yerinden oynatmasın ve ondan bir oğul doğurmasın diye, yani Armilos’u. Bu Armilos’u duymadınız mı hiç? Nasıl bir görünümüne sahip olacağı bile bilinir — yani, yaşlı hahamlar bilirler; dünyaya gelirse saçları altından olacak, bunlar ensesinde örgüyle bağlanacak, sonra iki kafalı olacak, orak biçiminde gözleri ve ayaklarına kadar uzanan kolları olacak.”

“Bu şerefli züppenin resmini çizmeli”, diye mırıldandı Vrieslander ve bir kalem arandı.

“Bakın Pernath, diyelim ki siz hermafrodit olma şansına sahip oldunuz ve gömülü hazineyi buldunuz”, dedi Prokop, “o

zaman benim, sizin en iyi arkadaşınız olduğumu sakın unutmayın!”

Ben şaka yapacak durumda değildim, yüreğimde hafif bir acı hissettim.

Nedenini bilmesede de Zwakh farkına vardı bunun, hemen yardımına koştu:

“Gene de son derece ilginç, neredeyse garip, Pernath’ın özellikle de o yerde bir rüyet görmesi; çok eski bir efsaneyle bağlantılı bu. Bunlar insanın kendini kurtaramayacağı, iç içe giren bağlantılar; insanın ruhu biçimler görmeye eğilimliyse bundan kurtulması çok güç. Şunu söylemek zorundayım ki, duyular ötesi olay en çekici şeydir! Siz ne diyorsunuz?”

Vrieslander ve Prokop ciddileşmişti, hepimiz yanıtlamayı gereksiz bulduk.

“Siz ne dersiniz Eulalia?” diye yeniledi sorusunu Zwakh, arkasına dönerek.

Yaşlı garson kadın örgü şişiyile kafasını kaşdı, iç çekti, kızardı ve: “Hadi ordan! Yaramaz birisiniz siz!” dedi.

“Bugün çok gerilimli bir hava vardı”, dedi Vrieslander neşelenme deneyimiz son bulduktan sonra, “bir fırça bile atamadım. Sürekli Rosina’yı ve onun frak içinde dans edişini düşünmek zorunda kaldım”.

“Bulundu mu?” diye sordum.

“Bulunmak mı? Ahlak polisi onu daha uzun sürecek bir iş için tuttu! — Belki de komiser beyin Loitscheck’e geldiğinde dikkatini çekmiştir. Yani şimdi çok meşgul ve Yahudi mahallesinde turizmin gelişmesine hizmet ediyor. Kısa süre içinde son derece edepsiz oldu.”

“Bir kadının bir erkeği hangi kılıflara sokabileceği düşünülürse, hele onu kendine âşık etmesi, şaşılacak şey doğrusu”, dedi Zwakh. “Para bulmak, ona gidebilmek; zavallı Jaromir, bir gecede sanatçı oldu. Meyhaneleri dolaşp müşterilerin portrelerini çiziyor, onlar da böylece portrelerini yaptırmış oluyorlar.”

Cümlelerin sonunu duymayan Prokop dudaklarını yaladı:

“Sahi mi? Bu kadar güzelleşti mi bu Rosina? Siz hiç öptünüz mü onu Vrieslander?”

Garson kadın hemen fırladı, utanarak odayı terk etti.

“Sersem tavuk! Sanki utanması gerekirmiş gibi, erdem krizleri! Pof!” diye homurdandı Prokop kızgınlıkla arkasından.

“Ne istiyorsunuz, uygunsuz yerde dışarıya çıktı. Ayrıca çorap da tam bitmişti”, dedi Zwakh.

Garson konyaklı sıcak çay getirdi ve konuşmalar yavaş yavaş yavaş bir biçim aldı. O kadar yavaşladı ki, bu ateşli halimde bile içime işlemediler.

Bu konuşmalara kendimi kapadım, ama içime kapandıkça ve Angelina’yı düşündükçe kulaklarıma kadar yanmaya devam ettim.

Hızla veda ettim onlara.

Sis epeyce dağılmıştı, üzerime ince buzdan iğneler batıyordu, gene de cadde levhalarını okuyamayacak kadar yoğundu, evimin yolunu bu yüzden biraz uzatmak zorunda kaldım.

Başka bir sokağa girmiştım, hemen dönmek istiyordum ki, bana seslenildiğini duydum:

“Bay Pernath! Bay Pernath!”

Çevreme ve yukarıya doğru baktım.

Kimse yoktu!

Bir evin açık kapısı, üzerinde belli belirsiz bir kırmızı lamba, kapı aralığının derinliğinde açık renk bir biçim görür gibi oldum.

Sonra “Bay Pernath! Bay Pernath!” diye fısıldandı.

Şaşkınlıkla kapı aralığına girdim, birden sıcak kadın kolları dolandı boynuma, yavaşça aralanan kapının ışığı altında ateşle bana sarılan Rosina’yı gördüm.

Hile

Gri, kapalı bir gün.

Sabaha kadar derin, düş görmeden, baygın, ölü gibi uyudum.

Yaşlı hizmetçim gelmemiş ya da sobayı yakmayı unutmuştu.

Sobada soğuk küller duruyordu.

Mobilyaların üzeri toz içindeydi.

Yerler süpürülmemişti.

Donarak oradan oraya gittim.

Kalitesiz içki bulaşmış, iğrenç bir nefes kokusu yayılmıştı odaya. Paltom, giysilerim berbat tütün kokuyordu.

Pencereyi açtım, sonra gene kapattım: sokaktan gelen soğuk, kirli hava dayanılır gibi değildi.

Islanmış tüyleriyle serçeler kıpırtısız oturuyorlardı çatı oluklarında.

Nereye baksam solgun bir bezginlik görüyorum. İçimde her şey yırtılmış, parçalanmış.

Koltuğun döşemesi nasıl da erimiş; kenarlarından at kılları fışkırıyor dışarı.

Döşemeciye göndermek gerek –ah kalsınlar öyle–, sıkıcı bir insan yaşamı boyunca, her şey dökülünceye kadar!

Ve orada ne kadar zevksiz, amaçsız bir pılıpırtı halinde pencereleri kaplayan dantel perdeler!

Neden onları bir ip gibi kıvrıp kendimi asmıyorum ki?!

O zaman gözlerimi yaralayan bu şeyleri görmezdim, bir

daha asla görmezdim ve bütün gri, tüketici, kahır edici şeyler geçer giderdi tümüyle.

Evet! En akıllıcası bu olurdu! Bu işe bir son vermek.

Hem de bugün.

Şimdi — öğleden önce. Yemeğe gitmemeli. Tok karnına dünyadan ayrılmak iğrenç bir düşünce! Yaş toprağa uzanmak ve karnında öğütülmemiş, bozulan yemekler.

Güneş bir daha asla parlamasa ve varoluşun sevincine dair ve arsız yalanını insanın yüreğine akıtmasa.

Hayır! Artık kendi kendimi delirtmek istemiyorum; beceriksiz, amaçsız bir kaderin oyun topu olmak istemiyorum; bu kader beni kaldırıyor, sonra yeniden çamurlu çukurlara atıyor, sırf dünyasal olan her şeyin geçiciliğini göreyim diye, oysa bunu çoktan biliyorum, her çocuk bilir bunu, sokakta dolaşan her köpek bilir.

Zavallı, zavallı Miryam! Hiç değilse ona yardım edebilseydim.

Karar vermek gerekiyordu, ciddi, değişmez bir karar, hem de var olmaya yönelik o belalı dürtü içimde yeniden uyanıp bana yeni yalancı görüntüler göstermeden önce.

Ne işime yaramıştı ki, ölümsüzlük dünyasından gelen bütün o haberler.

Hiçbir işe yaramamıştı, hiçbir işe.

Belki yalnız bir çember içinde dönüp durmama ve şimdi dünyayı akıl almaz bir acı olarak algılamama yaramıştı, o kadar.

Artık bir tek şey vardı.

Bankada ne kadar param olduğunu hesapladım kafamda.

Evet, ancak böyle olurdu. Bir işe yaramaz eylemlerim ancak böyle değer kazanırdı, ufak da olsa.

Neyim varsa hepsini —çekmecedeki birkaç kıymetli taşı da paketleyip Miryam'a göndermeliydim. Hiç değilse birkaç yıl gündelik yaşamın sıkıntılarından kurtarırdı onu. Hillel'e bir mektup yazacaktım ve ona kızın mucizeye nasıl inandığını anlatacaktım.

Bir tek o yardım edebilirdi.

Ona akıl verebileceğini hissediyordum.

Taşları topladım, cebime koydum, saate baktım: bankaya şimdi gidecek olursam bir saat içinde her şeyi halledebilirdim.

Sonra da Angelina için bir demet kırmızı gül alırdım! — —
İçimde acı ve vahşi bir istek duydum. Bir gün, yalnız bir gün
daha yaşamak istiyordum!

Sonra gene boğucu tedirginliği yaşamak için mi?

Hayır, bir dakika bile beklememeliydim. Kendime ödün
vermemek beni çok rahatlatı.

Çevreme baktım. Yapacak başka bir şeyim kalmış mıydı?

Evet, şuradaki törpüler, onları cebime koydum — kısa süre
önce de düşündüğüm gibi sokakta bir yere atmak istiyordum
onları.

Törpülerden nefret ediyordum. Onlar yüzünden katil bile
olacaktım neredeyse.

Gelip beni rahatsız etmek isteyen de kimdi?

Eskiciydi.

“Bir dakika yalnızca Bay Pernath”, diye yalvardı çılgın gi-
bi, ona hiç zamanım olmadığını söylediğimde.

Yüzünden ağağıya terler akıyordu, heyecandan titriyordu.

“Burada rahatsız edilmeden sizinle konuşulabilir mi Bay
Pernath? Hillel’in gene içeriye gelmesini istemiyorum. İsterse-
niz kapıyı kilitleyin, ya da yan odaya geçelim.” O bildik, aceleci
haliyle beni ardından sürükledi.

Sonra birkaç kez ürkek ürkek çevresine baktı ve fısıldayarak:

“Biliyor musunuz, ben yeniden düşündüm. Böylesi daha
iyi. Bir şey çıkmaz bundan. İyi. Olan oldu.”

Gözlerinden bir şeyler okumaya çalıştım.

Bakışlarımdan yılmadı, ellerini koltuğun kenarlarına geçir-
di, böylesine bir çabaya gereksinimi vardı.

“Sevindim Bay Wassertrum”, dedim elimden geldiğince
sevimli görünmeye çalışarak, “yaşam zaten yeterince hüznü,
bir de insanlar birbirinden nefret ederek onu daha da acılaştır-
mamalı.”

“Kitap konuşuyor”, diye mırıldandı rahatlayarak, pantolu-
nunun ceplerinde bir şeyler aradı ve gene gizli kapakları olan
altın saati çıkarttı, “ciddi olduğuma inanmanız için bu küçük
armağanı almalısınız”.

“Ne sanıyorsunuz siz”, diye karşı çıktım, “sanmayın ki — —”, sonra birden aklıma Miryam’ın onun hakkında anlattıkları geldi ve onu üzmemek için elimi uzattım.

Fark etmedi, birden kireç gibi bembeyaz kesildi, kulak kabarttı ve hırıldadı:

“İşte! İşte! Biliyordum zaten. Gene Hillel! Kapıyı çalıyor.”

Kulak kabarttım, öteki odaya geçtim ve sakinleşmesi için aradaki kapıyı arkamdan yarısına kadar kapattım.

Bu kez gelen Hillel değildi. Charousek girdi içeriye. Yan tarafta kimin olduğunu biliyormuşçasına parmağıyla sus işareti yaptı ve benim bir şey söylememi beklemeden ağızından sözler boşaldı:

“Ah saygıdeğer, sevgili Pernath Usta; sizi evde yalnız ve sağlıklı bulmamın beni nasıl sevindirdiğini anlatacak sözleri nasıl bulsam acaba?” — — Tıpkı bir oyuncu gibi konuşuyordu, bu yapmacık, yapay konuşma tarzı, bitik yüzüyle öylesine bir karşıtlık oluşturuyordu ki, ürküyordum.

“Beni sokakta her zaman gördüğünüz o paspal halimle size gelemezdim; ne dediğimi bilmiyorum galiba, gördüğünüz diyorum, oysa siz bana kaç kez içtenlikle elinizi uzattınız. Bugün karşınıza beyaz gömlek ve temiz bir giysiyle çıkabilmemi kime borçluyum biliyor musunuz? Kentimizin en soylu ama ne yazık ki —ah— çoğunlukla yanlış anlaşılan bir insanına. Onu düşündüğüm zaman duygusallık sarıyor her yanıma.

Kendisi çok alçakgönüllü koşullarda yaşadığı halde yoksul ve yardıma muhtaç kişilere açıyor elini. Eskiden beri kalbimin derinliklerinden gelen bir duygu, onu dükkânının önünde hüzünlü hüzünlü dururken gördüğümde gidip sessizce elini sıkmamı söylemiştir bana.

Birkaç gün önce oradan geçerken beni çağırdı ve bana para verdi, böylece ben taksitle bir elbise alabilecek duruma geldim.

Bana iyilik eden kişinin kim olduğunu biliyor musunuz Pernath Usta?

Gururla söyleyebilirim ki, başlangıçtan beri onun göğsünde altın bir kalp taşıyan bir kişi olduğunu anlayan tek kişi bendim: Bana yardım eden Bay Wassertrum’du!”

— — Doğal olarak Charousek'in bu komediyi yandaki odada dinleyen eskici için oynadığını anlamıştım, ama bununla neyi amaçladığını bilemiyordum; çok abartılı olan bu iltifatların güvensiz Wassertrum'u köşeye sıkıştıracağını sanmıyordum. Charousek düşünceli yüzümden, aklımdan geçenleri okumuş olmalı ki, sırtarak başını salladı ve bundan sonra söyledikleri de bana onun adamını ne kadar iyi tanıdığını ve abartmalarında ne kadar ileriye gideceğini bildiğini gösteriyordu:

"Evet, Bay Aaron Wassertrum! Ona ne kadar şükran borçlu olduğumu yüzüne karşı söyleyememenin acısı yüreğimi yakıyor, buraya geldiğimi ve size bunları anlattığımı ona söylemeyeceğinize yemin edin Pernath Usta. — — İnsanların bencilliği onu sarsıyor ve derin, düzelmez bir -ah ne yazık ki haklı bir- güvensizlik yaratıyor içinde.

Ben ruh doktoruyum, ama benim duygularım da bana Bay Wassertrum'un, söylediklerimi, hakkında ne kadar yüce düşüncelere sahip olduğumu hiç tecrübe etmediğini söylüyor. — Bu onun bahtsız kalbinde kuşklar yaratmak anlamına gelirdi, bu kuşkları yaratmak bana düşmez. Beni nankör sansın daha iyi.

Pernath Usta! Kendim de bahtsız biriyim ve çocukluğumdan beri bu dünyada yalnız ve terkedilmiş olmanın ne anlama geldiğini bilirim! Babamın adını bile bilmiyorum. Anacığımın yüzünü de hiç göremedim. Çok erken ölmüş olmalı". Charousek'in sesi garip bir biçimde gizemli ve etkileyici oldu, "onun çok derin bir ruha sahip kişilerden biri olduğuna kesinlikle inanıyorum, ne kadar sonsuz bir sevgiyle dolu olduklarını hiçbir zaman anlatamayan kişilerden biri; Wassertrum da onlardan.

Annemin anı defterinden kopartılmış bir sayfa var elimde, bu sayfayı göğsümden taşıyorum hep; bu kâğıtta, çirkin biri olmasına rağmen babamı, bu dünyada ölümlü bir kadının şimdiye kadar bir adamı sevemediği ölçüde sevdiği yazılı.

Bunu ona hiç söylememişe benziyor. Belki de benim aynı nedenle Bay Wassertrum'a ne kadar minnet borçlu olduğumu söyleyememem gibi — kalbim parçalansa da.

Anı defteri sayfasında bir şey daha var, ama bir bulabilsem ne olduğunu, cümleler gözyaşlarıyla silinmiş: babam -anısı dünyada ve ahrette şad olsun-, anneme çok kötü davranmış olmalı."

Charousek birden dizleri çözümlere düştü ve yerde o kadar garip sesler çıkartarak bağırdı ki, güldürüyü mü sürdürüyor, yoksa çıldırdı mı bilemedim:

“Ey her şeye kadir Tanrı, adını insanların anmaması gereken Tanrı, senin önünde diz çöküyorum: Babam sonsuza kadar kahrolsun, kahrolsun, kahrolsun!”

Son kelimesini mahsus ikiye ayırdı, bir an gözlerini açarak baktı.

Sonra şeytan gibi sırtarak güldü. Wassertrum bile yan tarafta hafifçe iç çekti gibi geldi bana.

“Özür dilerim Usta”, diye devam etti Charousek, bir süre sustuktan sonra ve taklit yapar gibi boğulan bir sesle, “özür dilerim, kendime hâkim olamadım, bu duayı sabah akşam ediyorum; babam her kimse, Tanrı onun insanın aklına gelebilecek en korkunç sonla yok olmasını sağlasın”.

İster istemez cevap vermek istedim, ama Charousek hemen engelledi:

“Şimdi sizden ricamı dile getirmek istiyorum Pernath Usta: Bay Wassertrum’un koruduğu ve bütün ölçüleri aşar biçimde bağrına bastığı biri vardı — belki de yeğeni idi. Onun oğlu bile olduğu söyleniyor, ama ben buna inanmak istemiyorum, öyle olsaydı aynı soyadını taşırdı; gerçekte onun adı Wassory, Dr. Theodor Wassory.

Bu adamı düşündüğüm zaman gözlerimden yaşlar akıyor. Bütün ruhumla ona bağlıydım, sanki gerçek bir sevgi ve akrabalık bağlıyordu beni ona.”

Charousek hıçkırdı, duygusallıktan konuşmasını sürdürmeyecek gibiydi.

“Ah, bu soylu kişinin de bu dünyayı terk etmek zorunda kalışı! —Ah! Ah!

Nedeni ne olursa olsun —hiçbir zaman öğrenemedim bunu— kendi eliyle son verdi yaşamına. Ben yardıma çağrılanlardan biriydim — — ah, ah, çok geç —çok geç— çok geçti! Sonra tek başıma morgda durduğumda, onun soğuk, beyaz elini öptüğümde, tam o sırada —neden açıklamayayım ki Pernath Usta? hırsızlık değildi ki!— cesedin göğsünden bir gül aldım; bu baht-

sızın, içindeki maddeyle çiçek açan yaşamuna acele bir son verdiği şışeyi de edindim.”

Charousek, bir ilaç şışesini çıkartıp gösterdi ve heyecanla konuşmasını sürdürdü:

“İkisini de buraya masanızın üstüne koyuyorum, solmuş gülü ve şışeyi; bunlar yitik arkadaşımın kalan anılarıdır.

İçimde duyduğum terkedilmişlik duygusu, yüreğimdeki yalnızlık ve ölmüş anneme duyduğum özlemle ölmek istediğim anlarda bu şışecikle oynadım: bir bezin üzerine bu sıvıyı döküp koklamam yeter, düşüncesini bilmek bana ne büyük bir avuntu verdi; hiçbir acı duymadan sevgili, iyi kalpli Theodor’um, bizim ağlama vadilerinin güçlüğlerinden kurtulup gittiği yere, onun yanına gidecektim.

Şimdi sizden isteğim, çok saygıdeğer Usta –zaten bu yüzden buraya geldim–, bu iki şeyi alıp Wassertrum’a götürmeniz.

Dr. Wassory’ye yakın olan birinin bunları ele geçirdiğini söyleyin, adını asla belirtmemeye yemin ettiğinizi söyleyin– örneğin bir bayandan almış olun.

Buna inanacak, bunlar benim için nasıl değerli bir anı oldu larsa, onun için de olacaklar.

Bu benim gizli teşekkürüm olsun. Yoksulum, sahip olduğum tek şey bunlar, ama bu iki şeyin bundan sonra ona ait olacağını düşünmek beni ferahlatıyor, bunları ona veren kişinin ben olduğumu bilmese de.

Bunda bana sonsuz haz veren bir şey var.

Şimdi hoşça kalın kıymetli Usta, şimdiden binlerce teşekkür.”

Elimi sıkıca tuttu, zor duyulur bir sesle bana bir şeyler fısıldadı.

“Durun Bay Charousek, sizi aşağıya kadar geçireyim”, dedim hemen, bunlar onun dudaklarından okuduğum sözlerdi; onunla birlikte dışarıya çıktım.

Birinci katın karanlık sahanlığında durduk. Charousek’e veda etmek istiyordum.

“Bu komik oyunla ne yapmak istediğinizi düşünebiliyorum, — — siz — siz Wassertrum’un bu şışenin içindekiyle kendisini zehirlemesini istiyorsunuz!” Bunu yüzüne karşı söyledim.

"Tabii", dedi Charousek toparlanmış olarak.

"Bu iş için yardım elimi uzatacağımı mı sanıyorsunuz?"

"Hiç gerekmez ki."

"Ama Wassertrum'a şişeyi götürmemi söylemişsiniz biraz önce!"

Charousek başını salladı.

"Şimdi geri döndüğünüzde şişeyi cebine atmış olduğunu göreceksiniz."

"Nasıl düşünürsünüz bunu?" diye sordum şaşkınlıkla.

"Wassertrum gibi bir adam kendini asla öldürmez — çok korkak bunu yapabilmek için—, hiçbir zaman uçarı heyecanlarla hareket etmez".

"Demek ki siz telkin etmenin sürükleyici zehrinin ne olduğunu bilmiyorsunuz", diye sözümü yarıda kesti Charousek, ciddiye. "Gündelik dille konuşsaydım belki haklı olabilirdiniz, ama ben daha önce ses tonunu bile en ince noktasına kadar hesapladım. Onun gibi köpekler ancak en iğrenç tutkunun etkisinde kalırlar! İnanın bana! Söylediğim her cümlede onun yüzünün nasıl bir şekil aldığını çizebilirim. Ressamların 'kitsch' diye adlandırdıkları şey, iliklerine kadar sahtekârlıkla dolmuş olan bu kişinin gözyaşlarını harekete geçirmeye yetmez — yüreğine işlemez! Bunun tersi olsaydı, şimdiye kadar dünya kadar tiyatro ateşe verilirdi, öyle değil mi? Ayaktakımı, duygusallığından tanınır, binlerce zavallı şeytan açlıktan ölebilir, kimse ağlamaz, ama makyajlı bir deve sahnede köylü kılığına girip gözlerini oynattığında herkes deli gibi ağlar. — — Wassertrum babacık da şimdi kalbini sarsan şeyi belki yarın unuttur, ama gene de sözlerimin hepsi onun içinde yeniden canlanacaktır, kendini son derece acınacak durumda hissettiği anlar geldiğinde. Böyle büyük çöküntü anlarında ufak bir dürtü yeterli olur — onu da yaratacağım—, en korkak kişi bile zehre uzanır o zaman. Yeter ki elinin altında zehir bulunsun! İşini kolaylaştırmasaydım Theodor'cuk da uzanmazdı belki ona."

"Charousek, siz korkunç bir insansınız", diye bağırdım dehşetle.

"Hiçbir — —"

Hemen ağızımı kapadı ve beni duvarın oyuğuna doğru itti!

“Susun! Geliyor!”

Wassertrum, sendeleyen adımlarıyla duvara yaslanarak merdivenleri indi ve yarımızdan geçip gitti.

Charousek acele elimi sıktı ve onun peşinden koştu.

Odama döndüğümde gül ve çiçeğin yok olduğunu saptım, bunların yerine eskicinin altın, kapağı ezilmiş saati duruyordu masanın üzerinde.

“Paramı alıncaya kadar sekiz gün beklemeliymişim; hesap kapamanın olağan süresi buymuş” dedi bankada bana.

Müdürü çağırma larını söyledim. İşimin acele olduğunu, bir saat içinde yolculuğa çıkmam gerektiğini öne sürdüm.

Müdürle konuşmak olanaksızmış, ayrıca bankanın kurallarını değiştirme yetkisine sahip değilmiş dedi; gözünde monokl olan bir adam benimle aynı anda veznede duruyordu, güldü bunlara.

Ölümü, sekiz gri, korkunç gün daha bekleyecektim demek ki! Sonsuz bir zaman gibi göründü bana. — —

O kadar yıkılmışım ki, bir kahvenin önünde ne kadar süreyle oradan oraya gittiğimi anımsamıyorum.

Sonunda o cam gözlü iğrenç adamdan kurtulmak için içeriye girdim; bankadan sonra hep beni izlemiş ve yakımda durmuştu, ona baktığımda bakışlarını hemen yere indiriyor, sanki bir şey yitirmiş gibi yapıyordu.

Açık renk, kareli, çok dar bir ceket, çuval gibi bacaklarını saran, siyah, yağlı yağlı parlayan pantolonu vardı. Sol çizmesinde yumurta biçiminde eğimli bir leke vardı, sanki bunun altında, ayak parmağına şövalye yüzüğü takılıydı.

Sanki benden bir şey çalacaktı, sanki para cüzdanımı arıyordu; tam o sırada o kasap gibi ellerinde büyük bir pırlanta gördüm.

Saatlerce kahvede oturdum, içimdeki sinirlilikten çıldırarak kerteye geldim — nereye gidebilirdim ki? Eve mi? Dolaşsa mıydım? Her iki olanak da birbirinden daha çirkin geliyordu bana.

Havasızlık, bilardo top larının durmadan çıkarttıkları buda-

laca sesler, karşımda oturan yarı kör gazete kurdunun çıkarttığı dinmek bilmeyen hışırtı. Leylek bacaklı bir topçu subayı durmadan burnunu karıştırıyor ya da sigaradan sararmış parmaklarıyla bir cep aynasına bakarak bıyıklarını tarıyordu; köşedeki oyun masasında iğrenç, terli, gürültü yapan kahverengi giysili İtalyan bir grup arada bir başarılarını çığlıklar atarak ve yumruk sıkarak kutluyor, arada bir de gülmekten kırılarak yere tükürüyordu. Bütün bunları duvardaki aynadan ikiye ve üçe katlanmış olarak görmek zorunda kalmam! Yavaş yavaş damarımdaki kan çekiliyordu. — — — — —

Hava karardı, düztaban, dizleri titreyen bir garson çubukla gaz lambalarını yakmaya çalıştı, yanmak istemediklerini görünce başını salladı.

Yüzümü her çevirişimde cam gözlünün kurt bakışlarıyla karşılaşıyordum, o ise hemen bir gazetenin ardına saklanıyor ya da pis bıyıklarını çoktan bitmiş kahve fincanına sokuyordu.

Sert, yuvarlak şapkasını başına iyice geçirmişti, neredeyse kulakları düzleşmişti, ama kalkacakmış gibi bir harekette asla bulunmuyordu.

Dayanılır gibi değildi.

Hesabı ödeyip çıktım.

Ardımdan cam kapıyı kapatmak istiyordum ki, biri tokmağı kaptı elimden. — Döndüm:

Gene o herif!

Kızgınlıkla sola sapmak istedim, Yahudi mahallesine doğru; o zaman yanıma gelip bana engel oldu.

“Yeter artık!” diye bağırdım ona.

“Sağa gidiyor yol”, dedi kısaca.

“Ne demek bu?”

Gözlerini bana küstahça dikti:

“Siz Pernath’ sınız.”

“Herhalde Bay Pernath demek istiyorsunuz!”

Alaylı güldü.

“Artık soytarlık etmek yok! Yürüyün!”

“Deli misiniz siz? Kimsiniz?” diye sordum.

Yanıtlamadı, ceketini arkaya doğru açtı ve dikkatle astarındaki yıldızı gösterdi.

Anlamıştım: Bu budala, sivil polisti ve beni tutuklamıştı.
“Peki anlatın Tanrı aşkına, neler oluyor?”
“Elbette öğreneceksiniz. Şubede”, diye cevap verdi kabaca.
“Haydi yürüyün artık!”
Ona bir arabaya binmek istediğimi söyledim.
“Olmaz!”
Şubeye gittik.

Bir jandarma beni kapıya götürdü.

ALOIS OTSCHIN
Polis memuru

yazısını okudum porselen levhada.

“Girebilirsiniz”, dedi jandarma.

Odada iki kirli yazı masası ve üzerlerinde bir yığın evrak, karşı karşıya duruyordu.

Duvarda Kayzer’in resmi aslıydı.

Pencerenin önünde içinde kırmızı balıklar olan bir akvaryum.

Bunların dışında bir şey yok.

Soldaki yazı masasının altında uçları yenmiş gri pantolonun görüldüğü tüylü ayakkabılar ve sakat bir ayak.

Bir hışırtı duydum. Biri Bohemya dilinde bir şeyler mırıldandı, hemen ardından sağdaki yazı masasında oturan polis kalktı ve önüme dikildi.

Kısa boylu, akça, sivri sakallı bir adamdı ve garip hareketleri vardı; konuşmaya başlamadan önce çarpıcı güneş ışığına bakan biri gibi dişlerini birleştiriyordu.

Bu arada gözlüklerinin ardındaki gözlerini kamaştırıyordu, bu da ona ürkütücü, hain bir görünüm veriyordu.

“Adınız Athanasius Pernath ve siz”, bir kâğıt parçasına baktı, kâğıtta hiçbir şey yazılı değildi, “taş yontucususunuz”.

“Eh, işte toparladık, Bay — — Pernath, — evet Pernath. Evet, evet.”

Polis memuru birden şaşkıncu biçimde sevimli olmuştu,

sanki dünyanın en iyi haberini almış gibiydi; iki elini de bana uzattı ve komik bir biçimde efendi rolü oynamaya çalıştı.

“Evet Bay Pernath, bütün gün nelerle uğraştığınızı anlatın bakalım.”

“Bunun sizi ilgilendirmediğini sanıyorum Bay Otschin”, diye yanıtladım soğuk bir biçimde.

Gözlerini kamaştırdı, bir an durdu, sonra hızla:

“Kontesin ne zamandan beri Savioli ile ilişkisi var?”

Buna benzer bir şey bekliyordum, bu yüzden kılımı bile kıpırdatmadım.

Kurnazca ve oradan oraya atlayan sorularla beni şaşırtmak istedi. Dehşetten kalbim duracak gibi olduysa da kendimi ele vermedim; Savioli adını hiç duymadığımı, ama Angelina ile babam dolayısıyla ahbap olduğumu ve kendisinin bana sık sık taş ismarladığını söyledim.

Buna rağmen polis memurunun yalan söylediğini anladığını sanıyorum, benden bir şey öğrenemediği için öfkeleniyordu.

Bir an düşündü, sonra ceketime asılıp beni kendisine yaklaştırdı, başparmağıyla soldaki yazı masasını gösterdi ve kulağıma:

“Athanasius. Rahmetli babanız benim yakın arkadaşım. Sizi kurtarmak istiyorum Athanasius. Ama bana kontes hakkında bildiklerinizi anlatmak zorundasınız. Duydunuz mu? Hepsini.”

Bunun ne anlama geldiğini kavrayamıyordum. “Ne demek istiyorsunuz? Beni kurtarmak ne anlama geliyor?” diye sordum.

Sakat ayak hızla yere vurdu. Polis memuru kül gibi oldu, yüzü nefretle doldu. Dudaklarını kabarttı. Bekledi. Hemen bir şeyler yumurtlayacağını biliyordum: (Bu şaşırtmaca sistemi bana Wassertrum’u anımsattı.) Bekledim, sakat bacağın sahibi olan keçi suratlı yazı masasının arkasında belirdi — — sonra polis memuru birden bağırarak:

“Katil!” dedi.

Şaşkınlıktan dilim tutuldu.

Keçi suratlı kendini gene kürsünün arkasına çekti.

Polis memuru benim suskunluğuma şaşmış olmalı ki, bir sandalye çekip beni oturttu.

“Demek ki kontes hakkında benim istediğim bilgileri veremeye çekiniyorsunuz Bay Pernath?”

“Veremem, sayın polis memuru. Hele sizin istediğiniz biçimde hiç veremem. Kontesin kocasını aldattığı yolundaki dedikoduların bir kuşkudan başka bir şey olmadığına kesinlikle inanıyorum.”

“Yemin etmeye hazır mısınız?”

Nefesim duracaktı. “Evet. Her zaman.”

“İyi. Hmm.”

Uzun bir ara oldu, bu arada polis memuru uzun uzun düşündü.

Bana yeniden baktığında yüzünde bir komedyen acılığı dolanıyordu. Yeniden, neredeyse ağlamaklı bir sesle söze başladığında, ister istemez Charousek’i düşündüm:

“Bana söyleyebilirsiniz Athanasius — bana, babanızın eski dostuna, sizi kollarında taşımış olan bana.” Gülmemek için kendimi zor tutuyordum, benden olsa olsa on yaş büyüktü.

“Nefsi müdafaa idi, değil mi Athanasius?”

Keçi surat yeniden belirdi.

“Ne nefsi müdafaası?” diye sordum hiçbir şey anlamadan.

“Şu — — — Zottmann!” diye bağırdı polis memuru yüzüme bu adı savurarak.

Bu ad bana hançer gibi saplandı: Zottmann! Saat! Zottmann adı saatin içine kakılmıştı.

Yüreğimin ağzıma geldiğini hissettim:

İğrenç Wassertrum cinayet kuşkusunu üzerime çekmek için bana saati vermişti.

Polis memuru maskesini hemen düşürdü, dişlerini gıcırdatı ve gözlerini kırptı:

“Siz cinayeti itiraf ediyorsunuz yani Pernath?”

“Hepsi bir yanılma, korkunç bir yanılma. Aman Tanrım, dinleyin beni şimdi. Size açıklayabilirim polis bey!” diye bağırdım.

“Şimdi kontesle ilgili her şeyi anlatacak mısınız?” diye sözümü kesti hemen: “Şuna dikkatinizi çekeyim ki, anlatırsanız kendi yararınıza olur.”

“Şimdiye kadar söylediklerim dışında bir şey söyleyemem: kontes suçsuz.”

Dişlerini sıktı ve öteki keçi suratlıya döndü:

“Yazın: Pernath, Karl Zottman adlı sigorta memurunu öldürdüğünü itiraf etti.”

Akl almaz biçimde öfkelen dim.

“Sizi hergele polisler!” diye bağır dım, “kendinizi ne sanıyorsunuz siz?!”

Elime geçirecek ağır bir şey aradım.

O anda iki polis memuru beni yakaladı ve kelepçeledi.

Polis memuru çöplüğe dalmış horoz gibi ötüyordu:

“Peki bu saat ne burada?”, o kapağı çökmüş saati birden elinde tuttu, “onu soyduğunuzda zavallı Zottmann yaşıyor muydu?”

Birdenbire iyice sakinleşmiş tim, açık bir biçimde şu ifadeyi verdim:

“Bu saati bugün öğleden önce bana eskici Aaron Wassertrum hediye etti.”

Müthiş bir kahkaha koptu. Sakat ayakla tüylü ayakkabının birlikte yazı masasının altında nasıl bir sevinç dansı yaptıklarını gördüm.

Istırap

Ellerim bağlı, ardımda eli silahlı bir jandarma, akşam ışığı altındaki sokaklardan geçmek zorunda kaldım.

Sokak çocukları sağdan ve soldan grup halinde bizi izliyordu. Kadınlar pencereleri açıyor, yemek kaşıklarıyla beni tehdit ediyor, arkamdan küfürler savuruyorlardı.

Uzaktan mahkemenin büyük taş binasını ve çatısındaki yazının yaklaştığını gördüm:

“Ceza veren adalet
dürüstlerin koruyucusudur.”

Sonra büyük bir kapıdan geçip kendimi mutfak kokan bir koridor odasında buldum.

Yüzü sakalla kaplı, fiyonklu memur giysisi ve şapkası taşıyan, ayakları çıplak, dizine kadar kıvrılmış bir pantolon giymiş bir adam ayağa kalktı, dizlerinin arasında tuttuğu kahve değir-menini bir kenara koydu ve bana soyunmamı emretti.

Sonra ceplerimi boşalttı, içlerinde bulduğu her şeyi çıkarttı ve bana bitli olup olmadığını sordu.

Ben hayır deyince, parmaklarımdaki yüzükleri çıkarttı ve iyi, dedi, gene giyinebilirmişim.

Beni çok yukarıda bir kata çıkarttılar, koridorlardan geçirdiler, oralardaki pencerelerin içinde tek tek, büyük, gri, kilitlenebilir sandıklar duruyordu.

Sürgülü demir kapılar ve küçük parmaklıklı bölmeler var-

dı, her birinin üzerinde gaz lambaları yanıyor ve bunlar duvar boyunca bir sıra oluştuyordu.

Tavuğa benzeyen, asker görünümlü bir gardiyan –ki saatlerdir gördüğüm en namuslu yüze sahipti–, kapılardan birini açtı, beni karanlık, dolap gibi, feci kokan bir deliğe itti ve ardından kapıyı kapattı.

Tamamen karanlıkta kaldım ve el yordamıyla kendime gelmeye çalıştım.

Dizim bir leğene çarptı.

Sonunda –burası o derece dardı ki, dönmem bile çok zordu– bir kulp buldum, hücredeydim.

Duvarların her birinin dibinde ikişer tane, üzerlerinde samandan çuvallar olan ranzalar vardı.

Aralarındaki geçit bir adım enindeydi.

Çapraz duvardaki, bir metrekare büyüklüğünde, parmaklıklılı pencereden gökyüzünün mat gece ışığı içeriye vuruyordu.

Akl almaz bir sıcak, eskimiş elbiselerden çıkan pis bir koku dolduruyordu ortalığı.

Gözlerim karanlığa alıştığında ranzaların üçünde –dördüncüsü boştu– gri tutuklu giysileriyle insanların oturduğunu gördüm; kollarını dizlerine dayamışlar ve elleriyle yüzlerini örtmüşlerdi.

Hiçbiri konuşmadı.

Boş yatağa oturup bekledim. Bekledim. Bekledim.

Bir saat.

İki — üç saat!

Dışarıda bir adım atıldığını duyduğumu sandığımda hep: Şimdi, şimdi beni almaya geldiler, sorgu yargıcına çıkartmak için, diyordum.

Her seferinde bir yanılıydı. Adımlar koridorda her seferinde kayboldu.

Gömleğimin yakasını açtım — boğuluyorum sanıyordum.

Tutukluların birbiri ardından nasıl ofladıklarını duyuyordum.

“Yukarıdaki pencereyi açmak mümkün değil mi?” diye

sordum yüksek sesle karanlığa, dehşet içinde. Neredeyse kendi sesimden ürktüm.

“Açılmıyor”, diye bir şey duydum saman şiltelerin birinden.

Elimle gene duvarı yokladım: göğsüm yüksekliğinde bir kalas çaprazlamasına oraya uzanıyordu — iki su testisi — — ekmek kabuğu parçaları.

Zorla kalasa çıktım, parmaklıklara asıldım ve yüzümü pencerenin aralıklarına yapıştırdım, hiç değilse birazcık temiz hava almak istiyordum.

Dizlerim titreyinceye kadar öylece durdum. Gözlerimin önünde tekdüze, gri-siyah gece sisi.

Soğuk demir çubuklar üstünde su tanecikleri belirdi.

Gece yarısı yaklaşmış olmalıydı.

Arkamda horultu duydum. Yalnız biri uyumuyora benziyordu: Kendini samanın üzerinde oradan oraya atıyor ve zaman zaman kısık bir sesle iniliyordu.

Gün ağarmak bilmiyordu. İşte! Gene çaldı çan!

Titreyen dudaklarımla saydım.

Bir, iki, üç! Tanrıya şükürler olsun, yalnız birkaç saat kaldı, sonra gün ağaracaktı. Çalmaya devam etti:

Dört, beş! Alnıma toplandı terler. — Altı! — Yedi! — — Saat on birdi. Son çan sesini duyduğumdan bu yana sadece bir saat geçmişti.

Yavaş yavaş düşüncelerim toparlandı:

Wassertrum, yitik Zottmann'ın saatini bana vermiş, böylece cinayeti benim işlediğim kuşkusunu yaratmak istemişti. O zaman katil kendisiydi, yoksa bu saati nasıl ele geçirebilirdi? Cese di bir yerde bulup sonradan soyduysa, Zottmann'ın cesedini bulana verilen 1.000 gulden ödülü alırdı. Bu, olanak dışıydı, hapisaneye gelirken sokak köşelerinde asılı duran afişleri görmüştüm.

Beni eskicinin ihbar ettiği açıldı.

Ayrıca polis müdürüyle hiç değilse Angelina konusunda işbirliği içindeydi. Yoksa ne diye Savioli'yi sorsunlardı.

Öte yandan Wassertrum'un Angelina'nun mektuplarını ele geçiremediği de ortaya çıkıyordu.

Düşünmeyi sürdürdüm.

Bir anda her şey ürpertici bir açıklıkla önüme serildi, sanki her şey gözümün önünde olmuştu.

Evet; şöyle olabilirdi bir tek: Wassertrum benim demir çekmecemi gizlice almıştı, içinde delillerin olduğunu sanıyordu, hem de bir polis muhbiriyle evimde arama yaparak; çekmeceyi hemen açmadı, çünkü anahtarı bende idi — — — — belki şu sırada ininde onu açmaya uğraşıyordu.

Çılgın bir dehşet içinde parmaklıklara asıldım, kafamda Wassertrum'u gördüm, Angelina'nın mektuplarını karıştırıyordu — — — —

Charousek'e haber yollayabilseydim, hiç değilse Savioli'yi zamanında uyarırdı!

Bir an, tutuklanma haberimin Yahudi mahallesinde alev gibi yayıldığı umuduna sarıldım; kurtarıcı bir meleğe inanır gibi Charousek'e inanıyordum. Eskici onun şeytanî kurnazlığıyla başa çıkamazdı. "O, Dr. Savioli'nin gırtlığına sarıldığında, ben de onun boğazına sarılmış olacağım", demişti bir kez Charousek.

Bir an sonra her şeyi gene dağıttım, vahşi bir korku sardı her yanıma: Ya Charousek geç kalmışsa?

O zaman Angelina mahvolurdu — — —

Kanayana kadar ısırđım dudaklarımı, mektupları o zaman hemen yakmadığım için pişmanlık duygusu sardı içimi; — — —

Özgürlüğüme kavuşur kavuşmaz Wassertrum'u bu dünyadan yok edeceğime yemin ettim.

Ha kendi elimle yaşamıma son vermişim, ha ipte son bulmuşum, ne fark eder ki!

Saatin öyküsünü, Wassertrum'un tehditlerini anlattığımda sorgu yargıcının bana inanacağından kuşku yoktu.

Yarın mutlaka bırakılacaktım; hiç değilse, mahkeme Wassertrum'u da cinayet kuşkusuyla tutuklayacaktı.

Saatleri saydım ve hızlı geçmeleri için dua ettim; gözlerimi dışarıdaki siyah dumana diktim.

Akıl almaz derecede uzun bir süre sonra hava aydınlanmaya başladı; önce koyu renk bir leke olarak, sonra gittikçe belirginleşerek sisin içinden bakırmsı büyük bir çehre görüldü; eski

bir saat kulesinin sayıları. Ama ibreleri eksikti — yeni bir ıstırap.

Sonra beşi vurdu.

Tutukluların uyandıklarını ve esneyerek, birbirleriyle Çekçe sohbet ettiklerini duydum.

Seslerden biri bana tanıdık geldi; döndüm, yataktan aşağıya indim ve çiçek bozuğu suratlı Loisa'yı gördüm ranzanın üzerinde, benimkinin karşısında oturuyordu, hayretle bana bakıyordu.

Öteki ikisi arkadaştı, pranga kaçağı suratlıydılar, bana küçümseyerek baktılar.

"Soyguncu, değil mi?" diye sordu biri hafif bir sesle arkadaşına ve onu dirseğiyle dürttü.

Kendisine soru sorulan, küçümseyerek bir şeyler mırıldandı, saman çuvalında bir şeyler aradı, kara bir kâğıt çıkarttı ve onu yere serdi.

Sonra testiden biraz su serpti üzerine, diz çöktü, kâğıdı ayna olarak kullandı, parmaklarıyla saçını alnına doğru taramdı.

Sonra kâğıdı dikkatle kuruladı ve gene ranzanın bir köşesine sakladı.

"Pan Pernath, Pan Pernath", diye mırıldandı Loisa ve gözlerini deli gibi açtı, sanki hortlak görmüştü.

Saçını taramış olan, "Bakıyorum beyler birbirini tanıyor", dedi; dikkatini çekmişti, şivesi, Çek asıllı bir Viyanalının şivesiydi, alaylı bir biçimde eğildi önümde: "İzin verin de kendimi takdim edeyim, adım Vossatka. Kara Vossatka. — — Kundakçılıktan", diye sesini bir ton daha kalınlaştırarak devam etti gururla sözlerine.

Saçını taramamış olan dişlerinin arasından tükürdü, bir an küçümseyerek bana baktı, sonra göğsünü işaret ederek kısaca:

"Hırsızlık", dedi.

Sustum.

"Ee, peki siz hangi suçla burada bulunuyorsunuz kont bey?" diye sordu Viyanalı biraz sustuktan sonra.

Bir an düşündüm, sonra sakince:

"Soygun ve cinayetten", dedim.

İkisi de şaşırды, yüzlerindeki alaylı tavır yerini sınırsız bir saygıya bıraktı, ikisi neredeyse aynı ağızdan:

“Saygılarımızla, saygılarımızla”, diye bağıldılar.

Onları ciddiye almadığını anladıklarında köşelerine çekilip fısıldaşarak sohbet ettiler.

Saçını taramış olan bir kez ayağa kalkıp yanıma geldi ve sessizce kolumun üst yanının kaslarını denetledi, sonra başını sallayarak arkadaşının yanına gitti.

“Onlar da Zottmann’ı öldürdükleri kuşkusu ile buradalar, değil mi?” diye dikkati çekercesine sordum Loisa’ya.

Başıyla evet dedi. “Evet, hem de çoktan.”

Gözlerimi kapadım ve uyuyormuş gibi yaptım.

“Bay Pernath, Bay Pernath!” diye birden Loisa’nın hafif sesini duydum.

“Evet?” — — — Uyanıyormuşum gibi yaptım.

“Bay Pernath, lütfen affedin, — lütfen — lütfen, Rosina’nın ne yaptığını biliyor musunuz? — Evde mi?” diye kekeleyip zavallı oğlan. Çok acıdım ona; iltihaplı gözleriyle dudaklarıma bakıyor ve heyecandan elleri kasılıyordu.

“İyi o. Şimdi — şimdi yaşlı Ungelt’in yanında garsonluk yapıyor”, diye yalan söyledim.

Nasıl rahat bir nefes aldığını gördüm.

İki tutuklu bir tepsinin üzerindeki çinko çanaklarda sıcak sosis getirdi sessizce içeriye; üç çanağı da içeriye bıraktılar, bundan birkaç saat sonra sürgüler yeniden gıcırdadı ve bir gardiyan beni sorgu yargıcına götürdü.

“Bugün bırakılacağıma inanıyor musunuz?” diye sordum çekinerek gardiyana.

Acıma dolu gülümsemesini bastırarak nasıl baktığını gördüm. “Bugün mü? Hmm, Tanrım, aslında her şey olabilir.”

Dondum kaldım.

Kapının birinde, yeniden bir porselen levhada şu sözcükleri okudum:

BARON KARL VON LEISETRETER
Sorgu yargıcı

Gene yalın bir oda ve bir metre yüksekliğinde ayakları olan iki kürsü. Yaşlı, ikiye ayrılmış büyük beyaz çember sakalı olan, siyah giysili, kırmızı, kabarık dudaklı, gıcırdayan çizmeli bir adam.

"Bay Pernath'sınız, değil mi?"

"Evet."

"Taş yontucusu."

"Evet."

"70 nolu hücre?"

"Evet."

"Zottmann'ı öldürmekten sanık?"

"Rica ederim sorgu yargıcı bey — —"

"Zottmann'ı öldürmekten sanık?"

"Herhalde. Öyle sanıyorum. Ama — — —"

"İtiraf edin!"

"Neyi itiraf edeyim yargıç bey, suçsuzum ben!"

"İtiraf edin!"

"Hayır."

"O zaman sizi gözaltında tutma emri veririm. Adamı dışarıya çıkartın gardiyan!"

"Beni dinleyin lütfen sayın yargıç, benim bugün evimde olmam gerekiyor. Çok önemli işlerim var."

İkinci kürsünün arkasında biri söylendi.

Baron, bıyık altından güldü.

"Adamı dışarıya çıkartın gardiyan!"

Günler, günler geçti; haftalar, haftalar geçti ve ben hâlâ hücreyedim.

Saat on ikide öteki gözaltındakilerle birlikte aşağıya cezaevinin avlusuna çıkartılıyorduk ve kırk dakika yaş toprağın üzerinde, daire içinde yürüyebiliyorduk.

Birbirimizle konuşmamız yasaktı.

Alanın ortasında, ölmekte olan bir ağaç vardı, çıplaktı ve gövdesinin ortasına Meryem Ana'nın oval camdan bir resmi iliştirilmişti.

Duvarları berbat durumda sarmaşıklar sarmıştı, yaprakları isten kapkaraydı.

Çevrede hücre parmaklıkları vardı, arada bir bunlardan renksiz bir surat, kanı çekilmiş dudaklarıyla aşıya bakıyordu.

Sonra gene yukarıya, bildik mezara gidiyor, ekmek, su, sosis parçaları, pazarları bozulmaya yüz tutmuş mercimek yiyorduk.

Bir kez daha sorguya çekildim.

“Bay Wassertrum’un güya bana saati hediye ettiğine dair tanışım var mıymış?”

“Evet, Bay Şemayah Hillel, yani hayır (onun o sırada yanımda olmadığını anımsadım) — ama Bay Charousek — hayır, o da yoktu yanımda.”

“Kısacası kimse yoktu yani?”

“Hayır, kimse yoktu yanımda, Bay Sorgu Yargıcı.”

Yazı masasının ardında gene aynı homurdanma ve gene:

“Adamı dışarı çıkartın gardiyan!”

Angelina’yı dert edinmem boğucu bir yenilgiye dönüşmüştü: Onu düşündüğümde ürpermem geçmişti. Ya Wassertrum’un intikam planı çoktan başarıya ulaşmıştı ya da Charousek olaya el koymuştu, diye düşünüyordum.

Ama Miryam’ı dert edinmem beni neredeyse çıldırtacaktı.

Onun her an, durmadan mucizenin gerçekleşmesini nasıl beklediğini gözümün önüne getiriyordum — sabahları fırıncı geldiğinde titreyen elleriyle ekmeği nasıl yokladığını—, benim için ne büyük endişeler duyduğunu düşünüyordum.

Geceleri çoğunlukla uykumda sığıyor, duvardaki tahtaya tırmanıyor, saat kulesinin bakır suratına dikiyordum gözlerimi; düşüncelerimin Hillel’e ulaşmasını istiyordum, onun kulağına Miryam’a yardım etmesini bağırarak ve onu bir mucize beklemesinden kurtarmasını dilemek istiyordum.

Sonra kendimi gene samanların üzerine atıyor, nefesimi tutuyordum göğsüm patlayıncaya kadar — ikiz benzerimin görüntüsünü ona yollamak ve böylece onu avutmak istiyordum.

Bir kez göründü de hücremde, göğsünde aynada okunan yazıyla: Chabrat Zereh Aur Bocher; sevinçten bağırarak istedim, artık her şey düzelecekti, ama ben ona, Miryam’a gözükmesi emrini vermeden önce yerde yitip gitti.

Arkadaşlarımın hiçbirinden haber bile alamam.

Mektup yollamak yasak mıydı acaba, diye sordum hücre yoldaşlarıma.

Bilmiyorlardı.

Onlar şimdiye kadar hiç mektup almamışlardı — ama onlara yazacak birinin de olmadığını söylediler.

Gardiyan ilk fırsatta bu konuyu açıklığa kavuşturacağına söz verdi. Isırdığım için tırnaklarım çatlamış, saçlarım birbirine karışmış ve vahşilemişti, çünkü ne makas, ne tarak, ne de fırça vardı.

Yıkanmak için su da yoktu.

Hemen hemen hiç durmadan kusma duygusuyla cebelleşiyordum, çünkü verdikleri sosis artıklarına tuz yerine soda konuyordu. — Cinsel duyguların bastırılması için tutukevinin aldığı bir önlemdi bu.

Zaman, renksiz, korkunç bir tekdüzelik içinde geçiyordu.

Istrap çemberi gibi bir dairenin içinde dönüp duruyordu.

Hepimizin bildiği bazı belirli anlar vardı; biri birden ayağa kalkıp saatlerce vahşi bir hayvan gibi bir aşağı bir yukarı gidip geliyordu, sonra bitik durumda ranzasına düşüyor ve ahmakça yeniden beklemeye başlıyordu — beklemeye — beklemeye.

Akşam olunca bitler, karıncalar gibi grup halinde duvarları sarıyordu ve ben o donlu herifin elindeki aletle beni neden böylesine inceden inceye araştırıp bitim olup olmadığına bakmasına bir türlü akıl erdiremiyordum.

Yoksa bölge mahkemesinde y a b a n c ı böcek türlerinin ortaya çıkacağından mı ürkülüydü?

Çarşamba öğleden önceleri, geniş kenarlı şapkası ve kısalmış pantolonuyla domuz kafalı geliyordu genel olarak: Tutukevi doktoru Dr. Rosenblatt, hepimizin sağlıklı olduğuna kanaat getiriyordu.

Herhangi bir kimse, hangi konuda olursa olsun yakıncak olursa, hemen göğsüne sürülecek çinkolu merhem veriyordu.

Bir kez bölge mahkemesi başkanı da geldi; “yüksek sosyetenin” uzun boylu, parfümlü itinin yüzünden okunuyordu yaptığı berbat işler, her şeyin yerli yerinde olup olmadığına

baktı: saçını tarayan mahkûm, "birinin kendini asıp asmadığına bakıyor", diyordu.

Bu itten bir ricada bulunmak üzere öne doğru çıktım, o anda gardiyanın arkasına geçti ve bana tabancasını yöneltti: "Ne istiyorsun?" diye bağırdı.

Nazik bir biçimde bana mektup gelip gelmediğini sordum. Yanıt yerine Dr. Rosenblatt'ın göğsüme indirdiği yumrukla karşılaştım, sonra uzaklaştı. Bay başkan da geri çekildi ve kapı aralığından seslendi: cinayeti itiraf etsem daha iyi olurmuş. Bundan önce asla bir mektup gelmezmiş bana.

Kirli havaya ve sıcaklığa çoktan alışmıştım, hiç durmadan titriyordum. Güneş çıktığında bile.

Tutuklulardan ikisi birkaç kez değişmişti. Bir hafta bir yan-kesici ve yol kesen bir haydut, sonra bir kalpazan ya da yataklık eden biri oluyordu içeriye giren.

Dün yaşadıklarım bugün unutuluyordu.

Miryam'la ilgili kaygılarımın düşündürdükleri, görünürdeki her şeyi solduruyordu.

Yalnız bir tek olay beni derinden etkilemişti — beni yiyen bir görüntü olarak düşlerime giriyordu:

Tepedeki gökyüzüne bakmak için duvardaki kalasa çıkmıştım, o anda sivri uçlu bir şeylerin baldırına battığını hissettim; baktım ve bunun cebimden kayarak pantolonla astarının arasına sıkışmış törpü olduğunu anladım. Orada uzun süreden beri kalmış olmalıydı, yoksa girişteki adam bunu fark ederdi. Onu çıkarttım ve özensizce saman şiltenin üzerine attım.

Daha sonra aşağıya indiğimde yok olmuştu, yalnız Loisa'nın onu almış olabileceğinden hiç kuşku yoktu.

Birkaç gün sonra onu hücreden aldılar, birkaç kat daha aşağıya koyacaklardı.

Aynı suçla yargılanan, iki gözaltı tutuklusunun aynı hücrede kalmaları doğru olmazmış, gardiyan böyle açıkladı durumu.

Oğlanın, törpünün yardımıyla kendini kurtarmasını bütün kalbimle diledim.

Mayıs

Tarihin ne olduğunu sorduğumda –güneş yaz ortasındaki gibi sıcaktı ve avludaki yorgun ağaç birkaç tomurcuk vermişti– gardiyan önce susmuş, ama sonra kulağıma 15 Mayıs'ta olduğumuzu fısıldamıştı. Aslında söylemesi yasaktı, çünkü tutuklularla konuşmasına izin verilmiyordu — hele suçunu itiraf etmemiş olanların, zamanın kavranmasında muallakta kalmaları öngörülüyordu.

Demek ki tam üç aydır tutukevindeydim ve hâlâ dışarıdaki dünyadan bir haber alamamıştım!

Akşam olduğunda hafif bir piyano sesi geliyordu, sıcak olduğu için açılan parmaklıklı pencerenin ardından.

Tutuklunun biri bana kilercilerden birinin kızının çaldığını söylemişti.

Gece gündüz Miryam'ı görüyordum düşümde.

Acaba nasıldı?

Zaman zaman düşüncelerimin ona ulaştığını ve o uyurken yatağının başında durduklarını varsayarak avunuyordum, ellerim alnında onu ferahlatıyordu.

Sonra umutsuzluk anlarında, hücre yoldaşlarım birer birer sorgulanmaya götürülüp de bir tek ben götürülmediğimde, boğucu bir korku içimi yeniden sarıyor, onun belki de çoktan ölmüş olabileceğini düşünüyordum.

O zaman kadere sorular soruyordum; yaşıyor mu yaşamıyor mu, hasta mı sağlıklı mı diye, samanın içinden koparıp çıkarttığım bir avuç çöp bana cevap vermeliydi.

Hemen her defasında “sonuç kötü çıkıyordu”, içimde geleceği gören bir göz arayıp duruyordum — ruhuma günün birinde ben de yeniden neşelenecek, gülebilecek miyim diye yanıtı çok uzaklarda yatan soruyu soruyordum.

Bu gibi durumlarda falım hep olumlu yanıt veriyordu, bir saat kadar mutlu ve huzurlu oluyordum.

Bir bitkinin kendiliğinden büyümesi ve filiz vermesi gibi, içimde Miryam’a karşı akıl almaz, derin bir aşk uyanmaya başlamıştı; onunla ne çok birlikte olup konuşabilirdim, oysa o zamanlar bunu kavrayamamıştım bile, diye düşünerek şaşırıyordum.

Onun da aynı duygularla beni düşünmesini titreyen bir istekle istiyordum, bu gibi anlarda buna kesin gözüyle bile bakıyordum; dışarıdaki koridorda bir ayak sesi duyduğumda, beni alıp götüreceklerini ve özgür kılacaklarını düşünüyor, düşümde umduklarımın gerçekte bir hiçe dönüşeceğinden neredeyse ürküyordum.

Kulağım uzun tutukluluk dönemi içinde öylesine hassaslaşmıştı ki, en hafif sesi bile duyuyordu.

Gecenin başladığı her an uzaktan bir arabanın geçtiğini duyuyor ve içinde kimin oturduğuna kafa yoruyordum.

Dışarıda istediklerini yapan insanların var olduğu düşüncesi garip bir yabancılik yaratıyordu — onlar özgürce hareket edebiliyorlar, istedikleri yerlere gidebiliyorlar ve buna rağmen bunun akıl almaz bir sevinç kaynağı olduğunun farkına varmıyorlardı.

Ben de bir gün böyle mutlu olabilecek, güneş ışıkları altındaki caddelerde yürüyebilecek miydim — bunu düşünecek durumda değildim.

Angelina’yı kollarımın arasında tuttuğum günün, çoktan akıp gitmiş bir varoluşun içinde yer aldığını düşünüyordum; o anları, birinin bir kitabı açıp içinde gençlik yıllarında sevgilisinin kuruttuğu çiçekle karşılaştığı zaman duyduğu o ince acıya benzetiyordum.

Acaba, acaba yaşlı Zwakh hâlâ her gece Vrieslander ve Prokop ile “Ungelt”te oturuyor ve sıska Eulalia’nin başını döndürüyor muydu?

Olamaz, Mayıs ayındaydık ya: bu ayda o, kukla tiyatrosuyla ufak taşra kentlerini dolaşır ve kapıların önündeki yeşil çayırılar üzerinde Mavi sakallı Şövalye'yi oynatırdı.

Hücrede tek başımaydım. — Kundakçı Vossatka, haftalardır tek yoldaşımdı, birkaç saat önce sorgu yargıcına götürülmüştü.

Sorgu bu kez garip biçimde uzun sürmüştü.

İşte! Demir sürgü kapıda gıcırdadı. Vossatka, oldukça neseli bir yüzle içeri girdi, bir takım elbiseyi ranzanın üzerine attı ve hızla giysisini değiştirmeye başladı.

Tutuklu giysisini parça parça ve küfür ederek yere attı.

"Hiçbir şey kanıtlayamadılar, budalalar, kundakçılıkmış, nah!" işaretparmağıyla gözünün alt kapağını aşağıya doğru çekti. "Kara Vossatka'yı enayi sandılar. Rüzgâr yaptı, dedim. Bunda ısrar ettim. Şimdi onu nasıl yakalayacaklarını düşünsünler, rüzgâr beyi. Hadi bu gecelik eyvallah; gidip Loisitscheck'te içeceğim." Gürültüyle kafasına sert bir şapka geçirdi, kenarında ufak bir mavi boyalı tüy vardı. "Evet, doğru, ilginizi çekecek bir şey var baron bey; biliyor musunuz? Dostunuz Loisa kaçmış. Biraz önce yukarıda öğrendim. Hem de geçen ay — çayırılar hücreye yeğlemiş ve tüymüş", parmaklarıyla elinin arkasına vurdu, "bütün dağları aşmış".

"Ah, törpü", diye düşündüm ve gülümsedim.

"Size yakında özgürlük dilerim baron bey", kundakçı, elini dostça uzattı. "Parasız kalırsanız Loisitscheck'te Kara Vossatka'yı sorun. Orada bütün kızlar tanır beni. İşte böyle! Hadi hoşça kalın baron bey. Sizi tanımak benim için bir zevkti."

O henüz kapıda dururken, gardiyan içeriye yeni bir tutuklu itti. Daha ilk bakışta bu asker kasketli serseriye tanıdım, yağmurlu günde Hahnpass Sokağı'nun giriş kemerinin altında duran adamdı. Sevindirici bir sürpriz! Belki Hillel, Zwakh ve diğerleri hakkında bilgisi vardı.

Ona hemen soru sormaya başlamak istedim, ama onun gizlice parmağını dudaklarına götürerek susmam için işaret verdiğini şaşırarak gördüm. Dışarıdaki kapı kilitlenip gardiyanın adımları koridorda yok olduğunda canlandı.

Heyecandan neredeyse kalbim duracaktı.

Ne anlamı vardı bunun?

Beni tanıyor muydu, ne istiyordu?

Serserinin ilk yaptığı şey, oturup sol çizmesini çıkartmak oldu.

Sonra dişleriyle topuğundan bir tıkaç çıkarttı, ortaya çıkan delikten kıvrılmış bir teneke çıktı, sanırım hafifçe tutturulmuş olan ayakkabı pençesini koparttı ve bu iki şeyi bana gururla uzattı.

Bunları son süratle yaptı, benim bu arada yönelttiğim heyecanlı soruların hiçbirisini dikkate almadı.

“İşte böyle, Bay Charousek’ten güzel selamlar getirdim.”

O kadar şaşırmıştım ki, bir kelime bile söyleyemedim.

“Bu tenekeyi alıp pençeyi ikiye ayırmanız yeter, gece olunca. Ya da kimsenin görmediği bir zamanda. İçi delik yani”, dedi serseri, düşünceli; “içinde Bay Charousek’ten bir mektupçuk bulacaksınız”.

Hayretler içinde serserinin boynuna sarıldım, gözlerimden yaşlar aktı.

Beni şefkatle geriye itti ve sitem etti:

“Kendinize hâkim olmalısınız Sayın von Pernath. Bir dakikamız bile yok kaybedecek. Benim yanlış hücrede olduğum hemen ortaya çıkabilir.

Franz’la ben, aşağıda kapıcının orada numaraları değişik tokuş ettik.”

Herhalde çok aptalca bir yüz takınmış olmalıyım ki o:

“Anlamasanız da zararı yok. Kısacası; ben benim ve buradayım, o kadar!”

“Söylesenize”, diye söze karıştım, “söylesenize bay — — bay — —”

“Wenzel”, diye bana yardımcı oldu, “benim adım Güzel Wenzel!”

“Söylesenize Wenzel, arşivci Hillel ne yapıyor, kızı nasıl?”

“Bunları anlatacak zaman yok şimdi”, diye sözümü kesti Güzel Wenzel sabırsızca. “Hemen dışarıya atılabilirim. — Ben, soygun yaptığım numarasıyla buraya girdim — —”

“Ne? Benim için mi, bana ulaşabilmek için mi bir soygun yaptınız Wenzel?” diye sordum şaşkınlıkla.

Küçümseyerek başını salladı: “Gerçekten bir soygun yapmış olsaydım itiraf etmezdim. Siz beni ne sanıyorsunuz!?”

Yavaş yavaş kavıyordum: bu uslu adam, Charousek’in mektubunu bana ulaştırmak için bir kurnazlık düşünmüştü.

“Evet, şimdi bakın”, çok ciddileşti, “size sara dersi vermem gerek.”

“Ne dersi?”

“Sara! –Çok dikkat edin ve her şeyi kafanıza yazın!– Şimdi buraya bakın:

Önce ağzınıza tükürük doldurun”. Yanaklarını şişirdi ve ağzını çalkalar gibi yaptı. “O zaman insanın ağzında köpük birikir, bakın böyle.” Aynen yaptı. İğrenç bir doğallıkla. “Sonra başparmağınızı yumruğunuzun içinde sıkın. Sonra gözlerinizi dışarı doğru fırlatın”, korkunç bir biçimde şaşlaştı, “ve sonra –bu biraz zor– yarım bir çığlık atın. Görüyor musunuz, şöyle: Bö — bö — bö, aynı anda da yere düşün.” Uzunlamasına yere attı kendini, bütün bina titredi ayağa kalkarken:

“Bu doğal sara, tıpkı rahmetli Dr. Hulbert’in bize ‘Alay’da öğrettiği usulde.”

“Evet evet, şaşırtıcı biçimde benzerlik gösteriyor”, dedim, “ama ne işe yarayacak bunların hepsi?”

“Çünkü böylece, önce hücreden kurtulursunuz!” diye açıkladı Güzel Wenzel. “Dr. Rosenblatt, bir canavardır! Biri çıldırma bile Rosenblatt hâlâ, adam sağlıklı, der! Yalnız sara-dan fena halde korkar. Biri bunu iyi yaparsa, hemen karşıdaki revire kaldırılır. Ve oradan kaçmak çocuk oyuncağıdır”, son derece esrarengizleşti. “Revir penceresinin parmaklığı kesildi, yalnız pislikle tutturuldu. –Bu da Alay’ın bir sırrı!– O zaman yalnız birkaç gece iyice dikkat etmeniz gerekiyor, damdan aşağıya doğru bir halatın sarktığını gördüğünüz an, yavaşça parmaklığı itin, kimse uyanmasın, omuzlarınızı aralığa sokun, biz sizi hemen dama çekeriz, öteki taraftan da caddeye indiririz. O kadar.”

“Buradan neden kaçayım ki?” diye ürkekçe karşı koydum, “ben suçsuzum”.

“Kaçmamak için neden değil ki bu!” diye karşı çıktı Güzel Wenzel, şaşkınca açtığı gözleriyle bana baktı.

Bütün konuşma yeteneğimi kullanarak, onun bana biraz önce anlattığı ve 'Alay' kararı olarak sunduğu öneriyi kabul etmediğimi açıkladım.

"Bu Tanrı lütfunu" elimin tersiyle geri tepmem ve özgür bırakılıncaya kadar beklemek istemem, onun aklının alacağı bir şey değildi.

"Gene de size ve cesur arkadaşlarınıza bütün kalbimle teşekkür ederim", dedim duyarlılıkla ve elini sıktım. "Benim için çok zor olan bu süre geçtiğinde, ilk işim kendimi sizlere kanıtlamak olacak."

"Gerekmez", diye reddetti Wenzel dostça. "Birkaç bira ısmarlarsanız seve seve kabul ederiz, ama başka bir şey beklemeyiz. Pan Charousek, şimdi Alay'ın hazine bakanı; o, bize, sizin gizlice ne büyük iyilikler yaptığınızı anlattı.

Birkaç gün sonra dışarıya çıktığımda ona ne söyleyeyim?"

"Evet, lütfen", diye söze başladım, "ona Hillel'e gitmesini ve ona, kızının sağlığının beni çok endişelendirdiğini haber vermesini söyleyin; Miryam'ın, Bay Hillel, kızını gözünden ayırmasın! Adı aklınızda tutabilecek misiniz? Hillel!"

"Hirrel?"

"Hayır, Hillel."

"Hillar?"

"Hayır, Hill-el."

Bir Çek için akıl almaz bir ad olan bu ismi Wenzel bir türlü söyleyemiyordu, sonunda yüzüne vahşi bir tavır takınarak becerebildi.

"Sonra bir şey daha: Bay Charousek -bunu ondan eğer mümkünse çok rica ediyorum- kibar bayana -o kim olduğunu bilir- sahip çıksın."

"O soylu fingirdeği kastediyorsunuz sanırım. Niemetz'le -yani Dr. Sapoli ile ilişkisi olan kadını?- O, boşandı, çocuğu ve Sapoli ile bir yerlere gitti."

"Bildikleriniz kesin mi?"

Sesimin titrediğini hissettim; Angelina adına çok sevindimse de, gene de kalbime ağırlar saplandı.

Onu nasıl dert edinmiştim kendime, oysa şimdi unutulmuşum.

Belki de benim gerçekten bir soyguncu katil olduğuma inanmıştı.

Boğazımda acı bir tat düğümlendi.

Başiboş insanlara özgü garip bir algılama duyusu ve aşk üzerine dönen her şeyi tahmin etme yeteneğiyle, serseri, benim durumumu kavradı, çünkü utangaç bir biçimde başka yere baktı ve yanıt vermedi.

“Belki bayan Miryam’ın, Hillel’in kızının da nasıl olduğunu biliyorsunuzdur? Onu tanıyor musunuz?” diye sordum zorla.

“Miryam? Miryam?” Wenzel’in yüzü düşündüğünü yansıyordu. —“Miryam? Loitscheck’e gider mi sık sık?”

İster istemez gülümsemek zorunda kaldım. “Hayır. Kesinlikle gitmez.”

“O zaman onu tanımıyorumdur” dedi Wenzel kuru kuru.

Bir an sustuk.

Belki mektupta onun hakkında bir şeyler vardır diye umdum.

“Wassertrum’un ruhunu şeytanın aldığını duydunuz herhalde?” dedi birden Wenzel.

Şaşkınlıkla yerimden fırladım.

“Eh işte”, Wenzel gırtlığını gösterdi. “Böyle, böyle. Söyleyeyim size, dehşet vericiydi. Birkaç gün görünmedi, dükkânın kapısı kırılıp içeriye girildiğinde, ben ilk girenler arasındaydım —nasıl olmam ki!—; orada bir köşede, kirli bir koltuğun üzerinde oturuyordu, göğsü kan içindeydi, gözleri cam gibiydi. — — — Biliyor musunuz, ben dayanıklı bir herifimdir, ama inanın midem kalktı ve bayılacağım sandım. Kendine gel, kendine gel demek zorunda kaldım kendime: Wenzel, dedim, Wenzel, heyecanlanma, bir Yahudi ölüsünden başka bir şey değil ki! Boğazına bir törpü batırılmıştı, dükkânda her şey çevreye saçılmıştı. Bir soygun cinayeti tabii.”

“Törpü! Törpü!” Ürpertiden nefesimin nasıl donduğunu hissettim. “Törpü! Demek ki yolunu böyle bulmuştu!”

“Kimin yaptığını da biliyorum”, diye devam etti Wenzel, kısa süre sonra, alçak sesle. “Çiçek bozuğu suratlı Loisa’dan başkası olamaz, inanın bana. Dükkânın içinde, yerde, onun cep çakısını buldum; hemen cebime attım, polis bulmasını diye. Bir

yeraltı geçidinden dükkâna girmiş — —” Bir anda sözünü kesti, bir iki saniye kulak kabarttı, sonra kendini ranzanın üzerine attı ve hemen felaket bir biçimde horlamaya başladı.

Hemen ardından kapının kilidi açıldı, gardiyan içeriye girdi ve bana kuşkuyla baktı.

Ben aldırış etmeyen bir surat takındım, Wenzel ise bir türlü uyanmıyordu.

Birkaç kez dürtüldükten sonra esneyerek kalktı, gardiyan eşliğinde uykulu numarası yaparak dışarıya çıktı.

Meraktan çatlayarak Charousek’in mektubunu açıp okumaya başladım:

12 Mayıs.

“Benim zavallı sevgili dostum, velinimetim!

Haftalarca bekledim bir gün gelip serbest bırakılacağınızı, hep de boşuna, sizin serbest bırakılmanız için mümkün olan her kanıtı aradım, ama hiçbir şey bulamadım.

Sorgu yargıcından davayı çabuklaştırması için ricada buldum, ama hep, bir şey yapamayacağını söyledi — bu konu savcılığı ilgilendirirmiş, onun işi değilmiş.

Bürokrasi!

Biraz önce, bir saat önce, en iyi sonuca varabileceğim bir şeye ulaştığımı umuyorum: Jaromir’in, kardeşi Loisa’nın tutuklanmasından sonra, onun yatağında bulunduğu bir altın saati Wassertrum’a sattığını öğrendim.

Bildiğiniz gibi dedektiflerin geldiği Loitscheck’te öldürüldüğü sanılan Zottman’ın —ki cesedi bugüne kadar bulunamadı— saatinin delil olarak sizde bulunduğu dedikodusu söylüyor: Wassertrum vesaire!

Jaromir’i hemen önüme çektim, ona 1.000 florin verdim — —” Mektubu elimden bıraktım, gözlerimden yaşlar akıyordu: Bu parayı Charousek’e bir tek Angelina vermiş olabilirdi. Ne Zwakh, ne Prokop, ne de Vrieslander’in bu kadar parası vardı. —Demek ki beni unutmamıştı!— Okumaya devam ettim:

“—1.000 florin verdim, 2.000 florin daha vereceğime söz verdim, hemen polise gidip saati kardeşinin yatağında buldu-

ğunu ve sattığını itiraf ederse. Bunların hepsi, Wenzel size bu mektubu getirdiği sırada olacak.

Zaman az.

Ama inanın: Olacak bu. Bugün. Emin olun.

Cinayeti Loisa'nın işlediğinden ve saatin Zottmann'ın saati olduğundan bir an bile kuşku duymadım.

Beklenenin tersine bir şey olursa, o zaman Jaromir ne yapacağını biliyor:

— Gene de sizde bulunan saat olduğunu söyleyecek.

Yani sabırlı olun ve tasalanmayın! Özgürlüğünüze kavuşacağınız gün çok yaklaştı.

Buna rağmen birbirimizi görebileceğimiz bir gün gelecek mi? Bilemiyorum.

Şunu demek istiyorum: Sanmıyorum, çünkü benim sonum yaklaşıyor, son anlarımın beni şaşırtmaması için dikkatli olmalıyım.

Ama inanın ki, biz gene karşılaşacağız.

Bu yaşamda değilse, ölümler gibi öteki yaşamda da değilse bile, zamanın kırıldığı anda — tıpkı kutsal kitapta yazıldığı gibi, TANRI'nın zamanı yediği, o ne soğuk, ne sıcak, ama ılık olan günde. — — —

Böyle konuşmama sakın şaşmayın! Sizinle bu konuları hiç konuşmadım; bir kez 'Kabbala' sözcüğünü ağzınıza aldığınızda sizden kaçındım, ama ben, neyi bildiğimi biliyorum.

Belki neyi kastettiğimi anlıyorsunuzdur, eğer anlamıyorsanız söylediklerimi belleğinizden silin. — — Bir kez komadayken sizin göğsünüzde bir işaret gördüğümü sandım. Gözüm açık düş görmüş olabilirim.

Beni anlamayacak olursanız, içimde belli bilgilere sahip olduğumu düşünün: daha çocukluğumdan beri bunların beni garip yollara sürüklediklerini; tıp öğretileriyle uyuşmayan ya da tıbbın çok şükür ki henüz bilmediği bilgiler bunlar; umarım tıp bunları keşfetmez de.

En büyük amacı insanın parçalamak istediği bir 'bekleme salonunu' süslemek olan bilimin beni aptallaştırmasına izin vermedim.

Neyse, bu konuda bu kadarı yeter.

Size bu arada olanları anlatmak istiyorum:

Nisan sonunda benim tahmin ettiğim şeylerin etkisi Wassertrum'da görülmeye başladı.

Sokakta durmadan garip hareketler yapıyor ve kendi kendine konuşuyordu.

Bunlar bir insanın düşüncelerinin fırtınaya tutulduğunu gösterir, insanı kısıkvrak yakalar.

Sonra bir defter alıp notlar tutmaya başladı.

Yazıyordu!

Yazıyordu! Gülesim geliyor; yazıyordu.

Sonra bir notere gitti. Ben, binanın altında oturduğum yerden onun ne yaptığını biliyordum; vasiyetini yazıyordu.

Mirasını bana bırakacağını doğrusu düşünmemiştim. Daha önce aklıma gelseydi dans ederdim doğrusu.

Mirasını bana bıraktı, çünkü bu dünyada iyilik edebileceği bir ben vardım, öyle sanıyordu. Vicdanı ağır basmıştı.

Onun yardımıyla birden milyoner olduğumda, ölümünden sonra belki de onu bağışlayacağımı sanmıştı, sizin odanızda ağzımdan çıkanları geri alırım sandı.

Benim tahmin ettiklerim üç kez etkili oldu.

Bütün yaşamı boyunca kendini aldatmış birinin öteki dünyadaki ilahi adalete gizlice inanması gülünç.

Ama kendini çok akıllı sananlar hep böyledir. Gerçek, yüzlerine vurulduğunda akıl almaz derecede öfkeye kapılmalarından bellidir bu zaten. Yakalanmış gibi hissederek kendilerini.

Wassertrum noterden çıktıktan sonra onu hep izledim.

Geceleri dükkânının kepenkleri ardında kulak kabarttım, çünkü her an karar verebilirdi.

Sanırım duvarların ardından, özlediğim o patırtıyı duyabilecektim, yani şişenin kapağını açtığını.

Belki bir saat daha vardı, sonunda benim bu yaşamdaki amacım gerçekleşecekti.

İşte o anda hiç beklenmedik biri gelip onu öldürdü. Bir törpü ile.

Gerisini Wenzel'e anlattırın, bunu yazmak zorunda kalmak benim için çok acı.

İsterseniz batıl inanç deyin, ama kan akıtıldığını gördüm, dükkândaki eşyalar lekelenmişti. Bana öyle geldi ki, sanki ruhu elimden kaçtı.

İçimde bir şey bana –ince, aldatıcı olmayan bir duygu–, birinin kendi eliyle ölmek yerine bir başkası tarafından öldürülmesinin ayrı ayrı şeyler olduğunu söylüyor: Wassertrum kanını kendisiyle birlikte toprağa götürseydi, benim görevim yerine getirilmiş olacaktı. Ama şimdi, başka türlü olunca, kendimi dışlanmış hissettim, ölüm meleğinin elinde işe yaramaz bir araç olduğuma inandım.

Ne var ki isyan etmek istemiyorum. Nefretim ölümden sonra da sürececek olan cinsten, hem daha akıtılabileceğim kendi kanım var, onunkinin ardından gölgeler diyarına gitmesi için istediğim gibi akıtırım. — — — — —

Wassertrum’u gömdükleri günden bu yana her gün mezarlıkta, onun kabri başında oturup duruyorum ve ne yapmam gerektiğini düşünüyorum.

Sanıyorum artık biliyorum, ama daha beklemek istiyorum, içimden gelecek olan ses bir kaynak gibi berraklaşınca kadar. — Biz insanlar temiz değiliz, çoğu kez uzun süre oruç tutmak ve uyanık kalmak gerekiyor ruhumuzun fısıltılarını anlamamız için. — — — — —

Mahkeme, geçen hafta bana Wassertrum’un beni tek vâris tayin ettiğini bildirdi.

Bu paranın tek kuruşunu bile kendim için harcamayacağımı size söylememe gerek yok Bay Pernath. –‘Ona’– öteki dünya içinde borçlu kalacağım her şeyden kaçınacağım.

Mülkiyeti olan evleri açık artırmaya çıkarıyorum; elini sürdüğü eşyaların hepsi yakılacak, bundan sonra geriye kalan para ve değerli şeylerin üçte biri ölümümden sonra size kalacak. — —

Nasıl ayağa fırlayıp karşı çıktığınızı kafamda görür gibiyim, ama sizi avutabilirim. Sizin sahip olacağınız şey, kendi öz mülkünüz olacak, faiz ve faizin geliri de.

Daha yıllarca önce Wassertrum’un babanızı ve ailenizi mahvettiğini biliyordum — ancak şimdi bunu belgelerle kanıtlayamıyorum.

Öteki üçte bir, 'Alay'ın on iki üyesi arasında dağıtılacak, bunlar, Dr. Hulbert'i şahsen tanımış olan kişiler. Bunların tümünün zenginleşmesini ve Prag 'yüksek sosyetesine' girmesini istiyorum.

Son üçte bir, eşit biçimde ülkedeki yedi soyguncu katil arasında paylaşılacak, yeterli delil elde edildiğinde bunlar serbest bırakılacak.

Toplumdaki öfkeye karşı borçluyum bunu.

İşte böyle. Hepsi bu kadar sanıyorum.

Şimdi sevgili, sevgili dostum benim, hoşça kalın ve ara sıra sizin olan, minnettar

Innocenz Charousek'inizi düşünün."

Derin bir sarsıntıyla mektubu elimden bıraktım.

Yakında serbest bırakılacağıma sevinemiyordum.

Charousek! Zavallı insan! Tıpkı bir kardeş gibi geleceğimi düşünüyordu. Hem de bir kez ona 100 florin hediye ettiğim için. Keşke bir kez daha onun elini sıkabilseydim!

Ben de hissediyordum, evet haklıydı, bunu yapabileceğimiz gün gelmeyecekti.

Onu gözümün önüne getirdim: kıpırdayan gözleri, titreyen omuzları, yüksek, soylu alnı.

Bu mahvolmuş yaşama yardım eli zamanında uzanmış olsaydı, belki her şey başka türlü olurdu.

Mektubu bir kez daha okudum.

Charousek'in deliliği içinde ne çok yöntem vardı!

Acaba gerçekten deli miydi?

Bir an için bile olsa bu düşünceyi kafamdan geçirdiğim için utandım.

Değindiği noktalar anlatmaya yetmiyor muydu? Hillel gibi, Miryam gibi, benim gibi bir insandı; kendi ruhunun hükümlerinde bir insandı. — Bu ruh, bu insanları yaşamın vahşi uçurum ve yarlarından geçirerek, henüz ayak basılmamış bir ülkenin buzullar diyarına götürüyordu.

Bütün yaşamı boyunca bir cinayeti düşünmüş olan o, bur-

nunu çekerek dolaşan ve bilinmeyen, efsanevi bir peygamberin ezberledikleri emirlerine uyduklarını sananlardan daha temiz değil miydi?

Doğaüstü bir dürtünün ona dikte ettiği emri, ne bu dünyada ne de öteki dünyada karşılığında bir "ödül" beklemeden yerine getiriyordu.

Yaptığı şey, kelimenin en gizli anlamında yatan, görevin en inançlı biçimde yerine getirilmesi değil miydi?

"Korkak, sahtekâr, öldürme heveslisi, hasta, sorunlu bir canı ruhu": Böyle hüküm verecekti çoğunluk, ellerindeki kör lambalarla onun ruhuna bakmak istediklerinde — oysa bu yaygaracı kitle, zehirli güz çiğdeminin işe yarar soğandan daha güzel ve soylu olduğunu hiçbir zaman anlayamayacaktı. — — — — —

Kapının kilidi gene açıldı, içeriye bir adamın itildiğini duydum.

Dönüp bakmadım bile, mektubun içeriği beni öylesine etkilemişti.

Angelina hakkında bir tek kelime bile yoktu. Hillel'den de söz edilmiyordu.

Doğru; Charousek çok acele yazmış olmalıydı mektubu, yazısı bunu ele veriyordu.

Acaba ondan gizlice bir mektup daha gelir miydi bana?

İçimden yarının gelmesini umdum, tutuklularla birlikte avluda volta atacağımız anın gelmesini diledim. Orada 'Alay'dan birinin bana bir şey vermesi çok kolaydı.

Hafif bir ses beni düşüncelerimden ayırdı:

"Size kendimi tanıtmama izin verir misiniz beyim? Adım Laponder, Amadeus Laponder."

Döndüm.

Ufak, çelimsiz, henüz oldukça genç, iyi seçilmiş bir elbise giymiş biri, bütün gözaltındakiler gibi bir tek şapkası eksik, önümde usulüne uygun biçimde eğildi.

Saçlarını bir aktör gibi düz taramıştı; büyük, açık yeşil, badem gibi gözlerinde bir özellik vardı; doğrudan doğruya bana yönelmiş oldukları halde, sanki gene de beni görmüyorlarmış gibiydiler. Sanki düşünceleri bambaşka bir yerdeydi.

Adımı mırıldandım, ben de eğildim, sonra hemen dönmek

istedim, ama bakışlarımı bu insandan ayıramadım; yukarıya doğru çekilmiş ince hatlı dudaklarının soytarıca gülüşü yüzüne garip bir anlam veriyordu, bu adam bana çok garip görünmüştü.

Neredeyse gül ağacından yapılmış bir Çin Buda heykeline benziyordu; cildi kırışksız, saydamdı, burnu, kız burnu gibi ince, burun delikleri zarifti.

“Amadeus Lponder, Amadeus Lponder”, diye tekrarladım kendi kendime.

“Ne yaptı acaba?”

Ay

Bir süre sonra, "Sorgunuz yapıldı mı?" diye sordum.

"Şimdi oradan geliyorum. Umarım sizi burada uzun süre rahatsız etmem", diye yanıtladı Bay Lponder nazikçe.

"Zavallı şeytan", diye düşündüm, "burada gözaltında olan birinin başına geleceklerden habersiz".

Onu yavaş yavaş hazırlamak istedim.

"İlk kötü günler geçtiğinde, insan zamanla sessizce oturmaya alışıyor." — — — — —

Yüzünde ilgi belirdi.

Sustuk.

"Sorgu uzun sürdü mü Bay Lponder?"

Dalgın gülümsedi.

"Hayır. İtiraf edip etmediğim soruldu, sonra protokolü imzalamak zorunda kaldım."

"Yani itiraf ettiğinizi mi imzaladınız?" çıktı ağızımdan.

"Öyle oldu."

Bunu çok olağan bir şeymiş gibi söyledi.

O zaman kötü bir şey olmalı, diye düşündüm, çünkü hiçbir heyecan göstermiyordu. Belki birini düelloya çağırmıştır ya da benzeri bir şey yapmıştır.

"Ne yazık ki ben o kadar uzun bir süredir buradayım ki, bana bir insan ömrü gibi geliyor", diye iç çektim kendiliğimden, o ise çok ilgilenir bir tavır takındı. "Sizin başınıza bunların gelmesini istemem Bay Lponder. Görünüşe bakılırsa siz bir an önce özgürlüğünüze kavuşacaksınız."

“Artık nasıl olursa”, diye yanıtladı, sanki çift anlamlı bir şey söylemek istiyordu.

“İnanıyor musunuz?” diye sordum gülerek. Başını salladı.

“Ne anlam çıkartmalıyım bundan? Hangi kötü şeyi yaptınız ki? Özür dilerim Bay Laponder, merak değil benimkisi, doğrudan doğruya paylaşma isteği.”

Bir an çekindi, sonra gözünü bile kırpmadan:

“Seks cinayeti”, dedi.

Kafama sanki sopa yemiştim.

Nefret ve ürpertiden gıkım çıkmadı.

Bu, dikkatini çekti sanıyorum, utanarak yan tarafa baktı, mekanik gülümlü yüzünde birden değişen tavrım karşısında en ufak bir hareket olmadı.

Hiç konuşmadan sessizce bakışlarımızı kaçırdık birbirimizden. — — —

Karanlık çöküp de uzandığımda o da bana uydu; giysilerini çıkartıp titizce duvardaki çiviye astı, uzandı; sakın, derin nefes alışına bakılacak olursa hemen derin bir uykuya daldı.

Bütün gece huzursuz oldum.

Böyle iğrenç bir adamın çok yakınımda oluşu ve onunla aynı havayı solumak durumunda olmanın değişmez duygusu bana o kadar berbat ve ürpertici geliyordu ki, günün izlenimleri, Charousek’in mektubu ve yaşadığım her yenilik arka plana itilmişti.

Öyle bir biçimde uzanmıştım ki, gözlerim hep katilin üzerindeydi, onun benim arkamda olması duygusuna dayanamıyordum.

Hücre, ayın parıltısıyla mat bir ışıkla aydınlanıyordu ve ben, Laponder’in hiç kıpırdamadan, neredeyse mum gibi yattığını görüyordum.

Hatlarında cesedi andıran bir şey vardı, yarı açık ağzı bunu daha da belirginleştiriyordu.

Saatlerce, bir kez bile olsun yatış biçimini değiştirmedim.

Ancak gece yarısından sonra ince bir ay ışığı yüzüne vurduğunda hafif bir huzursuzluk belirtisi gösterdi ve sessizce dudaklarını oynattı, uykusunda konuşan biri gibi. Hep aynı sözcüğü söyler gibiydi –tek heceli bir cümle belki de–, tıpkı:

“Bırak beni. Bırak beni. Bırak beni”, gibi.

Bundan sonraki birkaç gün, benim için, ona aldırmadan geçti; o da suskunluğunu hiç bozmadı.

Davranışı hep nazikti. Volta atmak istediğim zaman hemen anlıyor, ranzada oturmakta ise, yoluma engel olmamak için ayaklarını geriye çekiyordu.

Yüzsüzlüğüm yüzünden kendime sitemler yağdırmaya başladım, gene de ondan iğrenme duygumdan kurtulamıyordum.

Onun yakınlığına alışacağımı hep umdumsa da bu gerçekleştirmiyordu.

Geceleri bile uyanık kalıyordum. Uykuda on beş dakika bile geçiremez olmuştum.

Her gece aynı olay yineleniyordu: O saygılı bir biçimde benim uzanmamı bekliyordu; sonra gıysilerini çıkartıyor, onları titizce kıvrıyor, asıyordu vesaire.

Bir gece –saat ikide olmalı– yorgunluktan ölerек gene duvardaki kalasın yanında duruyor, ışıkları parlayan bir yağ gibi saat kulesinin suratına vuran dolunayı seyrediyordum; hüznün içinde Miryam’ı düşünüyordum.

Tam o sırada sesini hafifçe arkamda duydum.

Hemen uyandım, tam olarak uyandım, çevreme bakıp kulak kabarttım.

Bir dakika geçti.

Neredeyse yanıldığıma inanacaktım, o sırada yeniden duyuldu.

Sözleri tam olarak anlamıyordum, ama aşağı yukarı şöyleydi:

“Bana sor. Bana sor.”

Sesi Miryam’inkine şaşırtıcı biçimde benziyordu.

“Miryam? Miryam?” diye seslendim ister istemez, ama uyuyana uyandırmamak için sesimi hemen kıstım.

Yüzü yeniden kıpırdamaz oluncaya kadar bekledim, sonra tekrarladım:

“Miryam? Miryam?”

Ağzından zor anlaşılan, ama gene de duyulan bir biçimde:
“Evet”, çıktı.

Kulağımı dudaklarına iyice yaklaştırdım.

Bir süre sonra Miryam’ın sesinin fısıldandığını duydum —
o derece onun sesiydi ki, tenimden aşağıya soğuk terler aktı.

Sözleri öylesine yuttum ki, yalnız anlamlarını anlayabildim.

Bana olan sevgisinden, sonunda kavuşmamızın verdiği
akıl almaz mutluluktan —bir daha hiç ayrılmayacağımızdan—
söz etti; hiç nefes almadan, sözünün kesileceğinden korkan, her
saniyeden yararlanmak isteyen birisi gibi aceleyle konuştu.

Sonra ses kısılmaya başladı — yavaş yavaş yok oldu.

“Miryam”, diye sordum nefesimi tutarak, korkudan titri-
yerek.

“Miryam, sen öldün mü?”

Uzun süre yanıt gelmedi.

Sonra neredeyse anlaşılmaz biçimde:

“Hayır, — Yaşıyorum, — Uyuyorum.”

Başka bir şey duyulmadı.

Dinledim, durmadan dinledim.

Boşuna.

Hiçbir şey duyulmadı.

Sarsılıp titremem yüzünden ranzanın ucuna oturmak zo-
runda kaldım, yoksa Laponder’in üzerine düşecektim.

Bu yanılsama o derece güçlüydü ki, uzun süre Miryam’ın
gerçekten önümde yattığını sandım, katili dudaklarından öp-
memek için bütün gücümü toparlamak zorunda kaldım.

“Henoch! Henoch!” diye birden peltek peltek konuştuğu-
nu duydum, sonra gittikçe daha belirgin olarak: “Henoch! He-
noch!” dedi.

Hillel’i hemen tanıdım.

“Sen misin Hillel?”

Yanıt yok.

Bir yerlerde, uyuyan kişiyi konuşturmak için soruları onun
kulağına değil, midesinin bulunduğu bölgedeki sinirlere yö-
neltmek gerektiğini okuduğumu anımsadım.

Öyle yaptım.

“Hillel?”

“Evet, seni duyuyorum!”

“Miryam sağlıklı mı? Her şeyi biliyor musun?” diye sordum hemen.

“Evet. Her şeyi biliyorum. Çoktan biliyordum. Meraklanma Henoch ve korkma!”

“Beni bağışlayabilecek misin Hillel?”

“Sana meraklanma diyorum.”

“Yakında görebilecek miyiz birbirimizi?” Yanıtı anlayamayacağımdan korktum; son cümle bile nefes gibi çıkmıştı.

“Umarım. Beklemek istiyorum — seni — bekleyebilirim — sonra — ülkeye—”

“Nereye? Hangi ülkeye?” Neredeyse Laponder’in üzerine düşecektim. “Hangi ülkeye — Hangi ülkeye?”

“— Ülkeye — Gad — güneyde — Filistin —”

Ses kesildi.

Kafamdan şaşkınlık içinde 100 soru geçti: Bana neden Henoch diyordu? Zwakh, Jaromir, saat, Vrieslander, Angelina, Charousek.

“Hoşça kalın, arada bir beni anımsayın”, diye sözler döküldü katilin dudaklarından çok iyi anlaşılır biçimde. Bu kez Charousek’in sesiyle konuştu, ama sanki ben söylemişim gibi.

Anımsadım: Charousek’in mektubunun son cümlesiydi bu sözler, kelimesi kelimesine.

Laponder’in yüzü artık karanlıkta kalmıştı. Ay ışığı saman şiltenin başucuna düşmüştü. On beş dakika sonra hücreyi terk edecekti.

Soru üstüne soru sordum, ama artık cevap alamadım.

Katil kıpırdamadan, ceset gibi orada yatıyordu, gözleri kapalıydı.

Bütün bu günler içinde Laponder’i yalnız bir katil olarak gördüğüm, onun da bir insan olduğunu unuttuğum için kendi kendime çok içerledim.

Biraz önce yaşadıklarına bakılacak olursa o bir uyurgezerdi — dolunayın etkisinde kalan biriydi.

Belki de seks cinayetini bu tür bir baygınlık anında işlemişti. Mutlaka öyleydi.

Şimdi, sabah olmaya yüz tuttuğunda yüzündeki gerginlik silinmiş, yerini kutsal bir huzura bırakmıştı.

Vicdanında bir cinayetin ağırlığını taşıyan birinin böyle sakin uyuması olanakdışı, diye düşündüm.

Uyanacağı anı zorla bekledim.

Acaba neler olduğunu biliyor muydu?

Sonunda gözlerini açtı, bakışlarımla karşılaştı ve yan tarafa baktı.

Hemen onun yanına gidip elini tuttum: "Bağışlayın beni Bay Laponder, şimdiye kadar size kaba davrandım. Değişik bir şeydi."

"İnanın sizi çok iyi anlıyorum bayım", diye heyecanla sözümü kesti, "seks cinayeti işlemiş biriyle aynı yerde olmak mutlaka iğrenç bir duygu olmalı".

"Bu konuyu açmayın artık", diye rica ettim. "Bu gece kafamdan bazı şeyler geçti, bu düşünceden kendimi kurtaramıyorum, siz belki de — — —", sözcükleri arıyordum.

"Beni hasta sanıyorsunuz", diyerek bana yardımcı olmaya çalıştı.

Kabul ettim. "Belirtilerden bu sonucu çıkarttım. Size — size doğrudan doğruya bir soru yöneltebilir miyim Bay Laponder?"

"Rica ederim."

"Garip kaçacak ama, bu gece düşününüzde neler gördüğünüzü bana söyleyebilir misiniz?"

Gülümseyerek başını salladı: "Hiç düş görmedim."

"Ama uykunuzda konuştunuz."

Şaşırarak baktı. Bir an düşündü. Sonra kesin olarak şunları söyledi.

"Bu ancak bana soru yönelttinizse mümkün." Sorduğumu söyledim.

"Çünkü ben hiç düş görmem. Ben, ben dolaşırım", dedi kısa bir aradan sonra yarı kısık bir sesle.

"'Dolaşırsınız': ne anlamalıyım bundan?"

Tam olarak anlatamadığını kavradım, beni onun içine gir-

meye iten nedenleri anlatmayı uygun buldum ve ona gece olanları ayrıntılarıyla ilettim.

Sözlerim bittiğinde, “Emin olun ki uykuda söylediklerimin hepsi doğrudur. Biraz önce düş görmediğimi söylediğimde, ‘dolaşıyorum’ dediğimde benim düşsel yaşamımın başka türlü olduğunu söylemek istemiştin — diyelim ki normal bir insan-
nkinden değişik. İsterseniz buna gövdeden ayrılma deyin. —
— Örneğin ben bu gece çok garip bir odadaydım, içeriye aşağı-
dan kapaklı bir kapıyla giriliyordu.”

“Nasıldı?” diye sordum hemen. “İçinde kimse yok muydu? Boş muydu?”

“Hayır içinde eşyalar vardı; ama az sayıda. Orada, içinde bir genç kızın yattığı yatak vardı. Ya da ölü gibi yatıyordu, başucunda bir adam oturuyordu, elini kızın alınına koymuştu.” Laponder her ikisinin de yüzlerini tarif etti. Hillel ve Miryam olduklarından hiç kuşku yoktu.

Heyecandan nefesim kesildi.

“Lütfen anlatmaya devam edin. Onların dışında biri var mıydı odada?”

“Başkası mı? Durun — — hayır: onların dışında kimse yoktu. Yedi kandilli şamdan, masanın üzerinde yanıyordu. —
— Sonra asma merdivenden aşağıya indim.”

“Kırık mıydı?” diye sözüne karıştım.

“Kırık mı? Hayır, hayır; iyi durumdaydı. Bunun yan tarafından bir odaya geçiliyordu; içinde ayakkabıları gümüş tokalı bir adam oturuyordu, yabancı tiptiydi, böyle birini şimdiye kadar hiç görmemiştin: yüzü sarıydı, gözleri eğikti; — öne doğru eğilmişti, sanki bir şey bekliyordu. Belki bir siparişi beklediği.”

“Bir kitap, eski büyük bir kitap görmediniz mi hiçbir yerde?” diye sordurdum.

Alnını karıştırdı.

“Bir kitap mı dediniz? — Evet. Çok doğru: yerde bir kitap duruyordu. Açılmıştı, tamamen parşömendi; sayfa, büyük, altın bir A harfiyle başlıyordu.”

“‘Z’ ile demek istiyorsunuz sanırım?”

“Hayır, ‘A’ ile.”

“Kesinlikle biliyor musunuz, ‘Z’ değil miydi?”

“Hayır kesinlikle ‘A’ idi.”

Başımı salladım ve kuşku duymaya başladım. Laponer, herhalde yarı uykulu durumda benim düşündüğüm şeylerin içeriğini kavramış ve her şeyi birbirine karıştırmıştı: Hillel, Miryam, Golem, Zebur kitabı, yeraltı geçidi.

“Bu ‘dolaşma’ dediğiniz huy, sizde uzun zamandan beri mi var?” diye sordum.

“21 yaşımdan beri — —” — tutuldu, bu konudan severek söz etmek istemiyor gibiydi, sonra yüzünü sınırsız bir şaşkınlık bürüdü, göğsümde bir noktada dondu kaldı bakışları, sanki orada bir şey görüyordu.

Benim şaşkınlığıma aldırmayarak hızla ellerime yapıştı ve neredeyse yalvararak:

“Tanrı aşkına bana her şeyi anlatın. Bugün sizin yanınızda geçireceğim son gün. Belki de bir saat içinde beni alacaklar, ölüm cezasına çarptırıldığımı söyleyecekler — —.”

Dehşet içinde sözünü kestim.

“O zaman beni tanık olarak götürmelisiniz! Sizin hasta olduğunuza yemin edeceğim. — Siz dolunay hastasıdır. Sizi as-mamaları gerekir. Aklınızı kontrol ettirmeleri gerekir. Akıllı davranın!”

Sinirli sinirli reddetti: “Bunların hiçbiri önemli değil — lütfen bana her şeyi anlatın — —”

“Ne anlatabilirim ki? — Sizden söz etmemem daha iyi olur — —”

“Siz beni çok yakından ilgilendiren garip şeyler yaşamış olmalısınız— düşünebileceğinizden daha yakın şeyler—; bana her şeyi söylemenizi rica ediyorum”, diye yalvardı.

Kendisini ilgilendiren ve gerçekten yeterince önemli olan şeylerden çok, benim yaşamımın onu daha çok ilgilendiriyor olmasını anlayamıyordum; ama onu sakinleştirmek için başıma gelen akıl almaz durumların hepsini anlattım.

Uzunca anlattığım bir bölümün sonunda memnun, başını sallıyordu, tıpkı bir olayı sonuna kadar yaşamış biri gibi.

Başsız hayaletin önümde durup bana koyu kırmızı tahılları uzattığı bölüme geldiğimde anlattıklarımın sonunu bekleyemedi.

“Evet, onun elinden attınız onları”, diye mırıldandı düşünceci, “üç ü n c ü bir ‘yol’ olabileceğini hiç düşünmemiştim”.

“Üçüncü bir yol değildi”, dedim, “tahılları reddetmekle aynı şeydi”. Gülümsedi.

“İnanmıyor musunuz Bay Laponder?”

“Onları reddetmiş olsaydınız ‘yaşam yolunda’ gidebilirdiniz, ama gizemli güçler anlamına gelen tahıllar kalmazdı geriye. — Böylece, dediğiniz gibi yere yuvarlandılar ve filizlenme zamanı gelinceye kadar atalarınız tarafından korunacaklar. Sonra, şimdi içinizde tavşan uykusuna yatmış olan güçler canlanacak.”

Anlamadım: “Atalarım mı tahılları koruyor?”

“Yaşadıklarınıza kısmen sembolik olarak bakmalısınız”, diye açıkladı Laponder. “Çevrenizi saran ve mavimsi ışıltılar saçan insan çemberi, miras yoluyla geçen ‘Ben’in zinciri idi, anadan doğma herkes içinde taşır bunu. Ruh ‘tek olan’ bir şey değildir — sonradan olacaktır; buna ölümsüzlük deniyor: Sizin ruhunuz henüz birçok ‘Ben’lerden oluşuyor — tıpkı bir karınca devletinin birçok karıncadan oluştuğu gibi, siz binlerce atanızın ruhsal kalıtımını taşıyorsunuz içinizde: kendi ırkınızın ileri gelenlerinin ruhlarını. Bütün yaratıklarda böyledir bu. Bir yumurtadan yapay biçimde kuluçkalanarak çıkan tavuk, içinde milyonlarca yılın deneyimini taşımasaydı doğru yiyeceği nasıl bulabilirdi? ‘Duyuların’ varlığı, gövde ve ruhta ataların şimdi de var olduklarını ele veriyor. — Ama özür dilerim, sözünüzü kesmek değildi niyetim.”

Sonuna kadar anlattım. Her şeyi. Miryam’ın “hermafrodit” hakkında söylediklerini de.

Susup baktığımda Laponder’in bembeyaz olduğunu gördüm; tıpkı duvardaki kireç gibiydi yüzü, yanaklarından aşağıya gözyaşları süzülüyordu.

Hemen kalktım, onun durumunu görmemişim gibi davrandım; hücrede bir aşağıya bir yukarıya volta atmaya başladım, sakinleşmesini bekliyordum.

Sonra geçip karşısına oturdum, bütün konuşma yeteneğimle onun yargıçlara hastalığını anlatmasının ne kadar gerekli olduğunu anlatmaya çalıştım.

“Hiç değilse cinayeti işlediğinizi itiraf etmemiş olsaydınız”, dedim sonunda.

“Ama zorunluydum. Vicdanımla cevaplandıracağımı bekliyorlardı”, dedi safça.

“Bir yalanın seks cinayetinden daha beter bir şey olduğuna mı inanıyorsunuz?” diye sordum şaşkınlıkla.

“Genel olarak değil belki, kendimle ilgili olayda ise kesinlikle. — Bakın; sorgu yargıcı bana itiraf edip etmediğimi sorduğunda doğruyu söyleme gücüm vardı. Yani yalan söyleyip söylememek benim seçimime kalmıştı. Seks cinayetini işlediğimde —lütfen ayrıntıları istemeyin benden, öylesine iğrençti ki, hatırlayıp olayı yeniden canlandırmak istemedim— başka seçeneğim yoktu. Tamamen aklım başımda davrandımsa da, başka seçeneğim yoktu. İçimde varlığından daha önce hiç haberdar olmadığım bir şey uyandı ve benden daha güçlü bir hale geldi. Bir seçme olanağım olsaydı öldürür müydüm sanıyorsunuz? Hiçbir zaman öldürmedim —ufacık bir hayvanı bile—, hele şimdi asla yapamazdım böyle bir şey.

Öldürmenin bir insan yasası olduğunu kabul edelim, bu yasaya uymamanın sonucunda da ölüm olduğunu —tıpkı sa-vaştaki gibi—; şu anda ben ölümü hak etmiş durumdayım. — Seks cinayeti işlediğim zaman her şey tam tersi durumdaydı.

“Şimdi kendinizi bambaşka biri olarak duyduğunuz sırada yargıcın kararından kaçınmak için her şeyi denemelisiniz!” diye karşı koydum.

Laponder bunu kabul etmediğini gösteren bir el hareketi yaptı.

“Hayır, ama sizi akıl hastalarına mahsus bir hastaneye kapatırlar. Söylemek istediğim bu!”

“Deli olsaydım haklısınız”, diye yanıtladı soğukkanlılıkla Laponder. “Ama deli değilim. Ben bambaşka bir şeyim, deliliğe çok benzer bir şey, ama onun tam tersi. Lütfen dinleyin. Beni hemen anlayacaksınız. — — Biraz önce bana başsız hayaletten söz ettiniz. Bu hayalet, doğal olarak bir sembol. Üzerine eğildiğinizde kolaylıkla çözebilirsiniz. Benim de başıma aynen böyle bir şey geldi. Ama ben tahulları kabul ettim. Yani ben ‘ölüm yolundan’ gidiyorum! Kendim için düşünebileceğim en kutsal şey,

adımlarımı ruhuma attırmak. Bakmadan, güvenerek, yol nereye götürüyorsa oraya; ister darağacına, ister tahta, ister yoksulluğa, ister zenginliğe. Seçenek kendi elimde olduğunda hiç bocalamadım.

Bu yüzden de seçenek kendi elimde olduğunda yalan söylemedim.

Mikail Peygamber'in sözlerini bilir misiniz:

'Sana söyledi, insan, neyin iyi olduğu ve Tanrı'nın senden bekledikleri'

Yalan söylemiş olsaydım bir neden bulmalıydım, seçenek elimde olduğu için; cinayeti işlediğimde, bir neden yaratmadım; içimde uyumakta olan, çoktan belirlenmiş olan nedenin etkisi artık ona hükmedemediğim için özgürleşti.

Demek ki ellerim temiz.

İçimdeki ruh, beni katil yaparak benim idamımı gerçekleştirdi; insanlar da beni darağacına götürerek kaderimin onlarınkinden ayrılmasını gerçekleştirecekler; ben de özgürlüğe gideceğim."

O bir aziz, diye düşündüm, kendi küçüklüğüm karşısında tüylerim diken diken oldu.

"Bana bir doktorun yaptığı hipnotizmayla çocukluğunuzla ilgili anılarınızı unuttuğunuzu anlatmıştınız", diye sürdürdü sözlerini. "Bu 'ruhsal dünyanın yılanı' tarafından ısırılmış olan herkesin belirtisi — stigmatıdır. Sanki içimize iki yaşam aşılansın gibi, tıpkı uyanış mucizesi gerçekleşinceye kadar vahşi bir ağaca piriç aşılması gibi; başka zaman ölümle ayrılan, burada anımsamanın silinmesiyle ayrılıyor, bazen de birden ortaya çıkan bir değişimle.

Bende şöyle oldu: Görünürde bir neden olmadan, 21 yaşında, bir sabah değişmiş olarak uyandım. O zamana kadar hoşuma giden her şey, birden önemsiz göründü bana. Yaşam, tıpkı bir Kızılderili söylencesindeki gibi aptalca geldi ve gerçekliğini yitirdi; düşler kesinlik kazandı, zorunlu, kanıtlama gücü olan kesinlik, anlıyor musunuz, kanıtlama gücü olan kesinlik, gerçek bir kesinlik kazandı ve günün yaşamı düşe dönüştü.

Anahtara sahip olan herkes bunu yapabilir. Anahtar ise yalnız şunda; insan kendi 'benlik biçimine', yani kendi derisinin bilincine uykuda varır; uyanıklıkla derin uyku arasında bilincin sızdığı o daracık ayrıkları bulduğu yerdedir.

Bu yüzden biraz önce 'dolanıyorum' dedim, 'düşlerken' demedim.

Ölümsüzlük uğruna verilen uğraş, içimizde yerleşmiş seslerin ve hayaletlerin âsasına karşı verilen bir savaştır ve kendi 'Ben'imizin taç giyişini, kurtarıcıyı beklemektir.

Sizin gördüğünüz Habal Garmin görüntüsü, Kabala'daki 'kemiklerin nefesi' denen şeydir; kral oydu. Taç giydiği zaman, dışsal duyular ve aklın bacasıyla dünyaya bağlı olduğunuz ip ikiye ayrılır.

Yaşamdan kopmuş biri olmama rağmen nasıl olup da seks cinayeti işledim, diye soruyorum kendi kendime. İnsan, tıpkı içinde renkli yuvarlakların olduğu bir cam boru gibi: hemen herkeste bunlardan bir tane var. Yuvarlak kırmızı, yani kırmızı ve sarı — o zaman insanın 'değişken' karakteri var demektir. Biz 'yılanın ısırıkları', başka zamanlarda bütün bir ırkın dünya tarihinde yaptıklarını, bir yaşam süresi içinde yapıyoruz demektir; bu iş bittiğinde renkli yuvarlaklar cam boru içinde birbirlerini kovalıyorlarsa — — peygamberizdir — ki onlar Tanrı'nın aynası olmuşlardır."

Laponder sustu.

Uzun süre bir şey söylemedim. Konuşması beni neredeyse kendimden geçirmişti.

"Neden biraz önce öyle ürkerek beni yaşadıklarımı sorunuz, oysa siz benden çok çok yukarlardasınız", diye konuşmaya başladım yeniden.

"Yanıyorsunuz", dedi Laponder, "sizin çok altınızda bir yerdeyim. Bende eksik olan anahtarın sizde olduğunu hissettiğim için sormuştum yaşadıklarınızı".

"Bende mi? Anahtar mı? Aman Tanrım!"

"Evet, sizde! Ve de onu bana verdiniz. — Bugün yeryüzünde benden daha mutlu bir insan olacağını sanmam."

Dışarıda bir gürültü oldu, sürgüler geriye çekildi, Laponder buna hemen hiç aldırmıyordu:

“Hermafrodit anahtardı. Artık eminim. İşte sırf bu yüzden beni almaya geldiklerine sevinçliyim, çünkü çok yakında amaca ulaşıyorum.”

Gözyaşlarım yüzünden artık Laponder’in yüzünü tam olarak göremiyordum, yalnız sesindeki gülüşü duyuyordum.

“Eh artık: Hoşça kalın Bay Pernath, bana en güzeli gösterdiğinizizi düşünün — şimdiye kadar bilmediğim en son şeyi gösterdiniz. Şimdi düğün olacak — —” Ayağa kalktı ve gardiyanın peşinden gitti. “Seks cinayetiyle yakından ilgili”, duyduğum ve tam olarak kavrayamadığım son sözleri oldu.

O gecedен sonra gökyüzünde dolunay olduğu her zaman, yatağın gri astarının üzerinde Laponder’in uyuyan yüzünü gördüğümü sandım.

O götürüldükten sonraki birkaç gün içinde, idam cezası infazlarının yapıldığı avludan gelen çekiç ve çivi sesleri duydum, zaman zaman bu sesler gün ağarıncaya kadar sürdü.

Ne anlama geldiklerini tahmin ediyor ve dehşetten kulaklarımı tıkıyordum.

Aylar ayları takip etti. Avludaki perişan ağaçların hastalanmalarından yazın nasıl akıp gittiğini anlıyor; duvarlardan sızan rutubet kokusunu duyuyordum.

Volta atıldığı sırada bakışlarım, ölmekte olan ağaca ve gövdesine kakılmış olan azizlerin camdan resmine takıldığında, ister istemez Laponder’in yüzünün de içime nasıl işleyip yer ettiğini karşılaştırıyordum. Hep içimde taşıyordum onu, o hiç kırışığı olmayan, garip, hiç eksilmeyen gülümsemesiyle Buda yüzünü.

Bir kez daha —Eylül ayında— sorgu yargıcı çağırdı beni; bunu kuşkuyla, bankada, mutlaka yolculuğa çıkmam gerektiğini neden söylediğimi sordu; tutuklandığım zaman neden o kadar huzursuz olduğumu, sahibi bulunduğum bütün kıymetli taşları neden üzerimde taşıdığımı sordu.

Yaşamıma son verme niyetim olduğunu söylediğimde, kürsünün ardından alaylı bir mırıltı duyuldu.

O zamana kadar hücremde yalnızdım ve düşüncelerim, çoktan ölmüş olduğumu sandığım Charousek’e duyduğum acı, Laponder ve Miryam’a duyduğum özlemlerle doluydu.

Sonra gene yeni tutuklular getirildi; hırsızlık yapmış komiler, yüzleri feleğin çemberinden geçmiş, kalın işkembeli banka veznedarları –“öksüz çocuklar” derdi onlara Kara Vossatka–, gelip hücrede havayı ve keyfimi bozdular.

İçlerinden bir tanesi bir gün öfkeyle, kentte bir seks cinayeti-
nin işlendiğini anlattı. Allahtan katil hemen yakalandı, davası
da hemen bitti, dedi. “Laponder” di adı bu Allahın belası serseri-
ninin, diye bağırdı, vahşi hayvan bıyıklı bir herif; kendisi ise
ufak çocuklara sataşmaktan 14 gün hapse mahkûm edilmişti.

“Tam cinayeti işlediği sırada yakaladılar onu. Bu patırtı için-
de lambalar yere düşmüş ve oda yanmıştı. Kızın cesedi bu arada
kömür olmuş, bu yüzden bugüne kadar kim olduğu saptanama-
dı. Siyah saçları, ince bir yüzü varmış, bilinen tek şey bu. Lapon-
der geberene kadar adını açıklamadı. — Bana kalsa onun derisi-
ni yüzer, üzerine biber ekerdim. İşte, kibar beyler bunlar. — —
Hepsi de katil. — — Bir kızdan kurtulmak için sanki başka yol
yokmuş gibi”, diye sözlerini sürdürüp kinik bir tavırla güldü.

İçimdeki öfke öylesine büyüdü ki, bu serseriye yere çalmak
istedim.

Laponder’in yattığı yatakta şimdi o, her gece horulduyor-
du. Sonunda serbest bırakıldı da rahat bir soluk aldım.

Gene de ondan kurtulamadım: Konuşması sipsivri bir ok
gibi içime saplanmıştı.

Durmadan, genellikle de karanlık bastığında, Laponder’in
kurbanının Miryam olabileceği geliyordu aklıma.

Bu düşünceye karşı savaştıkça, düşünce içime daha çok iş-
liyor, sonunda neredeyse bir saplantıya dönüşüyordu.

Zaman zaman, özellikle de ay, parlak ışıklarını demir par-
maklıkların arasından geçirdiğinde, kendimi biraz daha iyi his-
sediyordum. O zaman Laponder’le geçirdiğim anları gözümün
önünde canlandırıyordum, ona karşı duyduğum derin duygu-
lar acımı dindiriyordu — sonra o çirkin anlar gene gelip bulu-
yordu beni, sık sık, korkudan aklımı oynatacak gibi oluyordum.

Bu kuşkunun dayandığı zayıf dayanaklar böyle zamanlarda
tamamlanmış bir bütüne dönüşüyor — neredeyse anlatılmaz
derecede korkunç ayrıntılarla dolu bir resim oluşturuyordu.

Kasım başlarında gece saat 10'a doğru, ortalık iyice karar-
mıştı ve içimdeki kuşku öylesine büyümüşü ki, yüksek sesle
bağırarak için içi saman dolu şilteyi ısırardım. Susuzluktan
ölecek duruma gelmiş bir hayvana benziyordum; gardiyan bir-
den hücrenin kapısını açtı ve beni sorgu yargıcına götürmek
için dışarıya çağırdı. Kendimi o kadar zayıf hissediyordum ki,
yürüyemedim, sürüklendim.

Bu korkunç binadan günün birinde çıkıp gitme umudu
içimde çoktan ölmüştü.

Bana gene soğuk bir soru sorulacağına kendimi hazırla-
dım, yazı kürsüsünün arkasında gene aynı mırıldanmayı duya-
cak, sonra gene karanlığa getirilecektim.

Baron Leisetreter çoktan eve gitmişti, yalnız yaşlı, kambur
yazıcı o örümcek gibi parmaklarıyla oradaydı.

Başına geleceklere öylece bekledim.

Gardiyanın da benimle birlikte odaya girdiği ve bana iyim-
ser bakışlar attığı dikkatimi çekti; ama o kadar bitkindim ki,
bunlara bir anlam verecek durumum yoktu..

Yazıcı "araştırma sonuçları" diye söze başladı; çıkıp sanda-
yesine oturdu ve kitapların arasında yazılı kâğıtları aramakla
epeyce bir zaman geçirdi. Sözlerine devam etmeden önce, "şunu
gösterdi ki, söz konusu Karl Zottmann, birkaç aydan bu yana
haşmetmeapları Prens Ferri Athenstädt'in metresi olan ve 'Ka-
utsky' şaraphanesinden, şimdi polis gözetimindeki sağır dilsiz
kâğıt oymacısı Jaromir Kwassnitschka tarafından para karşılığı
serbest bırakılan ve 'Kızıl Rosina' adıyla tanınan Rosina Metz-
les'le gizli bir buluşma sırasında, Romen rakamı ile III, 21873
bölgede, Hahnpass Sokağı 7 numaralı evin terkedilmiş mahzeni-
ne yapay bir elin hareketiyle itilmiş ve kapatılmış, orada açlık ve
soğuktan ölüme terkedilmiş olup — — böylece Zottmann — —"
diye gözlüklerinin üzerinden baktı yazıcı dosyasını karıştırarak,

"Soruşturma şunu gösterdi ki, adı geçen Zottmann'dan ka-
lan eşyalar arasında yer alan ve 'Baeh' bölümünün P fasikülüne
(Romen) ekli altın saat" —yazıcı saati zincirinden tutup sallandı-
rdı— "çalınmıştır. 17 yıl önce vefat eden mayasız ekmek yapımcı-
sının yetim oğlu, kâğıt oymacısı Jaromir Kwassnitschka'nın ye-
minli ifadesine göre, bu saat, bu arada kaçarak kayıp olan karde-

şi Loisa'nın yatağında bulunmuş ve bu arada ölen ve bu evin sahibi olan antikacı Aaron Wassertrum'a satılmışsa da, inandırıcı olmadığından üzerinde durulmamıştır.

Soruşturma ayrıca, adı geçen Karl Zottmann'ın cesedinin bulunduğu sırada pantolonunun arka cebinde bir defter taşıdığını ve bu deftere ölümünden birkaç gün önce, olayları aydınlatıcı ve imparatorluk yetkililerinin suçluyu tutuklamasını kolaylaştırıcı notlar aldığını ortaya çıkartmıştır.

Dolayısıyla yüksek imparatorluk yetkililerinin dikkati, Zottmann'ın bıraktığı notların ışığında şimdi kaçak olan Loisa Kwaesnitschka'ya çevrilmiş ve yetkililer gözaltında bulunan yüzük taşı oymacısı Athanasius Pernath'ın serbest bırakılmasını ve hakkındaki bütün işlemlerin durdurulmasını karara bağlamıştır.

Temmuz ayı, Prag

İmza

Dr. Baron von Leisetreter"

Ayaklarımın altında yer sarsıldı, bir an bilincimi yitirdim. Kendime geldiğimde bir sandalyede oturuyordum, gardiyan gülümseyerek omzuma vuruyordu.

Yazıcı son derece soğukkanlıydı, burnunu siliyor, öksürüyor ve bana:

"Kararın okunması bugüne kadar uzadı, çünkü adınız bir 'Pe' harfiyle başlıyor, bu da alfabenin sonuna doğru yer alıyor", dedi.

Sonra da şöyle devam etti:

"Ayrıca yüzük taşı oymacısı Athanasius Pernath'ın bilgisi-ne sunulur ki, geçtiğimiz Mayıs ayında vefat eden tıp öğrencisi Innocenz Charousek'in vasiyetine uygun olarak onun mirasının üçte biri, bu tutanağı imzalar imzalamaz Athanasius Pernath'a devredilecektir."

Bu sözleri söyler söylemez yazıcı, kalemimi mürekkep hokkasına batırdı ve bir şeyler karaladı.

Alışkanlıkla bir şeyler homurdanmasını bekliyordum, ama öyle olmadı.

Ben, aklım başımdan gitmiş gibi "Innocenz Charousek" diye mırıldandım.

Gardiyan bana doğru eğilip şunları fısıldadı:

"Ölümünden kısa süre önce Bay Charousek bana geldi ve hakkınızda bilgi istedi. Size çok, çok selam söylememi istedi. Doğaldır ki, o zaman size bunu iletmem olanaklıydı. Son derece yasaktır. Bay Dr. Charousek'in sonu, son derece korkunç oldu. O kendini öldürdü. Onu Aaron Wassertrum'un mezarı üzerinde yüzüstü uzanmış olarak buldular. — Toprağa iki tane derin delik kazmıştı; bileklerini kesmiş, sonra kollarını bu deliklerden içeriye sarkıtmıştı. Böylece kan kaybından öldü. Herhalde deliydi Bay Dr. Char — — —"

Yazıcı gürültüyle sandalyesini geriye doğru itti ve bana imzalamam için kalemi uzattı.

Sonra gururla dikildi ve aynen, amiri olan Baron'un ses tonuyla, "Gardiyan! Adamı dışarıya çıkarınız!" dedi.

Çok çok uzun zaman önce olduğu gibi, kapıdaki nöbetçi kulübesindeki kılıçlı ve uzun donlu adam, kahve değirmenini kucağından indirdi; bu kez üzerimi aramadan, kıymetli taşlarımı, içinde 10 gulden olan cüzdanımı, paltomu ve her şeyi geri verdi. —

Sonra kendimi sokakta buldum.

"Miryam! Miryam! İşte sonunda yeniden buluşmamız yaklaşıyor!" — İçimdeki arzuyu dile getirecek en vahşi çılgılığı atmamak için kendimi zor tuttum.

Gece yarısı olmalıydı. Dolunay fazla parlamadan bakır bir tabak gibi solgun, bulutların ardından kayıyordu.

Kaldırım katı bir pislikle kaplıydı.

Sisin içinde, kırılmış, kıyamet öncesi bir canavarı andıran arabaya doğru zar zor yürüdüm. Bacaklarım neredeyse görevlerini yapamayacak haldeydi; yürümeyi unutmuştum, sendeliyordum — duyarsız topuklarım üzerinde tıpkı bir belkemiği hastası gibi. — —

"Arabacı, beni son hızla Hahnpass Sokağı 7 numaraya ulaştırın! Anladınız mı? Hahnpass Sokağı 7 numara."

Özgür

Araba birkaç metre gittikten sonra durdu.

"Hahnpass Sokağı mı sayın bay?"

"Evet, evet, acele edin."

Araba biraz daha gidip yine durdu.

"Ne oluyor Tanrı aşkına?"

"Hahnpass Sokağı mı sayın bay?"

"Evet, evet, evet."

"Hahnpass Sokağı'na girilmiyor ki!"

"Neden girilmesin?"

"Her yerde kaldırımları kazdılar. Yahudi mahallesi düzenleniyor."

"O zaman gidebildiğiniz yere kadar gidin, ama çabuk lütfen."

Araba hızla hareket etti, sonra normal hızıyla yola devam etti.

Sürgülü pencereleri açıp gece havasını ciğerlerime çektim.

Her şey o kadar yabancılaşmıştı, akıl almaz biçimde o kadar yeniydi ki: evler, caddeler, kapalı dükkânlar.

Beyaz bir köpek yalnız ve keyifsiz dolaşıyordu kaldırımda. Arkasından baktım. — Ne garip!! Bir köpek! Böyle hayvanlar olduğunu unutmuştum. — Çocukça bir sevinçle ona seslendim.

"Hey! Neden keyifsizsin bu kadar!"

Acaba Hillel ne diyecekti? Ya Miryam?

Birkaç dakika sonra yanlarında olacaktım. Onları yataklarından kaldırıncaya kadar kapılarını çalacaktım.

Şimdi artık her şey yolundaydı — bu yıl yaşanan bütün dertler bitmişti!

Bir Noel şenliği olacak mıydı bu?

Bu sefer, geçen seferki gibi uyuyup kalmayacaktım.

Bir an gene o eski ürperti sardı her yanıma: O vahşi hayvan bıyıklı tutuklunun sözleri geldi aklıma. Yanık yüz-seks cinayeti, ama hayır, hayır! Bütün gücümle savuşturdum bunları: hayır, hayır, olamazdı, olamazdı. Miryam yaşıyordu! Laponder'in ağzından onun sesini duymuştum.

Bir dakika kaldı —yarım dakika— — ve sonra —

Araba bir yıkıntının önünde durdu.

Kaldırım taşlarından oluşan barikatlar sarmıştı her yanı!

Üzerlerinde kırmızı lambalar yanıyordu.

Meşale aydınlığı altında bir yığın işçi kazıyor ve küreklele toprak atıyordu.

Enkaz ve duvar kalıntılarından oluşan bir yığın, yolu tıkıyordu. Oralara tırmandım, dizime kadar battım.

Bu gördüğüm Hahnpass Sokağı mıydı?!

Zorla bilgi edindim. Çevrede enkazdan başka bir şey yoktu.

Şuradaki benim oturduğum ev değil miydi?

Ön cephesi yıkılmıştı.

Bir toprak yığınının üzerine tırmandım; altımda, çok derinde, siyah duvarla çevrili bir geçit eski sokağa uzanıyordu. Çevreye baktım, olağanüstü büyük arı kovanları gibi açıkta kalmış oturma odaları yan yana, havada asılı duruyor, yarı meşale aydınlığı, yarı ay ışığı altında seçiliyorlardı.

Şu yukarıdaki oda benim odam olmalı — onu duvarlardaki resimlerden tanıdım.

Resimlerden ufak bir iz kalmıştı geriye.

Ve hemen yanında atölye — Savioli'ninki. Birden kalbim boşaldı. Ne garip! Atölye! — Angelina! — — Bunların tümü benden ne kadar uzakta, ne kadar gerilerde kalmıştı.

Döndüm: Wassertrum'un oturduğu evden geriye bir tek taş bile kalmamıştı.

Hepsi yerle bir olmuştu: eskici dükkânı, Charousek'in bodrum katı — — hepsi, hepsi.

"İnsan bir gölge gibi yok oluyor"— bir yerde okuduğum bu cümle geldi aklıma.

Bir işçiye buradaki insanların şimdi nerede oturduklarını

sordum, nereye taşınmışlardı; acaba arşivci Şemayah Hillel'i tanıyor muydu?

"Almanca bilmem", oldu yanıtı.

Adama bir gulden verdim: O zaman hemen Almanca bildiği ortaya çıktı, ama bilgi veremedi.

Arkadaşları da bilmiyor muydu?

Belki Loisitscheck'ten bir şeyler öğrenilebilirdi:

Loisitscheck kapalıymış, dendi; onarılıyormuş.

O zaman komşu evlerden birini uyandırmalı! Olamaz mı?

"Buralarda hiç kimse oturmuyor", dedi işçi, "resmî makamlar yasak etti, tifo yüzünden".

"Ungelt?" O açık olmalıydı."

"Ungelt kapattı."

"Kesin mi?"

"Kesin."

Rastgele birkaç esnafın, birkaç tütüncünün adını saydım, yakında oturanların; sonra da Zwakh, Vrieslander, Prokop'u sordum. — — Bunları duyduğunda başını salladı adam.

"Belki Jaromir Kwassnitschka'yı tanırırsınız?"

İşçi kulak kabarttı.

"Jaromir mi? Sağır dilsiz değil mi o?"

Sevinç çığılığı attım. Tanrı'ya şükürler olsun. Hiç değilse bir tanıdık çıktı.

"Evet, sağır dilsiz. Nerede oturuyor?"

"Resimler keser. Siyah kartondan?"

"Evet, ta kendisi. Onu nerede bulabilirim?"

Adam bana son derece anlaşılmaz biçimde baktı, kentin merkezindeki bir kahvehaneyi tarif etti, sonra kürekleme yapıyorlardı.

Bir saatten fazla bir zaman yıkıntıların üzerinden yürüdüm, sallanan tahta kalasların üzerinden hokkabazlık yaparak geçtim, tahtayla ayrılmış inşaat bölmelerinin altından geçtim. Bütün Yahudi mahallesi taş çölüne dönmüştü, sanki bir deprem mahalleyi yerle bir etmiş gibiydi.

Heyecandan nefesim kesilerek, yırtılmış ayakkabılarla, sonunda labirentin dışına çıktım.

Birkaç sıra ev geçtikten sonra aradığım meyhanenin önüne geldim.

Üzerinde "Cafe Chaos" yazılıydı.

İçinde insan olmayan küçücük bir lokaldi, duvar diplerine itilmiş birkaç masa zor sığdırılmıştı.

Ortadaki bilardo masasının üzerinde bir garson horuldayarak uyuyordu.

Köşede bir yerde pazarcı kadın sebze sepetiyle oturuyor, önündeki içkiyi yudumluyordu.

Sonunda garson yerinden kalkmayı ve benim ne istediğimi sormayı başardı.

Beni tepeden tırnağa süzmesinden, berbat bir görüntü verdiğimi anladım.

Aynaya bir göz attım ve dehşete kapıldım: Yabancı, kanı çekilmiş bir yüz, kırışıklarla dolu, kül gibi renksiz, kaba tüylü bir sakal, darmadağınık saçlar bakıyordu bana.

Portre oymacısı Jaromir'in gelip gelmediğini sorup kahve ismarladım.

"Şimdiye kadar nerede kaldığını bilmiyorum", oldu yanıtı, esneyerek.

Garson sonra gene bilardo masasına uzanıp uyumayı sürdürdü.

Duvardaki askıdan *Prag Gazetesi*'ni alıp bekledim.

Harfler arılar gibi sayfaların üzerinden kayıyor ve okuduğum şeyin bir kelimesini bile anlamıyordum.

Saatler geçti ve gazla aydınlatılan bir lokalde her zaman olduğu gibi, günün aydınlandığını belirten koyu mavilik camların ardında görülmeye başladı.

Arada bir, yeşilimsi, parıltılı sorguçlarıyla güvenlik görevlileri içeri girip, sonra gene yavaş adımlarla dışarı çıkıyorlardı.

Üç uykulu asker girdi içeriye.

Bir çöpçü içkisini içti.

En sonunda, en sonunda Jaromir görüldü.

O derece değişmişti ki, önce onu tanıyamadım: Gözleri soluktu, ön dişleri dökülmüştü, saçları seyrekleşmiş, kulaklarının arkasında çukurlar oluşmuştu.

Bunca zaman sonra tanıdık bir çehre görmek beni o kadar

sevindirmişti ki, yerimden fırladım, ona doğru gittim ve ellerine sarıldım.

Son derece çekingen davrandı ve durmadan kapıya yöneltti bakışlarını. Her türlü davranışıyla, ona rastladığıma sevindiğimi belirtmeye çalıştım. — Uzun süre bana inanmamışa benziyordu.

Hangi soruyu yöneltirsem yönelteyim, hep, hiçbir şey anlamamış gibi yapıyordu.

Kendimi acaba nasıl anlaşılabilir kılabilirdim?

Dur! Bir düşünce geldi aklıma!

Bir kalem istedim ve sırasıyla Zwakh, Vrieslander ve Propkop'un yüzünü çizdim.

"Ne? Hiçbiri artık Prag'da değil mi?"

Havaya canlı canlı bir şeyler çiziyordu; para sayıyormuş gibi yapıyordu, ellerini masanın üzerinde gezdiriyordu, avuç açıyordu. Anladım: Herhalde üçü de Charousek'ten para almıştı ve büyüttükleri kukla tiyatrosuyla ticari amaçlı bir turneye başlamış, dünyayı geziyorlardı.

"Ya Hillel? O nerede oturuyor şimdi?" — Yüzünü çizdim, ev resmi de yaptım, bir de soru işareti koydum.

Jaromir soru işaretini anlamadı; okuması yoktu, ama neyi kastettiğimi kavradı, bir kibrit aldı, sözümona havaya fırlattı ve bir sihirbaz gibi yok etti onu.

Ne anlama geliyordu bu? Hillel yolculuğa mı çıkmıştı?

Yahudi belediye binasını çizdim.

Sağır dilsiz hızla başını salladı.

"Hillel artık orada değil mi?"

"Hayır!" (Başını salladı.)

"Peki nerede?"

Gene kibrit çöpü oyununu yaptı.

"Sorduğunuz kişinin gittiğini, kimsenin de nerede olduğunu bilmediğini söylüyor", diye ders verir gibi söze karıştı çöpçü. Bizi ilgiyle izliyordu.

Korkudan kalbim neredeyse duracaktı; Hillel gitti mi? —

İşte şimdi bu dünyada yapayalnızdım. — — Lokaldeki eşyalar gözümün önünde uçuşmaya başladı.

"Ya Miryam?"

Elim o kadar titriyordu ki, uzun süre onun yüzünü kesin hatlarıyla çizemedim.

“Miryam da kayıp mıydı?”

“Evet. O da kayıptı. İzi bile yoktu.”

Yüksek sesle inledim, oradan oraya gittim; üç asker de soru soran yüzlerle bana baktı.

Jaromir beni avutmaya çalıştı ve bana başka bir şey söylemeye çalıştı, herhalde bildiği bir şeydi bu: Başını kolunun üzerine koydu, uyuyan biri gibi.

Masaya dayandım: “Aman Tanrım, Miryam öldü mü?”

Başını salladı. Jaromir gene uyuyan birini taklit etti.

“Miryam hasta mıydı?” Bir ilaç şişesi resmi çizdim.

Başını salladı. Jaromir alnını gene koluna dayadı. — —

Ortalık aydınlandı, gaz lambaları birbiri ardından söndü, ben hâlâ onun bu davranışının ne anlama geldiğini çıkartamadım.

Vazgeçtim. Düşünmeye başladım. Yapmam gereken tek şey, sabah erkenden Yahudi belediyesine gitmek ve orada Hillel’le Miryam’ın nerede olduklarını sormak olacaktı.

Onun ardından gitmek zorundaydım. — — —

Hiç konuşmadan Jaromir’in yanında oturdum. Onun gibi sağır ve dilsiz olarak.

Uzun bir süre sonra başımı kaldırıp baktığımda, onun makasla bir figür kestiğini gördüm.

Rosina’nın profilini tanıdım. Kâğıdı masanın üzerinden bana uzattı, ellerini gözlerine götürdü — — sessizce ağladı. — — —

Sonra birden fırladı ve selam bile vermeden kapıdan çıkıp gitti.

Arşivci Şemayah Hillel, günün birinde nedensiz yere işe gelmemiş, bir daha da görünmemiş; kızını da yanında götürmüş, çünkü o zamandan beri onu da bir daha gören olmamış: Yahudi belediyesinde bana anlatılanlar bunlardı. Alabildiğim tek haber bu oldu.

Nereye gittikleri hakkında en ufak bir ipucu yoktu.

Bankada paramın halen mahkemece tutulduğu söylendi, ama kısa sürede haber geleceğini ve bana ödeme yapabileceklerini bildirdiler.

Yani Charousek'ten miras kalan para da bürokrasiden geçiyordu, oysa ben, Hillel ve Miryam'ın izini bulmak için yanıp tutuşarak sabırsızlıkla parayı bekliyordum.

Cebimdeki kıymetli taşları sattım ve Yahudi mahallesindeki onarım çalışmalarından kendini kurtaran tek sokak olan Eski Okul Sokağı'nda, iç içe geçen iki odadan oluşan mobilyalı bir çatı katı kiraladım.

Garip bir rastlantı olarak burası, Golem'in bir zamanlar içinde kaybolduğu efsanesinin anlatıldığı o ünlü evdi.

Evde oturanlara –çoğunlukla küçük esnaf ya da zanaatkârlardı– “girişi olmayan oda” söylentisinin ne derece doğru olduğunu sorduğumda alayla karşılaştım. — Böyle bir saçmalığa nasıl inanılabilirmiş!

Bu konuyla ilgili olarak kendi yaşadığım şeyler, tutukevinde çoktan uçmuş bir düşün solukluğuna ulaşmıştı ve ben onlarda yalnız kansız cansız simgeler görüyordum, anı defterimden silmiştim onları.

Arada bir son derece belirgin olarak duyuyordum Laponder'in sözlerini; tıpkı o zaman hücrede olduğu gibi tam karşımda otururken görüyordum onu, gerçek sanmakta yanıldığımı anladım. Her şey benim içimde olup bitmişti, buna inancım güçleniyordu.

Her şey geçip gitmiş miydi? O zamanlar sahip olduğum şeyler de: Zebur kitabı, olağanüstü tarot oyunu, Angelina ve hatta eski dostlarım Zwakh, Vrieslander ve Prokop! — — — —

Noel gecesiydi, eve küçük bir çamla kırmızı mumlar getirmiştim. Bir kez daha gençliğimi yaşamak, çevremde ışığın parlaltısını görmek, çam yapraklarının ve yanan mumun kokusunu duymak istedim. Yıl sona ermeden önce belki de yola çıkmış, kentlerde ve köylerde ya da içimdeki duyguların beni sürüklediği yerlerde Hillel ile Miryam'ı arıyor olacaktım.

Bütün sabırsızlığım, bütün beklentim yavaş yavaş benden uzaklaşmıştı; Miryam'ın öldürülmüş olduğuna ilişkin bütün korkularım da yok olmuştu, ikisini de bulacağıma bütün kalbimle inanıyordum.

İçimde hiç tükenmeyen mutlu bir gülümseme vardı, elimi nereye koysam sanki ondan şifa yayılıyordu. Uzun bir yürüyüşten sonra evine dönen birinin uzaktan kendi kentinin kulelerinin parıltısını gördüğü anda duyduğu mutluluğu duyuyordum ve bu duygu içimi çok garip bir biçimde sarıyordu.

Jaromir'i Noel gecesini evime çağırmak için bir kez daha o küçük kahveye gitmiştim. — Bir daha hiç görünmediğini söylediler. Üzülmiştim, tam çıkıyordum ki, içeriye bir tezgâhta ufak, değersiz şeyler satan yaşlı bir adam girdi.

Tezgâhını karıştırdım; bir yığın saat kordonu, ufak haçlar, saç tokaları ve broşlar arasında birden ipek bir kordona asılı kırmızı bir kalp geçti elime, büyük bir şaşkınlıkla bunun, daha ufak bir kızken Angelina'nın fıskıyeli havuzun başında bana armağan ettiği kalp olduğunu anımsadım.

Bir anda gençlik yıllarım gözümün önünde belirdi; sanki bir dürbüne bakıyordum, orada çocukça yapılmış bir resim gördüm.

Uzun, çok uzun bir süre sarsılarak orada durdum ve avcumun içindeki ufak, kırmızı kalbe baktım. — — — — —

Tavanarasındaki odamda oturdum ve çam yapraklarının hışırtısını dinledim, arada bir mumların üzerindeki yapraklar hışırdarak yanıyordu.

Belki tam şu sırada yaşlı Zwakh, dünyanın herhangi bir yerinde 'Kuklalarının Noel Gecesi'ni oynatıyordu, diye düşündüm, ve de gizemli bir sesle, en sevdiği ozan Oskar Wiener'in dizelerini okuyordu:

"Nerede kırmızı taştan kalp;
Bir ipek kordona bağlı olan.
Ey sen, sakın verme kalbi başkasına;
Bağlıydım ona, seviyordum,
Yedi yıl boyunca adadım kendimi ona,
Sevdiği bu kalbe!"

Garip bir biçimde neşelendim birden.

Mumlar yanıp bitmişti. Yalnız bir tanesi titreşiyordu; odanın içini duman sarmıştı.

Sanki bir el beni çekiyordu; birden döndüm ve:

İşte orada kapının eşiğinde duruyordu kendi suretim. Benim eşim olan. Beyaz bir palto giymişti. Başında bir taç vardı.

Yalnız bir an.

Sonra kapının tahtasına doğru alevler fışkırmaya başladı, içeriye boğucu, sıcak bir duman bulutu doldu:

Ev yanıyor! Yanıyor! Yanıyor!

Pencereyi açtım, dama çıktım.

Uzaktan itfaiyenin yirtıcı sesi duyuldu.

Sonra hortlağimsı, ritmik, bingıldayan pompa sesleri; su hortlakları nasıl saldırıyor can düşmanı ateşe karşı!

Bütün pencereler kırılıyor ve dışarıya kırmızı alevler saçılıyordu.

Döşekler aşağıya atılıyor, bütün caddeyi kaplıyorlar; ardından insanlar atlıyor, yaralanıyor, başka yere taşınıyorlar.

Bense içimde vahşi bir kendinden geçme sevinci duyuyordum; neden bilmiyorum. Saçlarım havaya dikiliyordu.

Bacaya doğru koşuyorum yanmamak için, alevler bana saldırıyor.

Bir baca temizleyicisinin ipi bağlı oraya.

İpi yukarıya çekiyorum, elime ve bacağıma sarıyorum, tıpkı ufak bir çocukken jimnastik dersinde öğrendiğim gibi; sonra kendimi evin cephesinden aşağıya bırakıyorum.

Bir pencerenin yanından geçiyorum. İçeriye bakıyorum. İçerisi tamamen aydınlanmış.

Ve işte o anda görüyorum — — görüyorum — — bütün gövdemden bir tek sevinç haykırışı çıkıyor:

“Hillel! Miryam! Hillel!”

Parmaklıkları koparmak istiyorum.

Elim yana kayıyor. İpteki dengemi yitiriyorum.

Bir an havada asılı kalıyorum, baş aşağı, bacaklarım yeryüzü ile gökyüzü arasında gerilmiş olarak.

Ani bir darbeye ip kopuyor. Lifleri açılıyor huşırdayarak.

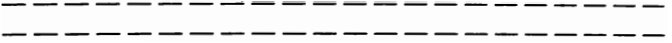
Düşüyorum.

Bilincim soluyor.

Düşerken bir pencere pervazına tutunuyorum, ama oradan kayıyorum. Duramıyorum:

Taş düz,

Dümdüz bir parça yağ gibi!

Son

“— — bir parça yağ gibi!”

Bir parça yağ gibi görünen şey taş.

Bu sözler hâlâ kulaklarımda çınlıyor. Sonra doğruluyorum, nerede olduğumu anımsamaya çalışıyorum.

Yataktayım, bir oteldeyim.

Adım da Pernath değil.

Bütün bunları düşümde mi gördüm?

Hayır! Böyle düş görülmez.

Saate bakıyorum: Hemen hemen bir saat uyumuşum. Saat iki buçuk.

Ve işte bugün Hradschin Katedrali'nde dua edildiği sırada yanlışlıkla aldığım şapka orada duruyor.

İçinde bir isim yazılı mı?

Elime alıyorum, beyaz ipek astarının üzerinde altın harflerle yazılı, yabancı ama gene de tanıdık adı okuyorum:

ATHANASIUS PERNATH

Artık sabırsızım; hemen giyinip merdivenlerden aşağıya koşuyorum.

“Kapıcı! Aç! Bir saat gezmeye gideceğim.”

“Nereye acaba?”

“Yahudi mahallesine. Hahnpass Sokağı'na. Bu adla bir sokak var mı gerçekten?”

“Elbette, elbette”, kapıcı pis pis gülümsüyor, “ama Yahudi

mahallesinde artık pek bir canlılık olmadığına dikkatinizi çekirim. Her şey yeniden inşa edildi”.

“Zarar yok. Hahnpass Sokağı nerede?”

Kapıcının kalın parmağı haritada bir yeri işaret ediyor:

“Burada.”

“Bana büyük bir kâğıt verin.”

“Buyrun.”

Kâğıda Pernath’ın şapkasını sarıyorum. Garip, neredeyse yepyeni, tertemiz, ama gene de çok eskimiş gibi dökülüyor.

Yola düşünüyorum.

Bu Athanasius Pernath’ın yaşadığı her şeyi, ben düşümde yaşadım, bir gece içinde onunla gördüm, onunla işittim, onunla hissettim, sanki ben oydum.

Peki ama ip koptuğu ve “Hillel, Hillel!” diye bağırdığı anda parmaklıklı pencerenin ardında neler gördüğünü neden bilmiyorum?

O anda benden ayrıldığını anlıyorum.

Bu Athanasius Pernath’ı bulmak zorundayım, hem de üç gün üç gece dolaşmak zorunda kalsam da, diye düşünüyorum.

Demek burası Hahnpass Sokağı?

Düşümde gördüğüme hiç benzemiyor!

Yepyeni evler.

Bir dakika sonra Cafe Loitscheck’te oturuyorum. Pek stili olmayan, oldukça temiz bir lokal.

Arka tarafta tahta parmaklıklı yüksekçe bölüm gerçekten var, düşümdeki eski Loitscheck’le belli bir benzerlik söz konusu yani.

“Ne emredersiniz?” diye soruyor kırmızı kadife fraklı kaba bir garson kız birden. “Konyak, bayan. — Teşekkürler.”

“Bakar mısınız bayan!”

“Buyrun?”

“Bu kahve kime ait?”

“Muhasebe şefi Loitscheck’e. — Bu binanın tümü ona ait-

tir. Çok kibar ve zengin bir beydir." Ha demek ki, saatin zincirindeki domuz dişli adam! diye anımsıyorum.

Aklıma beni yönlendirecek iyi bir fikir geliyor:

"Bayan!"

"Buyrun?"

"Taş köprü ne zaman yıkıldı?"

"Otuz üç yıl önce."

"Hmm. Otuz üç yıl önce!", düşünüyorum; yüzük taşı kakmacısı Pernath şimdi hemen hemen doksan yaşında olmalı.

"Bayan!"

"Buyrun?"

"Burada eskiden Yahudi mahallesinin nasıl olduğunu anımsayan biri var mı müşteriler arasında? Ben yazarım, bu konuyla ilgileniyorum da."

Garson kadın düşünüyor: "Müşterilerden mi? Hayır. Ama durun bir dakika; şu ilerde bir öğrenciyle karambol oynayan bilardocu var, görüyor musunuz onu? O karga burunlu, yaşlı adam, — o hep burada yaşadı, size anlatır her şeyi. İşi bitince çağırayım mı onu?"

Kızın bakışlarını izledim;

Uzun boylu, beyaz saçlı, yaşlı bir adam ilerde aynaya yaslanmış bilardo sopasını hedefliyor. Dağınık ama garip bir biçimde kibar bir yüz. Bana neyi anımsatıyor acaba?

"Adı ne bu bayın?"

Garson kız ayakta durup iki dirseğini masanın üzerine yaslıyor, boyuna bir kalem ıslatıyor diliyle, çok hızlı biçimde sayısız kez kendi adını yazıyor mermere, sonra gene ıslak parmaklarıyla hemen siliyor. Bu arada bana oldukça sıcak bakışlar atıyor; başarabildiğince. Kaçınılmaz biçimde kaşlarını da kaldırıyor, böylece bakışları daha büyüleyici oluyor.

"Bayan, adı ne onun?" diye yineliyorum sorumu. Yüzünden, benden başka bir soruyu daha severek duymak istediğini anlıyorum. Örneğin; bayan neden yalnızca frak giyiyorsunuz, ya da benzeri bir soru, ama ben sormuyorum; kafam gördüğüm düşünle dolu.

"Ne olsun ki adı", diye mırıldanıyor, "Ferri adı. Ferri Athenstädt."

“Demek öyle? Ferri Athenstädt! Hmm, demek eski bir tanıdık.”

“Bana ondan söz edin, çok şey anlatın bayan”, diye ısrar ediyorum, konyağı içip gücümü topluyorum.

“Sohbet etmekten hoşlanıyorsunuz?” (Kendi kendimden öğreniyorum.)

Kadın büyülu biçimde bana doğru eğiliyor, saçları yüzümü gıdıklıyor, sonra fısıldıyor:

“Ferri eskiden kurnazın biriymiş. Çok köklü, soylu bir aileden gelmemiş –bunlar hep söylenti tabii– çok parası varmış. Kızıl saçlı bir Yahudi kızı, gençliğinden beri fattan olan bir kız”, gene birkaç kız adı yazıyor aceleyle, “onu kokozlamış. Parasını demek istiyorum. Parasız kalınca terketmiş onu. Yüksek mevkili biriyle evlenmiş: — Ondan...” Kulağıma anlamadığım bir ad fısıldıyor. “Yüksek mevkili adam tabii bütün şereflerinden vazgeçmiş, bundan sonra kendine yalnızca Daemmerich şövalyesi dedirtmiş. İşte böyle. Ama kızın eskiden orospu olduğunu bir türlü silememiş kafasından. Ben hep söylerim—”

“Fritzi, hesap!” diye sesleniyor biri setten aşağıya.

Bakışlarımı lokalde gezdiriyorum ve hemen arkamda metalik bir vızıltı duyuyorum, bir sinek sesi gibi sanki. Merakla dönüyorum ve gözlerime inanamıyorum:

Yüzü duvara çevrili olarak, Mathusalem gibi eski bir oyuncak kutu, sigara kutusu kadar küçük, titreyen iskelet elleri tarafından tutulmakta — kör, yaşlı Nephtali Schaffranek bu köşede duruyor ve ufacık manivelayı çeviriyor.

Yanına yaklaşıyorum.

Fısıldar gibi bir sesle kendi kendine bir şarkı söylüyor:

“Bayan Pick,
Bayan Hock,
Ve kırmızı, mavi yıldız,
bir koklaşıyorlar ki.”

Oradan hızla geçen bir garsona “Bu beyin adını biliyor musunuz?” diye soruyorum.

“Hayır bayım, kimse tanımıyor onu, adını da bilmiyor. Kendisi de unuttu. Bu dünyada yapayalnız. 110 yaşında! Biz ona her akşam kahve ikram ederiz.”

Bu yaşlıya doğru eğiliyorum — kulağına sesleniyorum:

“Schaffranek!”

Yıldırım çarpmış gibi sarsılıyor. Bir şeyler mırıldanıyor, düşünceli alnını kaşıyor.

“Beni anlıyor musunuz Bay Schaffranek?”

Başını sallıyor.

“Dinleyin! Size eski zamanlara ilişkin bir şey sormak istiyorum. Her şeye doğru cevap verirseniz size bir gulden vereceğim. İşte masaya koyuyorum.”

“Gulden”, diye tekrarlıyor yaşlı ve hemen deli gibi titreyen müzik kutusunun manivelasını çevirmeye başlıyor.

Elini tutuyorum: “Düşünün iyice! — Aşağı yukarı 33 yıl önce yüzük taşı oymacısı Pernath adında birini tanıdınız mı?”

“Hadrbolletz! Pantolon terzisi!”, diye mırıldanıyor astımlı gibi, sanki ben ona garip bir fıkra anlatmışım sanarak gülüyor.

“Hayır, Hadrbolletz değil: – Pernath!”

“Pereles?!” — sevinmiş görünüyor.

“Hayır, Pereles de değil. –Per-nath!”

“Pascheles?!” — sevinçten çığlık atıyor. —

Düş kırıklığına uğrayarak deneyime son veriyorum.

“Benimle mi konuşmak istediniz bayım?” diyor tahta oymacısı Ferri Athenstädt, önümde durarak soğuk bir biçimde eğiliyor.

“Evet. Doğru. — Bir parti bilardo oynayabiliriz konuşurken.”

“Parayla mı oynuyorsunuz bayım? Size 100’e karşı 90 veririm.”

“Peki o zaman: bir guldenine. İsterseniz önce siz başlayın.”

Altesleri sopayı alıyor eline, hedefliyor, dokunuyor, yüzü asılıyor. Bunu bilirim; benim 99’a gelmemi bekliyor, sonra bir hamle ile “bitiriyor”.

Gittikçe daha çok meraklanıyorum. Doğrudan doğruya amaca yöneliyorum. “Sayın bay, uzun süre önce, taş köprünün

yıkıldığı sıralarda, zamanın Yahudi mahallesinde Athanasius Pernath diye birinin yaşadığını anımsıyor musunuz?"

Kırmızı-beyaz çizgili pamuklu kumaştan ceket giymiş, gözleri şaşkı bakan, ufak altın küpeli, duvara dayalı sıralardan birinde oturan ve gazete okuyan bir adam, ayağa fırlayıp gözlerini bana dikiyor ve haç çıkarıyor.

"Pernath? Pernath?" diye tekrarlıyor altes ve anımsamak için zorlanıyor. "Pernath? Uzun boylu, zayıf değil miydi? Kahverengi saçlı, kısa kesilmiş, kırılmış sakalı yok muydu?"

"Evet. Doğru."

"O zamanlar aşağı yukarı 40 yaşındaydı. Tıpkı bir — —"

Altesleri birden bana hayretle bakıyor. "Siz onun akrabası mısınız beyim?"

Şaşkı haç çıkarıyor.

"Ben mi? Akrabası mı? Gülünç. Hayır, ben yalnızca onunla ilgileniyorum. Başka şeyler biliyor musunuz?" diye soruyorum sakın, ama kalbimden buz gibi bir şeyin geçtiğini hissederek.

Ferri Athenstädt gene düşünceye dalıyor.

"Eğer yanılmıyorsam o zamanlar ona deli gözüyle bakılırdı. Bir seferinde, adının —durun bakayım, evet— Laponder! olduğunu iddia etmişti! Sonra da Charousek diye biri olduğunu söylemişti."

"Hepsi yalan!" diye söze karıştı şaşkı olan. "Charousek diye biri gerçekten vardı. Babam ondan birkaç bin florinlik mirasa kondu."

"Bu adam kim?" diye sordum alçak sesle.

"Kayıkçıdır, adı da Tschamrda. Pernath'a gelince, anımsadığım şeylerden biri, onun daha sonraları çok güzel, koyu renk saçlı bir Yahudi kızıyla evlenmesi."

"Miryam!" diyorum kendi kendime ve heyecandan ellerim titriyor, oyunu sürdüremiyorum.

Kayıkçı haç çıkarıyor.

"Bugün neyiniz var Bay Tschamrda?" diye soruyor şaşkın durumda.

"Pernath asla yaşamadı", diye bağırıyor şaşkı gözlü.

"Ben inanmıyorum."

Çenesinin açılması için adama hemen bir konyak ısmarlıyorum.

“Pernath’ın hâlâ yaşadığını söyleyen insanlar var”, diyor kayıkçı sonunda. “Duyduğuma göre salon terzisi ve Hradschin’de oturuyor.”

“Nerde Hradschin’de?”

Kayıkçı haç çıkarıyor:

“Olay da bu ya! Yaşayan hiçbir insanın oturamayacağı yerde oturuyor;

son laterna ışığının olduğu duvarın dibinde.”

“Evini biliyor musunuz bay– bay– Tschamrda?”

“Dünya yıkılsa oraya çıkmam!” diye karşı koyuyor şaşı gözlü. “Beni ne sanıyorsunuz? Aman Tanrım!”

Ama yolu uzaktan gösterebilirsiniz Bay Tschamrda?”

“O olur”, diye mırıldanıyor kayıkçı. “Saat sabah altıya kadar bekleyebilirsiniz; o zaman Moldau’ya ineceğim. Ama önermem size! Hirschgraben’a düşer, boynunuzu ve kemiklerinizi kırarsınız! Aman Tanrım!”

Sabahın içine atılıyor; nehirden yukarıya serin bir rüzgâr esiyor.

Sabırsızlıktan ayağımın altındaki toprağı bile hissedemiyorum.

Birden karşıma Eski Okul Sokağı’ndaki ev çıkıyor.

Her bir pencereyi tanıyorum; kavisli çatı oluğunu, parmaklığı, yağlı gibi parıldayan taş tirizleri — her şeyi, her şeyi!

“Bu ev ne zaman yandı?” diye soruyorum şaşıya.

Meraktan kulaklarımda bir uğultu başlıyor.

“Yanmak mı? Hiçbir zaman yanmadı!”

“Evet yandı! Kesinlikle biliyorum.”

“Hayır.”

“Ama ben biliyorum! İddiaya var mısınız?”

“Nesine?”

“Bir guldenine.”

“Tamam!” Tschamrda kapıcıyı çağırıyor. “Bu ev yandı mı hiç?”

“Amma saçma ha!” Adam gülüyor. —
Asla, asla inanamıyorum.

“Yetmiş yıldır burada oturuyorum”, diyor kapıcı, “bilmem gerekirdi.” — — — — Garip, garip, — — — — — — — — — —

Kayıkcı beni sekiz tahta sıradan oluşan kayığıyla gülünç hareketler yaparak, kürek çekip Moldau’dan aşağıya doğru götürüyor. Tahtaya sarı sular vurup köpürüyor. Sabah güneşi altında Hradschin’in damları parlıyordu.

Anlatılması güç bir sevinç sarıyor her yanı. Daha önceki bir varoluştan kaynaklanan hafif buğulu bir duygu, dünya çevremde büyülenmiş gibi. Zaman zaman birçok yerde yaşamışım gibi bir duygu kaplıyor beni.

Kayıktan iniyorum.

“Size borcum ne kadar Bay Tschamrda?”

“Bir Kreuzer. Kürek çekmeye yardım etmiş olsaydınız, iki Kreuzer tutardı.”

Bu gece düşümde gördüğüm aynı yolu bir kez daha tırmanıyorum; ufak, ıssız şato yolu. Kalbim atıyor; yapraksız, dalları duvardan bu yana geçen ağacın karşıma çıkacağını şimdiden biliyorum.

Hayır. Ağaç beyaz çiçeklerle dolu.

Havada tatlı çiçek kokusu.

Günün ilk ışıkları altında aşağıdaki kent, “vaat edilmiş topraklar” görünümünde.

Çıt yok. Yalnız koku ve parıltı.

Küçük, ilginç Simyacılar Sokağı’nı kapalı gözlerle bile tırmanabilirim, attığım her adım o derece bildik ki.

Ama bu gece, beyaz parıltılı evin önünde bulunan tahta parmaklığın yerinde, sokağı görkemli, altın parıltılı bir parmaklık kesiyordu.

Parmaklığın arkasında uzanan bahçe; duvarın yanındaki giriş kapısının hemen yanında, çiçek açmış daha alçak boylu bitkilerin arasından iki porsuk ağacı yükseliyordu.

Çalılıkların üzerinden öteki tarafı görebilmek için uzandım, bu yeni görkem gözlerimi kamaştırmıştı.

Bahçe duvarı mozaikle kaplıydı; firuze altından ve garip istiridye biçimli freskler vardı, Mısır Tanrısı Osiris kültürünü temsil ediyorlardı.

Kanatlı kapı Tanrı'nın kendisiydi; ikiye bölünmüş hermafrodit kapıyı oluşturuyordu; sağdaki kadın, soldaki erkekti. Sedef, çok kıymetli bir tahtın üzerinde oturuyordu, yarı rölyef ve altından olan kafası bir tavşanın kafasıydı. Kulaklar yukarıya doğru kalkmış ve birbirlerine çok yakındı, tıpkı açık bir kitabın iki sayfasını andırıyordu.

Şebnem ve krizantem kokuları geliyordu duvarın ötesinden.

Uzun süre taş kesilmiş gibi duruyorum orada ve şaşırıyorum. Sanki önümde yabancı bir dünya vardı; sanki yaşlı bir bahçıvan ya da uşak, gümüş tokalı ayakkabılarıyla çıkacaktı karşıma, garip ceketiyle parmaklığın arka tarafından, soldan bana doğru gelecek ve ne aradığımı soracaktı.

Ona sessizce Athanasius Pernath'ın sarılı şapkasını uzatıyorum.

Şapkayı alıyor ve kanatlı kapıdan geçiyor.

Kapı açılınca ardında tapınağa benzeyen, mermer bir ev görüyorum,

merdivenlerde de:

ATHANASIVS PERNATH

ve hemen yanında ona dayanmış olarak

MİRYAM.

İkisi de aşağıdaki kente bakıyor.

Bir an Miryam dönüyor, beni görüyor, gülümsüyor ve Athanasius Pernath'a bir şeyler fısıldıyor.

Güzelliği beni büyülüyor.

Tıpkı bu gece düşümde gördüğüm gibi genç.

Athanasius Pernath, yavaşça bana doğru dönüyor, kalbim duruyor.

Sanki bir aynada kendimi görmekteyim, yüzü benimkine o derece benziyor.

Sonra kapının kanatları kapanıyor, ben parıldayan hermafroditini tanıyorum. Yaşlı hizmetkâr şapkamı geri veriyor; sesini sanki toprağın derinliklerinden duyuyorum, şöyle diyor:

"Bay Athanasius Pernath içten teşekkürlerini sunuyor ve sizi bahçeye davet etmediği için konuksever olmadığını sanmamanızı rica ediyor, ama oldum olası evin katı kuralıdır bu.

Kendisi yanlışlığın hemen farkına vardığı için sizin şapkanızı giymemiş.

Onun şapkasının ise sizin başınızı ağrıtmadığını ummak istiyor."